

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ

ถอดบทเรียนการทำงานกลุ่มเยาวชนสร้างฝันวันใหม่

ตำบลจันทน์จ้าวใต้ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

โดยนางสาวจันทร์สวย จันเป็ง และคณะ

10 มิถุนายน 2547

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการถอดบทเรียนการทำงานกลุ่มเยาวชนสร้างฝันวันใหม่
ตำบลจันทวีใต้ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

คณะผู้วิจัย

สังกัด

1. นางสาวจันทร์สวย	จันทวี	กลุ่มสร้างฝันวันใหม่
2. นางสาวจินดา	กันแก้ว	มูลนิธิรักษไทย- สอน.พะเยา
3. นายจิรกาญจน์	จินดาธรรม	กลุ่มสร้างฝันวันใหม่
4. นางสาวแสงดาว	ตาเงิน	กลุ่มสร้างฝันวันใหม่
5. นายประเสริฐ	ทาทอง	มูลนิธิรักษไทย- สอน.พะเยา
6. นางสาวเกสริน	กันแก้ว	มูลนิธิรักษไทย- สอน.นครสวรรค์
7. นางสาวจิตทิพย์	สอนดี	สำนักงานหลักประกันสุขภาพ

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง : การถอดบทเรียนกระบวนการทำงานเยาวชน กรณีศึกษากลุ่มเยาวชนสร้างฝันวันใหม่ ตำบลจันจว้าใต้ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์เพื่อถอดบทเรียนการทำงาน ศึกษาปัจจัย เงื่อนไขของการผลักดันให้เกิดการทำงานของกลุ่มเยาวชน และแสวงหาแนวทางในการดำเนินงานร่วมกันกับกลุ่ม บุคลากร องค์กร และเครือข่ายอื่นที่เกี่ยวข้องใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การเก็บรวบรวมข้อมูล การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มย่อยกับสมาชิกกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ อาสาสมัครเยาวชน ทีมงานเพื่อนร่วมฝัน ครอบครัว ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และองค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) โดยนำมาข้อมูลวิเคราะห์ จัดระบบข้อมูล ตรวจสอบความถูกต้อง และวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงเหตุผล แล้วนำข้อมูลทั้งหมดมาบรรยายในรูปแบบรายงานเชิงพรรณนา

ผลการศึกษา พบว่า การเกิดกลุ่มสร้างฝันวันใหม่มาจากแรงกระตุ้นภายในอันเกิดจากความสนใจของเยาวชนเป็นทุนเดิม ประกอบกับได้รับการกระตุ้นการจากองค์กรแคร์นานาชาติ – ประเทศไทย (มูลนิธิรักไทย) เข้ามาสนับสนุนให้เกิดการรวมกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ เมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2539 ณ วัดป่าสักหลวง ตำบลจันจว้าใต้ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ประจวบเหมาะับสถานการณ์ปัญหาโรคเอดส์ที่กำลังรุมเร้าในพื้นที่ก่อให้เกิดการดำเนินกิจกรรมรณรงค์ป้องกันเอดส์ด้วยโครงสร้างการบริหารแบบกลุ่ม โดยมีนายศรีวรรณ มาละแหม ประธาน นายสรตติ จันทะนี นายประเสริฐ ทาทอง รองประธาน ต่อมาคัดเลือกคณะกรรมการครั้งที่ 2 นายประเสริฐ ทาทอง ประธาน นายสรตติ จันทะนี นายจรัญ แก่นคำเป็ก และผู้ประสานงาน นางสาวจันทร์สวย จันเป็ง คณะกรรมการ 5 คน สมาชิก 23 คน หลังจากนั้นได้ปรับรูปแบบการบริหารงานใหม่ ซึ่งเน้นการบริหารกลุ่มเป็นแบบหลวมๆ ไม่ตายตัวจะเป็นลักษณะช่วยกันทำงาน ตามความสามารถ ความถนัด เวลา และโอกาสต่างๆตามความพร้อมของกลุ่ม ต่อมาเกิดการรวมกลุ่มของทีมงานเพื่อนร่วมฝันดำเนินรายการวิทยุ ประสพการณ์การทำงานสามารถพัฒนาโครงการ พ.ศ 2540 – 2546 จำนวน 16 โครงการ โดยมีเป้าหมายสูงสุด คือ เยาวชนคิดเป็น ทำเป็น แก้ไขปัญหาเป็น และมีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยเพื่อเสริมความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเรื่องโรคเอดส์ ตลอดจนการดูแลผู้ติดเชื้อ ผู้ป่วยเอดส์ และผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเอดส์ จนสามารถสร้างความตระหนักต่อสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้น โดยเปิดโอกาสให้เยาวชนและกลุ่มเยาวชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้กระบวนการคิด วิเคราะห์ สะท้อนสภาพปัญหาของเยาวชน ตลอดจนหาแนวทางการแก้ไขปัญหาด้วยตัวเยาวชนเอง ถือว่าเป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และรวมกลุ่มกันดำเนินกิจกรรมควบคุมและป้องกันโรคเอดส์ ในลักษณะการทำงาน “ จากเพื่อนถึงเพื่อน ” กับกลุ่มเยาวชนหญิง ชาย ที่มีอายุระหว่าง 15 - 25 ปี ในพื้นที่อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ดำเนินกิจกรรม สร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องเอดส์ผ่านสื่อบุคคล สร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องโรคเอดส์ผ่านสื่อละครหุ่น สร้างกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคมผ่านสื่อวิทยุ และสร้างการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหายเอดส์ร่วมกับท้องถิ่นโดยแกนนำเยาวชน การดำเนินกิจกรรมรณรงค์ป้องกันเอดส์ทำให้เยาวชนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องโรคเอดส์ จน

สามารถปรับเปลี่ยนทัศนคติเรื่องเพศสัมพันธ์ จนกล้าพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และมีความมั่นใจในการสื่อสารเรื่องถุงยางอนามัยกับกลุ่มเพื่อน และคนรอบข้างมากขึ้น ตลอดจนปรับเปลี่ยนทัศนคติที่มีต่อผู้ติดเชื้อเอดส์จากด้านลบกลายเป็นด้านบวกจนสามารถอยู่ร่วมกับผู้ติดเชื้ออย่างปกติ นอกจากนี้ยังเกิดอาสาสมัครเยาวชนที่มีเทคนิคทักษะด้านการจัดกิจกรรมรณรงค์ป้องกันเอดส์ รวมถึงพัฒนาวุฒิภาวะความเป็นผู้นำมากขึ้นจนสามารถนำความไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันได้ และยังขยายเครือข่ายรณรงค์ป้องกันเอดส์ในกลุ่มเยาวชน และจัดตั้งกลุ่มเยาวชนในชุมชนจนได้รับการยอมรับจากชุมชน หน่วยงานราชการ องค์กรภาครัฐบาล และองค์กรพัฒนาเอกชนสาธารณประโยชน์ทั้งในประเทศและต่างประเทศ และได้รับรางวัลเชิดชูเกียรติให้เป็นที่ประจักษ์แก่สาธารณชนโดยทั่วไป นอกจากนี้เกิดกระบวนการพัฒนาทีมงาน หรือเรียกว่า “ คนทำงาน ” สร้างฝันวันใหม่ ใช้ชื่อเรียกว่า “ บันไดแห่งการเรียนรู้ 10 ขั้น ” ถือว่าเป็นการพัฒนาศักยภาพเยาวชนให้กลายเป็นคนทำงาน

สรุปปัจจัยผลักดันให้เกิดการทำงานของกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ แม้กระทั่งการดำรงอยู่ การดูแลรักษากลุ่ม ประกอบด้วย ปัจจัยหลัก อุดมการณ์ แรงศรัทธา การได้สนับสนุนจากครอบครัว และคนรอบข้าง ปัจจัยรอง บุคลากร สมาชิกกลุ่มมีความรู้ความสามารถหลากหลายด้าน อาทิเช่น ทักษะการเขียนโครงการ เป็นวิทยากรกลุ่ม การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ และมีประสบการณ์การทำงานเชิงรณรงค์ป้องกันเอดส์ การสนับสนุนจากองค์กรภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรท้องถิ่น ในการประสานทรัพยากร ความร่วมมือ สนับสนุนด้านเงินทุนและวิชาการ ปัจจัยเสริมคือผลงานกิจกรรมอย่างต่อเนื่องเป็นรูปธรรม จนได้รับการยอมรับข้างชุมชนในระดับต่างๆ จังหวัด ภาค ประเทศ ต่างประเทศ จนได้รับชื่อเสียง รางวัลเชิดชูเกียรติด้านการทำคุณประโยชน์แก่สังคม ชุมชน ประกอบกับแผนงาน นโยบายภาครัฐ ภาคเอกชน ที่เอื้อต่อการทำงานของกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ ด้านแนวทางการเชื่อมประสานงานในอนาคต คือการเป็นกลุ่มเยาวชนที่อยู่ในชุมชนที่เป็นเวทีของเยาวชนได้เข้ามาเรียนรู้แบบลองผิดลองถูกการทำงานพัฒนาชุมชน ซึ่งมีการสืบทอดการทำงานรุ่นต่อรุ่น โดยเปลี่ยนทีมบริหารงานเป็นเยาวชนคนรุ่นใหม่เข้าทดแทนคนรุ่นเก่าพยายามเชื่อมโยงกลุ่มเยาวชนอื่นๆ ในอำเภอแม่จัน และหน่วยงาน องค์กรท้องถิ่นทำงานในลักษณะภาคีความร่วมมือซึ่งกันและกัน ข้อเสนอแนะการทำงานต่อกลุ่มเยาวชนต้องมีความต่อเนื่องทั้งด้านเงินทุน การสนับสนุนเชิงวิชาการ รวมถึงการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มเยาวชน ด้วยการทำงานในลักษณะเป็นการขยายเครือข่ายแบบ “ เพื่อนถึงเพื่อน ” ผ่านรูปแบบการทำงานเป็นทีมที่อาศัยความหลากหลายทางชีวภาพ ท้ายที่สุดต้องการกับบุคคลรอบข้างกับเยาวชนด้วย

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จล่วงได้ด้วยความร่วมมือและสนับสนุนของบุคคล องค์กร หน่วยงานต่างๆ ทีมวิจัยขอกราบพระคุณอย่างสูง แก่ คุณพร้อมบุญ พาณิชภักดิ์ นายแพทย์สมศักดิ์ สุภวิทย์กุล อาจารย์นเรศ สงเคราะห์สุข ดร.ยิ่งยง เทาประเสริฐ ที่ให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์กับการศึกษาวิจัยครั้งนี้

ทีมวิจัยขอแสดงความขอบคุณ ผู้ให้การสนับสนุนทุน วิชาการ ประสานแผนงานกิจกรรมร่วมกัน พร้อมทั้งให้ข้อมูลของหน่วยงานภาครัฐ อันประกอบด้วย กระทรวงสาธารณสุข สำนักงานควบคุมโรค เขต 10 สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงราย ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดเชียงราย ศูนย์ป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภาคเหนือ สถานีวิทยุกระจายเสียง 914 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา กองบัญชาการทหารสูงสุด สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดเชียงราย สถานีวิทยุกระจายเสียงประมงน้ำจืดจังหวัดเชียงราย ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอแม่จัน ที่ว่าการอำเภอแม่จัน สำนักงานสาธารณสุขอำเภอแม่จัน โรงพยาบาลแม่จัน สถานีตำรวจอำเภอแม่จัน พัฒนาชุมชนอำเภอแม่จัน สำนักงานประถมศึกษาอำเภอแม่จัน โรงเรียนแม่จันวิทยาคม โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์แม่จัน โรงเรียนห้วยสักวิทยาคม โรงเรียนอนุบาลสันทราย โรงเรียนอนุบาลแม่จัน และโรงเรียน สถานีนามยต่างๆในพื้นที่อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย และองค์กรพัฒนาเอกชน อาทิเช่น มูลนิธิริรักษ์ไทย มูลนิธิเข้าถึงเอดส์ - สำนักงานเชียงราย มูลนิธิพัฒนาเครือข่ายเอดส์ภาคเหนือ องค์กรยูนิเซฟ องค์กรพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการสาธารณสุข องค์กรบรรเทาแห่งคริสตจักรนอร์เวย์ ศูนย์ความร่วมมือไทย – สหรัฐด้านสาธารณสุข คณะกรรมการเครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชนสาธารณสุขประโยชน์ด้านเอดส์ เครือข่ายเยาวชน พัฒนาอิสระ และองค์กรท้องถิ่น เทศบาล องค์กรปกครองส่วนตำบล ผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง เยาวชนในหมู่บ้าน ที่ได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการดำเนินกิจกรรมรณรงค์ป้องกันเอดส์ที่ผ่านมาพร้อมให้ข้อมูล และข้อเท็จจริง

งานวิจัยครั้งนี้ไม่อาจสำเร็จได้หากขาดความความร่วมมือจากผู้ให้ข้อมูลทุกท่านโดยเฉพาะ สมาชิกกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ อาสาสมัครเยาวชน ทีมงานเพื่อนร่วมฝัน และคุณเจริญศิลป์ อินตะผัด คุณใจทิพย์ สอนดี คุณเชิดพงษ์ เหล่ายนต์ คุณพิณรุฑ์ กันทวิ ที่ได้ให้กำลังใจ รวมทั้งตรวจทานเอกสาร พร้อมให้ข้อมูลและข้อคิดเห็นเพิ่มเติมอันเป็นประโยชน์ต่องานวิจัยครั้งนี้สำเร็จล่วงไปด้วยดี

ท้ายที่สุดนี้ ทีมวิจัยขอบคุณเจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานวิจัย เขตเชียงราย – พะเยา – ฝาง ที่ให้คำปรึกษาข้อเสนอแนะ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่ให้ทุนสนับสนุนการดำเนินงานวิจัย นับว่าเป็นการจุดประกายแนวคิดให้กับกลุ่มเยาวชนได้มีโอกาสพัฒนาความสามารถในการดำเนินงานวิจัยอย่างแท้จริง

ทีมวิจัยขอกราบพระคุณอย่างยิ่งมา ณ. โอกาสนี้

10 มิถุนายน 2547

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ซ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์	4
1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
1.4 นิยามศัพท์การศึกษา	5
1.5 กรอบแนวคิด	8
บทที่ 2 ทบทวนเอกสารงานวิจัยและงานพัฒนาที่ผ่านมา	
2.1 การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม	9
2.2 อาสาสมัคร	12
2.3 กลุ่มและกระบวนการกลุ่ม	13
2.4 การทำงานเป็นทีม	16
2.5 พฤติกรรมวัยรุ่น	18
2.6 โรคเอดส์	20
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	
3.1 รูปแบบการวิจัย	22
3.2 ขั้นตอนการวิจัย	23
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	25
3.4 การตรวจสอบข้อมูล	26
บทที่ 4 บริบทและสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชน	
4.1 สถานการณ์ปัญหาโรคเอดส์จังหวัดเชียงราย	27
4.2 สถานการณ์ปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อ HIV	27
4.3 สถานการณ์ปัญหาของเยาวชนอำเภอแม่จัน	39

บทที่ 5	การรวมกลุ่มเยาวชนสร้างฝันวันใหม่	
5.1	จุดกำเนิดกลุ่มสร้างฝันวันใหม่	34
5.2	พัฒนาการกลุ่มสร้างฝันวันใหม่	38
5.3	ผลที่เกิดจากการทำงาน	50
5.4	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการทำงาน	54
5.5	บทเรียนจากการทำงาน	70
บทที่ 6	บทเรียนเรื่องกระบวนการกลุ่ม	
6.1	การพัฒนาโครงการ	74
6.2	การดำเนินโครงการ	75
6.3	เป้าหมาย / วัตถุประสงค์	75
6.4	ลักษณะการดำเนินกิจกรรม	
6.4.1	กิจกรรมผ่านละครหุ่น	77
6.4.2	กิจกรรมผ่านสื่อบุคคล	90
6.4.3	กิจกรรมโดยแกนนำเยาวชน	107
6.4.4	กิจกรรมผ่านสื่อวิทยุ	116
6.4.5	วิเคราะห์การเลือกใช้สื่อกิจกรรม	131
บทที่ 7	การสร้างกลุ่ม เครือข่าย และขยายผล	
7.1	การขยายทีมงาน	136
7.2	การพัฒนาทีมงาน	140
7.3	การสร้างกลุ่ม	146
7.4	การขยายเครือข่าย	149
7.5	การเชื่อมโยงกับองค์กรอื่น	153
บทที่ 8	สรุปและอธิบายผล	
8.1	บทสรุป	158
8.2	แนวทางการทำงานต่อไป	170
8.3	ข้อเสนอแนะ	172
บรรณานุกรม		ณ
ภาคผนวก		ณ

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 5.1	แสดงรายชื่อสมาชิกกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ 41
ตารางที่ 5.2	แสดงบทบาทหน้าที่การทำงาน 45
ตารางที่ 5.3	แสดงจำนวนบุคลากรกลุ่ม 46
ตารางที่ 5.4	แสดงรายชื่อ และตำแหน่งในองค์กร 49
ตารางที่ 5.5	แสดงการวิเคราะห์การเกิดกลุ่ม และการดำรงอยู่ 66
ตารางที่ 5.6	แสดงการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการทำงานกลุ่ม 68
ตารางที่ 6.1	แสดงผลการดำเนินโครงการ 75
ตารางที่ 6.2	แสดงรูปแบบการแสดงละครหุ่นที่ 1 84
ตารางที่ 6.3	แสดงรูปแบบการแสดงละครหุ่นที่ 2 85
ตารางที่ 6.4	แสดงรูปแบบการแสดงละครหุ่นที่ 3 85
ตารางที่ 6.5	แสดงรูปแบบกิจกรรมที่ส่งต่อการเปลี่ยนพฤติกรรม 103
ตารางที่ 6.6	แสดงการเปรียบเทียบกิจกรรมแต่ละตำบล 113
ตารางที่ 6.7	แสดงผังการจัดรายการวิทยุ 126
ตารางที่ 6.8	แสดงรูปแบบการจัดรายการวิทยุ 128
ตารางที่ 6.9	แสดงรูปแบบการดำเนินกิจกรรมโครงการ 131
ตารางที่ 6.10	แสดงการทำงานวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็งการทำงาน 134
ตารางที่ 7.1	แสดงการเปรียบเทียบข้อดี ข้อเสีย บันได 10 ขั้น 145
ตารางที่ 7.2	แสดงการเปรียบเทียบข้อดี ข้อเสีย กลุ่ม 148
ตารางที่ 7.3	แสดงการเปรียบเทียบข้อดี ข้อเสีย เครือข่าย 152

สารบัญภาพ

	หน้า	
แผนผังที่ 5.1	แสดงโครงสร้างกลุ่มสร้างฝันวันใหม่	40
แผนผังที่ 5.2	แสดงโครงสร้างการบริหารงาน	43
แผนผังที่ 5.3	แสดงโครงสร้างการบริหารงานตามสายงาน	44
แผนผังที่ 5.4	แสดงโครงสร้างเพื่อนร่วมฝัน	48
แผนผังที่ 6.1	แสดงการพัฒนาโครงการ	74
แผนผังที่ 6.2	แสดงกระบวนการผลิตสื่อละครหุ่น	78
แผนผังที่ 6.3	แสดงการทำงานเป็นทีมผ่านการแสดงละครหุ่น	88
แผนผังที่ 6.4	แสดงขั้นตอนสร้างความรู้ พัฒนาทักษะแก่เยาวชน	91
แผนผังที่ 6.5	แสดงการจัดกิจกรรมโดยอาสาสมัครเยาวชน	100
แผนผังที่ 6.6	แสดงการกระบวนการทำงานโครงการ	108
แผนผังที่ 6.7	แสดงขั้นตอนการจัดกิจกรรมผ่านสื่อวิทยุ	117
แผนผังที่ 6.8	แสดงโครงสร้างการทำงานเพื่อนร่วมฝัน	120
แผนผังที่ 6.9	แสดงการจัดรายการวิทยุ	124
แผนผังที่ 7.1	แสดงรูปแบบการทำงานโครงการ	141
แผนผังที่ 7.2	แสดงกระบวนการพัฒนาเยาวชน บันได 10 ขั้น	144
แผนผังที่ 7.3	แสดงการสร้างกลุ่มแบบไม่เป็นทางการ	147
แผนผังที่ 7.4	แสดงการขยายกลุ่มเครือข่ายแบบทางการ	149
แผนผังที่ 7.5	แสดงการเชื่อมประสานงานกับหน่วยงาน	154

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญ

โรคเอดส์ เป็น โรคร้ายแรง และมีการแพร่ระบาดอย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิดผลกระทบทางด้านสาธารณสุข ด้านเศรษฐกิจ สังคม ด้านกฎหมาย ตลอดจน จริยธรรมต่อประชาชนโดยส่วนร่วม จากการที่มีการแพร่ระบาดของเชื้อโรคเอดส์ ซึ่งมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อยๆ ทำให้ทุกประเทศ ทั่วโลกต่างทำการรณรงค์เผยแพร่ให้ประชาชนได้ทราบถึงอันตรายอันเกิดจากโรคนี้ สำหรับประเทศไทยอัตราการติดเชื้อเอดส์ทางเพศสัมพันธ์ได้เพิ่มสูงขึ้น และแพร่กระจายไปยังทุกภาคของประเทศ จากรายงานสถานการณ์โรคเอดส์ กองระบาดวิทยา กระทรวงสาธารณสุข ตั้งแต่ พ.ศ. 2527 จนถึงวันที่ 31 พฤษภาคม 2546 พบว่าผู้ป่วยเอดส์และผู้ติดเชื้อที่มีอาการจากสถานบริการทั้งภาครัฐและเอกชน รวมทั้งสิ้น 293,528 ราย และมีผู้เสียชีวิต 68,327 ราย โดยจำแนกเป็นผู้ป่วยเอดส์ จำนวน 217,989 ราย และมีผู้เสียชีวิต 59,926 ราย (ตายปีที่เริ่มป่วย) ผู้ติดเชื้อที่มีอาการ จำนวน 80,539 ราย และมีผู้เสียชีวิต 8,401 ราย (ตามปีที่เริ่มป่วย) และผู้ป่วยเอดส์ที่พบกลุ่มอายุที่มากที่สุดอยู่ในช่วงวัยทำงานที่มีอายุระหว่าง 20 – 39 ปี พบว่ากลุ่มอายุ 25 – 29 ปีมีผู้ป่วยมากที่สุด ร้อยละ 26.73 รองลงมาอายุ 30 – 34 ปี ร้อยละ 25.35 อายุ 35 – 39 ปี ร้อยละ 15.65 อายุ 20 – 24 ปี ร้อยละ 10.13 และต่ำที่สุดในกลุ่มอายุ 10 – 14 ปี ร้อยละ 0.1 (กองระบาดวิทยา : 2546)

จากสถานการณ์ข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า การแพร่ระบาดของโรคเอดส์นั้นถือว่าเป็นปัญหาที่สำคัญเร่งด่วน ซึ่งมีความจำเป็นต้องเร่งดำเนินการแก้ไขและหาแนวทางป้องกัน ที่ผ่านมามาประเทศไทยได้ดำเนินการรณรงค์ป้องกันและควบคุมโรคเอดส์ตามแผนป้องกันและควบคุมโรคเอดส์ สามารถลดอัตราการติดเชื้อเอดส์ในกลุ่มที่มีพฤติกรรมเสี่ยงสูงได้ในระดับหนึ่งเท่านั้น (คณะกรรมการเตรียมความพร้อมชุมชน : 2540) ถึงแม้ว่าประเทศไทยโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการป้องกันการ และการแก้ไขปัญหาเอดส์อย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยสามารถลดอัตราการเพิ่มของผู้ป่วยรายใหม่ได้ในระดับหนึ่ง (นายแพทย์วิวัฒน์ โรจนพิทยากร : 2546) จากการประมาณการสำนักงานโรคเอดส์ วัณโรค และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข พบว่า ปัจจุบันนี้มีจำนวนผู้ติดเชื้อและผู้ป่วยโรคเอดส์ประมาณหนึ่งล้านคน ทั้งนี้ยังไม่แนับรวมผู้ที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ จะเห็นได้ว่าสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคเอดส์ยังมีความรุนแรงอย่างต่อเนื่องครอบคลุมทุกภาคของประเทศ นอกจากนี้การกระจายของโรคได้ขยายจากกลุ่มประชาชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยง เช่น ผู้ติดยาเสพติด หญิงขายบริการทางเพศ ผู้ใช้แรงงานย้ายถิ่น เป็นต้น สู่กลุ่มประชาชนทั่วไป ก่อให้เกิดผลกระทบมากมายสำหรับการพัฒนาประเทศ ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างมาก เพราะต้องนำงบประมาณมาทุ่มเท เพื่อใช้การรักษาพยาบาลและการป้องกัน ยังทำให้ความเจริญประเทศชาติชะลอลง เกิดผลเสียในด้าน การผลิต

รายได้ ปัญหาขาดแรงงานตลอดจนคุณภาพชีวิตประชาชน (พิชญรักษ์ กันทวี : 2546) จากสภาพปัญหาทั้งหลายเหล่านี้ ประเทศไทยได้มีการใช้แผนป้องกันและควบคุมโรคเอดส์แห่งชาติ (ปี 2535 – 2539) เป็นกรอบนโยบายในการรณรงค์โรคเอดส์อย่างกว้างขวาง ส่งให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคเอดส์ที่ดีขึ้น ถึงแม้หน่วยงานของรัฐบาลและเอกชนจะระดมกำลังเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคเอดส์ เพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมในการป้องกันโรคโดยใช้สื่อแทบทุกประเภท และเพิ่มมากขึ้นก็ตาม แต่ก็ยังไม่สามารถยับยั้งการแพร่กระจายของโรคร้ายนี้ไปได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประชาชนบางกลุ่ม เช่น กรรมกรผู้ใช้แรงงาน เกษตร และกลุ่มเยาวชน ยังพบผู้ป่วยโรคเอดส์ในภาคเหนือตอนบนมากที่สุดในประเทศไทย โดยเฉพาะพื้นที่ 6 จังหวัดภาคเหนือตอนบน อันประกอบด้วย จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย พะเยา ลำพูน ลำปาง และแม่ฮ่องสอน

อย่างไรก็ตามการกำหนดให้งานป้องกันเป็นกลวิธีหนึ่งในการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคเอดส์โดยการปรับเปลี่ยนมาตรการป้องกันโรค เพื่อมุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนการมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย และมุ่งเสริมการใช้ถุงยางอนามัยให้แพร่หลายขึ้น โดยมีมาตรการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ในปัจจุบันคือการให้สุศึกษาและการส่งเสริมใช้เพศสัมพันธ์ที่มีความปลอดภัยไม่เสี่ยงต่อการติดเชื้อ (นายแพทย์วิวัฒน์ โรจนพิทยากร : 2546) โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนซึ่งส่วนใหญ่ยังไม่ตระหนักต่อปัญหาทางด้านการแพร่ระบาดของโรคเอดส์เท่าที่ควรและความรู้เท่าทันต่อสถานการณ์เอดส์เป็นไปอย่างจำกัด โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชน ที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อค่อนข้างสูง

เนื่องมาจากวัยรุ่นเป็นช่วงวัยที่เด็กกำลังจะก้าวเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่ ความรู้สึกว่าเป็นเด็กกำลังหมดไปแต่ความเป็นผู้ใหญ่อย่างไรก็ยังไม่เข้าใจเพียงพอและเป็นวัยของความวุ่นและเป็นหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิตและอนาคต ช่วงเวลาที่เรียกว่าวัยรุ่นได้มีการกำหนดอายุอย่างชัดเจนในแต่ละสังคมแต่โดยทั่วไปอาจเริ่มตั้งแต่อายุ 12 – 13 ปีไปจนถึงอายุ 19 ปี หลังจาก 19 ปีก็จะย่างเข้าสู่วัยหนุ่มสาวและจนอายุ 24 ปีก็จะเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ และที่มีอิทธิพลต่อการมีพฤติกรรมทางเพศแบบต่างๆ ของวัยรุ่นอาจกล่าวได้ว่าเกิดจากการพัฒนาการด้านร่างกาย ซึ่งเป็นอิทธิพลของฮอร์โมนจะแสดงลักษณะของเพศชายและเพศหญิงอย่างชัดเจนรวดเร็วมากขึ้น ผู้หญิงเริ่มมีทรวงอก มีทรวงตรง ผู้ชายมีเสียงเปลี่ยน และมีขนขึ้น อีกด้านหนึ่งคืออารมณ์ที่จะเริ่มรุนแรงมากขึ้น มีความคิดเป็นของตนเองมาก และอารมณ์เปลี่ยนแปลงได้ง่ายจากอิทธิพลของฮอร์โมนดังกล่าว ทางด้านสังคมจะชอบความเป็นอิสระและยึดถือว่ากลุ่มเพื่อนมีความสำคัญมาก ชอบการลองผิดลองถูก ในขณะที่เดียวกันก็พยายามจะแก้ปัญหาด้วยตนเอง สำหรับด้านที่สำคัญต่อการเกิดปัญหาทางเพศโดยตรง คือ การมีพัฒนาการทางด้านเพศ เริ่มจากการทำงานของฮอร์โมนเพศ ซึ่งจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกายและเกิดแรงขับเคลื่อนทางเพศ (Sex Drive) ซึ่งเป็นไปตามธรรมชาติ เมื่อมีความรู้สึกต้องการทางเพศวัยรุ่นจึงอาจมีพฤติกรรมความสำเร็จความใคร่ด้วยตนเอง อาจชอบพอกับเพื่อนเพศเดียวกัน หรือมีการแสดงอารมณ์ทางเพศกับเพศตรงข้ามได้ โดยพบว่า วัยรุ่นจะพยายามสร้างจุดเด่นให้ตัวเองเพื่อให้เป็นที่สนใจและยอมรับจากเพศตรงข้าม การมีแฟนหรือมีความรักใคร่ชอบพอก็จะเป็นการสนองความต้องการอีกด้านหนึ่งที่สำคัญต่อจิตใจของวัยรุ่น

จากนั้นจึงมีการแสดงความรัก ความชอบพอ และทดลองทางเพศกับเพศตรงข้ามได้ง่าย ถ้ามีค่านิยมแบบ
 อย่างไม่เหมาะสมวัยรุ่นจะมีปัญหาทางเพศได้ง่าย เช่น การติดโรคทางเพศ และการตั้งครรภ์ (
 รายงานการวิจัยเกี่ยวกับโรคเอดส์ : 2542) ถือว่าเยาวชนก็เป็นกลุ่มหนึ่งที่มีภาวะเสี่ยง กำลังอยู่ในวัย
 ทำงาน จะเป็นอนาคตของชาติในอนาคต เยาวชนหนุ่มสาวเหล่านี้ส่วนใหญ่กำลังเข้าสู่วัยอยากรู้อยากเห็น
 เรื่องเพศสัมพันธ์ แต่ยังขาดความรู้และประสบการณ์เรื่องเพศ เมื่อลองด้วยตนเอง จึงเกิดการพลาดพลั้งได้
 โดยง่าย บางคนก็ได้ของแถมติดมาด้วย โดยการติดคามโรค ผู้หญิงบางคนก็ตั้งท้องเสียอนาคตไปเลยก็มี
 และผู้ที่โชคร้ายที่สุดก็คือ ผู้ที่ติดเอดส์ (คู่มืออาสาสมัครเยาวชนโครงการปลอดเอดส์จากเพศสัมพันธ์ใน
 กลุ่มเยาวชนชนบท : 2540)

จากแนวคิดข้างต้นที่สะท้อนให้เห็นถึงสถานการณ์ปัญหาการแพร่ระบาดของเชื้อเอดส์ในกลุ่มเยาวชน
 มีแนวโน้มสูงขึ้น โดยเฉพาะจังหวัดเชียงรายที่มีการระบาดของโรคเอดส์สูงที่สุดในภาคเหนือตอนบน
 ซึ่งทางองค์กรพัฒนาเอกชนสาธารณประโยชน์เข้ามาทำงานในพื้นที่เพื่อลดอัตราการแพร่ระบาดของโรคเอดส์

ตลอดระยะเวลาการดำเนินงานจนกระทั่งสิ้นสุดโครงการฯ ได้มีการผลการประเมินโครงการ
 ปลอดเอดส์จากเพศสัมพันธ์ในกลุ่มเยาวชนชนบท จังหวัดเชียงราย ซึ่งให้เห็นว่า ได้เกิดการเปลี่ยน
 พฤติกรรมทางเพศของเยาวชนในชนบทไปในทิศทาง และได้ก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ชัดเจนขึ้นแล้ว เช่น
 การดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องของกลุ่ม “ สร้างฝันวันใหม่ ” (คู่มืออาสาสมัครเยาวชนโครงการปลอด
 เอดส์จากเพศสัมพันธ์ในกลุ่มเยาวชนชนบท) เป็นที่น่าสังเกตว่าการก่อกำเนิดเกิดกลุ่มสร้างฝันวันใหม่นั้น
 เริ่มต้นจากการเป็นอาสาสมัครเยาวชนภายใต้โครงการปลอดเอดส์จากเพศสัมพันธ์ในกลุ่มเยาวชนชนบท
 ตั้งแต่ปี 2537 เป็นต้นมา

จนกระทั่ง ปี 2539 เริ่มจัดตั้งกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ จวบจนปัจจุบันนี้ รวมระยะเวลาเกือบนับ 8 ปี
 ซึ่งเป็นกลุ่มเยาวชนที่มีประสบการณ์ในการทำงานด้วยตัวเยาวชนเองในพื้นที่อำเภอแม่จัน และอำเภอใกล้เคียง
 จังหวัดเชียงราย ที่มีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องในชุมชน เริ่มจากการเข้ามาเป็นอาสาสมัคร และ มี
 กลไกอื่นๆที่เอื้อให้เกิดการทำงาน ไม่ว่าจะเป็นผู้ใหญ่ ที่เป็นทั้งแหล่งทุน แหล่งสนับสนุนองค์ความรู้
 แหล่งเสนอแนะวิธีการทำงาน ฯลฯ อีกทั้งเป็นกลุ่มที่มีสมาชิกที่ผ่านมาร่วมกระบวนการเรียนรู้พอสมควร
 มีการพัฒนาโครงการในแต่ละยุคแต่ละสมัย สมาชิกบางส่วนยังคงอยู่ สมาชิกบางส่วนที่ไปทำกิจกรรม
 อื่นๆ ตามช่วงวัยของเยาวชน ในลักษณะอาสาสมัครของกลุ่ม รวมทั้งกิจกรรมหลากหลายรูปแบบวิธีการ
 ที่มีพัฒนาการ ได้รับจากชุมชนและองค์กรภายนอก ที่ถือได้ว่าเป็นแรงจูงใจในการทำงานที่ผ่านมา บท
 เรียนและประสบการณ์เหล่านี้ที่เกิดขึ้นหากได้มีการสรุป ถอดบทเรียน เพื่อเชื่อมโยงไปสู่งานพัฒนาเยาวชน
 ในพื้นที่อื่นๆและนำไปสู่การพัฒนาด้านอื่นๆต่อไป ซึ่งทางกลุ่มสร้างวันใหม่ที่เป็นทีมคณะวิจัยจะได้
 คำตอบของบทเรียนที่ชัดเจนและนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสมต่อไปจากการศึกษาครั้งนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อถอดบทเรียนกระบวนการทำงานของกลุ่มเยาวชน
2. เพื่อศึกษาปัจจัย เงื่อนไขของการผลักดันให้เกิดการทำงานของกลุ่มเยาวชน
3. เพื่อหาแนวทางในการดำเนินงานร่วมกันระหว่างกลุ่มสร้างฝันวันใหม่กับกลุ่มบุคลากรองค์กร และเครือข่ายอื่นที่เกี่ยวข้อง
4. เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ และกระบวนการทำงานกลุ่มเยาวชนสู่สาธารณชน

คำถามการวิจัย

1. บทเรียน ประสบการณ์จากการทำงานของกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ มีอะไรบ้าง
2. อะไร คือ ปัจจัย เงื่อนไข ของการผลักดันให้เกิดการทำงานของกลุ่มเยาวชน
3. จะมีแนวทางในการดำเนินงานร่วมกันระหว่างกลุ่มสร้างฝันวันใหม่กับกลุ่มบุคลากรองค์กร และเครือข่ายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในอนาคตอย่างไร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับในการศึกษาครั้งนี้
1. ผลการศึกษาสามารถทำให้ทราบ เข้าใจถึงปัจจัย เงื่อนไขเกี่ยวข้องต่อการส่งผลกระทบ สำหรับการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มเยาวชนในปัจจุบัน
 2. องค์ความรู้ ประสบการณ์ บทเรียนที่ได้รับจากการศึกษานี้ จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงาน และองค์กรทำงานด้านการแก้ไขปัญหาเอคส์ โดยกระบวนการกลุ่มสามารถนำไปประยุกต์ ใช้งานพัฒนาได้
 3. ผลการศึกษาสามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับผู้สนใจที่จะตั้งกลุ่มเยาวชนรวมถึงการ ดำเนินกิจกรรม และการศึกษา วิจัยเกี่ยวกับกลุ่มเยาวชนที่ผู้วิจัยได้ศึกษาไว้ในครั้งนี้ต่อไปได้

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ใช้ระยะเวลาในการวิจัย 14 เดือน โดยแบ่งการดำเนินงานออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

- ระยะที่ 1 : เดือน พฤษภาคม – ตุลาคม 2546
- ระยะที่ 2 : เดือน พฤศจิกายน 2546 – มีนาคม 2547
- ระยะที่ 3 : เดือนเมษายน – มิถุนายน 2546

งบประมาณที่ใช้ในการวิจัย

ได้รับเงินทุนสนับสนุนจาก

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา

กลุ่มสร้างฝันวันใหม่ ในความหมายที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ ซึ่งเป็นทักษะของสมาชิกกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ให้นิยามของคำว่า “สร้างฝันวันใหม่” แตกต่างกันไป พอสรุปภาพรวมดังนี้

1. กลุ่มเยาวชนชนบทของอำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ที่จัดตั้งโดยองค์การแคร์นานาชาติ - ประเทศไทย (CARE - Intenational Thailand) ปัจจุบันจดทะเบียนนิติบุคคลในนามมูลนิธิรักษ์ไทย ร่วมกับสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงราย ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนเชียงราย และหน่วยงานอื่นๆ ของจังหวัดเชียงราย เพื่อดำเนินกิจกรรมรณรงค์ป้องกันเอดส์กับกลุ่มเยาวชน อายุระหว่าง 15 - 25 ปี ในพื้นที่อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย
2. กลุ่มเยาวชนชนบทรวมตัวกันจัดกิจกรรมละครหุ่นกระบอกเชิด ออกตระเวนแสดงละครหุ่นในพื้นที่อำเภอเมือง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับโรคเอดส์ และการอยู่ร่วมกับผู้ติดเชื้อเอดส์ ก่อให้เกิดความตระหนักก่อนจะนำไปสู่การลดพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอดส์ โดยผ่านสื่อศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
3. บ้านหลังที่สองที่มีทั้งความรัก ความอบอุ่น ความเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ตลอดจนคอยให้กำลังใจ และให้คำปรึกษายามประสบปัญหาแก่เพื่อนเยาวชน และเป็นแหล่งจุดประกายความคิด ความฝันของเยาวชนผู้มีพลังก้าวเข้ามาทำงานพัฒนาเพื่อหมู่บ้าน และสังคม
4. โรงเรียน หรือ สถาบันการเรียนรู้สำหรับเด็กเยาวชนที่มีความคิด ความฝัน พร้อมอุดมการณ์ ได้มีโอกาสให้เข้ามาเรียนรู้ด้วยวิธีการบ่มเพาะปลูกภูมิปัญญาของเยาวชนให้เรียนรู้ และทดลองปฏิบัติอย่างลองผิดลองถูกด้วยตนเองเพื่อเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

อาสาสมัครเยาวชน หมายถึง เยาวชนหญิง เยาวชนชายที่มีอายุ 15 – 25 ปี ซึ่งเคยผ่านเข้าร่วมอบรม หรือกิจกรรมต่างๆ ภายใต้โครงการให้เป็นอาสาสมัครเยาวชนในการจัดกิจกรรมกับกลุ่มเพื่อน ในโรงเรียน ชุมชน “ ลักษณะจากเพื่อนถึงเพื่อน ”

นอกจากนี้ สมาชิกกลุ่มสร้างฝันวันใหม่แสดงทักษะของคำว่า อาสาสมัครเยาวชน แตกต่างกันในการศึกษาค้างนี้ดังนี้

1. คนที่อาสาเข้ามาทำในสิ่งที่อยากทำโดยไม่มีเงื่อนไขใดๆทั้งสิ้น แม้กระทั่งระยะเวลา และคำตอบแทน กลุ่มคนเหล่านี้มักเสียสละเวลาว่างเข้าร่วมกิจกรรม
2. คนที่อาสาเข้ามาทำงานตามคำสั่งอย่างสมัครใจ และไม่ถูกคาดหวังจากสังคมว่าต้องทำต่อเนื่อง เพราะไม่มีบทบาทหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบ ถือว่าเป็นการเรียนรู้ที่ไม่มีถูกไม่มีผิด

3. คนที่มีพัฒนามาจากกลุ่มเป้าหมายยับยั้งบทบาทเป็นอาสาสมัครเยาวชนโดยมีมุมมอง เป้าหมาย วัตถุประสงค์ตรงสอดคล้องกัน สามารถนำไปขยายต่อให้กับคนอื่น

อาสาสมัครเยาวชนช่วยงานประจำ หมายถึง อาสาสมัครเยาวชนที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นแกนนำ สำหรับติดต่อประสานงาน และจัดกระบวนการเรียนรู้ สร้างทัศนคติความตระหนักในการดำเนินกิจกรรม รมรงค์ป้องกันเอดส์กับกลุ่มเยาวชนในพื้นที่อำเภอแม่จัน แต่ละคนจะมีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบแตกต่างกันตามความถนัด ยกตัวอย่างเช่น ทีมละครหุ่น ทีมวิทยากรอบรม สันทนาการกลุ่ม ทีมรายการวิทยุ งานธุรการสำนักงาน เป็นต้น

ทีมงานเพื่อนร่วมฝัน หมายถึง กลุ่มเยาวชนเล็กๆ ที่เกิดขึ้นภายใต้แนวคิดการขยายผลการดำเนินกิจกรรม รมรงค์ป้องกันเอดส์ผ่านสื่อวิทยุกระจายเสียง โดยจัดรายการวิทยุเยาวชนเพื่อเยาวชน “เพื่อนร่วมฝัน ”

เยาวชน หมายถึง บุคคลที่มีอายุระหว่าง 15 – 25 ปี ทั้งเพศชาย เพศหญิง สถานภาพโสดไม่ครอบคลุม เยาวชนที่แต่งงานแล้ว กำลังศึกษาในระดับมัธยมศึกษา อุดมศึกษา และสถาบันการศึกษาภาคเอกชน และ การศึกษานอกโรงเรียน รวมถึงเยาวชนที่ไม่ได้เรียนหนังสือ

เจ้าหน้าที่ภาคสนาม หมายถึง สมาชิกกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ หรืออาสาสมัครเยาวชนช่วยงานประจำที่สามารถยับยั้งบทบาทมารับผิดชอบการทำงานโครงการในพื้นที่ต่างๆ ในด้านการติดต่อประสานงาน จัดกิจกรรม

เครือข่ายเยาวชน หมายถึง กลุ่มเยาวชน องค์กรสมาชิกที่ร่วมจัดตั้งเครือข่ายเยาวชนเชียงราย และเข้ามา ส่วนร่วมขับเคลื่อนการดำเนินกิจกรรมกัน รมรงค์ป้องกันเอดส์ ยาเสพติด สิทธิเด็ก วัฒนธรรม ในพื้นที่ จังหวัดเชียงราย ภาคเหนือตอนบน และระดับประเทศ

พี่ๆ เจ้าหน้าที่โครงการ MSS หมายถึง เจ้าหน้าที่โครงการปลอดภัยจากเพศสัมพันธ์ในกลุ่มเยาวชน ชนบท (Motivation for Safer Sex Among Rural Youth : MSS) ภายใต้โครงการแคร์นานาชาติ – ประเทศไทย (CARE - Intenational Thailand) ปัจจุบันจดทะเบียนนิติบุคคลในนามมูลนิธิริรักษ์ไทย

พี่เลี้ยง หมายถึง บุคคล กลุ่ม องค์กร หน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่ และนอกพื้นที่ การดำเนินกิจกรรม โครงการทั้งหน่วยงานภาครัฐ และองค์กรพัฒนาเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม สร้างฝันวันใหม่ ตลอดจนให้คำปรึกษาด้านข้อมูลวิชาการ และด้านเทคนิค ทักษะการจัดกิจกรรม

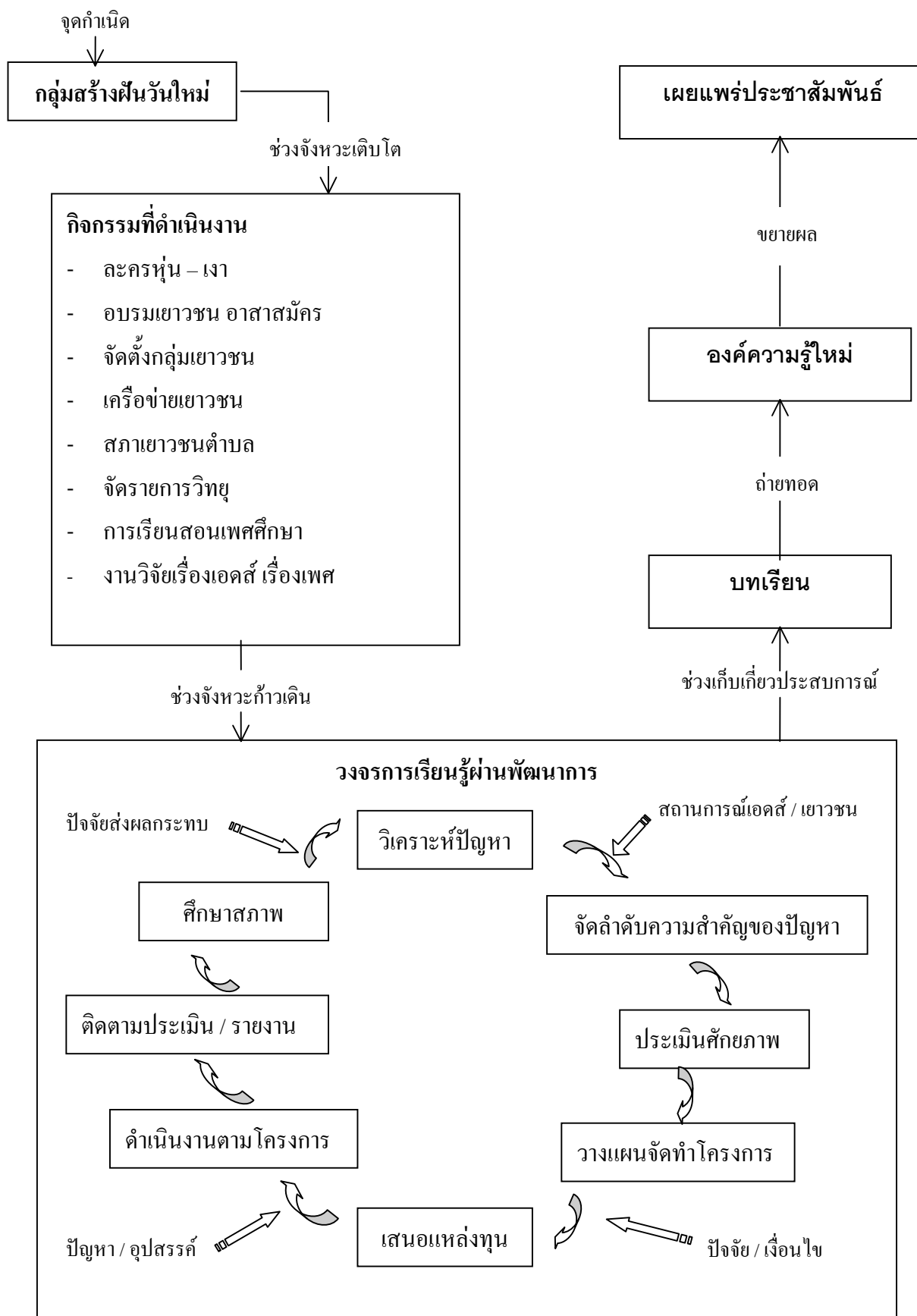
แหล่งทุน หมายถึง หน่วยงานทั้งภาครัฐ รวมถึงองค์กรท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชนสาธารณประโยชน์ ทั้งในประเทศ และต่างประเทศที่มีส่วนช่วยเหลือสนับสนุนด้านงบประมาณวัสดุอุปกรณ์ และประชาสัมพันธ์การดำเนินกิจกรรมของกลุ่มสร้างฝันวันใหม่

การทำงานเป็นทีม หมายถึง การที่นำเอาบุคคลหลายคนมาทำงานร่วมกันโดยมีเป้าหมายคล้ายคลึงกัน ร่วมกันกำหนดบทบาทหน้าที่รับผิดชอบตามความถนัด ความสนใจ และรูปแบบของงานจะเน้นการมีส่วนร่วมของทุกคนเป็นหลัก และร่วมกันพัฒนาศักยภาพพร้อมกัน

การถ่ายทอดรุ่นต่อรุ่น หมายถึง รูปแบบการทำงานลักษณะหนึ่งที่วัตถุประสงค์ต้องการถ่ายทอดการทำงานโดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ทั้งแบบทางการ และไม่เป็นทางการระหว่างคนทำงานรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่งให้ขึ้นมาทดแทนรุ่นเก่าที่กำลังจะขาดหายไปเนื่องจากภาระส่วนตัว

เงื่อนไขปัจจัย หมายถึง เงื่อนไขปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของกระบวนการทำงานเยาวชนให้สามารถดำเนินกิจกรรมรณรงค์ป้องกันเอดส์ อันได้แก่ คุณลักษณะส่วนตัวของอาสาสมัครเยาวชน ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรม ความสัมพันธ์ระหว่างอาสาสมัครกับชุมชน กระบวนการทำงาน ตลอดจนบทบาทการสนับสนุนขององค์กรพี่เลี้ยง และแหล่งทุน

กรอบแนวความคิดในการวิจัย

บทที่ 2

เอกสาร วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การเสนอรายงานการวิจัยครั้งนี้ ทีมวิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ผลงานวิจัย และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องที่ใช้กรอบแนวคิดในการศึกษาอธิบายและปรากฏการณ์ที่พบจากการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย

1. แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
2. แนวคิดเกี่ยวกับงานอาสาสมัคร
3. แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่ม กระบวนการกลุ่ม
4. แนวคิดเกี่ยวกับการทำงานเป็นทีม
5. แนวคิดอื่นๆ ที่เกี่ยวกับความรู้เรื่อง โรคเอดส์ พฤติกรรมวัยรุ่น และทฤษฎีอื่นที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

ความหมายของการเรียนรู้

เบอร์ตัน (Buurton. 1963 , อ้างใน สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ : 2544) ให้ความหมายว่า การเรียนรู้ คือการเปลี่ยนแปลงในตัวบุคคลและเป็นปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ที่เกิดขึ้นในตัวบุคคลต่อสิ่งแวดล้อม (Environment) ซึ่งจะทำให้บุคคลได้รับการตอบสนองของเขา และจะทำให้เขาสามารถสู้กับสภาพแวดล้อมได้อย่างเหมาะสมต่อไป

ครอว์และครอว์ (Crow ade Crow. 1969 , อ้างใน สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ : 2544) ซึ่งกล่าวถึงเรื่องนี้ว่า “การเปลี่ยนแปลงเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลง (Change) การได้รับลักษณะ ความรู้ และทัศนคติทั้งหลาย การเรียนรู้จึงทำให้บุคคลมีการปรับตัวทั้งในด้านส่วนตัว และทางด้านสังคม แนวความคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงนับได้ว่า เป็นเรื่องของการเรียนรู้โดยตรง ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงใดๆ จึงนับว่าย่อมจะมีการเรียนรู้เกิดขึ้นเสมอ ซึ่งถือว่าอยู่ในกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process)

พรพิไล เลิศวิชา (อ้างใน ปาริชาติ วลัยเสถียร : 2543) ได้กล่าวถึงกระบวนการเรียนรู้ไว้ว่า กระบวนการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้มนุษย์มีศักยภาพในการพัฒนาศักยภาพการดำรงชีวิตอยู่ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงและพึ่งตนเองได้ กระบวนการเรียนรู้ คือ กระบวนการอันมีรากอยู่ที่ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งไม่ได้แยกกระหว่างการเรียนรู้กับวิถีชีวิต การรับรู้และการปฏิบัติ เนื้อหาและกระบวนการเรียนรู้เป็นหนึ่งเดียว

สมบุรณ์ ศาลชีวิน (2526) สรุปความหมายของการเรียนรู้ว่า เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันเกิดจากการฝึกหัดหรือประสบการณ์ของแต่ละบุคคล หรือเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการที่ผู้เรียนปรับตัวเองเพื่อตอบสนองสิ่งเร้า เพื่อให้ บรรลุถึงเป้าหมายและในกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงนี้ครอบคลุมถึงกระบวนการทำงานต่างๆ ของร่างกาย รวมทั้งด้านอารมณ์ ทักษะ การปรับตัวด้านสังคม

สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ (2544) ให้ความหมายว่า การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันเนื่องมาจากการได้รับสิ่งเร้า และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมดังกล่าวควรจะมีลักษณะที่ถาวรพอสมควร ซึ่งก็คือการได้รับประสบการณ์

นิยามความหมายการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมเป็นแนวคิดหนึ่งที่ได้นำมาใช้ในการพัฒนาดำเนินกิจกรรมของเยาวชน และกิจกรรมต่างๆให้มีคุณภาพ สามารถนำมาปฏิบัติได้ ซึ่งในทัศนะของนักคิด นักวิชาการได้นำเสนอแนวคิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาไว้ดังนี้

สหประชาชาติ (United Nations. 1981 , อ้างใน ตะติยา กาฬสุวรรณ : 2546) ได้อธิบายถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการเกี่ยวกับการกระทำและเกี่ยวข้องมวลชนในระดับต่างๆ ดังนี้

1. ในกระบวนการตัดสินใจ ซึ่งตัดสินใจเกี่ยวกับจุดประสงค์ทางสังคม และการจัดสรรทรัพยากร
2. ในการกระทำโดยสมัครใจต่อกิจกรรมและโครงการ

ไพโรจน์ สุขสัมฤทธิ์ (2531) กล่าวถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนว่าเป็นกระบวนการดำเนินงานรวมพลังประชาชนกับองค์กรของรัฐ หรือองค์กรเอกชน เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยยึดหลักการว่าสมาชิกในชุมชนนั้นๆ จะต้องร่วมมือกันวางแผนและการปฏิบัติงานเพื่อสนองความต้องการหรือแก้ไขปัญหาของประชาชนในชุมชน

ไพรัตน์ เจริญรินทร์ (2525 , อ้างในอำภา จันทราภาสและคณะ : 2545) ได้สรุปหลักการและแนวทางการพัฒนาประชาชนให้มีส่วนร่วมว่าต้องยึดหลักความต้องการและปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน เป็นจุดเริ่มต้นการดำเนินกิจกรรมในลักษณะกลุ่ม สร้างพลังกลุ่มที่จะรับผิดชอบร่วมกัน ปลุกฝังทักษะและพฤติกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว โดยคำนึงถึงขีดความสามารถที่จะพึ่งตนเองสามารถทำต่อไปได้ กิจกรรมที่ดำเนินการต่างสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น การเริ่มต้นกิจกรรมต้องอาศัยผู้นำเป็นผู้บุกเบิกและชักนำชาวบ้าน และขั้นตอนการดำเนินงานต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้นจนจบกระบวนการ แบ่งได้ดังนี้

1. ร่วมทำการค้นคว้า ศึกษาปัญหา สาเหตุและความต้องการของชุมชน
2. ร่วมคิดหา สร้างรูปแบบ วิธีการแก้ไข หรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆสนองความต้องการของชุมชน
3. ร่วมวางแผนนโยบาย แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหา

4. ร่วมตัดสินใจใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม
5. ร่วมจัด หรือปรับปรุงระบบการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ
6. ร่วมลงทุนตามขีดความสามารถของตนเอง
7. ร่วมปฏิบัติตามโครงการ หรือกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมาย
8. ร่วมควบคุมติดตาม ประเมินผล ช่อมบำรุงและรักษาโครงการให้ใช้ประโยชน์ได้ต่อไป

การเรียนรู้แบบส่วนร่วม

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2534) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมช่วยเสริมสมาชิกของชุมชนให้พร้อมที่จะเผชิญกับชีวิตจริง เพราะลักษณะของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเปิดโอกาสให้ผู้รับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง ได้ลงมือปฏิบัติ ได้ทำกิจกรรมกลุ่ม ได้ฝึกฝนทักษะการเรียนรู้ ทักษะการบริหารจัดการ การเป็นผู้นำ-ผู้ตาม และที่สำคัญเป็นการเรียนรู้ที่มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับชีวิตจริงมากที่สุดวิธีหนึ่ง

สุมณฑา พรหมบุญ และคณะ (อ้างใน ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ : 2534) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิธีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมถึง 3 วิธีการหลักๆ ที่ใช้ได้ผลดีมาแล้วหลายสถานการณ์ คือ

1. กระบวนการกลุ่ม (Group Dynamics ,Group Process) เป็นกระบวนการการเรียนรู้ของกลุ่มผู้เรียนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ผู้เรียนแต่ละกลุ่มจะต้องมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน มีแรงจูงใจร่วมกันในการกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดโดยที่แต่ละคนในกลุ่มมีอิทธิพลต่อกันและกัน

หลักการสำคัญของกระบวนการกลุ่มประกอบด้วย

- ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้
- ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้จากกลุ่มให้มากที่สุด
- เน้นกระบวนการเรียนรู้และการสร้างสรรค์ความรู้โดยกลุ่ม

2. การเรียนรู้แบบร่วมแรงร่วมใจ (Cooperative Learning) เน้นการจัดการสภาพแวดล้อมทางการเรียนให้ผู้เรียนร่วมกันเป็นกลุ่มเล็กๆสมาชิกแต่ละคนจะต้องมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และให้สำเร็จของกลุ่ม โดยทั้งการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการแบ่งปันทรัพยากรการเรียนรู้ รวมทั้งการเป็นกำลังใจแก่กัน สมาชิกแต่ละคนจะต้องรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเองพร้อมๆ กับการดูแลเพื่อนสมาชิกทุกคนในกลุ่ม ความสำเร็จของแต่ละบุคคล คือ ความสำเร็จของกลุ่ม ความสำเร็จของกลุ่มคือ ความสำเร็จของทุกคน

3. การเรียนรู้แบบการสร้างสรรค์ความรู้ (Constructivist) เป็นวิธีการเรียนรู้ที่ต้องแสวงหาความรู้ และสร้างรู้ความเข้าใจด้วยตนเอง ความแข็งแกร่ง ความเจริญงอกงามในความรู้จะเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับคนอื่นหรือได้พบสิ่งใหม่ๆ แล้วนำความรู้ที่มีอยู่มาเชื่อมโยง ตรวจสอบกับสิ่งใหม่

แนวคิดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ คือ การเรียนรู้เป็นกระบวนการสร้างสรรค์ความรู้ ความรู้เดิมเป็นพื้นฐานสำคัญของการสร้างสรรค์ความรู้ใหม่และคุณภาพของการเรียนรู้มีความสัมพันธ์กับบริบทที่เกิดขึ้น

2. แนวคิดเกี่ยวกับงานอาสาสมัคร

ความหมายอาสาสมัคร

สมพร เทพสิทธา (2541 อ้างใน กฤษฎี ปิ่นนิล : 2546) ได้ให้ความหมายของอาสาสมัครว่า หมายถึง ผู้ที่สมัครใจทำงานเพื่อประโยชน์แก่ประชาชนและสังคมโดยไม่หวังผลตอบแทน

Giles Darvill And Brain Munday (1984 , อ้างในกฤษฎี ปิ่นนิล : 2546) ให้ความหมายของอาสาสมัครว่า บุคคลที่ทำงานด้านการให้บริการโดยไม่มีค่าตอบแทน และลักษณะงานที่ทำนั้นมีระเบียบแบบแผน และเป็นทางการ อย่างไรก็ตาม ที่จำกัดความดังกล่าวไม่ได้ใช้ในทุกรณี แต่จะใช้กรณีที่ต้องการแบ่งแยกชัดเจน จากผู้ที่ให้ความช่วยเหลือชุมชน โดยการให้บริการ

ศศิพัฒน์ ยอดเพชร (2534) สรุปว่า อาสาสมัคร หมายถึง ผู้ที่มีสรัทธาจะทำงานเพื่อสาธารณประโยชน์ โดยคำนึงถึงเวลาว่าง ความสามารถ และความถนัดที่ตนเองมีอยู่ เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของงานเพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวม แก่องค์กร และผู้ประสบความทุกข์ยาก เดือดร้อน โดยไม่มีค่าจ้างตอบแทนในการทำงาน และมีได้ปฏิบัติงานที่ปฏิบัติอยู่เพื่อเป็นอาชีพ ทั้งนี้การปฏิบัติงานดังกล่าวอาจจะเป็นการให้บริการทั้งทางตรง (Direct Service) หรือทางอ้อม (Indirect Service) ก็ได้

ประเภทอาสาสมัคร

บุญเจือ ถิ่นนคร และศศิพัฒน์ ยอดเพชร (2534 อ้างในกฤษฎี ปิ่นนิล : 2546) จำแนกประเภทของอาสาสมัครไว้ 3 ประเภท ได้แก่

1. อาสาสมัครฝ่ายบริการ ได้แก่ การที่ผู้สมัครเข้ารับการเลือกตั้งเป็นกรรมการบริหาร กรรมการพิจารณาเรื่องราวต่างๆหรืออาจเป็นผู้นำในการเข้ารับผิดชอบการปฏิบัติงานใดๆอีกอย่างหนึ่งก็ได้ ทั้งนี้โดยอาจได้รับการเลือกตั้งหรือแต่งตั้งก็ได้
2. อาสาสมัครให้บริการโดยตรง ได้แก่ การที่ผู้สมัครอาสาสมัครภายใต้โครงการต่างๆ หรืออาจเป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ธุรการประจำสำนักงาน
3. อาสาสมัครเข้าเป็นสมาชิก ได้แก่ การที่ผู้อาสาสมัครเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆขององค์กร และออกเสียงแสดงความคิดเห็น และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในโปรแกรมต่างๆ ซึ่งผู้สมัครอาจได้รับการเลือกตั้งให้เป็นเจ้าหน้าที่ หรือผู้แทน หรืออาจมีสิทธิออกเสียงเพื่อกิจการใดๆด้วยก็ได้

วัฒนา นวลสุวรรณ (ศศิปพัฒน์ ยอดเพชร : 2534 , อ้างใน กฤษฎี ปิ่นนิล : 2546) จำแนกประเภทของงานไว้ 2 ประเภท คือ

1. อาสาสมัครด้านบริหาร (Administrative Volunteer) คืออาสาสมัครที่ช่วยทำงานด้านการบริหารงานต่างๆ ขององค์การ เช่น งานธุรการ งานด้านการเงิน งานงบประมาณ งานด้านการประชุมคณะกรรมการ เป็นต้น
2. อาสาสมัครด้านบริการ (Service Volunteer) คือ อาสาสมัครที่ช่วยทำงานด้านการให้บริการหรือการสงเคราะห์แก่ประชาชนต่างๆ เช่น การแนะนำแก้ไขปัญหา การสงเคราะห์ผู้เดือดร้อน ฯลฯ

3. แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่ม กระบวนการกลุ่ม และทำงานเป็นทีม

ความหมายของกลุ่ม

กลุ่ม (Group) หมายถึง การที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปมาอยู่รวมกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน ภายใต้สภาวะเงื่อนไขใดเงื่อนไขหนึ่ง ภายในระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง

พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา (2542 , อ้างถึงทฤษฎีนักจิตวิทยาชาวอเมริกัน ชื่อ เคมป์ (Kemp) ให้ความหมายไว้ว่า กลุ่มประกอบด้วยบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปรวมกันมีการพึ่งพาอาศัย และมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน มีผลประโยชน์ร่วมกัน มีความพึงพอใจ มีการยอมรับและเคารพในความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม

กวินดา วัชรสิงห์ (อ้างใน บุญเกิด มาอ่อง : 2537) กล่าวว่า กลุ่ม หมายถึง คนตั้งแต่สองคนขึ้นไปที่มารวมตัวกัน โดยมีลักษณะสำคัญคือ มีความสัมพันธ์กัน มีการรับรู้ว่าคุณมีความสนใจและเป้าหมายร่วมกัน และมารวมตัวกันเพื่อความสำเร็จของกิจกรรมในการทำงาน

ทิตยา สุวรรณชฎ (2517) ได้กล่าวถึงกลุ่มในลักษณะที่เรียกว่า กลุ่มสังคม โดยกลุ่มสังคมหมายถึง กลุ่มบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มีปฏิริยาโต้ตอบในทางสังคมซึ่งกันและกัน (Social Interaction) โดยพฤติกรรมทางสังคมจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการกระตุ้น หรือเร้าใจให้อีกฝ่ายหนึ่งปฏิบัติกรอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อเป็นการตอบสนองอีกฝ่ายหนึ่งได้ การแสดงปฏิริยาโต้ตอบกันในกลุ่มนี้อาจมีได้ทั้งในลักษณะของการติดต่อทางตรง หรือทางอ้อม สมาชิกของกลุ่มแต่ละคนจะต้องมีสิทธิ (Right) และความรับผิดชอบในหน้าที่ (Responsibility) และสามารถที่จะแยกแยะผู้ที่มีเป็นสมาชิกออกจากผู้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิก และสามารถใช้เป็นแนวทางให้สมาชิกของกลุ่มที่คาดหวังที่มีบทบาทของสมาชิกแต่ละคนได้ตลอดจนอาจจะทำให้เกิดมีการบังคับโดยตรง หรือโดยอ้อม เพื่อจะให้สมาชิกแต่ละคนยอมรับและประพฤติตนตามสิทธิและหน้าที่ที่มีความรับผิดชอบของตนอีกด้วย

กระบวนการกลุ่ม

พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา (2542) กระบวนการกลุ่มจะเริ่มขึ้นนับตั้งแต่มีบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มาทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีวัตถุประสงค์เดียวกัน เมื่อมนุษย์เข้ามารวมกลุ่มกันก็จะเกิดเป็นบทบาทของกลุ่มขึ้นมา ทั้งนี้เพราะกลุ่มมีอิทธิพลอยู่ในตัวของมันเอง อิทธิพลของกลุ่มสามารถที่จะขัดเกลาลักษณะท่าทีที่เกิดขึ้นอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นไปในทางที่สร้างสรรค์พัฒนาหรือล่าหลังเลวลงก็ตาม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยในหลายประการในกลุ่ม เช่น คุณภาพของสมาชิกในทีม ความร่วมมือร่วมใจในการทำงาน ตลอดจนระเบียบ วิธีปฏิบัติที่รัดกุมเหมาะสม นอกจากนี้ การทำงานร่วมกันยังก่อให้เกิดพลังในการทำงาน เพราะงานที่ยากจะมีปริมาณมากก็สามารถจะทำงานให้สำเร็จได้โดยง่ายรวดเร็วซึ่งโดยปกติงานลักษณะดังกล่าวถ้าต่างคนต่างทำก็จะสำเร็จได้ยากหรือถ้าสำเร็จได้ก็อาจจะล่าช้า และไม่ดีเท่าที่ควร การเกิดขึ้นของกลุ่ม (Group Formation)

กลุ่มมีลักษณะสำคัญดังนี้

1. เป็นการรวมกลุ่มของคนแปลกหน้า หมายถึง กลุ่มคนทั่วไปที่ไม่ได้เป็นเครือญาติกัน หรือเฉพาะเพื่อนฝูงที่สนิทสนมกันเท่านั้น แต่ต้องเป็นกลุ่มคนที่เปิดรับสมาชิกที่แปลกหน้าหรือคนอื่นที่อยู่ไกลให้เข้ามาร่วมในกลุ่มให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้
2. การมารวมตัวของสมาชิกเป็นไปอย่างสมัครใจ หมายถึง การที่สมาชิกในกลุ่มสามารถที่จะเข้าหรือออกจากกรเป็นสมาชิกภาพของกลุ่มหรือองค์กรได้อย่างเสรี และเป็นอิสระ
3. ความเท่าเทียมกันในการทำงานในองค์กรหรือกลุ่ม หมายถึง การที่คนในกลุ่มหรือในองค์กรสามารถที่จะแสดงความคิดเห็น พูดคุยได้อย่างเท่าเทียม เป็นการเปิดโอกาสให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในองค์กรหรือในกลุ่มอย่างแท้จริง แต่ทั้งนี้ความเท่าเทียมกันดังกล่าวมิได้หมายความว่า กลุ่มหรือองค์กรนั้นขาดการควบคุม หรือบังคับบัญชาแต่อย่างใด องค์กรหรือกลุ่มยังจำเป็นต้องมีระบบดังกล่าวอยู่เพียงแต่ว่าการมีระบบดังกล่าวไม่ได้เป็นไปเพื่อการเกื้อหนุนการทำงานในลักษณะของการอุปถัมภ์ ซึ่งพบมากในประเทศไทย ที่คนยังต้องให้ความสำคัญกับความเป็นผู้ใหญ่ผู้น้อยอยู่

การเกิดกลุ่ม

1. ขั้นก่อตัวของกลุ่ม เป็นการรวมตัวที่เกิดจากการพูดคุย แสดงความคิดเห็น การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันจนกลายมาเป็นการกระตุ้นให้เกิดจิตสำนึกร่วมกันให้คำนึงถึงสิ่งที่กลุ่ม องค์กรกำลังเผชิญอยู่
ขั้นดำเนินการเคลื่อนไหว หรือการรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่ม โดยภายหลังจากที่มีการเจรจา ตกลงพูดคุยกันแล้ว ก็ต้องมีการวางแผน มีการวางกฎ ระเบียบ และแนวทางในการทำงานสำหรับกลุ่ม
2. ขั้นการเจริญเติบโตและการขยายกิจกรรมของกลุ่ม ในขั้นนี้จะเป็นการพยายามที่จะระดมทรัพยากรที่มีอยู่ทั้งจากภายในและภายนอกกลุ่ม โดยอาศัยการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันในการสร้างเครือข่ายกลุ่ม

ข้อดีของการเข้ากลุ่ม

1. เพื่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมร่วมกัน เป็นการหลีกเลี่ยงความรู้สึกเบื่อหน่าย อาการเซ็งที่เกิดขึ้น ความว่าเหว่ความวิตกกังวลในเรื่องราวต่างๆทำให้เด็กวัยรุ่นมีสิ่งยึดเหนี่ยวไม่มีความรู้สึกถูกละทอดทิ้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กวัยรุ่นที่มีครอบครัวแตกแยกหรือมีปัญหาในครอบครัวจะสามารถพูดคุยกับเพื่อนที่มีปัญหาเหมือนกันได้

2. เพื่อช่วยเสริมสร้างประสบการณ์การอยู่ร่วมกันในสังคมให้มากขึ้น ให้สามารถปรับตัวกับบุคคลอื่นๆในสังคมได้ มีการเรียนรู้บุคลิกภาพของคนในกลุ่ม เรียนรู้การวางตัวเพื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่รู้และเข้าใจในบทบาทของตนต่อไป

3. เพื่อช่วยลดความเพ้อฝันลง มีการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่างๆได้มากยิ่งขึ้น ความเพ้อฝันเป็นการปรับตัวเพื่อให้พ้นจากความวิตกกังวลในปัญหาต่างๆเพียงชั่วคราว อาจเรียกว่าเป็นฝันกลางวัน (Day Dream) ก็ได้ การเข้ากลุ่มทำให้ได้ทำกิจกรรมกับเพื่อน ได้มีเพื่อนสนทนาไม่มีเวลาฝันกลางวัน

4. เพื่อการสันทนการ เด็กวัยรุ่นจะได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินเบิกบานใจได้ผ่อนคลายความตึงเครียด หรือความกดดันในปัญหาที่กำลังประสบอยู่ ปัญหาบางปัญหาคือเด็กไม่สามารถเล่าให้ผู้ใหญ่ฟังได้ เช่น เรื่องความสนใจในเพศตรงข้าม เด็กต้องการปิดบังไว้เป็นความลับสำหรับผู้ใหญ่ แต่อยากเล่าให้ใครฟังเพื่อระบายความในใจได้ปรับทุกข์กับเพื่อนที่มีปัญหาล้ายตนเองเพื่อระบายความอัดอั้นใจ

5. เพื่อพัฒนาการทางด้านสังคม เด็กได้พบปะเพื่อนต่างเพศและเรียนรู้การเข้าสังคมร่วมกัน การเข้ากลุ่มเพื่อนจะทำให้เด็กรู้จักการเสียสละ การเห็นแก่ส่วนรวม การประนีประนอมกันเพราะการอยู่ร่วมกันไม่มีใครสามารถเอาแต่ใจตนเองได้ เมื่ออยู่ในวัยเด็ก เด็กจะยึดตนเองเป็นใหญ่ (Ego Contric) ไม่มีเหตุผลที่สมควรในการคบเพื่อน แต่ในวัยรุ่นเด็กเข้ากลุ่มด้วยการทำกิจกรรมร่วมกัน เรียนรู้ที่จะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความอดทน มีการรับมิดของส่วนใหญ่ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อวัยผู้ใหญ่ต่อไป

6. เพื่อความเป็นอิสระส่วนตัว เป็นการได้รับอิสระภาพจากกฎเกณฑ์ทางบ้านไม่ต้องอยู่ในสายตาของผู้ใหญ่

7. เพื่อตอบสนองพลังทางเพศ การได้เข้ากลุ่มร่วมกันทั้งเพศหญิงเพศชายทำให้มีการรู้จักเพศตรงข้ามมากขึ้น และเป็นการได้แสดงออกถึงสิ่งที่ตนสนใจใฝ่รู้ในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับเพศตรงข้าม ทางที่สังคมยอมรับซึ่งกันและกันและเป็นแนวทางในการตัดสินใจเลือกคู่ครองในอนาคตได้

4. แนวคิดเกี่ยวกับการทำงานเป็นทีม

ความหมายของการทำงานเป็นทีม

รังสรรค์ ประเสริฐศรี (2544) ได้ให้ความหมายว่า คนจำนวนหนึ่งที่มีทักษะต่างๆ กันมาทำงานร่วมกัน และมากำหนดเป้าหมายหรือแนวทางร่วมกันโดยต่างรับผิดชอบร่วมกัน “ทีม” จะถูกกำหนดโดยความมุ่งมั่น (การให้คำสัญญา) ร่วมกัน ซึ่งแตกต่างจากลักษณะที่มีความมุ่งมั่นให้คำสัญญาจากภายในกลุ่มเองที่อาจจะไม่แข็งแกร่งพอก็ได้ ทีมหนึ่งๆ อาจสัมฤทธิ์ผลในการทำงานเป็นกลุ่มก้อนแต่ต่างจากลูกทีมแต่ละคนบางครั้งก็อาจทำงานได้น้อยลงหากทำคนเดียว และต่างคนก็ต่างต้องแสดงความเป็นผู้นำออกมา ซึ่งตรงข้ามจากการเป็นทีมที่ทุกคนต่างแสดงบทบาทความเป็นผู้นำร่วมกัน ในทีมๆ หนึ่งจะต้องมีการแสดงการรับผิดชอบต่ออันเกิดจากตัวปัจเจกบุคคลและร่วมกันอีกด้วย ซึ่งต่างจากตัวกลุ่มที่จะเน้นแค่ความรับผิดชอบต่อเฉพาะรายบุคคลเท่านั้นการทำงานเป็นกลุ่ม (Group Team) หมายถึง การรวมตัวกันของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปเพื่อทำงานร่วมกับบุคคลอื่นให้บรรลุเป้าหมายที่กลุ่มต้องการ โดยอาจเป็นการรวมกันอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้

การทำงานเป็นทีม (Team Work) หมายถึง การที่บุคคลหลายๆ คนมารับผิดชอบต่องานร่วมกันเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกันซึ่งบุคคลแต่ละคนล้วนมีพื้นฐาน แนวความคิด ทักษะและประสบการณ์ที่แตกต่างกัน เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นในทีมงาน โดยทั่วไปการทำงานเป็นทีมเป็นการทำงานแบบเป็นทางการเพื่อสนับสนุนให้สมาชิกได้มีส่วนร่วม (Participation) ในการบริหารและการตัดสินใจ ซึ่งเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานและการสร้างผลผลิตที่สูงสุด ดังนั้นทีมทุกทีม จึงหมายถึงกลุ่มหรือคณะ แต่กลุ่มทุกกลุ่มอาจไม่ใช่ทีมก็ได้

การทำงานเป็นกลุ่ม (Group Team) หมายถึง การรวมตัวกันของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปเพื่อทำงานร่วมกับบุคคลอื่นให้บรรลุเป้าหมายที่กลุ่มต้องการ โดยอาจเป็นการรวมกันอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้

นอกจากนี้ได้สรุปความหมายว่า การทำงานเป็นทีม หมายถึง การที่บุคคลหลายคนๆ คนมารับผิดชอบต่องานร่วมกันเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกันซึ่งบุคคลแต่ละคนมีพื้นฐาน แนวคิด ทักษะ และประสบการณ์ที่แตกต่างกัน เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นในทีมงาน โดยทั่วไปการทำงานเป็นทีมเป็นการทำงานแบบเป็นทางการเพื่อสนับสนุนให้สมาชิกได้มีส่วนร่วม (Participation)

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการทำงานเป็นทีม

พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา (2542) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพของทีมงาน ในการทำงานร่วมกันเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในงาน มีปัจจัยสำคัญบางประการที่ควรคำนึงถึง ดังนี้

1. การเลือกสมาชิกเข้าร่วมทีม เกณฑ์การเลือกสมาชิกเข้าร่วมทีม ควรพิจารณาจาก ความคิด ทักษะ ความเชื่อ และค่านิยมของคนเหล่านั้น จากผลการวิจัยทางด้านสังคมจิตวิทยาพบว่า คนเรายังมี

สิ่งที่คล้ายกันมากเท่าไร ก็จะต้องผูกพันกันมากขึ้นเท่านั้น นอกจากนี้แล้วความคล้ายคลึงกันยังจะมีส่วนช่วยให้ความขัดแย้งลดน้อยลงอีกด้วย ดังคำโบราณของไทยที่ว่า “ คนที่มีนิสัยใจคอคล้ายๆกันจะคบกันได้สนิทสนม ”

2. ความไว้วางใจ เชื่อใจ นับว่าเป็นหัวใจสำคัญของการทำงานเป็นทีม ทีมงานที่ดีนั้น สมาชิกในทีมควรมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน ไม่ควรมีความรู้สึกหวาดระแวงต่อกัน คิดไม่ซื่อต่อกัน หรือคอยหาโอกาสทำร้ายกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง สิ่งสำคัญยิ่งกว่านั้นก็คือ สัมพันธภาพระหว่างหัวหน้ากับลูกทีม ควรมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน มีความซื่อสัตย์ต่อกัน หัวหน้าควรมีความไว้วางใจว่าลูกทีมจะทำหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ สำหรับลูกทีมก็ควรจะยอมรับในตัวหัวหน้าทีมเช่นกัน การสร้างความเชื่อใจซึ่งกันและกันเป็นสิ่งที่ต้องอาศัยระยะเวลา และการปฏิบัติต่อกันเป็นเครื่องพิสูจน์ สิ่งสำคัญประการหนึ่งก็คือความเสมอต้นเสมอปลายที่ต่างฝ่ายต่างปฏิบัติต่อกันจะมีส่วนเสริมสร้างความเชื่อใจที่ต่างฝ่ายต่างมีต่อกัน

3. การเข้าใจบทบาทของตนเองและเพื่อนร่วมทีม การเข้าใจและปฏิบัติตามบทบาทของตนเอง ตลอดจนถึงการรับรู้และยอมรับบทบาทของผู้อื่นในทีม นับว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการทำงานร่วมกัน เพราะสมาชิกในทีมจะได้ปฏิบัติงานอย่างสอดคล้อง ไม่ก้าวถ่างซึ่งกันและกัน ซึ่งจะช่วยลดความขัดแย้งลงได้ ขณะเดียวกันก็จะไม่เกิดความน้อยเนื้อต่ำใจในสถานภาพของตนเองว่าต่ำต้อยกว่าผู้อื่น โดยพยายามให้ทุกคนยอมรับในบทบาทที่แตกต่างกัน และให้ทุกคนได้ประจักษ์ว่างานทุกหน้าที่มีความสำคัญทั้งสิ้น ตลอดจนหาแนวทางที่จะให้ทุกฝ่ายยอมรับซึ่งกันและกัน อีกทั้งยอมรับว่าทุกฝ่ายมีความสำคัญต่อองค์กรทั้งสิ้น เป็นต้นว่า ให้มีการหมุนเวียนสับเปลี่ยนบทบาทในการทำงานเพื่อแต่ละคนจะได้เรียนรู้และเข้าใจบทบาทของผู้อื่นได้อย่างแท้จริง

4. วิธีการทำงาน กระบวนการทำงานเป็นทีมมีความสำคัญมาก กล่าวคือ สมาชิกในทีม ทุกคนจะต้องมีวิธีการทำงานประสานสอดคล้องกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทั้งในด้านการสื่อความหมายที่เหมาะสม มีความเข้าใจกันอย่างชัดเจน มีการแสดงความคิดเห็น และการตัดสินใจร่วมของสมาชิกในทีมงาน ตลอดจนการกำหนดกฎเกณฑ์ต่างๆโดยมาจากที่ประชุมของสมาชิก

5. ระบบการให้รางวัล พฤติกรรมของมนุษย์ที่แสดงออกทุกวันนี้ นักจิตวิทยาด้านพฤติกรรมศาสตร์ ยืนยันว่าพฤติกรรมใดที่ได้รับการเสริมแรง พฤติกรรมนั้นก็มีแนวโน้มที่จะคงอยู่และเข้มข้นขึ้น ดังนั้น พฤติกรรมใดที่สมาชิกในทีมแสดงออกแล้วได้รับการยอมรับหรือได้รับรางวัล พฤติกรรมนั้นก็มีแนวโน้มว่าจะเกิดขึ้นอีกแต่การให้รางวัลนั้น ควรเป็นวิธีการที่ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม นั่นคือควรวางหลักเกณฑ์อยู่บนพื้นฐานการให้รางวัลแก่กลุ่ม แทนที่จะให้ในลักษณะที่มุ่งอยู่ที่ตัวบุคคล

6. บรรยากาศของกลุ่ม เป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องคำนึง ในการทำงานร่วมกันบรรยากาศของกลุ่มเป็นลักษณะ ทางจิตวิทยาสำหรับการทำงานร่วมกัน ซึ่งมีส่วนช่วยให้สมาชิกในทีมสามารถทำงานร่วมกันได้ บรรยากาศในการทำงานจะเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลให้งานในกลุ่มพบความสำเร็จ หรือล้มเหลวเกิดผลผลิตสูงหรือต่ำ บรรยากาศในการทำงานจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการรับรู้ของสมาชิกในกลุ่มที่เกี่ยวกับเรื่องต่างๆ เช่น โครงสร้างของงาน ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน การให้ความร่วมมือช่วยเหลือกันระหว่าง

สมาชิกในกลุ่ม ความเข้าใจซึ่งกันและกัน เปิดเผยความรู้สึกนึกคิดต่อกัน ความรู้สึกเกี่ยวกับความเป็นธรรมที่มีในกลุ่ม ถ้ากลุ่มมีบรรยากาศในการทำงานดี สมาชิกจะมีความรู้สึกไว้น้อยเชื่อใจกัน รับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ความร่วมมือร่วมใจก็จะสูงและผลผลิตก็จะสูงตาม ความขัดแย้งภายในกลุ่มก็น้อย การทำงานก็จะไม่ตึงเครียด

5. แนวคิดอื่นๆ ที่เกี่ยวกับความรู้เรื่องโรคเอดส์ พฤติกรรมวัยรุ่น และทฤษฎีอื่นที่เกี่ยวข้อง

1. พฤติกรรมวัยรุ่น

ความหมายของวัยรุ่น

วัยรุ่น มาจากคำว่า **Adolescere** ในภาษาละตินหมายความว่า การเจริญเติบโตไปสู่ภาวะ นั่นคือเป็นวัยที่เข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่ซึ่งถือเอาจากความพร้อมทางร่างกายหรือภาวะสูงสุดขีดของร่างกายเป็นเรื่องตัดสิน

นางเยาว์ กุลโฆษะ (อ้างใน สมจิต อภิชนาพงศ์ : 2545) ได้อธิบายลักษณะของวัยรุ่นว่า วัยรุ่นคือผู้ที่อยู่ในวัยระหว่างเริ่มเป็นหนุ่มสาว (Puberty) และกำลังจะเริ่มเป็นผู้ใหญ่ มีอายุประมาณ 12 – 20 ปี วัยนี้มีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย โดยเฉพาะต่อมเพศจะขับฮอร์โมนเพศออกมาทำให้เกิดความสมบูรณ์ของอวัยวะเพศ ลักษณะต่างๆ เหล่านี้เป็นขบวนการของร่างกายในการเตรียมพร้อมเพื่อการสืบพันธุ์ต่อไป

พรพิมล เจริญนาครินทร์ (อ้างใน สมจิต อภิชนาพงศ์ : 2545) ได้กล่าวไว้ว่า วัยรุ่นคือ วัยที่เชื่อมระหว่างการเป็นเด็กและการเป็นผู้ใหญ่ เป็นระยะที่ต้องปรับพฤติกรรมวัยเด็กไปสู่พฤติกรรมแบบผู้ใหญ่ที่สังคมยอมรับ วัยรุ่นจึงไม่ใช่เพียงการเจริญเติบโตทางร่างกายแต่หมายถึงการเจริญเติบโตทางสังคมซึ่งอยู่ในกรอบของวัฒนธรรมของแต่ละที่

สมจิต อภิชนาพงศ์ (2545) กล่าวว่า พัฒนาการทางสังคมของวัยรุ่นกว้างขวางและซับซ้อนมากกว่าวัยเด็ก เพราะวัยรุ่นมีความต้องการทางสังคมที่ลักษณะต่างจากวัยเด็ก คือ ต้องการสร้างความสัมพันธ์ที่มีความหมายและน่าพอใจกับคนอื่นๆ ต้องการขยายวงจากวัยเด็กไปคบหากับคนอื่นที่มีภูมิหลังและประสบการณ์สังคมที่ต่างออกไป ต้องการการยอมรับความเป็นเจ้าของและการมีสถานภาพในกลุ่มรวมทั้งต้องการสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนต่างเพศ

การรวมกลุ่มของวัยรุ่น

เจียรนัย ทรงชัยกุล (อ้างใน สมจิต อภิชนาพงศ์ : 2545) ได้แสดงถึงแนวคิดของการเข้ากลุ่มเพื่อนสามารถตอบสนองความต้องการของวัยรุ่นได้หลายอย่างดังนี้

1. ความต้องการเป็นตัวของตัวเอง เมื่อวัยรุ่นอยู่ที่บ้านกับพ่อแม่หรืออยู่ที่โรงเรียนกับครูเขามีโอกาสไม่มากนักที่จะคิดหรือกระทำสิ่งใดได้ตามความพอใจอย่างอิสระเสรี ทั้งนี้ทั้งนั้นเพราะต้องอยู่ในสายตาของผู้ใหญ่ แต่เมื่ออยู่กับเพื่อนเขามีโอกาสเป็นตัวของตัวเองอย่างเต็มที่ มีโอกาสแสดงความคิดเห็น

แสดงความสามารถอย่างอิสระ มีความรู้สึกอบอุ่น ปลอดภัย และมีความรู้สึกสบายใจมากกว่าเมื่ออยู่กับผู้ใหญ่

2.ความต้องการความเชื่อมั่น กลุ่มเพื่อนสามารถช่วยสร้างความเชื่อมั่นของวัยรุ่นด้วยกันได้ดี เพราะเพื่อนในกลุ่มบางคนเคยผ่านภาวะการณ์ที่คล้ายคลึงกัน และได้แก้ไขปัญหาคู่ปรารถนาที่คล้ายๆกัน ให้ผ่านพ้นไปได้ด้วยเป็นผลสำเร็จ เมื่อมีโอกาสได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ต่อกันอย่างเปิดเผยและจริงใจ ย่อมทำให้เกิดความสบายใจ เชื่อมั่นมากขึ้นที่จะปรับตัวให้เหมาะสมกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

3.ความต้องการการเป็นที่ยอมรับและยกย่อง เมื่อวัยรุ่นอยู่ในสังคมที่แวดล้อมด้วยผู้ใหญ่ ซึ่งบ่อยครั้งที่ไม่วอมรับเขาอย่างบุคคลที่สถานภาพเท่าเทียมกัน วัยรุ่นจึงแสวงหากลุ่มเพื่อนร่วมวัยที่ให้การยอมรับและยกย่องเขา ซึ่งเป็นการส่งเสริมความมั่นคงทางจิตใจ ต้องการแสดงความสามารถทางกีฬา การเสริมแต่งรูปร่าง หน้าตาให้ดึงดูดความสนใจของเพื่อน แสดงความเป็นคนใจกว้างขวางและรักพวกพ้อง เป็นต้น

4.ความต้องการสนุกสนานเพลิดเพลิน วัยรุ่นทั่วไปแสวงหาความสนุกสนานเพลิดเพลินเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียด เช่น

4.1 การเที่ยว ได้แก่ ไปทัศนจร ฟังการแสดงดนตรี ชมภาพยนตร์ เที่ยวเตร่ตามศูนย์การค้า เล่นหรือเชียร์กีฬา เล่นสเก็ต เดินร่ำ เป็นต้น

4.2 การพูดคุยสนทนา เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความหวังและความใฝ่ฝันในระหว่างกลุ่มเพื่อน เช่น การคุยเกี่ยวกับความงามหรือดารานักร้องคนโปรด เป็นต้น

4.3 การร่วมรับประทานอาหารด้วยกัน วัยรุ่นนิยมที่จะรับประทานอาหารอย่างเป็นกันเองกับกลุ่มเพื่อน พร้อมหัวข้อสนทนาที่สนุกสนาน ตอบโต้ หยอกล้อในระหว่างกลุ่มเพื่อนที่สนิทสนมรักใคร่

5.ความต้องการพัฒนาทักษะทางสังคม กลุ่มเพื่อนสามารถให้โอกาสแก่วัยรุ่นในการพัฒนาทักษะทางสังคมได้เป็นอย่างดี เพราะการเรียนรู้และฝึกฝนอย่างเป็นกันเองในระหว่างกลุ่มเพื่อนร่วมวัยที่ไว้วางใจกัน จะช่วยลดความอับอาย ขัดเขิน และการไม่กล้าแสดงออกลงได้มาก นอกจากนี้เพื่อนบางคนในกลุ่มที่มีทักษะทางสังคมมากกว่าคนอื่นก็สามารถช่วยให้ข้อมูลและคำแนะนำอย่างเปิดเผยตรงไปตรงมา เพื่อเป็นแนวทางแก่เพื่อนคนอื่นได้เรียนรู้และนำไปทดลองปฏิบัติ ซึ่งจะช่วยพัฒนาทักษะทางสังคมของวัยรุ่นให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสมต่อไป

6.ความต้องการมีสัมพันธภาพกับเพื่อนต่างเพศ ความต้องการมีสัมพันธภาพกับเพื่อนต่างเพศเป็นลักษณะธรรมชาติของวัยรุ่น และมักไม่ได้รับการสนับสนุนจากพ่อแม่ในสังคมไทย ดังนั้นวัยรุ่นจึงแสวงหาสัมพันธภาพกับเพื่อนต่างเพศด้วยการร่วมทำกิจกรรมพิเศษของโรงเรียน ซึ่งวัยรุ่นชายหญิงมีโอกาสได้สร้างสัมพันธภาพระหว่างกัน เช่น การแข่งขันกีฬา การจัดนิทรรศการ งานอาสาสมัคร นอกจากนี้กลุ่มเพื่อนวัยรุ่นยังเป็นสื่อกลางในการสร้างสัมพันธภาพกับเพื่อนต่างเพศของสมาชิกข้ามกลุ่มอีกด้วย

2.ความรู้เรื่องโรคเอดส์

ความหมายของโรคเอดส์

มยุรี ยกตรี (2540) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เอดส์ หรือ AIDS (Acquired Immune Deficiency Syndrome) เป็นกลุ่มอาการของโรคเกิดจากอาการติดเชื้อไวรัส HIV (Human Immune Deficiency Virus) ซึ่งทำให้เกิดโรคเอดส์ โดยเชื้อ เอช ไอ วี จะเข้าไปทำลายเม็ดเลือดขาว แหล่งสร้างภูมิคุ้มกันของร่างกาย ทำให้เกิดภาวะภูมิคุ้มกันบกพร่อง ทำให้ติดเชื้อโรคชนิดฉวยโอกาส เช่น ปอดบวม วัณโรคหรือมะเร็งบางชนิดได้ง่ายกว่าคนปกติ อาการจะรุนแรงและเสียชีวิตอย่างรวดเร็ว

การแพร่กระจายเชื้อ เอช ไอ วี

พงษ์ศักดิ์ ชัยศิลป์วัฒนา (2536) ได้กล่าวถึงแหล่งที่พบเชื้อเอดส์พบมากที่สุดในน้ำเหลืองเนื้อเยื่อต่างๆรองลงมา คือ น้ำอสุจิ น้ำในช่องคลอด ส่วนน้ำลาย เสมหะ น้ำนม มีประมาณของเชื่อน้อยมาก สำหรับหญิง ปัสสาวะ อุจจาระแทบไม่พบปริมาณเชื้อเอช ไอ วี

สถาพร มนัสสถิตย์ (2538) กล่าวถึงสาเหตุของการติดต่อของโรคเอดส์

1. การมีเพศสัมพันธ์กับผู้ติดเชื้อเอดส์ โดยไม่ใช่วงยางอนามัย และปัจจัยที่ทำให้มีโอกาสติดเชื้อมากขึ้น ได้แก่ การมีแผลเปิด
2. การรับเชื้อทางเลือด โอกาสการติดเชื้อขึ้นอยู่กับปริมาณไวรัสในเลือด พบได้ 2 กรณี คือ การใช้เข็มหรือกระบอกฉีดยาร่วมกับผู้ติดเชื้อโรคเอดส์ มักพบในกลุ่มผู้ติดยาเสพติดชนิดฉีดเข้าเส้น และการได้รับเลือดในขณะผ่าตัด
3. แม้ที่ติดเชื้อเอดส์จากสามี คู่นอน หรือพฤติกรรมเสี่ยงของตนเอง อาจจะถ่ายทอดไปสู่ลูกได้ และโอกาสที่เด็กจะได้รับเชื้อจากแม่ประมาณ 30 – 50 %

การป้องกันการติดเชื้อ

อภิรติ ธรรมาธิกุล (2541) ได้กล่าวถึงการป้องกันการติดเชื้อ โดยการเปลี่ยนพฤติกรรมหรือการปฏิบัติบางอย่างในชีวิตประจำวันให้ปลอดภัยจากการติดเชื้อเอดส์ โดยไม่คาดคิด ดังต่อไปนี้

1. ไม่สำส่อนทางเพศ และไม่ร่วมเพศกับคนที่ไม่รู้จักหรือไม่แน่ใจว่ามีเชื้อเอดส์อยู่
2. ต้องสวมถุงยางอนามัยทุกครั้งหากต้องร่วมเพศกับผู้ไม่รู้จักหรือไม่แน่ใจว่ามีเชื้อเอดส์อยู่
3. ไม่ใช้เข็มฉีดยาหรือของมีคมร่วมกับผู้อื่น เช่น ที่โกนหนวด กรรไกรตัดเล็บ แปรงสีฟัน เป็นต้น
4. หากต้องใช้ของมีคมกับร่างกายควรทำความสะอาดเครื่องมือเสียก่อน เช่น ล้างด้วยน้ำสบู่หรือแช่ หรือเช็ดน้ำยาแอลกอฮอล์เสียก่อน
5. งดเว้นยาเสพติดโดยเฉพาะชนิดหากเลิกไม่ได้ควรเปลี่ยนเป็นชนิดสูดดมหรือกินแทน หรือถ้าจำเป็นต้องฉีดอยู่ก็ควรใช้เข็มครั้งเดียวแล้วทิ้งหรือล้างทำความสะอาดเข็มและกระบอกฉีดยาด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อเสียก่อนใช้ซ้ำ
6. หลีกเลี่ยงไม่สัมผัสกับเลือด น้ำเหลือง น้ำจากช่องคลอด น้ำอสุจิของผู้อื่นโดยตั้งใจและไม่ตั้งใจก็ตาม
7. หากสัมผัสกับเลือด น้ำเหลือง น้ำจากช่องคลอด น้ำอสุจิ น้ำลาย น้ำตา น้ำนม อุจจาระ ปัสสาวะของใครก็ตามควรรีบล้างด้วยน้ำและสบู่ทันที

8. ไม่รับเลือดหรืออวัยวะที่ไม่ได้ผ่านการตรวจสอบหาเชื้อเอดส์เสียก่อน
9. รักษาสุขภาพอนามัยที่ดีทั้งตนเองและผู้อื่น ฝึกนิสัยรักความสะอาดชำระล้างร่างกาย ทำความสะอาดเครื่องมือเครื่องใช้อยู่เสมอ

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาเรื่องการถอดบทเรียนกระบวนการทำงานเยาวชน : กรณีศึกษากลุ่มเยาวชนสร้างฝันวันใหม่ ตำบลจันทวีใต้ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีรายละเอียดด้านระเบียบวิธีวิจัยดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย
2. ขั้นตอนในการทำวิจัย
3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล
5. การตรวจสอบข้อมูล

1.รูปแบบการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อถอดบทเรียนปัจจัย เงื่อนไขผลักดัน และหาแนวทางในการทำงานกลุ่มเยาวชนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะสามารถได้ข้อมูลเป็นข้อเท็จจริง และสะท้อนให้เกิดความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงของกลุ่มเยาวชนสร้างฝันวันใหม่

การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มิวิจัยได้กำหนดกลุ่มเป้าหมาย โดยการเลือกวิธีเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เน้นการเลือกบุคคลที่ใช้ข้อมูลจะเลือกเฉพาะบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ทั้งใน ส่วนของสมาชิกกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ อาสาสมัครเยาวชน และผู้สนับสนุนการดำเนินกิจกรรมในระดับ ครอบครัว ชุมชน และหน่วยงาน องค์กรทั้งภาครัฐ องค์กรท้องถิ่น และองค์กรพัฒนาเอกชนเพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

การกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งทีมวิจัยได้อาศัยเกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย โดยคัดเลือกบุคคลที่มีส่วนร่วมกับการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ จำนวน 22 คน อันได้แก่ สมาชิกกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ อาสาสมัครเยาวชนโครงการ เยาวชนในพื้นที่ และบุคคลที่มีส่วนที่เกี่ยวข้องการดำเนินงานในพื้นที่ จำนวน 34 คน อันได้แก่ เจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน เจ้าหน้าที่สาธารณสุข แหล่งทุนสนับสนุนงบประมาณ และผู้ปกครอง

2. ขั้นตอนวิธีการเก็บข้อมูล

2.1 การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานสาธารณสุขอำเภอแม่จัน ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอแม่จัน สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงราย ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดเชียงราย มูลนิธิรักไทย และหน่วยงานภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน ตลอดจนกลุ่มเยาวชนอื่นๆ เพื่อประสานงานรวมถึงขอความร่วมมือจากองค์กร / หน่วยงาน

2.2 ประชุมทีมวิจัยเพื่อพัฒนาศักยภาพการทำงานวิจัยให้ทีมวิจัยด้วยการประชุมเชิงปฏิบัติการที่เรียนรู้การทำงานไปพร้อมกัน เนื่องจากที่ผ่านมายังไม่เคยมีประสบการณ์การทำงานวิจัยมาก่อน

2.3 ประชุมเตรียมความพร้อมก่อนการดำเนินงานวิจัยกับหน่วยงานต่างๆ พร้อมอธิบายถึงวัตถุประสงค์ ในวิจัยครั้งนี้ โดยชี้แจงความเป็นมาของการศึกษา และเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมซักถามข้อข้องใจในเรื่องทั้งหมดที่เกี่ยวกับงานวิจัย

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) โดยการอ่านจากหนังสือ บทความ วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับทฤษฎีต่างๆ เพื่อนำมาประกอบการเขียนรายงานการวิจัย ยกตัวอย่างเช่น อาสาสมัคร การมีส่วนร่วม การเรียนรู้ กลุ่มและกระบวนการกลุ่มตลอดถึงการทำงานเป็นทีม จิตวิทยาวัยรุ่น วัยรุ่นกับพฤติกรรมเสี่ยง ขบวนการพัฒนาเยาวชน นอกจากนี้ข้อมูลจากเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องจากหน่วยของภาครัฐและเอกชนทำงานด้านเอดส์ เช่น กระทรวงสาธารณสุข องค์กรพัฒนาเอกชนสาธารณสุขประโยชน์ด้านเอดส์ (กพอ.ภาคเหนือ) สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงราย องค์กรแคร์นานาชาติ ประเทศไทย (มูลนิธิรักไทย) สำนักงานสาธารณสุขอำเภอแม่จัน ซึ่งทำงานควบคุมป้องกันโรคเอดส์ ตลอดจนเผยแพร่ความรู้ในการป้องกันการติดเชื้อ HIV/ AIDS นอกจากนี้ยังเป็นองค์กรให้การสนับสนุนการดำเนินกิจกรรม และจัดตั้งกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ เพื่อนำเอาข้อมูลเหล่านี้มาประกอบการศึกษาในครั้งนี้ให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

3.2 รวบรวมข้อมูลในภาคสนามนั้น เป็นการรวบรวมข้อมูลแบบปฐมภูมิ (Primary Sourch) ทีมวิจัยใช้วิธีเก็บข้อมูลหลายวิธีร่วมกัน ทั้งนี้โดยคำนึงถึงความสมบูรณ์ของข้อมูลเป็นหลัก ได้แก่

3.2.1 การสัมภาษณ์แกนนำและสมาชิกกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ ลักษณะการสัมภาษณ์เป็นการสนทนาอย่างมีจุดหมาย โดยมีแนวคำถามประเด็นหลักๆ ไว้เป็นแนวทาง แต่พยายามจะทำให้การสนทนามีความเป็นธรรมชาติมากที่สุด การสนทนาแต่ละครั้งจะถือเอากลุ่มเยาวชน และผู้ให้สัมภาษณ์เป็นศูนย์กลาง บางครั้งอาจพูดคุยในหัวข้อที่ผู้ให้สัมภาษณ์สนใจหรืออยากพูดถึงแล้วค่อยแทรกประเด็นคำถามต้องการเข้าไปในจังหวะที่เหมาะสม และให้ความสำคัญกับเนื้อหาสาระรายละเอียดอื่นๆ ที่ได้จากการสนทนาด้วย

- 3.2.2 การสังเกต เพื่อใช้ประกอบการสัมภาษณ์ เพื่อให้ผู้วิจัยเข้าถึงอารมณ์ และตรวจสอบข้อมูลในมุมมองของผู้ให้สัมภาษณ์ได้ดียิ่งขึ้น เพราะบางครั้งผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ได้พูดถึงหรือแสดงออกอย่างชัดเจน หรืออี้อัดใจที่จะตอบแต่ไม่กล้าบอกตรงๆ ลักษณะเหล่านี้ล้วนมีความหมายแฝงไว้ อาจต้องการคำตอบที่เจาะลึกลงไป สิ่งเหล่านี้จำเป็นต้องอาศัยสังเกตว่าวิธีการนี้จะช่วยให้การเก็บข้อมูลมีความสมบูรณ์แบบมากขึ้น นอกจากนี้ผู้วิจัยจะใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ด้วยการทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อให้สะท้อนถึงมุมมองและความคิดเห็นที่แตกต่างกัน
- 3.2.3 สัมภาษณ์บุคคลใกล้ชิด หรือ บุคคลอื่นที่รับรู้รับทราบข้อมูลของกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ จะทำให้ทีมวิจัยได้ข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อนำมาเสริมข้อมูลที่ได้จากผู้ให้สัมภาษณ์ไปแล้ว รวมทั้งจะช่วยตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และบางครั้งสิ่งที่ได้จากบุคคลใกล้ชิดเป็นสิ่งที่ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ได้กล่าวถึง แต่เป็นข้อมูลที่ต้องนำมาวิเคราะห์พร้อมกับข้อมูลที่ได้เก็บมาครั้งแรกจากสมาชิกกลุ่มสรสร้างฝันวันใหม่
- 3.2.4 การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) จะใช้การสนทนากลุ่มแกนนำหลักที่ทำงานด้วยกันมาร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแสดงทัศนะในประเด็นที่ทีมวิจัยเห็นควรว่าต้องมีการทำความเข้าใจเพื่อค้นหาคำตอบร่วมกัน ตามประเด็นที่มีความละเอียดอ่อนที่มีความอ่อนไหวสูง เช่น ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการทำงาน วิธีการทำงานเป็นทีม กระบวนการถ่ายทอดประสบการณ์การทำงาน ในการสนทนากลุ่มแต่ละครั้งจะมีการกำหนดวัตถุประสงค์ของการพูดคุย คัดเลือกกลุ่มเป้าหมายให้เหมาะสมกับประเด็นที่ต้องการแลกเปลี่ยน ตลอดจนต้องคำนึงถึงบรรยากาศ และระยะเวลาที่ใช้ในการสนทนากลุ่มฯ ต้องมีความเหมาะสม โดยมีคนจับบันทึกผลของการทำกลุ่ม
- 3.2.5 ประชุมเชิงปฏิบัติการ เป็นอีกเวทีหนึ่งที่สมาชิกกลุ่ม แกนนำหลักๆแต่ละรุ่น และพี่เลี้ยงอีก 3 – 4 คนที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการดำเนินงานมาช่วยกันแยกแยะข้อมูลตามหมวดหมู่ พร้อมทั้งตรวจสอบข้อมูล รวมถึงการเพิ่มเติมข้อมูลที่ตกหล่น เช่น แรงบันดาลใจของเข้าร่วมอยู่สร้างฝันวันใหม่ กระบวนการถ่ายทอดรุ่นต่อรุ่น ทั้งช่วยกันวิเคราะห์ข้อมูลที่นำมาเขียนรายงานวิจัย

4. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ การบันทึกภาคสนามจำเป็นต้องระบรายละเอียดต่างๆ ที่ทีมวิจัยได้จากการสัมภาษณ์ และการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยเครื่องมือช่วย ทีมวิจัย เยาวชน เทปบันทึกเสียง แนวคำถามเพื่อสัมภาษณ์ ดังนี้

4.1 แบบสอบถามเจาะลึกสมาชิกกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ อาสาสมัครเยาวชน และแกนนำเยาวชน สร้างขึ้นเองโดยทีมวิจัย ประกอบด้วยเนื้อหาหลัก ดังนี้

- 4.1.2 เกี่ยวข้องกับกลุ่มในฐานะผู้ร่วมดำเนินการกิจกรรม หรือเข้าร่วมกิจกรรม
- 4.1.3 กิจกรรมที่ดำเนินการในช่วงที่ผ่านมา ปัญหาอุปสรรคต่างๆ การแก้ไขปัญหา
- 4.1.4 กระบวนการสร้างทีมงาน การทำงานเป็นทีม ถ่ายทอดรุ่นต่อรุ่น
- 4.1.5 ปัจจัยที่ทำให้กลุ่มดำเนินการในช่วงที่ผ่านมา ปัญหา อุปสรรคต่างๆ การแก้ไขปัญหา
- 4.1.6 ปัจจัยที่ทำให้การดำเนินการของกลุ่มประสบความสำเร็จ และลักษณะเด่นหรือลักษณะเฉพาะของกลุ่ม
- 4.1.7 สิ่งที่ได้เรียนรู้ผ่านเข้าร่วมกิจกรรม กระบวนการพัฒนาของกลุ่ม

4.2 แบบสัมภาษณ์ระดับลึกสำหรับแกนนำหลักๆ ของกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ สร้างขึ้นเองโดยทีมวิจัย ประกอบด้วย เนื้อหาหลัก ดังนี้

- 3.2.1 เนื้อหาประเด็นข้อมูลเกี่ยวกับบริบท สถานการณ์ปัญหาของเยาวชน
 - 1) สถานการณ์ปัญหาของเยาวชนในปัจจุบัน ระดับชุมชน ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ระดับภาพรวมในประเทศ
 - 2) ปัญหา อุปสรรค โอกาสและความเสี่ยงของเยาวชน
 - 3) ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อดำเนินกิจกรรมของเยาวชน

- 3.2.2 เนื้อหาประเด็นข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่ม
 - 1) ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มสร้างฝันวันใหม่
 - 2) ประวัติความเป็นมาของกลุ่มสร้างฝันวันใหม่
 - 3) วัตถุประสงค์ของกลุ่มสร้างฝันวันใหม่
 - 4) โครงสร้าง สมาชิกของกลุ่มสร้างฝันวันใหม่
 - 5) กิจกรรมของกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ และผลงานที่ผ่านมา
 - 6) ปัจจัยที่ทำให้กลุ่มดำเนินการในช่วงที่ผ่านมา ปัญหา อุปสรรคต่างๆ การแก้ไขปัญหา
 - 7) ปัจจัยที่ทำให้การดำเนินการของกลุ่มประสบความสำเร็จ และลักษณะเด่นหรือลักษณะเฉพาะของกลุ่มสร้างฝันวันใหม่
 - 8) บทเรียนที่เกิดจากดำเนินกิจกรรมของกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ และโครงการ

4.3 แบบสัมภาษณ์ระดับลึกสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ สร้างขึ้นเองโดยทีมวิจัย ประกอบด้วยเนื้อหาหลัก ดังนี้

4.3.1 เนื้อหาประเด็นข้อมูลเกี่ยวกับบริบท สถานการณ์ปัญหาของเยาวชน

- 1) สถานการณ์ปัญหาของเยาวชนในอดีต จนถึงปัจจุบัน ระดับชุมชน ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ระดับภาพรวมในประเทศ
- 2) สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคเอดส์ในกลุ่มเยาวชน
- 3) แนวคิดการจัดทำโครงการฯ ธรรมนูญป้องกันโรคเอดส์
- 4) บทบาทการสนับสนุนท่าน หน่วยงานต่อกลุ่มสร้างฝันวันใหม่
- 5) พัฒนาการของกลุ่มสร้างฝันวันใหม่
- 6) ปัจจัยที่ทำให้กลุ่มดำเนินการในช่วงที่ผ่านมา ปัญหา อุปสรรคต่างๆ การแก้ไข ปัญหา
- 7) ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนากระบวนการทำงานเยาวชน

5 การตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูล

ทีมวิจัย ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูล ดังนี้

- ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตแบบสอบถามข้อมูลเบื้องต้น วิเคราะห์โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การวิเคราะห์บริบทที่แวดล้อม (Environmental Context Analysis) แล้วนำมาวิเคราะห์ว่าควรเพิ่มเติมประเด็นใดเพื่อความสมบูรณ์ของข้อมูล หลังจากนั้นอาจใช้วิธีการตั้งคำถามเพิ่มเติมให้ตอบ หรือใช้วิธีการสัมภาษณ์ข้อมูลเพิ่มเติม
- ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก รวมทั้งการสังเกตและเอกสารของกลุ่ม วิเคราะห์โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การวิเคราะห์บริบทที่แวดล้อม (Environmental Context Analysis) การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ความถี่ในการดำเนินการมาวิเคราะห์ในส่วนศักยภาพของกลุ่ม
- ใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล คือการพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ได้มานั้นถูกต้องหรือไม่ โดยตรวจสอบแหล่งที่ได้มาของข้อมูล และการซักถามจากกลุ่มเป้าหมายหลายคน เพื่อเป็นการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น ซึ่งทำไปพร้อมกันกับการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม เพื่อตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูล เมื่อได้ข้อมูลครบถ้วน จึงนำมาวิเคราะห์เพื่อสรุปผล โดยวิธีการจำแนกประเภทของข้อมูล เปรียบเทียบ และการตีความข้อมูล และนำเสนอรายงานในรูปแบบการพรรณนาให้เห็นสภาพเงื่อนไข กระบวนการ ขั้นตอนต่างๆ ในความหมายทางปรากฏการณ์ของการเกิดกลุ่มเยาวชนสร้างฝันวันใหม่

บทที่ 4

บริบท และสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชน

บทนี้ที่มวิจัยจะได้นำเสนอถึงสถานการณ์ปัญหาที่เกี่ยวข้องด้านบริบทชุมชนและสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชน เพื่อนำมาประกอบเป็นข้อมูลพื้นฐานที่กล่าวถึงในบทต่อไป ซึ่งที่มวิจัยจะได้นำเสนอรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. สถานการณ์ปัญหาโรคเอดส์

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคเอดส์ในจังหวัดเชียงราย ตั้งแต่ปี 2531 – 2546 พบว่าผู้ป่วยทั้งหมด 22,173 ราย เสียชีวิต 5,898 ราย แยกเป็นเพศชาย 14,296 ราย เพศหญิง 7,877 ราย ช่วงอายุที่เสียชีวิตมากที่สุด 30 – 44 ปี จำนวน 9,947 ราย คิดเป็นร้อยละ 44.86 รองลงมาอายุ 15 – 29 ปี จำนวน 9,142 รายคิดเป็นร้อยละ 41.23 ปัจจัยเสี่ยงที่พบมากที่สุด ทางเพศสัมพันธ์ จำนวน 20,516 ราย คิดเป็นร้อยละ 92.53 ตามสถิติสถานการณ์เอดส์จังหวัดเชียงรายประจำเดือนมีนาคม (งานเอดส์ กามโรคและยาเสพติด : 2546)

จึงจะเห็นได้ว่ากลุ่มเยาวชนช่วงอายุ 15 - 25 ปี ถือว่าเป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการติดเชื้อ HIV / AIDS ก่อนข้างรุนแรงและมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อยๆ เนื่องมาจากเยาวชนเป็นวัยที่มีความอยากรู้อยากลอง การลอกเลียนแบบพฤติกรรมโดยเฉพาะการรับวัฒนธรรมต่างชาติโดยขาดการแยกแยะข้อมูลข่าวสารซึ่งจะนำไปสู่การมั่วสุมทดลองเสพยาเสพติด การมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน ส่งผลต่อการมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ป้องกัน จนนำไปสู่การทำแท้งและการติดเชื้อ HIV / AIDS ในที่สุด

2. สถานการณ์ปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอช ไอ วี เอดส์ในเยาวชน

อัตราการแพร่ระบาดในกลุ่มทหารเกณฑ์

การแพร่ระบาดของโรคเอดส์เข้าสู่เยาวชนในปัจจุบันพบในอัตราที่น่าเป็นห่วงมาก โดยพบว่าเยาวชนไทยที่มีอายุ 21 ปีที่ติดการเกณฑ์ทหารทั่วประเทศ มีการติดเชื้อโรคเอดส์ HIV ถึงร้อยละ 3.5 และนักเรียนมัธยมปลายที่ไปสมัครเรียนตำรวจทั่วประเทศ พบว่ามีการติดเชื้อร้อยละ 1.8 (กองระบาดวิทยา : 2536) สาเหตุของการติดเชื้อโรคเอดส์ในคนหนุ่มสาวเหล่านี้ มีการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศชี้ให้เห็นว่า เป็นจากการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ได้ใช้ถุงยางอนามัย มีการเปลี่ยนคู่นอนง่าย เป็นการมีเพศสัมพันธ์ในระหว่างเพื่อหรือคู่รักและถือเป็นการมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน ในขณะที่ฝ่ายชายก็มีเพศสัมพันธ์กับหญิงขายบริการทางเพศอีกด้วย แนวโน้มในการมีเพศสัมพันธ์ระหว่างคู่นอนสูงขึ้น การรักจนลืมนวลตัวน้อยลง รวมทั้งแนวโน้มเยาวชนจะมีเพศสัมพันธ์เมื่ออายุน้อยลง ปรากฏการณ์ในลักษณะนี้ เป็นหนทางให้การแพร่กระจายเชื้อโรคเอดส์ได้มากและรวดเร็วขึ้น ปัญหาโรคเอดส์ในเยาวชนจึงเป็นปัญหาที่สำคัญ

และรื้อต่อไปอีกไม่ได้แล้ว ควรต้องมองถึงลักษณะเฉพาะในบริบทของสังคมไทย สืบสาวให้ถึงรากเหง้าของปัญหาและริบเร่งป้องกัน แก้ไขโดยใช้วิธีที่อยู่บนพื้นฐานและข้อเท็จจริงของสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่น

สถิติการทำแท้งของวัยรุ่นหญิง

การมีเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่นเป็นการเสี่ยงในการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ หรือเป็นโรคติดเชื้อจากการมีเพศสัมพันธ์ จากการรายงานประจำปีพบว่า 1 ใน 4 ของผู้ติดเชื้อ 12 ล้านคนเป็นวัยรุ่นที่เพศสัมพันธ์ส่วนใหญ่จะเป็นโรคติดเชื้อ โรคหนองในเป็นหนึ่งในโรคที่พบว่ามีมากที่สุดในปี 1992 พบว่าผู้หญิงอายุ 15 – 19 ปี ติดเชื้อโรคนี้มากที่สุด ซึ่งอาจก่อให้เกิดการเจ็บปวด เรื้อรัง เป็นหมันท้องนอกมดลูก และตายได้ อัตราสูงสุดของผู้ติดเชื้ออย่างรุนแรงจนต้องนำส่งโรงพยาบาลเป็นผู้หญิงอายุ 15 – 19 ปี (สมาคมวางแผนครอบครัว : 2545) การตั้งครรภ์ของวัยรุ่น จากรายงานในปี 1993 พบว่า วัยรุ่นร้อยละ 85 ตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ โดยร้อยละ 20 ตั้งครรภ์ในเดือนแรกของการมีเพศสัมพันธ์ ร้อยละ 50 ตั้งครรภ์ในช่วง 6 เดือนแรก ถึงแม้วัยรุ่นบางคนแต่งงานแล้วก็ตามในช่วงเวลาที่ตั้งครรภ์นั้นได้รับการแก้ไขปัญหา

ผลการสำรวจพฤติกรรมเสี่ยงเยาวชน

การสำรวจพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอดส์ในกลุ่มนักเรียนชาย หญิงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จังหวัดภาคเหนือ คือ เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง พะเยา และเชียงราย ก็พบว่า นักเรียนชาย เคยมีเพศสัมพันธ์แล้วถึงร้อยละ 8 แต่มีการใช้ถุงยางอนามัยไม่ถึงร้อยละ 50 เมื่อมีเพศสัมพันธ์กับหญิงบริการหรือเพื่อหญิงด้วยกัน ขณะเดียวกันในกลุ่มนักเรียนหญิง ก็พบว่า เคยมีเพศสัมพันธ์ถึงเกือบร้อยละ 3 และในกลุ่มที่เคยมีเพศสัมพันธ์นั้น มีเพศสัมพันธ์กับผู้ชายมากกว่า 1 คน ถึงเกือบร้อยละ 40 ส่วนการใช้ถุงยางอนามัยนั้น กล่าวได้ว่าต่ำกว่า ไม่ถึงร้อยละ 15 (คู่มือแนวทางการดำเนินงานควบคุมกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าวในชุมชน : 2542)

จากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของเยาวชนเผ่าอาข่า จำนวน 10 หมู่บ้านในพื้นที่อำเภอแม่จัน พบว่า เยาวชนเผ่าอาข่าจบการศึกษาในระดับประถมศึกษา ร้อยละ 37.3 ไม่รู้หนังสือ ร้อยละ 48.1 มีความรู้เรื่องโรคเอดส์ ร้อยละ 23.4 มีความกลัวและรังเกียจผู้ติดเชื้อเอดส์ ร้อยละ 51.7 เคยมีเพศสัมพันธ์กับหญิงบริการ ร้อยละ 34.2 และมีเพศสัมพันธ์กับหญิงบริการใช้ถุงยางอนามัย ร้อยละ 21.4 มีเพศสัมพันธ์กับเพื่อนต่างเพศ ร้อยละ 79.6 และมีเพศสัมพันธ์กับเพื่อนต่างเพศโดยใช้ถุงยางอนามัย ร้อยละ 13.4 จำนวนผู้ที่ติดยาเสพติดในหมู่บ้าน ร้อยละ 11.3 ประเพณีและวัฒนธรรมที่มีต่อการติดเชื้อนั้น ประเพณีลานสาวกอด ร้อยละ 43.6 มิดะ ร้อยละ 35.6 และมีเมียหลายคน ร้อยละ 14.8 จะเห็นได้ว่าพฤติกรรมทางเพศและการเสพยาเสพติด ซึ่งมีภาวะเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอดส์สูง ส่วนวัฒนธรรมประเพณีที่มีผลต่อการติดเชื้อเอดส์ คือ การเสพยาเสพติด ลานสาวกอด มิดะ การขึ้นครุ คือการมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกของชายหนุ่ม การมีเมียหลายคนของคนอาข่า การสูบบุหรี่ ชนเผ่าอาข่าถือเป็นเรื่องปกติของชนเผ่า (พิณรุักษ์ กันทวิ : 2546)

3. สถานการณ์เยาวชนของอำเภอแม่จัน

ที่มาเบื้องต้นของการศึกษาข้อมูล

เมื่อประมาณกลางปี 2546 ทางกลุ่มฯ ได้ดำเนินโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการร่วมกับมูลนิธิพัฒนาเครือข่ายเอดส์ภาคเหนือ และคณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยองค์การยูนิเซฟแห่งประเทศไทย สนับสนุนงบประมาณดำเนินงานภายใต้โครงการเยาวชนรู้เรียน (Right to Know) ในพื้นที่ภาคเหนือและภาคอีสาน เพื่อส่งเสริมพัฒนาเยาวชนในการค้นหารูปแบบ และพัฒนาวิธีการสื่อสารที่เหมาะสมกับวัยรุ่นที่มีโอกาสเสี่ยงต่อการรับเชื้อ HIV / AIDS โดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เริ่มจากการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้ ทักษะคติ ค่านิยม ความเชื่อ และพฤติกรรมทางเพศของเยาวชน ตลอดจนค้นหา จุดใจหรือปัจจัยที่สนับสนุนให้เยาวชนลดพฤติกรรมเสี่ยงจนนำไปสู่การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่มีคุณภาพข้อมูลที่เป็นประโยชน์ สอดคล้องกับความต้องการเยาวชนในเรื่องเอดส์ / เพศ

การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาข้อมูลครั้งนี้ คือ เยาวชน เพศชาย หญิง ที่มีอายุระหว่าง 15 – 18 ปี จำนวน 30 คน โดยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม และเครื่องมือประกอบการศึกษาข้อมูล ดังนี้

- 1) การทำแผนที่แบบมีส่วนร่วม (Mapping)
- 2) การให้คะแนนและการจัดลำดับความสำคัญ (Scoring and Ranking)
- 3) แผนภูมิความสัมพันธ์ (Venn Diagram)
- 4) แผนภูมิวิเคราะห์สาเหตุและปัญหา (Cause and Effect)

และวิธีการสัมภาษณ์จะเลือกรายบุคคล ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ กับกลุ่มตัวอย่างที่เคยมีประสบการณ์ทางเพศสัมพันธ์ และกลุ่มตัวอย่างที่มีอิทธิพลต่อเพื่อน และเยาวชนคนอื่นในชุมชน

ผลการศึกษาข้อมูล

1) ข้อมูลเชิงกายภาพ

เยาวชนในพื้นที่อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย มีทั้งหมด 149,239 คน แยกเป็นเยาวชนพื้นราบและเยาวชนพื้นที่สูง ช่วงอายุระหว่าง 15 – 29 ปี ซึ่งแยกตามข้อมูลตามเกณฑ์ของกลุ่มที่มีโอกาสต่อการติดเชื้อเอดส์สูง สามารถแยกย่อยตามรายละเอียดดังนี้ คือ แยกจำนวนเยาวชนตามเพศ พบว่า เพศชาย 78,322 คน เพศหญิง 70,916 คน แบ่งตามช่วงอายุ ระหว่างอายุ 15 – 19 ปี จำนวน 12,081 คน เพศชาย 6,377 คน เพศหญิง 5,704 คน อายุ 20 – 24 ปี จำนวน 12,532 คน เพศชาย 5,777 คน เพศหญิง 5,955 คน และช่วงอายุ 25 – 29 ปี จำนวน 12,428 คน เพศชาย 6,547 คน เพศหญิง 5,881 คน (ศูนย์ข้อมูลข่าวสารสาธารณสุข โรงพยาบาลแม่จัน : 2546)

2) การปฏิสัมพันธ์ และการรวมกลุ่มเยาวชน

เยาวชน แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ เยาวชนที่เรียนหนังสือทั้งในระบบการศึกษา และนอกระบบการศึกษา กลุ่มเยาวชนเหล่านี้จะศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตอนปลาย โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โรงเรียนแม่จันวิทยาคม โรงเรียนจันจว้าวิทยาคม โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์แม่จัน และระดับอุดม

ศึกษา โรงเรียนพานิชยการเชียงราย และวิทยาลัยอาชีวศึกษาเชียงราย สถาบันราชภัฏเชียงราย มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง และนอกระบบการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอแม่จัน และเยาวชนที่ทำงาน ทั้งทำงานรับจ้างตามร้านค้า ร้านอาหาร ปั่นน้ำมัน โรงงาน อุตสาหกรรม ในเขตอำเภอแม่จัน ในเขตเมือง จังหวัดเชียงราย และจังหวัดอื่น เช่น เชียงใหม่ ลำพูน กรุงเทพฯ เป็นต้น ยังมีส่วนหนึ่งแต่งงานมีครอบครัวไปแล้ว

3) พฤติกรรมการรวมกลุ่มและการคบเพื่อน

เยาวชนมักจะสนใจรวมกลุ่มตามความสนใจ และกิจกรรมที่ตนเองถนัด และชื่นชอบ ซึ่งผู้ศึกษาสามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มด้วยกันดังนี้

1. กลุ่มเด็กเรียนชอบใช้เวลาว่างจากการเรียนหนังสือมักรวมกลุ่ม ก๊อเล็ๆ นัดกันมานั่งทำรายงาน อ่านหนังสือเรียน ทำโครงงานวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และช่วงวันเสาร์-อาทิตย์ บางคนก็จะมีการเรียนพิเศษตามสถาบันต่างๆในตัวจังหวัด

2. กลุ่มที่เป็นเด็กเที่ยวชอบใช้เวลาว่างรวมตัวกันเป็นกลุ่มกันเป็นก๊อที่บ้านเยาวชนแกนนำตามธรรมชาติที่มีอิทธิพลต่อเยาวชนระแวกกลุ่มนั้น ซึ่งเรียกว่า “ หัวโจก ” บางครั้งมีการนัดหมายก่อน และบางครั้งไม่ต้องได้มีการนัดหมายเหมือนจะรู้กันเองโดยอัตโนมัติ ซึ่งกิจกรรมที่เยาวชนหญิงมักทำกิจกรรมร่วมกันทำก็จะเป็น ชวนนั่งกันดูโทรทัศน์ วิดีโอ วีซีดี หรือช่วยกันทำกับข้าวกินกันบ้าง เล่นเกมส์ คอมพิวเตอร์ นิเทศชาวบ้านเกี่ยวกับเรื่องเรียน เรื่องแฟน เพศตรงข้าม เรื่องเที่ยว ฯลฯ และเยาวชนชายมักจะรวมกลุ่มกัน ชอบเที่ยว กินเหล้า เที่ยวผับ / เคา มั่วสุมกันเป็นจุดๆ เพื่อจีบหนุ่ม / จีบสาว เสพยาบ้า ขายยาบ้า บ่อยครั้งเพศสัมพันธ์กับเยาวชนเพศเดียวกันเอง กรณีเป็นคนรักเพศเดียวกัน ซึ่งการรวมกลุ่มในแต่ละครั้งจะกระจายกันอยู่ตามจุดศูนย์รวมเช่น บ้านหัวโจก ข้างกรุงเทพฯ ปั่นน้ำมันเอสโซ่ เป็นต้นเช่น ก๊อแม่คำหลวง ประมาณ 10 กว่าคน ก๊อสันทราย ประมาณ 20 กว่า คน ก๊อปางหลายน้ำและบ้านศาลาแม่จัน ประมาณ 20 กว่าคน ก๊อปงตอง ก๊อบ้านร้องแม่จัน แต่ละก๊อจะนิยมชอบการแต่งรถ แข่งรถจักรยานยนต์ และยกพวกตีกันกับก๊ออื่นๆ โดยเยาวชนมองว่า “ การชวนตี คือการแสดงถึงอำนาจ อวดใหญ่ กลุ่มไหนแน่ ไม่แน่ ตีกันเหล้าไม่เกี่ยว เจอกันที่ไหนกินเหล้าไม่กินเหล้าเขาก็จะตีกัน ” ซึ่งแสดงถึงอิทธิพลของกลุ่มตนเอง

3. กลุ่มเด็กกิจกรรม ถือว่าเป็นกลุ่มที่ใหญ่ที่สุดถ้าเปรียบเทียบกับสองกลุ่มแรก พฤติกรรมของเยาวชนมักจะใช้เวลาว่างทำกิจกรรมควบคู่กับการเรียนหนังสือ ทั้งการจัดกิจกรรมในโรงเรียน อาทิเช่น จัดตั้งชมรม เล่นกีฬา ทำรายงาน และทำโครงงานต่างๆ กิจกรรมในครอบครัว และในชุมชน ยามว่าง เช่น การจัดชมรม ถือว่าเป็นกลุ่มที่ร่วมกับชุมชน ร่วมกับร่วมกับหน่วยงานต่างๆ เข้าร่วมและจัดกิจกรรม งานกฐิน ผ้าป่า ช่วยงานศพ เข้าค่าย อบรม เยาวชนที่ทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนบ้างเป็นบางโอกาส ตามแต่กิจกรรมนั้นจะน่าสนใจสำหรับกลุ่ม ตัวอย่างเช่น กิจกรรมเดินขบวนประกวดในงานลอยกระทง ในระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล ระดับอำเภอ กลุ่มที่สอง เป็นกลุ่มเยาวชนแกนนำที่เข้าร่วมกิจกรรม

ทุกกิจกรรมที่ชุมชนจัดทำขึ้น ตั้งแต่ อบรมความรู้เอดส์ ยาเสพติด ประชาธิปไตย กิจกรรมพัฒนาอื่นๆ ในระดับหมู่บ้าน ตำบล และอำเภอ

4) เครือข่ายความสัมพันธ์ของเยาวชน

เยาวชนแต่ละหมู่บ้าน ส่วนใหญ่จะรู้จักกันเกือบหมด เพราะว่าเรียนหนังสือตามสถานศึกษาแห่งเดียวกัน หรือสถานศึกษาคนละแห่งแต่เข้าร่วมกิจกรรมด้วยกัน อาทิเช่น แข่งขันกีฬา ประกวดโครงการต่างๆ และแบบไม่เป็นทางการ คือ การรู้จักผ่านเพื่อน รุ่นพี่ รุ่นน้อง โดยการแนะนำ หรือการไปท่องเที่ยวตามสถานที่พักผ่อนหย่อนใจต่างๆ อาทิเช่น ร้านอาหาร ศูนย์การค้า แหล่งท่องเที่ยว น้ำตก ร้านเกมส์ และบ้านเพื่อนสนิท เป็นต้น

5) เครือข่ายความสัมพันธ์ทางเพศ

เยาวชนจะสนิทกัน บางคู่จะเป็นเพื่อนรักกัน บางคู่เป็นแฟนกันถึงขั้นมีเพศสัมพันธ์กันอยู่ด้วยกันหลายปี บางคู่เพิ่งคบกันเป็นแฟนเพราะทั้งฝ่ายหญิงฝ่ายชายออกหักหันมาเป็นแฟนกันทั้งที่เป็นเพื่อนกันมาก่อน และฝ่ายชายยังติดต่อกับผู้หญิงอีกคนหนึ่งที่เขาเข้ามาแทรกระหว่างกลาง บางคนเป็นชายรักชายแต่ไม่แสดงออกแต่แอบชอบเพื่อนผู้ชายด้วยกันทั้งที่เพื่อนชายมีแฟนที่เป็นผู้หญิงอยู่แล้ว ผู้หญิงบางคนระยะเวลา 1 ปีที่ผ่านมา มีเพศสัมพันธ์กับผู้ชายอย่างน้อย 5-6 คน ทั้งเสีย ตำรวจ นักศึกษาเทคนิค ชายในหมู่บ้าน (สับรางเหมือนผู้ชายเจ้าชู้สมัยก่อน) แล้วยังเป็นนายหน้าในการหาเสียให้กับเด็กสาวที่ต้องการเงินและคนเลี้ยงดู

ยกตัวอย่างเช่น เสียจากญี่ปุ่นที่เข้ามาทำงานในประเทศไทย เดือนละ ครั้ง สองครั้ง ต้องการสาวไว้เลี้ยงดูถ้าตกลงจะโอนเงินให้เลย 30,000 บาท จากนั้นก็จะให้เงินเดือนละ 30,000 บาท ทุกเดือน

หรือผู้หญิงบางคนยอมเอาตัวเองเข้าแลกกับการเลี้ยงเหล้าด้วยการนอนกับตำรวจ ผู้หญิงผู้ชายบางคนชอบเที่ยวเป็นชีวิตจิตใจแต่ไม่ยอมมีเพศสัมพันธ์กับใครถ้าไม่มีความรัก ในปัจจุบันนี้มีอยู่น้อยมาก และชายรักชายบางคนมีเพศสัมพันธ์กับคนทุกคนที่พึงพอใจ

ยกตัวอย่าง เครือข่ายสัมพันธ์ในสถานศึกษา จากเพื่อนต่อเพื่อน ว่าใครชื่ออะไร เป็นแฟนกับใครนอนกับใครมาแล้วบ้างแม้แต่เรื่องลับ เช่น การมีเพศสัมพันธ์จะมีประจำเดือนจะมีการเล่าสู่กันฟัง แม้กระทั่งการเขียนติดฝาผนังห้องน้ำในวิทยาลัยแห่งหนึ่ง ไว้ว่า “ ผัวกูห้ามยุ่ง หรือ กูได้กับคนนั้นคนนี้แล้ว ” ซึ่งในปัจจุบันผู้หญิงจะกล้ากว่าผู้ชาย ผู้หญิงจะไปหาผู้ชายที่บ้านหอพักเมื่อก่อนผู้ชายจะไปหาแต่กลุ่มหนึ่งมองว่า “ กระเทยจะได้ผู้ชายมากกว่าผู้หญิงเพราะกระเทย กล้ากว่ายกกำลัง 2 ” ด้านความคิดกลุ่มคนรักเพศเดียวกัน พบว่า ไม่เคยคิดว่าตัวเองจะมีแฟนเป็นผู้หญิง ถ้าจะคบก็จะคบเป็นเพื่อนเท่านั้น ถ้าต้องแต่งงานกับผู้หญิงเพื่อให้สังคมยอมรับก็ไม่เอาสังคมต้องยอมรับในสิ่งที่เราเป็น ไม่มีครอบครัวก็ไม่มี ไม่มีอะไร ดีกว่าให้ลูกเกิดมามีปมด้อย อายุคนอื่น กลัวมีคนว่าสมัยก่อนพ่อมึงเป็นกระเทย แต่งตัวสวยเหมือนพ่อมึง สงสารลูก

6) การรับข้อมูลข่าวสารเรื่องเรื่องเอดส์

เยาวชนรับรู้ข้อมูลข่าวสารของเยาวชนนั้นมาจากหลากหลายแหล่ง ยกตัวอย่างเช่น โปสเตอร์ แผ่นพับ หนังสือเรียนวิชาสุขศึกษา เพศศึกษา วารสาร จุลสาร หนังสือพิมพ์ฉบับต่างๆ อาทิเช่น หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ คอลัมน์เสปสมบ่มีสมหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ คอลัมน์ตอบปัญหาทางเพศ บางครั้งเป็นจำพวก ข่าวสารทันสมัยจำพวกยาต้านไวรัส นอกเหนือจากนั้นนิตยสารทั้งหลาย เช่น นิตยสารคู่สร้างคู่สม คอลัมน์ตอบปัญหานานาเพศ อบรมความรู้เรื่องเอดส์ และศาลาอ่านหนังสือพิมพ์ ผู้คิดเชื้อ วิทยากร ผู้เชี่ยวชาญ แพทย์ เจ้าหน้าที่สถานอนามัย คารา อาจารย์ โรงพยาบาล วิทยุ และโทรทัศน์

การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของเยาวชนน่าจะเป็นสื่อบุคคลโดยเพื่อนเพราะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ ถึงแม้เยาวชนจะมีความน่าเชื่อถือน้อยที่สุด แต่เยาวชนให้ความสำคัญกับเพื่อนมากที่สุดเพราะเพื่อนเข้าใจ สามารถที่จะตอบโต้กับเราได้ แบบทันท่วงที เป็นวัยที่ใกล้เคียงกัน อยู่ใกล้เราไปเที่ยว กินอาหารด้วยกัน ปรึกษาได้ทุกเรื่องแม้กระทั่งเรื่องลับๆ เช่น การมีแฟน สรีระทางร่างกายอารมณ์ ความรู้สึก เรื่องเพศสัมพันธ์ เกิดมาจากความไว้วางใจ ซึ่งมากกว่าคนอื่นๆในครอบครัว สังคม ต่อให้เพื่อนอยู่ไกลขนาดไหน เยาวชนก็จะไปหา หรือติดต่อสื่อสารด้วยวิธีการต่างๆ เช่น จดหมายโทรศัพท์ อินเทอร์เน็ต เพื่อให้คลายความกังวลใจถึงแม้จะรู้ว่าคำแนะนำของเพื่อนจะไม่ค่อยน่าเชื่อถือ ถ้าเทียบกับผู้รู้ หรือผู้เชี่ยวชาญ ดังเช่น หมอ นักวิชาการอื่นๆ

ยกกรณีตัวอย่าง เรื่องรับบริการถุงยางอนามัย เยาวชนหญิง เยาวชนชาย หรือเยาวชนคนรักเพศเดียวกัน (ชายรักชาย) พุดไปทำนองเดียวกันว่า ถ้าเพื่อนมีถุงยางอนามัยจะไปเอาที่เพื่อน ถึงแม้ว่าเพื่อนจะอยู่คนละหมู่บ้านก็ตาม ในทางตรงข้ามอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านแจกจ่าย ถุงยางอนามัย หรือเจ้าหน้าที่สถานอนามัย โรงพยาบาลจะไม่ไปขอถุงยางอนามัย เพราะขั้นตอนยุ่งยาก ถามว่าไปทำไม ไปใช้ที่ไหน ขอจำนวนไม่ได้ ถึงแม้จะอยู่ใกล้บ้านก็ตามจะไม่ไปขอถุงยางอนามัย เพราะเป็นคนในหมู่บ้านเดียวกันเยาวชนจะไม่ไว้วางใจ กลัวโดนนิทาจากชาวบ้าน หลายคนยอมขับรถจักรยานยนต์จากหมู่บ้านเพื่อเข้าไปซื้อถุงยางอนามัยในตัวเมืองดีกว่า

ช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสมกับเยาวชน คือ การให้เพื่อนถ่ายทอดความรู้เรื่องเอดส์ เรื่องเพศ หรือ คนที่มีวัยใกล้เคียงกันเพราะมีความเข้าใจธรรมชาติเยาวชน สามารถเก็บความลับได้ ดังนั้นวิธีบอก การสอนของเพื่อนจะใช้ภาษาเดียวกัน จะบอกผ่านการพูดคุย การเล่าเรื่อง ประสบการณ์จริงบวกกับกริยาท่าทางที่น่าสนใจ ทำให้ชักจูงใจให้เยาวชนด้วยกันสนใจและเชื่อเพราะเพื่อนมีประสบการณ์มาก่อน จะเห็นได้ว่าเยาวชนจะให้สำคัญกับข้อมูลข่าวสารที่ลักษณะการสื่อสารสองทางสามารถพูดคุย หรือตอบโต้ได้เมื่อเกิดความไม่เข้าใจ ไม่ชัดเจนในเรื่องนั้นได้ และยังมองว่าสื่อบุคคลที่เป็นเพื่อนสามารถถึง รับรู้ เข้าใจได้ง่าย

7) ความรู้ความเข้าใจเรื่องโรคเอดส์

เยาวชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องโรคเอดส์ / เพศศึกษา อนามัยการเจริญพันธุ์ในระดับเบื้องต้น ยกตัวอย่างเช่น ความเป็นมาของโรคเอดส์ ช่องทางการติดเชื้อเอดส์ การแพร่ระบาด และการป้องกันการติดเชื้อด้วยถุงยางอนามัย ระบบสรีระร่างกาย เป็นต้น ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเชิงลึกทางด้านพฤติกรรมทางเพศ พบว่า เยาวชนยังขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเรื่องโรคเอดส์ เพศศึกษา เพศในเชิงลึก ซึ่งจะนำไปสู่การขาดความตระหนักสถานการณ์แพร่ระบาดของเชื้อ HIV / AIDS และอีกปัจจัยหนึ่ง คือทัศนคติที่ส่งผลกระทบต่อทำให้ความรู้เรื่องเอดส์เยาวชน ยกตัวอย่างเช่น ค่านิยมการมีแฟน มีเพศสัมพันธ์ และค่านิยมเกี่ยวกับถุงยางอนามัย ดังเช่น

“ เยาวชนชายหญิงในโรงเรียนใครที่ไม่มีแฟนจะเป็นคนที่เซ็กซี่สมัย จะถูกเพื่อนล้อ จึงกลัวถูกล้อดังนั้นทุกคนจึงต้องหาแฟนให้ได้ ไม่ว่าผู้หญิงจะไปจีบผู้ชายก่อน หรือผู้ชายจะจีบผู้หญิงก่อน แต่ทุกคนต้องมีแฟน ”

“ รู้ว่าถุงยางอนามัยป้องกันเอดส์ได้แต่ใช้ทุกครั้งกับเพื่อน (คู่นอน) แต่กับแฟนไม่ใช่เพราะไว้ใจ ” ซึ่งความหมายของคำว่าแฟนของกลุ่มตัวอย่าง หมายถึง การเป็นแฟนกันที่การปฏิสัมพันธ์อยู่กินหลับนอน พร้อมปรนนิบัติทุกอย่างเหมือนครอบครัวเดียวกัน การคบหาแฟน แต่ละคนนั้นในช่วงระยะเวลา 2 – 3 เดือนเท่านั้นหมุนเวียนเปลี่ยนคนต่อไป

จากพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างทำให้ทราบว่าความรู้เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังไม่เพียงพอที่จะทัศนะส่วนตัวปลูกฝังความคิด และค่านิยม จนบางครั้งกลายแพ้นั้นระบาคของคณรคเพศเดียวกัน และกลุ่มคนชอบเที่ยวกลางคืน สามารถเจาะลึกถึงข้อมูลเชิงความสัมพันธ์ระดับบุคคล และกลุ่มเพื่อนทางด้านเพศสัมพันธ์แบบฉาบฉวยระหว่างเพื่อน แฟน และคนรู้จัก นั่นคือพฤติกรรมของเยาวชน

สามารถสรุปได้ว่าความรู้ไม่สามารถทำให้คนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ถ้าไม่เกิดความตระหนักต่อสภาพปัญหา อันจะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมแบบถาวรแต่ละบุคคล

บทที่ 5

การรวมกลุ่มเยาวชนสร้างฝันวันใหม่

บทนี้จะนำเสนอเรื่องราวของความเป็นมาของกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ ตั้งแต่จุดกำเนิดก่อนจะก้าวเข้ามาเป็นอาสาสมัครเยาวชน การได้รับการสนับสนุน จนเกิดการก่อตั้งกลุ่มรวมถึงโครงสร้างการทำงาน พัฒนาการแต่ละช่วง และปัจจัยที่เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องยาวนานถึง 8 ปี ทีมวิจัยจะได้นำเสนอรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. จุดกำเนิดเกิดกลุ่มเยาวชนสร้างฝันวันใหม่
2. จุดหลอมรวมพัฒนาการแต่ละช่วง
3. ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน
4. ปัจจัย เหนือใจส่งผลกระทบต่อกระบวนการทำงาน
5. บทเรียนการทำงาน

1. จุดกำเนิดเกิดกลุ่มเยาวชนสร้างฝันวันใหม่

1.1 องค์พัฒนาเอกชน (NGO) เข้ามาสนับสนุนจัดทำโครงการ และหาแนวร่วม/องค์กรภาคีในการทำงานในพื้นที่ ถือว่าเป็นการจุดประกายแนวคิดเริ่มต้นแห่งอาสาสมัครเยาวชนของกลุ่มสร้างฝันวันใหม่

กว่าทศวรรษที่จังหวัดเชียงราย เริ่มประสบปัญหาจากโรคเอดส์ ก่อนจะพบผู้ติดเชื้อ HIV / AIDS เป็นครั้งแรกในปี 2531 กระแสของงานเอดส์เริ่มได้รับการกล่าวถึงและถูกมองว่าเป็นปัญหาสำคัญ เป็นปัญหาเร่งด่วน เริ่มวิกฤติขึ้นเรื่อยๆ อีกทั้งสถิติของผู้ติดเชื้อเอดส์ของจังหวัดเชียงรายเริ่มโชนสูงเป็นอันดับหนึ่ง หรือสองของประเทศไทย ทำให้สะท้อนปัญหาชัดเจนยิ่งขึ้น ทำให้หน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนต่างให้ความสำคัญเข้ามาทำงานเกี่ยวกับโรคเอดส์ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับโรคเอดส์ และสร้างความตระหนักต่อพฤติกรรมเสี่ยงติดเชื้อเอดส์ และสร้างความเข้าใจในการอยู่ร่วมกับผู้ติดเชื้อ และผู้ป่วยเอดส์ในชุมชนให้อยู่กันอย่างปกติ

ต้นปี พ.ศ. 2537 องค์การแคร์นานาชาติ – ประเทศไทย (CARE - International Thailand) ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็นมูลนิธิริักย์ไทย ซึ่งเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนสาธารณประโยชน์ได้ดำเนินการโครงการปลอดภัยจากเพศสัมพันธ์ในกลุ่มเยาวชนชนบท (Motivation for Safer Sex : MSS) ระยะเวลา 3 ปี (2537-2540) ซึ่งเป็นกิจกรรมรณรงค์ป้องกันเอดส์ในกลุ่มเยาวชนชนบท อายุระหว่าง 15 - 25 ปี ในพื้นที่อำเภอเมือง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ภายใต้การสนับสนุนงบประมาณจากโครงการโรคเอดส์ สหภาพยุโรป (European Commission) โดยดำเนินงานร่วมกับทางจังหวัดเชียงราย ประกอบด้วย สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงราย ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดเชียงราย สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัด

เชียงราย และหน่วยงานอื่นๆ ร่วมกัน ในลักษณะการบริหารด้วยคณะกรรมการโครงการ ภาคร่วมกันในการดำเนินการ เป็นการจัดโครงสร้าง กลไกผลักดันเชิงนโยบาย ที่มีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานในการจัดทำโครงการ จัดประชุมทุกเดือนเพื่อเร่งผลักดันผ่านโครงสร้างเชิงนโยบายสู่การปฏิบัติ

ก่อนที่จะจัดทำโครงการปลอดเอดส์จากเพศสัมพันธ์ในกลุ่มเยาวชนชนบท ได้มีการเก็บข้อมูลพื้นฐาน หาความเป็นไปได้ของการจัดทำโครงการ เมื่อปี พ.ศ. 2535 จากการสัมภาษณ์ คุณประสงค์ เลิศพยัคฆ์ ผู้บริหารที่สนับสนุนโครงการ เล่าว่า

“ ผลจากการสนทนากลุ่มย่อย ได้ข้อค้นพบ 22 ครั้งจากกลุ่มนักเรียน ป.5 ป.6 ชาย หญิง พ่อแม่เยาวชนในเขตภาคเหนือ ว่าเยาวชนเริ่มต้นมีเพศสัมพันธ์ อายุ 15 – 17 ปี เหมือนกันเยาวชนไทยทั่วไปที่ไม่ใช่ถุงยางอนามัย และเยาวชนส่วนหนึ่งหลังจากจบป.6 ส่วนหนึ่งได้ออกจากโรงเรียน เริ่มทำงานมีรายได้เป็นของตนเอง เป็นอิสระ มีเพศสัมพันธ์อย่างรวดเร็ว มีอัตราการเที่ยวสูง 3 – 5 ครั้งต่อเดือน ทุกๆหมู่บ้าน ณ วันที่เรายังไม่พบผู้ติดเชื้อในหมู่บ้าน หลังจากนั้น 1 – 2 ปี เต็มไปหมด ”

ซึ่งสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของคุณพร้อมบุญ พานิชภักดิ์ ผู้อำนวยการองค์การแคร์นานาชาติ - ประเทศไทย กล่าวว่

“ ตอนนั้นภาคเหนือได้รับผลกระทบเรื่องโรคเอดส์ค่อนข้างสูง โดยเฉพาะ จังหวัดเชียงใหม่ พะเยา เชียงราย จากข้อค้นพบของการจัดสนทนากลุ่มย่อย พบว่า ประชาชนมีความเข้าใจน้อยเรื่องโรคเอดส์ รังเกียจ พูดคุยไม่ดีกับผู้ติดเชื้อ และยังมีสถิติการติดเชื้อเอดส์ในกลุ่มวัยรุ่นที่สูงมาก ”

ทางโครงการจึงนำข้อมูลเหล่านี้ไปออกแบบวางแผน และหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกับผู้บริหารระดับสูงของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดเชียงราย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ซึ่งเป็นกลไกหลักที่จะเข้าถึงกลุ่มเยาวชนในชนบท และเขียนโครงการขอรับงบประมาณสนับสนุนจากโครงการโรคเอดส์ สหภาพยุโรป

กิจกรรมเริ่มต้นด้วย การวางแผนดำเนินการร่วมกันของภาคีต่างๆ ได้กำหนดจัดให้มีการอบรมพี่เลี้ยงโครงการ ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่จากองค์กรภาคีต่างๆที่กล่าวข้างต้น เป็นกิจกรรมการอบรมอย่างมีส่วนร่วม การวางแผนการดำเนินการรณรงค์ในกลุ่มเยาวชนด้วยกัน การจัดกิจกรรมแทรกในบทบาทหน้าที่ประจำที่แต่ละหน่วยงานรับผิดชอบและเป็นพี่เลี้ยงในการสนับสนุนการจัดกิจกรรมของเยาวชนรวมทั้งคัดเลือกเยาวชนในพื้นที่เป้าหมายเข้ารับการอบรมเป็นอาสาสมัครโครงการ อันนำไปสู่อาสาสมัครเยาวชนของโครงการ และ แก่นนำอีกหลายคนของอำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงรายได้จัดกิจกรรมรณรงค์เรื่องเอดส์อย่างต่อเนื่อง และรวมกลุ่มกันจัดกิจกรรมในนามของกลุ่ม “สร้างฝันวันใหม่” ซึ่งทีมวิจัยจะได้กล่าวในช่วงต่อไป

1.2 การอบรมอาสาสมัครเยาวชน

เป็นการอบรมอาสาสมัครเยาวชนเพื่อให้ความรู้เรื่องโรคเอดส์ ถือว่ากิจกรรมที่อาสาสมัครเยาวชนต้องผ่านการกระบวนการอบรมอย่างมีส่วนร่วมของทุกคน รุ่นละ 30 กว่าคน 7 รุ่น โดยจากนักศึกษาของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน และจากนักเรียนในระบบจากกรมสามัญศึกษา โรงเรียนมัธยมขยายโอกาส

ในช่วงเวลา 4 ถึง 5 วันนั้นแทบทุกกิจกรรมจะเปิดโอกาสเยาวชนเข้าไปมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ แสดงออก ทั้งแสดงความคิดเห็น ซึ่งเป็นการฝึกทักษะความเป็นแกนนำเยาวชนเบื้องต้นด้วยกิจกรรมต่างๆ การวางแผนกิจกรรมต่อเนื่องในพื้นที่หลังการอบรม ส่วนเนื้อหาจะเน้นเรื่องโรคเอดส์เป็นหลัก ดังเช่น ความเป็นมาของโรคเอดส์ สถานการณ์เอดส์จังหวัดเชียงราย การแพร่ระบาดของเชื้อโรคเอดส์ พฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอดส์ การวิเคราะห์ผลกระทบ สาเหตุของการติดเชื้อเอดส์ การป้องกันการติดเชื้อด้วยถุงยางอนามัย การต่อรองเพื่อการมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย การลดการติดเชื้อเอดส์ในกลุ่มวัยรุ่น นอกจากนี้ยังแทรกกิจกรรมฝึกทักษะการพูดในที่ชุมชน วางแผนการจัดกิจกรรมในชุมชน และเป็นจุดเริ่มต้นในการสร้างความต่อเนื่อง และวางแผนในการจัดกิจกรรมของเยาวชน ลักษณะจากเพื่อนถึงเพื่อนต่อไป

กิจกรรมอบรมครั้งนั้น ได้มีการวางแผนและพยายามสร้างความต่อเนื่องของการอบรม เพื่อให้กระบวนการสร้างความรู้ ความตระหนักในการป้องกันโรคเอดส์ได้อย่างต่อเนื่อง ไม่ใช่จบเพียงกระบวนการอบรมพยายามสอดแทรกไปในช่วงเวลาของการอบรมผนวกกับการสร้างความผูกพันของเยาวชนให้ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน และการวางแผน ดำเนินการจัดกิจกรรมที่ต่อเนื่องหลังการอบรมด้วยการผลักดันติดตามสนับสนุนกิจกรรมของเจ้าหน้าที่โครงการ

ดังคำสัมภาษณ์ของคุณประสงค์ เลิศพยัคฆ์ กล่าวว่า

“ อบรมแล้วพยายามให้คิดกิจกรรมต่อเนื่อง หลังจากการอบรมในเชิงณรงค์เรื่องโรคเอดส์ต่อไป การนำความรู้ไปเผยแพร่ต่อ เพื่อน ให้เยาวชนมีส่วนร่วมที่คิดค้นการอบรม มองในลักษณะกระบวนการ ”

และเป็นอีกบทบาทหนึ่งที่พยายามผลักดันความคิดในการติดตามงานผ่านเจ้าหน้าที่ของโครงการ ซึ่งเป็นพี่เลี้ยงสนับสนุนการจัดกิจกรรมของเยาวชน ร่วมกับพี่เลี้ยงขององค์กรภาคอื่นๆ

1.3 ก่อนจะก้าวเข้ามา และกระบวนการคัดเลือกเยาวชน

ก่อนการอบรม จะมีการคัดเลือกอาสาสมัครเยาวชนโดยพี่เลี้ยงเยาวชน ทั้งที่เป็นเจ้าหน้าที่ ครู นอกระบบโรงเรียนและในระบบโรงเรียน เจ้าหน้าที่สถานีอนามัย เพื่อให้ได้เยาวชนตามเป้าหมาย โดยเยาวชนที่เข้าอบรม ไม่ได้มีข้อจำกัดต้องเป็นผู้นำเยาวชน เป็นคนดี เป็นเด็กเรียบร้อย แต่ตามที่ตกลงกันควรเป็นเด็กหัวโจก มีเพื่อน สามารถเข้ามาทำกิจกรรมได้ เป็นเด็กซ้าส์ หรือใครก็ได้ที่สนใจ มีแว่ที่สามารถจัดกิจกรรมต่อเนื่องในชุมชน หรือในชั้นเรียนได้ เพราะการอบรมไม่ได้แค่ฟังบรรยายแล้วกลับบ้าน แต่คาดหวังให้เยาวชนเหล่านั้นไปขยายผลต่อในกลุ่มเพื่อนๆ ได้

กลุ่มเยาวชนที่เข้าร่วมในโครงการจะมีความหลากหลายจากหลายส่วน ดังบทสัมภาษณ์ ของหลายคน หลายบุคลิกภาพ ซึ่งหลายคนได้พัฒนาต่อเนื่องและร่วมเป็นแกนนำในการดำเนินการกลุ่มสร้างฝันวันใหม่อย่างต่อเนื่อง ดังนี้

1.3.1 หนึ่งในหัวใจของหมู่บ้าน

เยาวชนหลายคนใช้ชีวิตในหมู่บ้าน บางคนเป็นเด็กเกร บางคนเป็นหัวใจ หัวหน้าที่กลุ่มที่คอยชวนเพื่อนเที่ยว จีบสาว เป็นหนึ่งในหลายคนที่เข้ามาอบรม ที่ถูกคาดหวังให้เข้ามาเป็นอาสาสมัครเยาวชนในโครงการปลอดเอดส์จากเพศสัมพันธ์ในกลุ่มเยาวชนชนบท

“ หากย้อนเวลากลับไปเมื่อประมาณ 8 – 9 ปีที่แล้ว ใครเคยคาดคิดว่าเด็กบ้านนอกในหมู่บ้านชนบทห่างไกลความเจริญ ดำเนินชีวิตธรรมดาเหมือนคนทั่วไป หลายครั้งคนเฒ่าคนแก่ในหมู่บ้านเรียกขานว่าเป็นเด็กบ้านนอกมันสะท้อนการใช้ชีวิตอย่างปกติด้วยทำงานรับจ้างในชุมชนไม่ว่าจะเป็นลูกจ้างร้านอาหาร งานก่อสร้าง ช่างตัดเย็บเสื้อผ้า ร้านเสริมสวย โรงงานอาหารสำเร็จรูป บางส่วนก็ทำไร่นาทำสวนลั่นจี แม่ันกระทั่งช่วยพ่อแม่ขายของร้านของชำในหมู่บ้าน โดยพฤติกรรมคบเพื่อนของเยาวชนชายมักจะชอบเที่ยวเตร่ไปทั่วไป นั่งกินเหล้า ซึ่งรถแข่งขับบนถนนยามค่ำคืน ทะเลาะวิวาท ชกต่อยกันตามงานเทศกาลต่างๆ ร้ายแรงจนถึงขั้นไปกินน้ำเย็นบ้านแก่ก็บ่อยครั้ง ” ซึ่งทีมวิจัยได้นิยามความหมาย “ไปกินน้ำเย็นบ้านแก่ ” คือการไกล่เกลี่ยจากผู้ใหญ่บ้านให้คู่กรณีทั้งสองตกลงยอมความ จ่ายสินไหมทดแทนเมื่ออีกฝ่ายหนึ่งบาดเจ็บหรือสูญเสียทรัพย์สิน จนบางครั้งก่อความเดือดร้อนกับครอบครัวต้องสูญเสียเงินทอง

ทั้งหมดนี้เป็นข้อความที่กล่าวถึงพฤติกรรมในครั้งอดีตของสมาชิกกลุ่ม ที่ส่งผลต่อภาพลักษณ์ด้านลบที่ไม่ดีอันเกิดจากการกระทำของเยาวชนเองด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ความอยากรู้อยากลอง ประกอบกับต้องการยอมรับจากคนอื่น โดยเฉพาะกลุ่มเพื่อนในชุมชนว่าตนเองนั้นมีฝีมือแน่นเป็นที่ยอมรับนับถือ จนกลายมาธรรมเนียมปฏิบัติสืบทอดกันมาจนเป็นค่านิยมในกลุ่มวัยรุ่น

1.3.2 ตัวแทนของอาสาสมัครเยาวชนที่ได้รับการคัดเลือกโดยตรง จากพี่เลี้ยง

เยาวชนอีกหลายคนที่ได้รับการคัดเลือกจากครู กศน.และเจ้าหน้าที่อนามัย ดังเช่น นางสาวแสงดาว ตาเงิน สมาชิกคนหนึ่งกล่าวถึงที่มา ก่อนเข้ารับการอบรมอาสาสมัครเยาวชนไว้ว่า

“ เพื่อนที่ได้รับคัดเลือกเกิดเปลี่ยนใจกระทันหันไม่ยอมเข้ารับการอบรม จึงจำเป็นต้องเป็นตัวแทนไปเข้ารับการอบรมแทน ” คล้ายคลึงกับนางสาวจันทร์สวย จันเป็ง ผู้ประสานงานกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ ที่มักกล่าวไว้เสมอว่า

“ ถูกอาจารย์บังคับให้ไปคุมเพื่อนนักศึกษาที่เรียน กศน. ด้วยกัน ” โดยทั้งสองคนเป็นนักศึกษาของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอแม่จัน และนางสาวจินดา กันแก้ว เป็นเยาวชนที่ถูกคัดเลือกจากผู้นำในชุมชน กล่าวไว้น่าฟังว่า

“ ได้รับการคัดเลือกจากประธานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านให้ไปรับการอบรมตอนนั้นเพิ่งกลับจากทำงานที่กรุงเทพฯ และได้เข้ารับการอบรมเพราะอยากรู้เกี่ยวกับเรื่องเอดส์ ” และยังมีสมาชิกอีกส่วนหนึ่งก็ถูกคัดเลือกเป็นตัวแทนเยาวชนในหมู่บ้านไปเข้าร่วมอบรมเหมือนกัน จากเจ้าหน้าที่สถานีอนามัย อาทิเช่น สถานีอนามัยบ้านม่วงคำที่คัดเลือกนายประเสริฐ ทาทอง ประธานกลุ่มสร้างฝันวันใหม่คนที่ 2 เป็นตัวแทนเยาวชนบ้านสันธาตุ และนายจรูญ แก่นคำเป็ก เป็นตัวแทนเยาวชนบ้านป่าซางน้อยร่วมกับเพื่อนๆ อีกหลายคน

ทั้งหมดที่กล่าวมานี้เป็นเพียงจุดเริ่มต้นเริ่มแรกแห่งการเป็นอาสาสมัครเยาวชนโครงการปลอดเอดส์จากเพศสัมพันธ์ในเยาวชนชนบท ก่อนจะมารวมกลุ่มกัน จนกลายมาเป็นกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ トラบจนปัจจุบันนี้

หลังจากการได้เข้าร่วมเป็นอาสาสมัครเยาวชน ทางโครงการได้มีการพัฒนาอาสาสมัครเยาวชนอย่างต่อเนื่องและสนับสนุนการขยายผลของอาสาสมัครเยาวชน หลังการอบรมอย่างต่อเนื่องในการจัดกิจกรรมรณรงค์ป้องกันเอดส์ในรูปแบบต่างๆอย่างต่อเนื่องในช่วงเวลาของโครงการ

ซึ่งกิจกรรมหนึ่งที่สำคัญ อันเป็นแรงผลักดันจากการสนับสนุนของโครงการ คือการสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมรวมกลุ่มของกลุ่มเยาวชนด้วยกิจกรรมสื่ละครหุ่น และการจัดกิจกรรมอื่นๆร่วมกัน ดังส่วนหนึ่งของจุดกำเนิด ทีมวิจัยกล่าวไว้ในช่วงถัดจากนี้ไป

2. จุดหลอมรวมพัฒนาการแต่ละช่วง

การหลอมรวมกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ในระยะเวลาที่ผ่านมา ทีมวิจัยสามารถแบ่งพัฒนาการจากเรียนรู้ผ่านการทำงานได้เป็น 3 ช่วง ดังนี้ ช่วงที่แรก คือ แบบพาคิดพาทำด้วยเจ้าหน้าที่โครงการ MSS ช่วงต่อมา คือแบบลองผิดลองถูกด้วยตัวเยาวชน และช่วงสุดท้าย คือการถ่ายทอดประสบการณ์ต่อรุ่นน้อง

พัฒนาการช่วงที่ 1 . “ พาคิดพาทำ ” เรียนรู้จากเจ้าหน้าที่โครงการ MSS

ร่วมคิด ร่วมทำด้วยเยาวชนเอง ด้วยจังหวะก้าวที่ลงตัว ถือว่าเป็นกำเนิดของกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ที่เกิดขึ้นครั้งแรกอย่างเป็นทางการ จากการอบรมเสริมทักษะการแสดงละครหุ่น ระหว่างวันที่ 11 – 17 มีนาคม 2539 อันเป็นช่วงเวลาแห่งการรวมตัวของอาสาสมัครเยาวชนเพื่อเพิ่มทักษะที่ต่อเนื่องในการจัดกิจกรรมรณรงค์เอดส์ที่ผ่านการอบรมโครงการปลอดเอดส์จากเพศสัมพันธ์ โดยวิธีการพัฒนาทักษะการแสดงละครหุ่น เป็นเครื่องมือหนึ่งในการสื่อสารรณรงค์กับกลุ่มเป้าหมายในชุมชน ซึ่งกระบวนการ อบรมละครหุ่นครั้งแรกนั้น ประกอบไปด้วย การเสริมทักษะการจัดการแสดง โดยมีเป้าหมายที่จะจัดแสดง 1 รอบ หลังจากสิ้นสุดการอบรม

การจัดกิจกรรมอบรมทักษะการแสดงละครหุ่น เป็นจังหวะที่ลงตัว ที่ได้วิทยากรที่เข้าใจเยาวชน ตั้งใจถ่ายทอดแลกเปลี่ยนประสบการณ์ สอนด้วยพื้นฐาน การลองผิดลองถูก ผ่านกระบวนการทำงานด้วย

กัน ที่ผ่านความลำบาก ตั้งแต่พื้นฐาน รวมทั้งสอดแทรกการทำงานเป็นทีม กระตุ้นให้ทำงานอย่างต่อเนื่อง เป็นการสร้างความมั่นใจที่สามารถจัดกิจกรรมรณรงค์ต่อไปได้

ซึ่งสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ ของเชิดพงษ์ เหล่ายนตร์ วิทยากรอบรมละครหุ่น

“ ทิพย์ (เจ้าหน้าที่โครงการ MSS) ชวนให้ไปช่วยสอนหุ่น อยากเที่ยว อยากไปเชียงราย และ รู้สึกว่า ดีเหมือนกันที่เราจะได้ทำตัวมีประโยชน์ อีกทั้งยังรู้สึกอยากจะจัดสนิมเรื่องการเชิดละครหุ่นที่ไม่ได้มีโอกาสทำมานาน ขณะเดียวกันที่เรื่องราวของโรคเอดส์กำลังเป็นประเด็นที่เราร้อน ชอบทำอะไรที่ร้อนๆ และการไปในครั้งนั้นก็มีความเป็นประเด็นของโรคเอดส์เป็นหัวข้อของเรา จึงยังทำให้รู้สึกท้าทายและหวังจะทำตัวให้มีประโยชน์และมีค่า ตอบแทนสังคมบ้าง ”

และวิทยากรอบรมละครหุ่นยังกล่าวถึงกระบวนการอบรมไว้ว่า

“ เดินเข้าไปพูดคุยกับพวกเขา อธิบายให้พวกเขาฟังว่า เราจะทำอะไรกัน จะเกิดอะไรขึ้นในช่วงระยะเวลานั้น และผลของมันควรจะเป็นอย่างไร เราก็ใช้เวลาด้วยกัน วันละประมาณห้าหกชั่วโมง สร้างงานที่คิดว่าสร้างสรรค์ ลองเล่นโน่น ลองทำนี่ ทำในสิ่งที่พวกเขาวชนเหล่านี้ไม่เคยทำมาก่อน เราคุยกัน แลกเปลี่ยนกัน ไม่มีใครถูก ไม่มีใครผิด ไม่มีใครโง่หรือฉลาด แค่นี้เองที่เป็นกระบวนการ ผมไม่รู้ว่าจะควรจะเรียกมันว่าอะไร มันง่าย ไม่ซับซ้อน ตามวิถีของวัยรุ่น ”

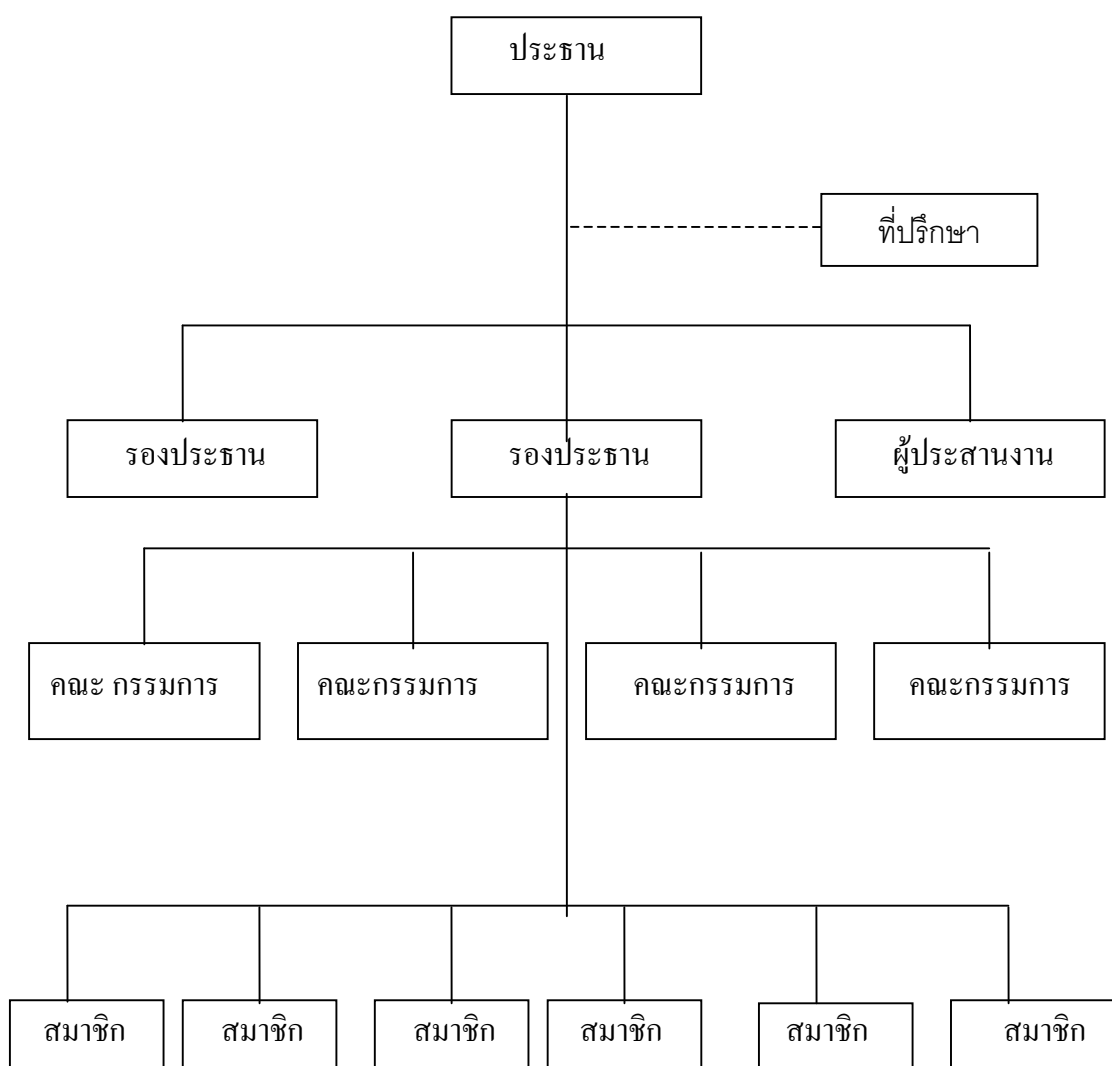
เมื่อปลายวันที่ 15 มีนาคมปีนั้น ก่อนการแสดง หลังจากที่พักพิงต่างๆ เริ่มเป็นรูปร่างที่จะสามารถจัดการแสดงได้ จาก เนื้อเรื่อง ทีมงานเริ่มมีทักษะเตรียมพร้อม วิทยากรและพี่เลี้ยง (เชิดพงษ์ เหล่ายนตร์, จิตทิพย์ สอนดี) ได้เสนอให้มีการตั้งชื่อกลุ่มเพื่อเตรียมการแสดง วิธีการตั้งชื่อเริ่มจากให้อาสาสมัครเยาวชนที่เข้ารับการอบรมทั้ง 15 คน ประกอบด้วย นางสาวจันทร์สวย จันเป็ง , นายสรตติ จันทะณี , นายจำปี พลพิมพ์ , นางสาวปราณี , นายแก้ว อนุตะไคร้ , นายนิรยุญ สุขเหล็ก , นางสาวธิดา รัตน์ จงบุญลือ , นางสาวนิตยา จินดาธรรม , นายศักดิ์ เกียน , นางสาวศรีไพร ถึงกาศ , นางอัญชลี กัมปะพะ , นางสาวศรีไพร ถึงกาศ , นายประสงค์ ผาผล และนางสาวแต่ม คำปันช่วยกันเสนอชื่อกลุ่มเพื่อนๆหลายคนเสนอชื่อกลุ่มต่าง ๆ นานา เท่าที่ทีมวิจัยจำได้มีน่าจะจะมีประมาณนี้ คือ ศรีไพรลูกเจ้าแม่วันเพ็ญ สานฝันเพื่อวันใหม่ สร้างฝันวันใหม่ ฯลฯ แต่ละคนเสนอมากพอสมควรแล้ว จึงมีคนเสนอให้ลงคะแนนเสียงแบบประชาธิปไตยด้วยการยกมือนับคะแนนเสียงมากกว่า ผลปรากฏว่าพวกเราต่างเทคะแนนให้ชื่อว่า “สร้างฝันวันใหม่” กันอย่างท่วมท้น ณ ลานวัดป่าสักหลวง ตำบลจันทน์ใต้ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ที่เป็นสถานที่ในการอบรม และเปิดการแสดง การจัดกิจกรรมรณรงค์ป้องกันเอดส์ในกลุ่มเยาวชนชนบท ที่เป็นจุดเริ่มต้นอย่างเป็นทางการ ในนาม “กลุ่มสร้างฝันวันใหม่” นับตั้งแต่บัดนั้น จึงได้จัดกิจกรรมในนามของกลุ่มมาถึงปัจจุบันนี้ ได้เริ่มตระเวนจัดกิจกรรมการแสดงละครหุ่นตามหมู่บ้านต่างๆในพื้นที่ หมู่บ้านต่างๆของอาสาสมัครเยาวชน

จากนั้นอีกประมาณหนึ่งเดือนต่อมา เจ้าหน้าที่โครงการ MSS เสนอน่าจะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการกลุ่มเพื่อแกนหลักบริหารจัดการกลุ่ม เนื่องมาจากกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ได้ออกตระเวนแสดงละครหุ่นหลายรอบจัดกิจกรรมอื่นมากขึ้น และสอดคล้องกับความต้องการของพวกเราเยาวชนด้วย จึงเกิด

การประชุมกลุ่มสมาชิกเพื่อคัดเลือกประธาน คณะกรรมการกลุ่ม ด้วยการทำงานเป็นทีม จัดโครงสร้างการทำงานที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ดังข้อความของจันทร์สวยที่เขียนไว้ “ วันนั้นเป็นครั้งแรกพวกเราทุกคนจะเลือกประธานกลุ่มเพื่อนๆ ทุกคนต่างพากันมาพร้อมหน้าตั้งแต่เช้าด้วยยานพาหนะส่วนบุคคลทั้งมอเตอร์ไซค์ จักรยาน นอกจากพวกเราแล้วพี่ๆ เจ้าหน้าที่โครงการ MSS หลายคนก็พามาเป็นสักขีพยาน เมื่อถึงเวลาแห่งประชุมเริ่มต้นขึ้นพี่โจทิพย์ ชี้แจงการประชุม แล้วเสนอสมาชิกที่จะมาเป็นประธานกลุ่ม มีการเสนอชื่อหลายคนลงคะแนนด้วยการยกมือเช่นเดิม ปรากฏว่า นายศรिवรรณ มาละแซม ได้รับคัดเลือกประธานกลุ่มด้วยคุณสมบัติที่หลายคนบอกว่า ผู้ใหญ่อายุมากกว่าคนอื่นน่าจะมีการรับผิดชอบ นายสรรติ จันทะนี นายประเสริฐ ทาทอง รองประธาน และนางสาวจันทร์สวย จันเป็ง ผู้ประสานงาน และที่เหลือกรรมการสมาชิกตามลำดับ ” นอกจากนั้นยังแบ่งบทบาทหน้าที่รับผิดชอบงานแต่ละฝ่ายตามโครงสร้างการบริหารกลุ่ม รวมถึงรายชื่อสมาชิกกลุ่มตามแผนผัง และตารางดังต่อไปนี้

แผนผังที่ 5.1 : แสดงโครงสร้างกลุ่มสร้างฝันวันใหม่

ตารางที่ 5.1 : แสดงรายชื่อสมาชิกกลุ่มสร้างฝันวันใหม่

ลำดับ ที่	ชื่อ – นามสกุล	ตำแหน่ง	บทบาทหน้าที่
1.	นายศรีวรรณ มาละแซม	ประธาน	เครื่องเสียง / ไฟฟ้า
2.	นายสรรติ จันทะพี	รองประธาน	เชิดหุ่น
3.	นายประเสริฐ ทาทอง	รองประธาน	พิธีกร
4.	นางสาวจันทร์สวย จันเป็ง	ผู้ประสานงาน	ประสานงาน / ปากย
5.	นางสาวจินดา กันแก้ว	กรรมการ	ผู้กำกับเวที / ปากย
6.	นางสาวศรีไพร ถึงกาศ	กรรมการ	เชิดหุ่น
7.	นายเฉลิมชาย จักรสุวรรณ	กรรมการ	พิธีกร
8.	นายมานพ ทายะศักดิ์	กรรมการ	เครื่องเสียง / ฉาก
9.	นางสาวแสงดาว ตาเงิน	สมาชิก	เชิดหุ่น / มายากล / ปากย
10.	นายศรัณย์ พลพิมพ์	สมาชิก	เชิดหุ่น
11.	นายแก้ว ออนตะไคร้	สมาชิก	เชิดหุ่น / ปากย
12.	นางสาวธิดารัตน์ จงบุรณะสิทธิ์	สมาชิก	เชิดหุ่น
13.	นายหิรัญญ์ สุขเหล็ก	สมาชิก	เชิดหุ่น
14.	นางสาวนิตยา จินดาธรรม	สมาชิก	เชิดหุ่น
15.	นายประสงค์ ผาลาด	สมาชิก	เชิดหุ่น
16.	นายสราวุธ ใจสมปาน	สมาชิก	เครื่องเสียง / ไฟฟ้า
17.	นายรัช เกเย็น	สมาชิก	เครื่องเสียง / ไฟฟ้า
18.	นายศักดิ์ เกเย็น	สมาชิก	ฉาก
19.	นางสาวอัญชรี กัมปาหะ	สมาชิก	เชิดหุ่น / ปากย
20.	นางสาวสายฝน บุญยัง	สมาชิก	เชิดหุ่น
21.	นายเจริญศิลป์ อินตะผัด	ที่ปรึกษา	เจ้าหน้าที่องค์กร CARE
22.	นายเชิดพงษ์ เหล่ายนต์	ที่ปรึกษา	นักพัฒนาอิสระ
23.	นางสาวจิตพิชญ์ สอนดี	ที่ปรึกษา	เจ้าหน้าที่องค์กร CARE
24.	นายบุญส่ง ธิตา	ที่ปรึกษา	อาจารย์ ศบอ. แม่จัน

หลังจากนั้นได้มีการจัดกิจกรรมละครหุ่น สอดแทรกจัดกิจกรรมอื่นๆ เช่น คนตรี นิทรรศการ เคลื่อนที่ ฟ้อนรำ การจัดประกวด การพูดคุยในกลุ่มเยาวชนอื่น และกิจกรรมต่างๆตามที่สมาชิกกลุ่ม หรือ เยาวชนในพื้นที่ต่างๆเสนอจัดกิจกรรมพัฒนา ปรับรูปแบบไปตามความสอดคล้องกับเยาวชนแต่ละ กิจกรรมนั้นๆ

พอจัดกิจกรรมมาสักหนึ่งประมาณ 1 ปี ก็ถึงช่วงที่จะเปลี่ยนแปลงโครงสร้างคณะกรรมการกลุ่ม ชุดใหม่สักที จึงได้ประชุมอีกครั้งหนึ่งสมาชิกก็พากันมาครบถ้วน นอกจากนี้ยังมีสมาชิกใหม่เข้าร่วม ประชุมด้วย ดังข้อความที่นางสาวจันทร์สวยได้เขียนไว้ว่า

“ การคัดเลือกคณะกรรมการกลุ่มฯ ในครั้งนี้ค่อนข้างแตกต่างเมื่อครั้งแรกโดยสิ้นเชิง เริ่มจากการ สร้างความเข้าใจ ช่วยกันกำหนดเป้าหมายร่วมกันโดยพี่ๆ เจ้าหน้าที่โครงการ MSS ในขณะเองยังเป็น พี่เลี้ยงให้กลุ่มและคอยสนับสนุนกิจกรรมอย่างต่อเนื่องในช่วงระหว่างของโครงการ MSS แล้วให้สมาชิก ทุกคนช่วยระดมความคิดว่า วิสัยทัศน์ของสร้างฝันวันใหม่อนาคตเป็นอย่างไร คุณสมบัติ และบทบาท หน้าที่ของคณะกรรมการควรเป็นอย่างไร โดยใช้วิธีการลงคะแนนแบบลับให้ทุกคนเขียนชื่อพร้อมให้เหตุผล เพราะอะไร นับคะแนนพร้อมเหตุผล ผลปรากฏว่า นายประเสริฐ ทาทอง ประธานกลุ่ม นายสรตติ จันทะนี และนายจรัญ แก่นคำเป็ก และนางสาวจันทร์สวย จันเป็ง ผู้ประสานงานกลุ่ม บุคคลเหล่านี้ มีคุณลักษณะตรงตามที่กำหนดไว้ทุกประการด้านความสามารถ ทางวุฒิภาวะทางความคิด เป็นมีภาวะการเป็น ผู้นำ ”

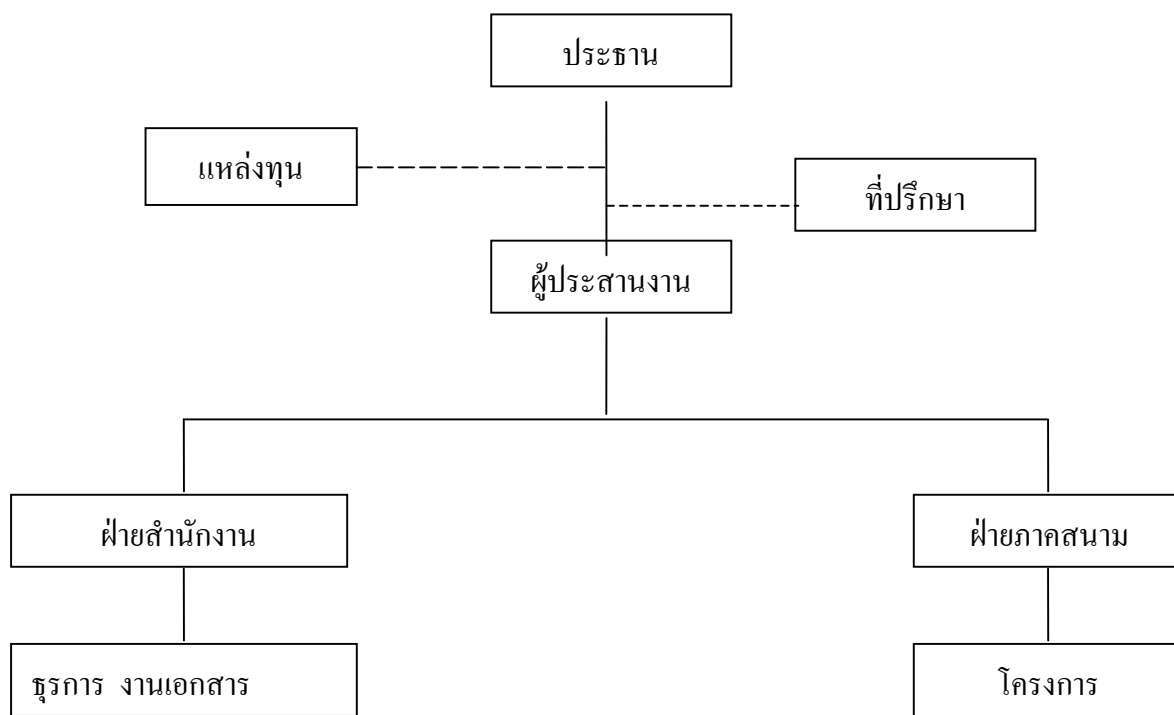
ด้านการบริหารจัดการกลุ่มจะอาศัยโครงสร้างเดิม เพียงแต่ปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ คณะกรรมการ และเพิ่มเติมจำนวนสมาชิกเท่านั้น ในช่วงนั้นทางกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ ได้รับทราบจาก ทางโครงการ MSS หรือองค์การแคร์นานาชาติ – ประเทศไทย (CARE - International Thailand) ว่า จะไม่ดำเนินการต่อ และจะปิดโครงการในช่วงปี 2540 จึงได้คิดวางแผนร่วมกับกลุ่มสร้างฝันวันใหม่โดย สมาชิกเริ่มคิดนิยามการเองในพื้นที่ ประกอบกับการขอทุนสนับสนุนต่อเนื่องจากแหล่งทุนอื่นด้วยกลุ่ม เยาวชนเอง ทีมวิจัยกล่าวรายละเอียดเพิ่มเติม ในบทที่ 6

พัฒนาการช่วงที่ 2 “ ลองผิดลองถูก ” ด้วยเยาวชนเอง

เริ่มปรับรูปแบบการทำงานใหม่ หลังจากองค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) ที่สนับสนุนถอนตัวออกจากพื้นที่ ก้าวเข้ามาดำเนินการด้วยเยาวชนเอง โดยแกนนำ สมาชิกกลุ่มช่วยกันทำงานในลักษณะเพื่อน พี่ น้อง และไม่มีการคัดเลือกประธาน คณะกรรมการกลุ่ม มาเป็นการทำงานเชิงการบริหารงานเป็นกลุ่ม ต่างคนต่างช่วยกันทำ ตามความสามารถ ความถนัด เวลา และโอกาสต่างๆตามความพร้อมของกลุ่ม และ เน้นเนื้อหา กิจกรรมตามความพร้อมของคนทำงาน สมาชิกของกลุ่มเป็นหลัก ซึ่งอาจมีลักษณะของโครงสร้างของกลุ่ม เป็นแบบหลวมๆ ไม่ตายตัวบ้าง แต่เวลาดำเนินการจะเป็นลักษณะช่วยกันทำงาน บางครั้ง

อาจจะประสบปัญหาด้านความขัดแย้งภายในระหว่างกลุ่มบ้าง แต่ยังดำเนินการลักษณะเป็นเพื่อน ที่มี การขัดแย้งกันบ้าง ช่วยกันทำงานไปตามลักษณะของงานกิ่งอาสาสมัครที่อยากช่วยกันทำงานให้กลุ่มคงอยู่ ซึ่งรูปแบบการบริหารกลุ่มเปลี่ยนไปตามโครงสร้างที่แบ่งเป็นส่วนงานต่างๆ ดังนี้

แผนผังที่ 5.2 : แสดงโครงสร้างการบริหารงาน

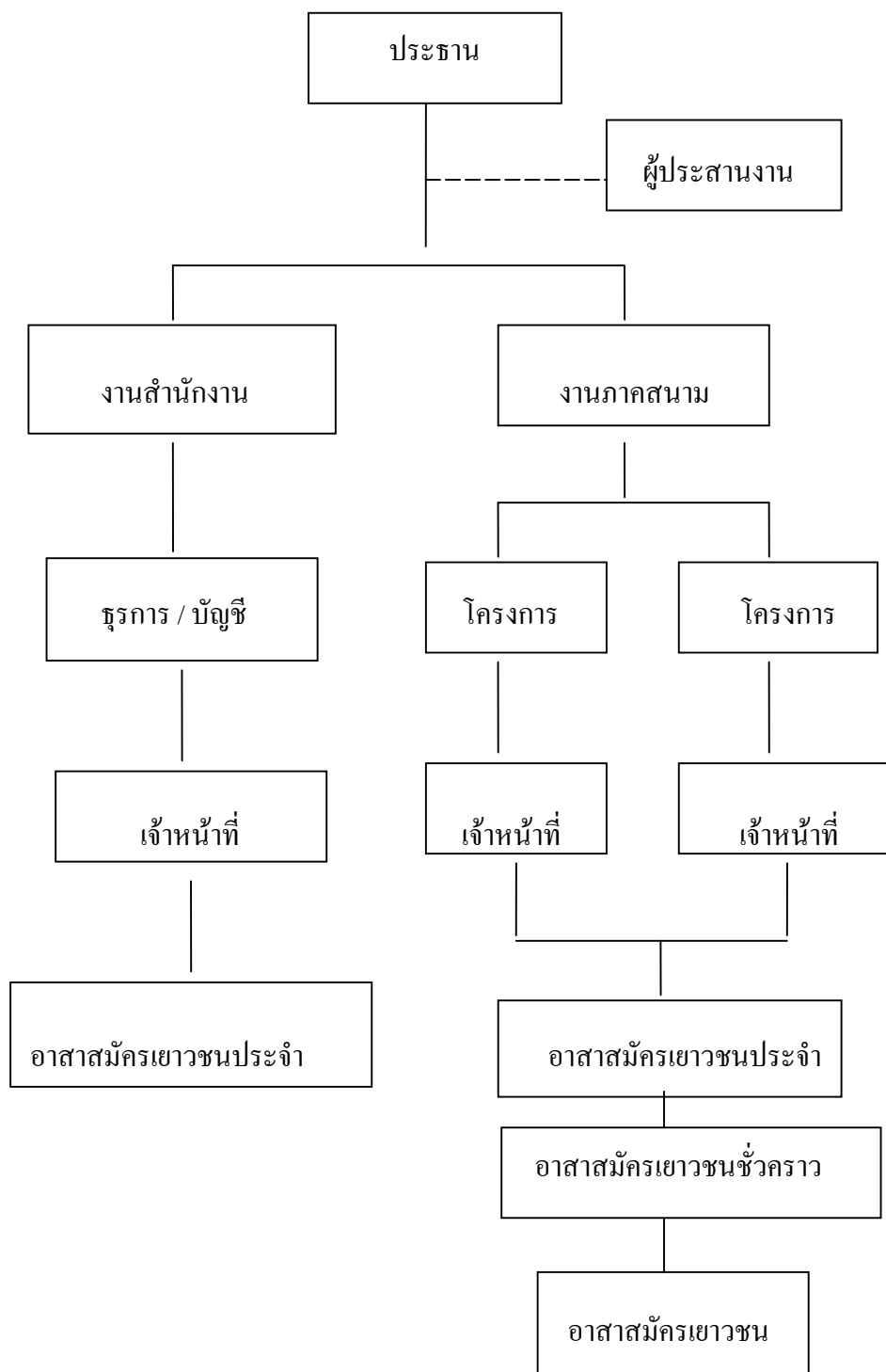
หลังจากการเปลี่ยนแปลงรูปแบบบริหารจัดการทำงานให้เหมาะสมสอดคล้องกับจำนวนสมาชิก กลุ่มผู้ปฏิบัติงาน และลักษณะการจัดกิจกรรม ตั้งแต่ปลายปี 2541 เป็นต้นมา ปรากฏว่าสามารถสร้าง กระบวนการเรียนรู้ผ่านการทำงานเป็นทีม ที่มีลักษณะจากเพื่อนถึงเพื่อน จนเกิดการถ่ายทอดแนวคิด ประสบการณ์การทำงานรณรงค์ป้องกันเอดส์

ประจวบเหมาะกับขณะนั้นเองทางกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจาก หลายหน่วยงานให้ดำเนินงานในลักษณะการขยายผลการจัดกิจกรรม และขยายเครือข่ายอาสาสมัครเยาวชน สร้างกลุ่มเยาวชนในระดับพื้นที่ นั่นคือจุดเริ่มต้นของการพัฒนารูปแบบการทำงานลักษณะสร้างเครือข่ายอาสาสมัครเยาวชน หรือ การสร้างเยาวชนคนทำงานเข้าร่วมเป็นแกนนำหลักในการขยายผลการจัดกิจกรรม

โครงสร้างการบริหารจัดการ รวมถึงระบบการบริหารงาน และบทบาทหน้าที่การทำงานทีมงาน หลักๆ ที่รับผิดชอบงานโครงการจะร่วมกันกำหนดบทบาทหน้าที่ที่รับผิดชอบของแต่ละตำแหน่งตามแผน

ผังแสดงการบริหารจัดการภายในกลุ่ม และตารางการแบ่งบทบาทการทำงานตามหน้าที่รับผิดชอบ รวมถึงบุคลากร ดังจะนำเสนอต่อไปนี้

แผนผังที่ 5.3 : แสดงการบริหารจัดการภายในกลุ่ม

ตารางที่ 5.2 : แสดงบทบาทการทำงานตามหน้าที่รับผิดชอบ ในช่วงระหว่าง ปี 2543 – 2545

ตำแหน่ง	บทบาทหน้าที่รับผิดชอบ
ประธาน	<ul style="list-style-type: none"> - วางแผนงาน และบริหารจัดการโครงการ เช่น พิจารณา อนุมัติการบริหารจัดการงบประมาณ การติดตามโครงการ - ติดต่อประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง องค์การภาคีรัฐบาล องค์การพัฒนาเอกชน และเข้าร่วมประชุม สัมมนา อบรม ฯลฯ
ผู้ประสานงาน	<ul style="list-style-type: none"> - ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง องค์การภาคีรัฐบาล องค์การพัฒนาเอกชน และเข้าร่วมประชุม สัมมนา อบรม ฯลฯ เพื่อประสานทรัพยากรจากองค์กรภายนอก ด้านงบประมาณ บุคลากร สื่อ วัสดุอุปกรณ์ - วางแผนงาน และบริหารจัดการโครงการ เช่น จัดการงานธุรการ และการเงิน เขียนโครงการ ติดตาม เขียนรายงาน
เจ้าหน้าที่ประจำฝ่ายภาคสนาม	<ul style="list-style-type: none"> - วางแผนการ ติดตามกระตุ้น จัดกิจกรรมกลุ่มเป้าหมาย หนุนช่วย กิจกรรมของโครงการในพื้นที่ จัดทำรายงานประจำเดือน รายงานกิจกรรม รายงานโครงการ - ติดต่อประสานงานกับองค์กรท้องถิ่นทั้งผู้นำชุมชน หน่วยงานราชการและกลุ่มเยาวชน และสนับสนุนการจัดกิจกรรมในพื้นที่ต่างๆ
เจ้าหน้าที่ประจำชั่วคราว	<ul style="list-style-type: none"> - ติดต่อประสานงานกับองค์กรท้องถิ่น กลุ่มเป้าหมายร่วมกับเจ้าหน้าที่ภาคสนาม - วางแผนงาน ติดตามเยี่ยมเยียนการทำงาน กระตุ้นการทำงาน และส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมของเยาวชน รวบรวม ทำรายงานการประชุม อบรม และรายงานประจำเดือน
อาสาสมัครเยาวชนประจำ	<ul style="list-style-type: none"> - ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์กรท้องถิ่น กลุ่มเป้าหมายร่วมกับเจ้าหน้าที่ภาคสนาม - ทำงานตามหน้าที่รับผิดชอบ เช่น ออกพื้นที่เพื่อวางแผนงาน นิเทศติดตามเยี่ยมเยียนการทำงาน กระตุ้นการทำงาน และจัดกิจกรรมร่วมกับกลุ่มเป้าหมาย เป็นวิทยากรการอบรม และทำงานธุรการ เช่น พิมพ์งานคอมพิวเตอร์ รับโทรศัพท์ ส่งโทรสาร ไปรษณีย์ ถ่ายเอกสาร ส่งเอกสาร ทำรายงานประจำเดือน จัดทำโครงการและรายงาน
อาสาสมัครเยาวชนชั่วคราว	<ul style="list-style-type: none"> - เข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มฯ และโครงการ เช่น วางแผนงาน นิเทศติดตามเยี่ยมเยียนการทำงาน จัดกิจกรรมร่วมกับกลุ่มเป้าหมาย เช่น เป็นผู้ช่วยวิทยากร ฯลฯ

ตารางที่ 5.3 : แสดงรายชื่อ และตำแหน่งในองค์กร ในช่วงระหว่าง ปี 2543 – 2544

ลำดับ ที่	ชื่อ – นามสกุล	ตำแหน่ง
1	นายประเสริฐ ทาทอง	ประธาน / เจ้าหน้าที่ภาคสนาม
2	นางสาวจันทร์สวย จันเป็ง	ผู้ประสานงาน / ฝ่ายสำนักงาน
3	นางสาวจินดา กันแก้ว	เจ้าหน้าที่ภาคสนาม
4	นางสาวแสงดาว ตาเงิน	เจ้าหน้าที่ภาคสนาม
5	นายจรัญ แก่นคำเป็ก	เจ้าหน้าที่ชั่วคราว
6	นายจิรกาญจน์ จินดาธรรม	อาสาสมัครเยาวชนประจำ
7	นายธงชัย จันท์ขาว	อาสาสมัครเยาวชนประจำ
8	นางสาวเกสริน กันแก้ว	อาสาสมัครเยาวชนประจำ
9	นางสาวปิ่นธนา วิทยาพร้าว	อาสาสมัครเยาวชนประจำ
10	นายอภิชัย จี้อาทิตย์	อาสาสมัครเยาวชนประจำ
11	นางสาวธิดา วิทยาพร้าว	อาสาสมัครเยาวชนประจำ
12	นางสาวฉัตรฐริกา จันทาพูน	อาสาสมัครเยาวชนชั่วคราว
13	นายมณเฑียร ทราขลิยา	อาสาสมัครเยาวชนชั่วคราว
14	นายอาทิตย์ เตมีศักดิ์	อาสาสมัครเยาวชนชั่วคราว
15	นางสาวไพรินทร์ กันแก้ว	อาสาสมัครเยาวชนชั่วคราว
16	นางสาวจันทร์ฉาย บุรณะพันธ์	อาสาสมัครเยาวชนชั่วคราว
17	นายสุเมธ ดิปะติง	อาสาสมัครเยาวชนชั่วคราว
18	นายธีรยุทธ โพธิ์กัน	อาสาสมัครเยาวชนชั่วคราว
19	นายดิฐพงศ์ ปารมภ์	อาสาสมัครเยาวชนชั่วคราว
20	นายนันทภพ มณีชัย	อาสาสมัครเยาวชนชั่วคราว
21	นางสาวดาว ดวงสนิท	อาสาสมัครเยาวชนชั่วคราว

พัฒนาการช่วงที่ 3 “ถ่ายทอดประสบการณ์”สู่เยาวชนคนรุ่นใหม่

ชัยบพทบาทจากเป็นเยาวชนคนทำงานที่มีลักษณะคิดเองทำเองด้วยตนเอง เริ่มปรับบทบาทจนกลายมาเป็นพี่เลี้ยง ที่ปรึกษาที่คอยสนับสนุนแนวคิด เทคนิค ทักษะการทำงานให้กับเยาวชนรุ่นใหม่

เมื่อประมาณกลางปี 2542 สมาชิกกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ และอาสาสมัครเยาวชนกลุ่มเล็กๆ ประมาณ 4 – 5 คน ที่มีความสนใจด้านสื่อรายการวิทยุ ประกอบด้วย นางสาวเกสริน กันแก้ว นางสาวแสงดาว ตาเงิน นางสาวธิดา วิทยาพราว นางสาวเครือ วิทยศ และนายรัชชัย ใจมาคุ่น ได้เริ่มก่อตั้งเป็นทีมงานเพื่อนร่วมฝันรุ่นบุกเบิก และได้ช่วยกันตั้งชื่อรายการวิทยุเพื่อนร่วมฝัน ออกอากาศทุกวันศุกร์ เวลา 19.30 - 20.00 น. ทางคลื่นความถี่ FM 95.75 MHz สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดเชียงราย พอจัดรายการวิทยุได้ช่วงหนึ่งปรากฏว่า ผลจากตอบรับในช่วงแรกค่อนข้างประสบปัญหาด้านรูปแบบการนำเสนอ ดังเช่นรายงานเพื่อนร่วมฝัน บันทึกว่า

“ รูปแบบรายการไม่น่าสนใจ เนื้อหาสาระล่อแหลม ผู้ดำเนินรายการวิทยุพูดตลกๆ จัดบางช่วงขาดหายไปได้อารมณ์ ตะกุกตะกัก ภาษาที่ใช้ไม่ตรงตามหลักภาษาไทย และบางครั้งรายการวิทยุก็ไม่ออกอากาศเพราะเนื้อหาไม่เหมาะสมไม่ได้มีการคัดกล่าวก่อนการบันทึกเทปรายการ ”

เมื่อประสบปัญหา บทบาทพี่เลี้ยง ก็ประชุมกับทีมงานในขณะนั้นหาแนวทางแก้ไขปัญห โดยการอบรมพัฒนาทักษะการผลิตรายการวิทยุ และติดต่อวิทยากร ประกาศรับสมัครเยาวชนคนรุ่นใหม่ที่มีความสนใจอยากเป็นผู้ดำเนินรายการวิทยุเข้าร่วมเป็นทีมงาน ปรากฏว่า เยาวชนทั้งหญิงชายสมัครเข้ามาประมาณ 10 กว่าคนเพื่อเข้าร่วมอบรม

ดังเช่นข้อความของจันทร์สวย กล่าวถึงกระบวนการอบรม ไว้ว่า

“ เมื่อถึงวันอบรมเสริมทักษะการจัดรายการวิทยุครั้งแรก พวกเราเชิญทีมวิทยากรมาจากภาคกลางของประเทศไทย คุณสมวงศ์ อุไรวัฒนา เจ้าหน้าที่มูลนิธิเข้าถึงเอดส์สำนักงานกาญจนบุรีผู้ที่เคยมีประสบการณ์ด้านผลิตรายการวิทยุเชิงรณรงค์เรื่องโรคเอดส์ และคุณจิตทิพย์ สอนดี ที่ปรึกษากลุ่มสร้างฝันวันใหม่ดำเนินกิจกรรมกับกลุ่มเยาวชนมาเป็นวิทยากรร่วมกัน ตลอดระยะเวลา 2 วันกิจกรรมส่วนใหญ่จะเน้นให้ผู้เข้าร่วมช่วยกันระดมความคิดถึงรายการวิทยุที่ชื่นชอบ รายการวิทยุในฝัน ขั้นตอนการผลิตรายการวิทยุ และแบ่งกลุ่มทดลองผลิตรายการวิทยุ 2 กลุ่ม ตั้งแต่วางผังรายการ แบ่งบทหน้าที่ ผู้ดำเนินรายการวิทยุ ค้นหาข้อมูล เขียนสคริป ค้นหาบทเพลง และจัดรายการวิทยุ 30 นาที ร่วมกันประเมินผลว่าฟังพอใจรูปแบบรายการวิทยุแบบใดเพราะอะไร ” หลังการอบรมเสร็จสิ้นจึงมีการพัฒนารูปแบบการทำงานที่ชัดเจนขึ้น ด้านการแบ่งบทบาทหน้าที่ตามความสนใจ ความถนัดในฝ่ายต่างๆ อาทิเช่น ประสานงานและอำนวยความสะดวกค้นหาข้อมูลเขียนสคริป ผู้ดำเนินรายการวิทยุ ฯลฯ

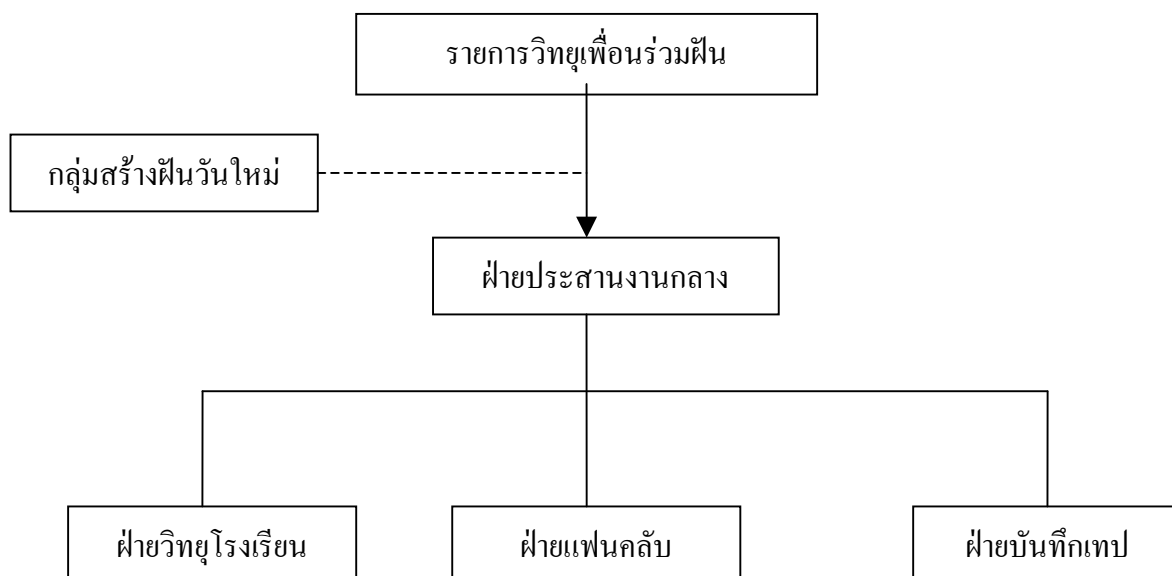
ในขณะนั้นเอง ทางกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ได้มอบหมายให้ นางสาวจันทร์สวย จันทร์เป็ง รับผิดชอบดูแลการจัดกิจกรรมของทีมงานเพื่อนร่วมฝัน จึงเกิดการพัฒนาโครงการเพื่อขอรับงบประมาณสนับสนุนการจัดรายการวิทยุ จากองค์การยูนิเซฟแห่งประเทศไทย ผ่านสำนักงานควบคุมโรคเอดส์ ดำเนินโครงการเพื่อนร่วมฝัน รวมถึงพัฒนารูปแบบการประเมินผลการฟังรายการวิทยุ ด้วยกิจกรรมรับสมัครแฟนคลับ

รายการวิทยุ กรอกแบบสอบถามความต้องการผู้ฟังรายการวิทยุ และเปลี่ยนเวลาการออกอากาศจากวันศุกร์ มาเป็นวันอังคาร เวลา 20.30 - 21.00 น. คลื่น FM 95.75 MHz

นอกจากนี้ทีมงานเพื่อนร่วมเองก็มีเปลี่ยนแปลงรูปแบบการทำงาน อาทิเช่น เปลี่ยนทีมงานรุ่นใหม่เพราะรุ่นเก่าเคยจัดรายการวิทยุออกไปเรียนหนังสือต่อระดับอุดมศึกษา และยังปรับรูปแบบการนำเสนอจากเดิมนำเสนอภาษากลางมาเป็นการนำเสนอด้วยภาษาท้องถิ่น (ภาษาเหนือ) เพราะถือว่าการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น อีกนัยหนึ่งนั้นเพื่อตอบสนองความต้องการของสถานีวิทยุที่ต้องผลิตรายการวิทยุเพื่อท้องถิ่น

จากนั้นเป็นต้นมา ทีมงานเพื่อนร่วมได้พัฒนาการทำงานอย่างต่อเนื่อง โดยมีผู้ประสานงานที่คอยเป็นที่ปรึกษาพยายามหนุนเสริม และเชื่อมประสานการทำงานระหว่างกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ถ่ายทอดประสบการณ์การทำงานสู่ทีมงานเพื่อนร่วมฝัน ในรูปแบบที่เป็นทางการ ไม่ทางการ สำหรับการพัฒนารูปแบบกิจกรรม แนวคิด ทักษะการทำงานอย่างต่อเนื่อง ทีมวิจัยได้อธิบายลักษณะการทำงานไว้ใน บทที่ 6 ว่าด้วยกิจกรรมสร้างกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคมผ่านสื่อวิทยุ

แผนผังที่ 5.4 : แสดงโครงสร้างการทำงานทีมงานเพื่อนร่วมฝัน

ตารางที่ 5.4 : แสดงรายชื่อ และหน้าที่รับผิดชอบทีมงานเพื่อนร่วมฝัน ระหว่าง ปี 2544 – 2545

ลำดับ ที่	ชื่อ – นามสกุล	ตำแหน่ง / หน้าที่
1	นางสาวเกสริน กันแก้ว	ฝ่ายประสานงานกลาง / วิทยุโรงเรียน
2	นางสาวแสงดาว ตาเงิน	ฝ่ายประสานงานกลาง / แฟนคลับ
3	นายอภิชัย จี้อาทิตย์	ฝ่ายประสานงานกลาง / บันทึกเทป
4	นายอาทิตย์ เตมีศักดิ์	ฝ่ายบันทึกเทป
5	นางสาวดาว ดวงสนิท	ฝ่ายบันทึกเทป
6	นายันทกพ มณีชัย	ฝ่ายบันทึกเทป
7	นางสาวน้องนุช สุระวงศ์	ฝ่ายบันทึกเทป
8	นายสุเมธ ดิปะติง	ฝ่ายบันทึกเทป
9	นายธงชัย จันทร์ขาว	ฝ่ายแฟนคลับ / วารสาร
10	นายธีรยุทธ โพธิ์กัน	ฝ่ายแฟนคลับ / วารสาร
11	นางสาวฉัตรฐริกา จันทาพูน	ฝ่ายแฟนคลับ / วารสาร
12	นายเกษม หอมแสง	ฝ่ายแฟนคลับ / วารสาร
13	นายมณเฑียร ทราลัยยา	ฝ่ายแฟนคลับ / วารสาร
14	นายจิรกาญจน์ จินดาธรรม	ฝ่ายวิทยุโรงเรียน
15	นางสาวไพรินทร์ กันแก้ว	ฝ่ายวิทยุโรงเรียน
16	นางสาวจันทร์ฉาย บุรณะพันธ์	ฝ่ายวิทยุโรงเรียน
17	นายดิฐพงศ์ ปรารมภ์	ฝ่ายวิทยุโรงเรียน
18	นางสาวจันทร์สวย จันเป็ง	ประสานงาน / บริหารจัดการ

3. ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน

จากการดำเนินกิจกรรมรณรงค์ป้องกัน และควบคุมโรคเอดส์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 - จวบจนปัจจุบัน สามารถส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มเยาวชนจนเกิดการพัฒนากิจกรรมโครงการเพื่อให้เกิดการเรียนรู้เรื่องโรคเอดส์อย่างต่อเนื่องในพื้นที่อำเภอแม่จัน และอำเภอใกล้เคียง จังหวัดเชียงราย ส่งผลกระทบมากมายทั้งในระดับบุคคลที่เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อ พฤติกรรมการแสดงออก และการพัฒนาบุคลิกภาพการเข้าสังคม ระดับกลุ่มสามารถพัฒนาศักยภาพเยาวชนให้เกิดการยอมรับ และลดพฤติกรรมเสี่ยงใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และระดับชุมชนและสังคมเกิดกระแสนการยอมรับในบทบาทเยาวชนกับพัฒนาท้องถิ่น / สังคมอย่างกว้างขวาง ดังต่อไปนี้

1. ความเปลี่ยนแปลงระดับบุคคลอันเกิดจากการศักยภาพอาสาสมัครเยาวชน

การสร้างกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองทำให้อาสาสมัครเยาวชนเกิดการพัฒนากิจการทั้งทางด้านเทคนิคทักษะในการจัดกิจกรรมรณรงค์ป้องกันเอดส์ จนสามารถนำความไปประยุกต์ใช้กับการดำรงชีวิตประจำวัน โดยผ่านกระบวนการจัดกิจกรรมและการพัฒนาศักยภาพทำให้เกิดการภาวะความเป็นผู้นำเกิดขึ้น จะเห็นได้จากบทสัมภาษณ์ของสมาชิกกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ อาสาสมัครเยาวชนจะพบว่า แต่เดิมกลุ่มอาสาสมัครเยาวชนเหล่านี้ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมกับกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน อีกส่วนหนึ่งได้ร่วมตัวกันในหมู่บ้านตั้งเป็นกลุ่มหนุ่มสาวเพื่อดำเนินกิจกรรมต่างๆ เช่น ช่วยงานบ้านศพ งานประเพณีชุมชน เล่นกีฬา ร่วมกิจกรรมกับทางวัด ถือว่าเป็นการกลุ่มตั้งขึ้นมาเฉพาะกิจเพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง เมื่อเสร็จงานต่างแยกย้ายจากกันไปไม่ได้มีการสรุปบทเรียนการทำงาน

พอหลังจากที่เข้าร่วมจัดกิจกรรมของกลุ่มสร้างฝันวันใหม่บ่อยครั้งขึ้น ก่อให้เกิดให้การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมแสดงออก จากเดิมที่อาสาสมัครเยาวชนเหล่านี้ไม่ค่อยแสดงออกค่อยกล้าแสดงออกเพิ่มมากขึ้น แต่หลังจากที่จัดกิจกรรมได้เข้าร่วมอบรม จัดกิจกรรมทำให้อาสาสมัครเยาวชนเหล่านี้กล้าแสดงออกมากขึ้น ได้รับความรู้ ประสบการณ์การทำงาน ตลอดจนทักษะด้านการติดต่อประสานงานกับกลุ่มเยาวชนด้วยกันเอง กลุ่มผู้นำชุมชน หน่วยงานทั้งภาครัฐ องค์กรเอกชน และทักษะเฉพาะด้าน อาทิเช่น การจัดกิจกรรมการเป็นผู้นำกิจกรรม สนทนากลุ่ม วิทยากรการอบรม การจัดรายการวิทยุ การผลิตสื่อละครหุ่น รวมทั้งการเขียนโครงการ การบริหารจัดการ จัดทำรายงาน

ทำให้ทีมวิจัยเห็นความเปลี่ยนแปลงจากแต่เดิมที่จะมาเป็นอาสาสมัครเยาวชนขยับมาเป็นคนทำงาน ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้ได้มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตามลำดับขั้นของบันไดแห่งการเรียนรู้ 10 ขั้น และยังสามารถนำความรู้ ประสบการณ์ และทักษะความชำนาญในแต่ละด้านไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน อาทิเช่น การเรียนหนังสือ การทำงาน เป็นต้น

นอกจากนี้สมาชิกกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ ตัวแทนอาสาสมัครเยาวชนยังสามารถเข้าไปมีบทบาทการทำงานร่วมกับองค์กร หน่วยงานในระดับต่างๆ จนได้รับการยอมรับ ชื่นชมการทำงาน และกล่าวขานถึงอยู่เสมอ ซึ่งทีมวิจัยขอยกตัวอย่างผลงานที่ได้รับการยอมรับจากสังคม เช่น

- นายสุรเดช สุขราช ทีมงานเพื่อนร่วมฝัน รุ่นที่ 2 สามารถสอบไปผู้ประกาศข่าวของกรมประชาสัมพันธ์ นักจัดรายการวิทยุมีอาชีพ ทางสถานีวิทยุ และปัจจุบันเป็นพิธีกรรายการสารคดีการท่องเที่ยว ช่อง UBC
- นางสาวจันทร์สวย จันเป็ง ได้คัดเลือกเป็นเยาวชนดีเด่น ตัวอย่าง ประจำปี 2542 จากสภาองค์กรพัฒนาเด็กและเยาวชน (สอद्य.)
- นางสาวจันทร์สวย จันเป็ง ได้รับรางวัลผู้หญิงเก่ง ปี 2545 สาขาอุตสาหกรรม จากสถาบันส่งเสริมบทบาทหญิงชายและการพัฒนา สมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรี
- นางสาวเกสริน กันแก้ว ได้รับรางวัลผู้หญิงเก่ง ปี 2546 สาขาอุตสาหกรรม ประจำจังหวัดเชียงราย จากสถาบันจากสถาบันส่งเสริมบทบาทหญิงชายและการพัฒนา คัดเลือกโดยพัฒนาชุมชนจังหวัดเชียงราย
- นางสาวจันทร์สวย จันเป็ง ดำรงตำแหน่งคณะกรรมการเครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชนสาธารณสุข ประโยชน์ (กพอ.ภาคเหนือ)
- นายจิรกาญจน์ จินดาธรรม ดำรงตำแหน่งเลขานุการเครือข่ายเยาวชนจังหวัดเชียงราย และเป็นคณะกรรมการเครือข่ายเยาวชนภาคเหนือตอนบน
- นายประเสริฐ ทาทอง นางสาวจินดา กันแก้ว นางสาวแสงดาว ตาเงิน นางสาวเกสริน กันแก้ว จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ปัจจุบันเป็นเจ้าของที่มูลนิธิรักไทย

2. ความเปลี่ยนแปลงระดับกลุ่มที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการทำงานกลุ่มสร้างฝันวันใหม่

การสร้างกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยผ่านจัดกิจกรรมในลักษณะเพื่อนถึงเพื่อนก่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพคนทำงาน ด้านเทคนิคการทำงานชุมชน ทักษะชีวิต การคิด วิเคราะห์ หาทางเลือก และตัดสินใจบนพื้นฐานของเหตุและผล ส่งผลต่อกระบวนการทำงานซับซ้อนกว่าเดิมและเสริมสร้างแนวคิดแก่อาสาสมัครเยาวชนให้มีแนวคิดการทำงานที่กว้างและชัดเจนขึ้น รู้จักการวางแผนงาน การติดตามประเมินผล และการกระตุ้นการทำงานกับอาสาสมัครเยาวชน

นอกจากนี้ยังผลงานเริ่มปรากฏมากขึ้น และแสดงออกถึงความชัดเจนเป็นรูปธรรมจนสามารถอ้างอิงผลการทำงานต่อหน่วยงานอื่นๆ ได้ ดังนี้

- การนำเสนอผลการทำงานในประเทศ เนื่องในงานสัมมนาเรื่องโรคเอดส์ ครั้งที่ 8 และ 9 ประจำปี 2544 – 2546 ณ อิมแพค เมืองทองธานี จังหวัดนนทบุรี และงานสัมมนาสรุปบทเรียนเอ็น จี โอ เอดส์ ณ โรงแรมแอมบาสเดอร์ กรุงเทพมหานคร
- การนำเสนอผลงานและแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานณรงค์ป้องกันเอดส์ต่างประเทศ อาทิ

เช่น ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ประเทศเวียดนาม ประเทศสาธารณรัฐประชาชนลาว โดยนาย ประเสริฐ ทาทอง นางสาวจินดา กันแก้ว นางสาวเกสริน กันแก้ว นางสาวเครือ วิทย์ศ และนางสาวจันทร์สวย จันเป็ง

- นำความรู้ ประสบการณ์การทำงานไปเผยแพร่กลุ่มเยาวชนในพื้นที่อื่นๆ โดยการถ่ายทำสารคดีจากหลายสำนักข่าวทั้งในประเทศประเทศไทย เช่น ช่อง 9 อสมท. ช่อง 11 กรมประชาสัมพันธ์ หนังสือพิมพ์ ฯลฯ และต่างประเทศ อาทิเช่น สถานี MTV – ประเทศสิงคโปร์ , สถานี KCH – ประเทศ ญี่ปุ่น และ สถานี CNN – สหรัฐอเมริกา ฯลฯ
- แลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานระหว่างกลุ่มเยาวชน องค์กรทำงานด้านเอดส์ จากหลายหน่วยงานทั้งองค์กรภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชนทั้งในประเทศไทย และต่างประเทศ อาทิเช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ นิวซีแลนด์ นอร์เวย์ อินเดีย ญี่ปุ่น เวียดนาม ฟิlippิน สาธารณรัฐประชาชนลาว ฯลฯ ประสงค์จะศึกษาดูงานการทำงานรณรงค์ป้องกันเอดส์ในกลุ่มเยาวชน
- นำความรู้ ประสบการณ์การทำงานไปเผยแพร่กลุ่มเยาวชนในพื้นที่อื่นๆ โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับกลุ่มเยาวชนผ่านการอบรมเยาวชน ได้แก่ จังหวัดเชียงราย และต่างจังหวัด ดังเช่น อุบลราชธานี เชียงใหม่ ลำพูน ตราด ฯลฯ
- การเชิดชูเกียรติ และการยอมรับบทบาทการทำงานของสมาชิกกลุ่ม และกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ จากหน่วยงาน องค์กรต่างๆ ด้านการทำความดีเพื่อสังคม อาทิเช่น ได้รับรางวัลชนะเลิศ การประกวดละครหุ่น ปี 2539 ได้คัดเลือกเป็นเยาวชนดีเด่นตัวอย่าง ประจำปี 2552 ได้รับรางวัลผู้หญิงเก่ง ปี 45 – 46

3. ความเปลี่ยนแปลงระดับชุมชน สังคมในองค์ความรู้เรื่องโรคเอดส์ และการปรับเปลี่ยนทัศนคติต่อคนในชุมชน

การสร้างกระบวนการเรียนรู้ผ่านจัดกิจกรรมในลักษณะต่างๆ ในการรณรงค์ป้องกันเอดส์ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับโรคเอดส์ และสร้างความตระหนักต่อสถานการณ์ปัญหาที่กำลังรุนแรง ทั้งให้ความรู้เชิงกว้างแบบอ้อม เชิงแคบเนื้อลึกก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ทัศนคติด้านลบต่อโรคเอดส์

ผลปรากฏว่าตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาสามารถปรับเปลี่ยนทัศนคติของเยาวชนจากที่ไม่กล้าพูดคุยเรื่องเพศสัมพันธ์ ถึงอย่างอนามัยก็เริ่มกล้าพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และมีความมั่นใจในการสื่อสารเรื่องถึงอย่างอนามัยกับกลุ่มเพื่อน และคนรอบข้างมากขึ้น จนกระทั่งเกิดอาสาสมัครเยาวชน และขยายผลเข้าไปสู่กลุ่มเยาวชนในชุมชนจำนวนมากขึ้น จนได้รับการยอมรับจากชุมชน อาทิเช่น ผู้นำชุมชนเจ้าหน้าที่หน่วยงานรัฐ

อันจะนำไปสู่เครือข่ายเยาวชนการจัดกิจกรรมของเยาวชนอาสาสมัครในระดับหมู่บ้าน เพราะว่าอาสาสมัครเยาวชนไม่ได้ทำงานเฉพาะกับเยาวชนในหมู่บ้านเท่านั้นเยาวชนแต่ละหมู่บ้านยังมีการ

ประสานความร่วมมือ สร้างความเข้าใจในการจัดกิจกรรมต่างๆ กับผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่สถานีอนามัย ประจำตำบล กลุ่มแม่บ้าน องค์กรพัฒนาเอกชนในพื้นที่ (ถ้ามี) ดึงเข้ามามีส่วนร่วมการสนับสนุนทาง ด้านสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ งบประมาณจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องถือว่าเป็นการปรับเปลี่ยนทัศนคติ ของผู้ใหญ่ที่มีต่อภาพลักษณ์ดั้งเดิมของเยาวชนไปในทิศทางที่ดีขึ้น

นอกจากเยาวชนที่มีการปรับเปลี่ยนทัศนคติเกี่ยวกับเอดส์ พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ และกลุ่มคน ในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเรื่องโรคเอดส์ สามารถปรับทัศนคติด้านบวกต่อการอยู่ ร่วมกับ ผู้ติดเชื้อ ผู้ป่วยเอดส์มากขึ้น อาจจะมาจากการดำเนินกิจกรรมสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ ประชาชนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้ง ภาครัฐบาล องค์กรพัฒนาเอกชน กลุ่มผู้ติดเชื้อ คณะสงฆ์ และ กลุ่มเครือข่ายเยาวชน

4. ปัจจัย เงื่อนไขที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการทำงาน

จากการหลอมรวมกลุ่มเยาวชนชนบท ในทุกสารทิศของอำเภอแม่จันมารวมกันกลุ่มในนาม “กลุ่มสร้างฝันวันใหม่” ดังข้อความที่ถ่ายทอดผ่านบทความเรื่อง เด็กเยาวชนสร้างปัญหาจริงหรือ ? บ่งบอกถึงความรู้ที่บอกว่า

“ พวกเราเริ่มต้นจากการที่ไม่มีอะไรเลย นอกจากสองมือ สองเท้า หนึ่งมันสมองของทุกคน มาหลอมรวมกัน เชื่อมสายใยแห่งความเป็นพี่ เป็นน้อง จากลูกคนละพ่อ คนละแม่ ต่างหมู่บ้าน ต่างตำบล แต่มีอุดมการณ์เดียวกัน ”

จากบทความข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า การที่เยาวชนสักคน สองคน หรือกลุ่มหนึ่งที่ลุกขึ้นมาทำงานเพื่อสังคม หรือ ชุมชนบ้านเกิดของตนเองนั้น ต้องที่มีไปที่มา เบื้องหลัง เบื้องลึก ตลอดจนปัจจัย เงื่อนไขที่ส่งผลให้สมาชิกกลุ่ม อาสาสมัครเยาวชน ทีมงาน กลุ่มเป้าหมายเข้ามามีส่วนร่วมกับการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องในระยะเวลา 8 ปีที่ผ่านมา

ผลจากการศึกษาข้อมูล จากเอกสาร การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มย่อย ประชุมกลุ่มใหญ่ตลอด จนเวทีแลกเปลี่ยนทัศนะ ปรากฏว่า สิ่งที่ทำให้เกิดการรวมกลุ่ม และผลักดันให้เกิดการทำงานกลุ่มสร้าง ฝัน วันใหม่ แบ่งเป็น 2 ส่วนหลักๆ ด้วย

1. ปัจจัยที่เอื้อต่อการทำงานของกลุ่ม ปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอก
 2. ปัจจัยด้านลบที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานของกลุ่ม
- ทีมวิจัยจะขอนำเสนอดังต่อไปนี้

4.1 ปัจจัยที่เอื้อต่อการทำงานของกลุ่ม

การทำงานของกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ที่ผ่านมา สามารถแบ่งปัจจัยด้านบวกต่อการทำงาน ออกเป็น 2 ระดับ ปัจจัยภายนอก ปัจจัยภายใน อันประกอบด้วย ความรู้สึกเป็นเจ้าของ และความรู้ ความสามารถผู้นำ ทีมงาน และกระบวนการทำงาน

4.1.1 ปัจจัยภายใน

ทีมวิจัยกล่าวถึง ความรู้สึกเป็นเจ้าของ เรียกว่า ความรู้สึกร่วม ความรักความผูกพัน อุดมการณ์ ความต้องการเหมือนกัน ประสบพบเจอสถานการณ์ หรือ เหตุการณ์เดียวกัน และวัยใกล้เคียงกัน ดังเช่นบทสัมภาษณ์ของสมาชิกกลุ่ม อาสาสมัครเยาวชน พี่เลี้ยง ที่ปรึกษา ที่สะท้อนเห็นถึงความรู้สึกเป็นเจ้าของ กลุ่มสร้างวันใหม่ดังนี้

1) ความรู้สึกร่วมเมื่อประสบพบเจอสถานการณ์ เหตุการณ์เดียว หรือเหตุการณ์คล้ายคลึงกัน ดังเช่นคำพูดของนายแก้ว ออนตะไคร้ สมาชิกกลุ่มคนหนึ่งที่เคยชีวิตด้วยโรคเอดส์

“ ผมไม่อยากให้โลกนี้มีเอดส์ในกลุ่มวัยรุ่น ” และนายประเสริฐ ทาทอง ประธานกลุ่มสร้างฝัน วันใหม่ พูดไว้เสมอกับคณะศึกษาดูงาน สิ่งที่ทำให้ตนเองก้าวมาทำงานเอดส์ ว่า

“ ถ้าผมไม่ลุกขึ้นมาจัดกิจกรรมเรื่องเอดส์ผมอาจจะเป็นอีกคนหนึ่งที่ติดเชื้อมาก็ได้ ” คล้ายคลึงกับจินดา กันแก้ว กล่าวว่า

“ ขนาดพี่ๆ เจ้าหน้าที่โครงการ MSS เค้าเป็นคนจังหวัดอื่นแท้ๆ ยังมาทำงานช่วยเราเลย แล้วเราเป็นคนเชียงรายแท้ๆ เราไม่ช่วยคนเชียงราย แล้วเราจะไปช่วยใคร ” คำกล่าวของหลายคนข้างสอดคล้องกับความคิดของนายเจริญศิลป์ อินตะผัด เจ้าหน้าที่มูลนิธิรักไทย พุดไว้ว่า

“ สถานการณ์ปัญหาที่มันใกล้ชิดกับพวกเรา มันทำให้พวกเรากระตือรือร้นที่จะทำงานเพราะไม่ใช่ใครที่ไหน เป็นพี่น้อง เป็นคนในชุมชน ในพื้นที่ที่จะต้องทำงาน ”

2) อุดมการณ์ภายในตัวคนที่มีความต้องการรวมกลุ่มทำงานเพื่อสังคม ดังบทสัมภาษณ์ของนายอาทิตย์ เตมีศักดิ์ บอกว่า

“ อาสาสมัครที่มาช่วยแม่จะมีไม่เงินเดือนไม่มีเบี้ยเลี้ยง อาสาสมัครก็ไม่เกี่ยงขอแค่มีความสุขกับการทำงานก็พอ ” สอดคล้องคำพูดของนายสรตติ จันทะนี พุดไปทำนองเดียวกันว่า

“ ถึงแม้ไม่ได้เงินตอบแทน แต่เราคิดว่าเราได้บุญ แม้การทำงานเหนื่อยก็ไม่ได้ค่าตอบแทน แต่พี่ๆ ก็ไม่เคยทิ้ง เขาก็พาเราไปเที่ยวไปกินข้าว พี่เขาช่วยเหลือหลายอย่าง เอาใจใส่เราให้กำลังใจเรา ” นายอภิชัย จี้อาพิศย์ กล่าวถึงต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น ว่า

“ เป็นเยาวชนธรรมดาคนหนึ่ง แต่มีความฝันว่าจะทำอย่างไรให้เยาวชนมีกิจกรรมสร้างสรรค์ทำบ้างเพื่อสภาพพจน์เดิมๆ ของเยาวชนที่มีแต่ปัญหา เช่น พาเยาวชนแข่งขันฟุตบอล กีฬา แต่ไม่ค่อยประสบความสำเร็จเท่าไร ” เหมือนกับแสงดาว ตาเงิน บอกว่า

“ ทำไมในหมู่บ้านเราถึงไม่เห็นอย่างหมู่บ้านอื่นบ้าง ทำไมถึงทำบ้านคนอื่นได้แต่ทำบ้านตัวเองไม่ได้ ทำไมกลุ่มนี้ถึงอยู่ได้นาน ทำไมกลุ่มนี้ถึงอยู่ไม่ได้นาน ตั้งกลุ่มหมู่บ้านตั้งหลายครั้งแต่ตั้งก็ล้ม ” มุมมองของเชิดพงษ์ เหล่ายนต์ กล่าวถึงสิ่งที่ทำให้สร้างฝันวันใหม่อยู่มาได้จนปัจจุบันนี้ว่า

“ ผมว่าคนที่สามารถประคับประคองสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้มีความมั่นคงและมีอายุได้ยืนยาวนั้น เป็นคนที่ต้องมีความตั้งมั่นสูง มีความเพียรพยายามอย่างแรงกล้า มีฉันทะที่ดีต่อการทำงานและมีอุดมคติอุดมการณ์ที่สูงส่ง และยังเป็นกลุ่มเยาวชนที่ไม่ได้มีผลประโยชน์ทางธุรกิจแล้ว ใครที่สามารถทำให้กลุ่มอยู่รอดได้มาถึงตรงนี้ ผมว่าเขาเป็นคนที่มีความอดทนสูง เข้มแข็ง เหมือนกับการว่ายน้ำทวนกระแส ไปเรื่อยๆ ”

3) ความรัก ความผูกพัน ความต้องการเหมือนกัน เพราะวัยใกล้เคียงกัน ทำให้เกิดการหลอมรวมชีวิต จิตใจ ของคนสร้างฝันวันใหม่ จากบทสัมภาษณ์หลายคนเปรียบสร้างฝันวันใหม่เหมือนหลังที่สอง ดังเช่นไพฑูรย์ โกแสนตอ บอกว่า

“ บ้านที่อบอุ่น เป็นกันเอง รักกันเหมือนพี่น้องและที่สำคัญก็คือ สามารถปรึกษาปัญหาช่วยกันได้ ” อาทิตย์ เตมีศักดิ์ พุดไปทำนองคล้ายกันว่า

“ จุฑรุมหรือจุดศูนย์กลาง บ้านหลังนี้ไม่ใช่สำนักงาน เราคิดว่าเป็นบ้านอีกหลังหนึ่งที่เรอาศัยอยู่ แม้จากไปกลับมาก็ครั้งก็เหมือนกลับมาบ้านมา พบพี่ พบน้อง ความรู้สึกหัวเราะร้องไห้ แม้ว่าไม่ได้กลับบ้านของตัวเองแต่กลับมาสำนักงานก็สบายใจและความเป็นที่เป็นนื่องทำให้ดูว่าไม่เหมือนสำนักงาน แต่เป็นบ้านที่เราอาศัยอยู่ ” และปิ่นธนา วียาพริ้ว กล่าวว่

“ หนึ่งชีวิตทุกคนในกลุ่มจะทุ่มเทให้กับงาน ไม่ว่าฝนจะตก แดดจะออกจะร้อนยังงี้ เมื่อถึงเวลาที่ต้องทำงานก็ต้องลุยงาน ทำให้ทุกคนร่วมทำงานตามหน้าที่ เมื่อถึงเวลาที่เรทำงานทุกอย่างสำเร็จก็มาร่วมสรุปกันและกินข้าวด้วยกันเหมือนหนึ่งครอบครัว ”

อีกหลายๆ คนได้ให้นิยามของสร้างฝันวันใหม่ ว่าเปรียบเสมือน เวทีการเรียนรู้ โรงเรียน เปลวเทียน กองไฟจุดประกายความคิด ร่มป้องกันแดดฝน หรือ บัณฑิตที่มีความรู้ เป็นต้น นอกนี้หลายคนได้ถ่ายทอดความรัก ความผูกพัน ความประทับใจจากการอยู่ร่วมกัน ดังเช่น บทสัมภาษณ์ของหลายคน อาทิเช่น อภิชัย จีอาทิพย์ กล่าวไว้ว่า

“ สร้างฝันคือโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ แลกเปลี่ยน มีส่วนร่วมเป็นไปโดยอัตโนมัติ การเปิดโอกาสให้คนรุ่นใหม่เข้ามาทำงาน ก็เป็นไปโดยไม่มีใครบอก ขบวนการนี้ หลายคนเคยเดินทาง แต่จำต้องแวะสถานีที่ต้องลง แต่ความรู้สึกยังอยากเห็นรถไฟขบวนนี้ เดินทางตามอนาคตตามฝัน วันนี้อาจเป็นรถไฟความเร็วสูงที่คุณประโยชน์ให้กับคนทั่วโลก ” คล้ายกับจันทร์สวย จันเป็ง พุดไปทำนองของการฝันฝ่าอุปสรรคกว่าจะมาถึงวันนี้ไว้ว่า

“ ความฝันเมื่อวันนั้นของคนรุ่นแรก ประมาณ 10 กว่าคนแต่เหลืออยู่วันนี้ไม่กี่คน เราอยากให้คุณในวันนั้นกลับมาชื่นชมกับผลงานในวันนี้ของพวกเราชาวสร้างฝัน มันไม่ใช่แค่พวกเรา 4-5 คน ในวันนี้ นื่องๆ อีก แต่มันเป็นสร้างฝันของทุกคนที่เดินก้าวเข้ามา ถึงแม้ว่าเหตุผลของการก้าวเข้ามาจะแตกต่างกันก็ตามเขาเหล่านั้นคือ รากแก้ว รากฝอย ที่ทำให้ต้นไม้สร้างฝัน เจริญงอกงาม ” และจรัญ แก่นคำเป็ก พุดไว้ว่า

“ สร้างฝันจะเป็นอย่างไร ผมก็ตั้งใจและภูมิใจมาก ที่ตัวผมเป็นส่วนหนึ่งของสร้างฝันฯ ผมรักสร้างฝัน รักทุกคนที่เป็นสร้างฝันฯ จะขอเป็นกำลังใจ เป็นแรงใจให้ทีมงานและสร้างฝันทุกคน ยืนหยัดต่อสู้ เพื่อขับเคลื่อนพลังแห่งความฝันของพวกเราทั้งหลายไปสร้างฝันต่อไปเรื่อยๆ เป็นกำลังใจครับ ” และสมาชิกกลุ่มที่เดินออกจากไปพร้อมกับความรู้สึกที่ดี เช่น เกสริน กันแก้ว พุดว่า

“ ไม่ว่าเราจะอยู่ที่ไหน ถึงตอนนี้อยู่กับมูลนิธิรักไทย เฉพาะกายเท่านั้น แต่หัวใจ จิตวิญญาณยังอยู่กับสร้างฝันวันใหม่ เพราะความเป็นสร้างฝันมันฝังอยู่ในสายเลือดเราแล้ว ” คงคล้ายกับประเสริฐ ทาทอง กล่าวว่

“ คิดว่าสักวันหนึ่งตนเองก็จะกลับมาสร้างฝัน ซึ่งเป็นเหมือนเพลงอินทรีขี้คันรัง ที่บินไปแล้ว แต่ก็กลับมาช่วยร่วมตัวกัน และนำประสบการณ์ทำงาน นำบทเรียนการทำงานที่ตนเองได้รับมาพัฒนาการทำงานของสร้างฝันซึ่งมันอยู่ในสายเลือดของตนเอง ณ ปัจจุบันก็ยังเป็นสร้างฝันวันใหม่ ”

4) การได้รับการยอมรับ ชื่นชมผลงาน เพื่อตอบสนองความต้องการของวัย ที่แสวงหาโลกส่วนตัว ดังเช่น บทสัมภาษณ์ของอภิชัย จี้อาทิตย์

“ เข้ามาร่วมกิจกรรมพี่ๆ แล้วรู้สึกสนใจในกิจกรรมที่แปลกใหม่ และหลากหลาย ไม่เคยรู้มาก่อนว่าอาสาสมัครคืออะไร ขอแค่ได้เข้ามาพบเพื่อน พบกิจกรรม พบบรรยากาศ ก็เพียงพอ ขอเข้ามาอาสาด้วยสัญญาใจ ” ประเสริฐ ทาทอง สิ่งที่เป็นแรงจูงใจในการทำงาน คือ

“ มีผลงานพิสูจน์ทำแล้วได้รับการยอมรับ พอมีผลงานแล้วเขายอมรับเรา เป็นแรงจูงใจให้ทำงานต่อ ” สอดคล้องกับคำกล่าวคุณอุดม ลิขิตวรรณวุฒิ มุลนิธิรักษ์ไทย ได้กล่าวว่า

“ มีผลงานที่ต่อเนื่อง ตัวกลุ่มๆ เองก็พิสูจน์ตัวเองในการทำงาน ไว้เนื้อเชื่อใจ มีความกระตือรือร้นเข้าใจงานที่ทำ ” นางสาวแสงดาว ตาเงิน กล่าวถึงความภาคภูมิใจจากการทำงาน

“ ภูมิใจที่ได้นำความรู้ไปเผยแพร่ให้คนอื่นที่เขาไม่รู้ และที่สำคัญมีคนรู้จักมากขึ้น เป็นที่เลื่องลือในหมู่บ้าน ” และจันทร์สวย จันเป็ง สมาชิกกลุ่มที่ได้รับรางวัลซึ่งมาจากการทำงาน มองว่า

“ จันทร์สวยเป็นแค่ตัวแทนของกลุ่มไปรับรางวัลเท่านั้น เบื้องหลังของความสำเร็จมาจากเพื่อนๆ น้องๆ เพื่อนๆ พี่ๆ และสร้างฝันๆทุกคนที่ร่วมสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ดังนั้นรางวัลที่ได้รับนี้จึงเป็นของคนสร้างฝันทุกคน ” นอกจากนี้อาจารย์สุมาลี วรรณรัตน์ นักวิจัยอิสระ กล่าวถึงการได้รับการยอมรับที่เกิดจากความศรัทธาของเยาวชนว่า

“ การสร้างคนไม่ใช่สอนให้เขารู้แค่กิจกรรมที่เขาทำคืออะไรเราสอนกระบวนการ มีการซึมซับเอง ความคิดของคนอีกรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง มันเป็นเรื่องของศรัทธาถ้าเขาไม่ศรัทธาเราเขาก็คงไม่เข้ามาหรอก ไม่ใช่แค่ที่เขาทำดีนะ แต่มันเป็นเรื่องของความศรัทธาของน้องเขา ชื่นชม โดยเฉพาะเยาวชนในพื้นที่ เพราะพวกเรายุ่งใกล้ๆ และเป็นตัวอย่างให้ ”

5) ภาวะผู้นำ ทีมงาน และการทำงานที่มีประสิทธิภาพ เป็นอีกส่วนหนึ่งที่สำคัญต่อการพัฒนา กลุ่มๆ ดังเช่นบทสัมภาษณ์ของคุณประสงค์ เลิศพาชีพ มุลนิธิรักษ์ไทย กล่าวว่า

“ ความเป็นจริงเป็นจริง ของหน่วย สวย เซเวน (จินดา จันทร์สวย ประเสริฐ – ทีมวิจัย) มีลักษณะเป็นผู้นำ มีความพร้อม และมีกิจกรรมต่อเนื่องแล้วก็มีคนสนับสนุน จุดเหล่านี้เป็นพัฒนาการที่หล่อหลอมกลุ่มๆ ” คล้ายคลึงกับอาจารย์บุญส่ง ธิดา ศูนย์บริการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอแม่จัน

“ ทีมงานแกร่ง (ทำงานเป็นทีม) ทุกคนมีความสามารถ แต่จะเก่งคนละอย่าง เอาคนเก่งหลายๆคนมาทำงานด้วยกันสามารถหลอมรวมกันได้จึงเกิดการทำงานเป็นทีม ” คุณอุดม ลิขิตวรรณวุฒิ มุลนิธิรักษ์ไทย ยังกล่าวเสริมเพิ่มเติมว่า

“ กลุ่มเยาวชน เจ้าหน้าที่ องค์กรสนับสนุน ขาดปัจจัยอย่างใดอย่างหนึ่งไม่ได้ และปัจจัยที่สำคัญที่สุดก็คือกลุ่มเยาวชนเอง ถ้าไม่มีกลุ่มเยาวชน ต่อให้องค์กรทุ่มทุนการสนับสนุนมากเท่าไร ก็จะไม่เกิดกลุ่มที่ทำงานยั่งยืน ” นอกเหนือจากภาวะความเป็นผู้นำ ทีมงานแล้ว กิจกรรม กระบวนการทำงานก็เป็นส่วนสำคัญเป็นอย่างมาก ดังบทสัมภาษณ์ กล่าวไว้ว่า

“ สร้างฝัน จ้างงานที่ตัวเองถนัด ละครหุ่น รายการวิทยุ อาศัยคนหนุ่มสาว ใจรักในตรงนี้อยู่แล้ว ซึ่งสร้างฝันฯสามารถนำมาเป็นจุดการทำงาน พัฒนารายละเอียดโครงการฯสร้างคนรุ่นใหม่ขึ้นมาแทนสรุปบทเรียนการทำงานเป็นการก้าวไปข้างหน้า” ซึ่งสอดคล้องกับความคิดของคุณพร้อมบุญ พานิชภักดิ์ ผู้อำนวยการมูลนิธิริศภัยไทย กล่าวถึงพัฒนาการของกลุ่ม ไว้ว่า

“ เริ่มจากละครหุ่นมือจนเป็นที่ยอมรับ และเป็นรูปธรรม ขยับตัวเองเป็นที่เลี้ยงกลุ่มเยาวชนอื่นๆ สามารถเสนอขอรับงบประมาณสนับสนุนจากกระทรวงสาธารณสุข สามารถทำงานวิจัยได้ ”

4.1.2 ปัจจัยภายนอก

ที่ส่งผลต่อการทำงานของกลุ่ม คือ การสนับสนุนจากครอบครัว องค์กร หน่วยงานทั้งภาครัฐบาล องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรท้องถิ่น และนโยบายที่ต่อการทำงาน ดังจะนำเสนอต่อไปนี้

1) การสนับสนุนจากครอบครัว

เป็นอีกส่วนสำคัญมากหนึ่งให้เยาวชนได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมต้องได้รับการยินยอมจากครอบครัว ดังเช่น กุสุมัญญ จันตา และสมชาติ วีระชัย กล่าวถึงบทบาทการสนับสนุนครอบครัวว่า

“ ผู้ปกครองได้เห็นการทำงานของเรามาทำ จึงไว้วางใจ ยอมให้ออกจากบ้าน ญาติคนรู้จักจะชื่นชมความสามารถ ” นางพรรณณี กันแก้ว ผู้ปกครองของสมาชิกกลุ่มคนหนึ่ง บอกว่า

“ พุดให้กำลังใจ เวลาที่เขาไม่สบายใจ เหนื่อยจากการทำงาน บอกให้เขาอดทน เพื่ออนาคต ” คุณเจริญศิลป์ อินตะผัด เจ้าหน้าที่โครงการ MSS ให้ความสำคัญกับการทำงานผู้ปกครอง กล่าวว่า

“ พ่อแม่เรา คนที่อยู่ในชุมชน เขาก็มีความรู้สึกลูกหลานเราทำดี เลยได้รับแรงสนับสนุนจากเขา เราก็เลยทำสิ่งดีๆ แบบนี้ อันนี้เป็นโอกาสที่ดี ที่ผู้ใหญ่ให้ออกมา เราเยาวชนทำในสิ่งที่ดี คิดว่าไปร่วมกันในสิ่งที่ไม่ดี คิดว่าเป็นแรงผลักดันที่ให้น้องทำงาน ” และยังพูดอีกว่า “ พ่อ –แม่ หน้อย ท่านให้อะไรกับพวกเราเยอะมาก ให้สถานที่ ให้ที่อยู่ ให้พวกเราไปทะเลาะกัน ร้องไห้ เยอะแยะมากมาย แล้วพ่อแม่ของพวกเราทุกคนก็ให้ออกมา ”

2) การสนับสนุนจากองค์กร หน่วยงานทั้งภาครัฐบาล องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรท้องถิ่น

เป็นอีกส่วนหนึ่งที่ช่วยพัฒนาศักยภาพกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ ได้มีโอกาสเรียนรู้จากการเปิดโอกาสให้เรียนรู้ฝึกปฏิบัติมีส่วนสำคัญมาก ดังเช่น คุณเจริญศิลป์ อินตะผัด กล่าวไว้ว่า

“ การสัมมนา/เวที ที่เปิดโอกาสให้เราได้แลกเปลี่ยน จุดดีที่สุด และน่าจะเป็นจุดดีอีกจุดหนึ่งที่จะสร้างเยาวชนให้เข้มแข็ง เปิดโอกาสให้เยาวชนไปแลกเปลี่ยนกับเวทีใหญ่ๆ ได้นำเสนอได้มีกำลังใจ ให้เขาได้ภาคภูมิใจในการทำงานของเขา ” นอกจากนี้การหนุนช่วยเชิงวิชาการจากหน่วยงานภาครัฐ เป็นอีกส่วนหนึ่งที่พัฒนาการบริหารจัดการ จากบทสัมภาษณ์ของคุณพิชญ์ภักดิ์ กันทวิ นักวิชาการ 7 สำนักงานสาธารณสุขอำเภอแม่จัน เล่าว่า

“ บทบาทสาธารณสุขอำเภอแม่จัน คือการให้ความรู้ แล้วยังต้องเป็นฝ่ายเลขา จัดหางบประมาณ จากศูนย์ปฏิบัติการด้านภัยเอดส์ภาคเหนือตอนบน (สอนบ.) ในการการประชาสัมพันธ์ให้กลุ่มต่างๆ ในชุมชนเขียนโครงการมาของงบประมาณ และอีกอย่างสนับสนุนงบประมาณก้อนเล็กๆ ที่พอจะหาได้มา สนับสนุนกิจกรรมไม่ให้มันขาดหายไป ” สอดคล้องกับบทบาทการสนับสนุนในระดับจังหวัด จากบทสัมภาษณ์นายแพทย์สมศักดิ์ สุทธิวิทยกุล ศูนย์ความร่วมมือไทย - สหรัฐด้านเอดส์กล่าวไว้ว่า

“ ตอนนั้นผมก็ย้ายมาอยู่จังหวัด ก็อาศัยบทเรียนประสบการณ์ที่เคยเป็นพี่เลี้ยงให้สร้างฝัน ให้โครงการ กศน. มาทำแผนใหญ่โดยใช้คำว่า “ แผนงานสร้างวิถีชีวิตที่ปลอดภัย ” เป็นแผนงานของ จังหวัดเชียงราย พอมีงบประมาณมาก็พยายามจัดสรรลงไปสนับสนุน แต่ตอนนั้นไม่ได้สนับสนุนสร้าง ฝันโดยตรงส่วนใหญ่จะลงไปในระดับหมู่บ้าน ระดับโรงเรียน พยายามจะผลักดันให้อาเภอ ตำบลได้จัด สรรงบประมาณกระจายไปเข้าไปสู่โรงเรียน ผมเห็นตัวอย่างของสร้างฝันทำอยู่ ก็พยายามบอกให้แต่ละ พื้นที่รู้จักกับสร้างฝันเพื่อที่จะให้ลองเอารูปแบบการทำงานนี้ไปปรับใช้ ” นอกจากนี้คุณอุดม ลิขิตวรรณ วุฒิ ผู้ประสานโครงการเอดส์ภาคเหนือ มูลนิธิรักไทย ได้ร่วมสะท้อนมุมมองต่อของหลายหน่วยงานที่ เข้าสนับสนุนกลุ่มฯ

“ สร้างฝันวันใหม่ เปรียบเสมือน ลโนว์บอร์รี่ เริ่มจากผลงานเล็กๆ แล้วก็เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เหมือน ก้อนหิมะที่กลิ้งลงมาจากภูเขาก่อนเล็กๆ พอกลิ้งลงมาเรื่อยๆ ก้อนหิมะก็จะเกิดการสะสมให้ใหญ่ขึ้นๆ ฉะนั้นจึงมีแรงสนับสนุนจาก สคต.10 อาจารย์อุษา หมอสมศักดิ์ พอเห็นว่าเราทำงาน ใดๆ ก็อยากมีส่วนร่วมเข้าช่วยให้การสนับสนุนก็เลยใหญ่ขึ้นๆ ”

3) การสนับสนุนทางด้านนโยบาย เป็นอีกส่วนที่เอื้อต่อการทำงานของกลุ่ม ซึ่งเป็นกลุ่มเยาวชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเอดส์ร่วมกับชุมชน ดังเช่น บทสัมภาษณ์คุณเจริญศิลป์ อินตะผัด เจ้าหน้าทีโครงการ MSS กล่าวไว้ว่า

“ นโยบายของรัฐด้วยนะที่เอื้อ เลยให้เปิดหลายหน่วยงาน ส่งโครงการ แหล่งทุนเริ่มมองเห็น ศักยภาพของกลุ่มเล็กๆ ทำให้พวกเราได้มีโอกาสทำงานตรงนี้ เกิดการสนับสนุนมากขึ้น ” สอดคล้องกับ คำกล่าวของนายสมศักดิ์ นาคกลิ่นกุล เจ้าหน้าที่สำนักงานควบคุมโรคติดต่อ เขต 10 จังหวัดเชียงใหม่ กล่าวถึงแนวคิดการสนับสนุนงบประมาณ ไว้ว่า

“ ในขณะนั้น ทางศูนย์ปฏิบัติการด้านภัยเอดส์ภาคเหนือตอนบน (สอนบ.) มีนโยบายเกี่ยวกับการสนับสนุนขององค์กรพัฒนาเอกชนสาธารณสุขประโยชน์ โดยเฉพาะการสนับสนุนกลุ่ม องค์กรในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานรณรงค์ป้องกันเอดส์ ตอนนั้น ปี 2540 ที่สร้างฝันฯ ได้รับงบประมาณเพราะว่า ขอในนามกลุ่มฯ มีโครงสร้าง คณะกรรมการบริหารกลุ่ม อีกส่วนหนึ่งองค์กรเครือข่ายได้ พัฒนาศักยภาพมาระดับหนึ่งน่าจะสนับสนุนต่อเนื่อง ” นอกจากนี้ผู้ใหญ่ในระดับภาคที่ให้การสนับสนุน แล้ว ในระดับพื้นที่ก็มีส่วนสำคัญสนับสนุน ดังเช่น คำสัมภาษณ์ของนายแพทย์สมศักดิ์ สุทธิวิทยกุล กล่าวไว้ว่า

“ บทบาทของหมอช่วงนั้นเป็นผู้เผยแพร่ผลงานเยาวชนในการแก้ปัญหาเอดส์ และพยายามเขียนแผนงาน กรอบนโยบายสอนการทำงานให้แก่องค์กรปฏิบัติงานในพื้นที่ และสนับสนุนการเป็นผู้นำในการผลักดันนโยบายเยาวชน ” และนายนิวัตร สุวรรณพัฒนา มูลนิธิพัฒนาเครือข่ายเอดส์ กล่าวถึง ขบวนการ NGO ที่ส่วนในการผลักดันบทบาทของเยาวชนกับการแก้ปัญหาเอดส์ ไว้ว่า

“ ขบวนการเอ็นจีโอภาคเหนือที่เกิดขึ้น เริ่มมาทำงานทางสังคมเรื่องเอดส์ เมื่อปี 32 แต่มารวมตัวเป็นเครือข่าย ปี 35 เพราะถูกบอกว่าเอดส์เป็นเรื่องของผู้หญิง และเกย์ กระเทย ชายรักเพศเดียวกัน ฉะนั้นคนที่ได้รับผลกระทบ คนที่ทำงานเกี่ยวกับหญิงบริการขึ้น จากนั้นไม่นานการเกิดขึ้นของนาแพที่อยู่ ในภาคเหนือมีงบประมาณเยาวชนเหมือนกันมีการระดมงบประมาณทางการศึกษาทางราชการลงไป “ ปูพรม ” เพื่อทำให้เกิดการเคลื่อนไหวการตอบสนองทางกิจกรรม และมีการทำศูนย์กิจกรรม ซึ่งทางรัฐไม่มี รัฐมีแต่เงิน ฉะนั้น ก็จะเห็นว่าเกิดอาการทำงานหลายๆ กลุ่มขึ้นมาเยอะแยะ มูลนิธิพัฒนาศึกษาพหุชนก็เริ่มเข้ามาทำงานเรื่องเอดส์ด้วย ประมาณปี 37 - 38 หลังจากนั้นก็เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงโครงสร้างของเอ็นจีโอที่มีการทำงานร่วมกับผู้ติดเชื้อเองในปี 37 - 38 เหมือนกันเพราะเห็นศักยภาพของผู้ติดเชื้อ แต่ก่อนนั้นไม่เคยมีใครคิดจะทำงานร่วมกับผู้ติดเชื้อเลย พอเห็นศักยภาพของผู้ติดเชื้อแล้ว งานก็เปลี่ยนมาทำงานชุมชน หลังจากนั้นก็เยาวชน มีองค์กรที่ทำงานกับเยาวชนเกิดขึ้น ประเด็นที่เกิดขึ้นถกเถียงตอนนั้นน่าจะปี 40 คือว่าทำอะไร จะทำให้มีขบวนการของเยาวชนขึ้นมาด้วย พยายามรวบรวมกันว่าองค์กรที่ทำงานกับเยาวชนเป็นองค์กรพี่เลี้ยง และพูดกันว่าทำอะไรที่จะให้เยาวชนมีเครือข่าย ฉะนั้นเยาวชนขณะนั้นถูกมองเป็นกลุ่มเป้าหมาย และมองว่าจะทำอะไรที่จะแก้ปัญหาเยาวชนได้ ซึ่งเยาวชนน่าจะมียุทธศาสตร์เพื่อนช่วยเพื่อนมาช่วยกัน 5 - 6 ปี ที่ผ่านมามีขบวนการเยาวชนที่เป็นรูปเป็นร่าง ”

อาจารย์เพิ่มศรี นิติมานพ องค์กรยูนิเซฟประเทศไทยสำนักงานเชียงใหม่ ได้กล่าวถึงนโยบายการสนับสนุนเยาวชนในปัจจุบันนี้ ไว้ว่า

“ ทำยังไงการทำงานเยาวชนให้มันมีความต่อเนื่อง มีความยั่งยืน ตอนนี้เริ่มพอมองเห็นว่าหน่วยงานเข้าไปช่วยกลุ่มเยาวชนอย่างต่อเนื่องได้ ไม่ว่าจะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) ก็ตาม แต่ละคณะเดียวการสร้างเป็นแผนปฏิบัติงานสำหรับงานเยาวชน ผู้ใหญ่ต้องฟังว่าเยาวชนต้องการอะไร และจะต้องจัดการยังไงมันเหมือนกับการพัฒนาศักยภาพของคนรุ่นใหม่ต่อเนื่องกันไปด้วย ดังนั้นทุกอย่างมันเกี่ยวเนื่องกันหมด เพราะลำพังคนที่ไม่กลุ่มคงจะไม่สามารถผลักดันหรือเชื่อมโยงนโยบายแต่ก็มีแนวโน้มที่ดี กองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) พยายามจะหาคำตอบในเรื่องพัฒนานโยบาย และสำนักงานส่งเสริมสุขภาพแห่งชาติ (สสส.) ช่วยในด้านการเสริมนโยบายให้เป็นจริงได้ ”

ทั้งหมดที่กล่าวมานี้ เป็นปัจจัยภายในที่ทำให้กลุ่มสร้างฝันวันใหม่สามารถดำรงคงอยู่ เพื่อดำเนินกิจกรรมรณรงค์ป้องกันเอดส์ พอสรุปได้ดังนี้ ความรู้สึกเป็นเจ้าของ และความรู้ ความสามารถ

ผู้นำ ทีมงาน และกระบวนการทำงานกลุ่ม บทบาทการสนับสนุนจากครอบครัว กลุ่ม องค์กรหน่วยงาน และนโยบายรัฐบาลที่เอื้ออำนวยต่อขบวนการเยาวชน

4.2 ปัจจัยด้านลบของการทำงาน

การก่อเกิดกลุ่มสร้างฝันใหม่ เป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินโครงการปลอดภัยจากเพศสัมพันธ์ในกลุ่มเยาวชนชนบท โดยองค์กรพี่เลี้ยงจากหลากหลายหน่วยงานให้การสนับสนุน การดำเนินกิจกรรมทุกรูปแบบให้เกิดกลุ่มเยาวชน ประกอบกับสมาชิกกลุ่มที่เป็นแกนนำกลุ่มส่วนใหญ่ เคยผ่านการจัดกิจกรรมมาแล้วแทบทั้งสิ้น หากมองผิวเผินแล้วการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มน่าจะไปได้ อย่างราบรื่นด้วยดี ในท่ามกลางการดำเนินกิจกรรมตลอดระยะเวลาเกือบ 8 ปีนั้น ทางกลุ่มสร้างฝันใหม่ได้ประสบปัญหาอย่างมากมาย ดังนี้

1) ปัญหาทัศนคติด้านลบต่อเยาวชน

เกิดขึ้นกับกลุ่มเยาวชนเสมอเมื่อเสนอตัวเข้าไปมีส่วนร่วมรณรงค์ป้องกันเอดส์ แต่ด้วยความที่เป็นเด็ก ยังด้อยวุฒิภาวะทางความคิด อำนาจตัดสินใจ ทักษะการจัดกิจกรรม จึงทำให้ผู้ใหญ่ขาดความเชื่อมั่นต่อศักยภาพของเยาวชนดังเช่น ข้อความที่เขียนไว้ พบว่า

“ การทำงานหน่วยราชการ องค์กรท้องถิ่น ในช่วงต้นปี 41 – 42 ไม่ค่อยได้รับความร่วมมือเท่าที่ควร ผู้ใหญ่ยังมีทัศนคติด้านลบต่อเด็กและเยาวชนเพราะมองว่าพวกเราเป็นเด็กไม่สามารถทำอะไรได้ทำให้ การประสานงานเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการทำงานจึงยาก ไม่ได้รับความร่วมมือโดยเฉพาะ การแสดงละครหุ่นที่บ้านแหลม เมื่อเราไปขอสถานที่จัดแสดงละครหุ่นปรากฏว่าอาจารย์ใหญ่ไม่ยอมให้ ใช้สถานที่ของโรงเรียน ทางกลุ่มฯ แก้ไขปัญหาด้วยการเดินเข้าไปหาสาธารณสุขอำเภอแม่จัน เพื่อพูดคุย เรื่องปัญหา ขอความช่วยเหลือ และช่วยประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ในอำเภอแม่จัน โดยการชี้แจงสร้างความเข้าใจในการจัดกิจกรรมของกลุ่มฯ ทำหนังสือจากที่ว่าการอำเภอลงนามด้วยอำเภอ เพื่อชุมชนสนับสนุน การจัดกิจกรรมของเยาวชน ”

2) ปัญหาอำนาจต่อรอง

เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับกลุ่มเยาวชน โดยเฉพาะกลุ่มดำเนินงานเองเพราะว่าเยาวชนยังด้อยวุฒิภาวะทางความคิด ประสบการณ์การทำงาน ประกอบกับเกรงใจจึงทำตามความคิด ผู้ใหญ่ไม่ทัน จึงถูกครอบงำจากผู้ที่มีอิทธิพลทางความคิดที่สามารถชักนำให้ทำงานโดยขาดการมีส่วนร่วม แสดงความคิดเห็นอาจส่งผลกระทบต่อการทำงาน และความยั่งยืนอันจะนำมาสู่การล้มสลายของกลุ่ม ดังเช่น บทสัมภาษณ์ของสมาชิกกลุ่มคนหนึ่งกล่าวไว้ว่า

“ กลุ่มเยาวชนต้องเสียเปรียบต้องตกอยู่ใต้อำนาจ บางครั้งต้องทำขัดไม่ได้ เพราะสังคมบ้านเรา สังคมไทยมีระบบผู้ใหญ่ผู้น้อยอยู่ ต้องอยู่ในระบบของบางหน่วยงานที่ใช้อำนาจ กดดันการทำงานของ กลุ่มสร้างฝัน อย่างการต้อนรับคณะศึกษาดูงาน หรือการเข้าร่วมกิจกรรมบางอย่างไม่ไปเข้าร่วมกิจกรรม

อยากทำแต่ต้องจำยอมเพราะเกรงใจ ทดแทนบุญคุณ หลายครั้งส่งผลต่อความรู้สึก และการทำงานที่วางไว้ต้องเลื่อนเวลาออกไปอีก ส่วนมากถือว่าเป็นการพึ่งพิงซึ่งกันและกัน ” และสมาชิกคนหนึ่งกล่าวเสริมการพัฒนาเยาวชนไว้ว่า

“ สังคมไทยยังต้องมีอาวุโสอยู่ ฉันเกิดก่อนย่อมรู้ก่อนเป็นเด็กเป็นเล็กจะไปรู้เรื่องอะไร นี่แหละคือ เป็นปัญหาใหญ่มากของประเทศไทย สำหรับการพัฒนาเยาวชน ที่ไม่ค่อยได้ผลนัก ” สอดคล้องกับคำพูดของสมาชิกกลุ่ม เล่าว่า

“ สิ่งหนึ่งพึงระวังสำหรับกลุ่มเยาวชน ก็คือเยาวชนไม่มีอำนาจต่อรอง ถึงแม้ว่ากลุ่มเยาวชนจะได้รับการยอมรับมากขนาดไหน หรือมีประสิทธิภาพการทำงานกิจกรรมในเชิงรณรงค์ป้องกันเอดส์ ทดเทียมผู้ใหญ่นาไหนก็ตามไม่สามารถจะต่อรองกับองค์กร / หน่วยงานได้เพราะถูกมองว่าเป็นเด็ก ”

3) ปัญหาการทะเลาะวิวาท

เป็นปัญหาที่มักเกิดขึ้นเสมอสำหรับกลุ่มเยาวชนเพราะแต่ละคนยังด้อยการจัดการทางด้านวุฒิภาวะทางอารมณ์ ไม่สามารถระงับอารมณ์ได้จึงเกิดปัญหาการทะเลาะวิวาทอันเกิดจากความขัดแย้งระหว่างสมาชิกกลุ่มด้วยกันเอง ดังเช่นข้อความที่เขียนไว้ว่า

“ พวกเราทะเลาะกันด้วยเรื่องเล็กน้อยๆ จนไม่เกิดการสะสางจนสะสมมานานกลายเป็นปัญหาเรื้อรัง เมื่อสมาชิกบางคนได้รับคัดเลือกให้เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อเป็นตัวแทนของกลุ่มฯ ไปร่วมกิจกรรมในชุมชนบ่อยๆ เพื่อนหลายคนเริ่มสงสัย ครางเกรงใจว่าทำไมเราถึงไม่ได้ไปแต่ทำไมพวกนั้นถึงไปบ่อยมาก โดยที่พี่ๆ ไม่ได้สร้างความเข้าใจร่วมกันและบอกถึงเหตุผลให้เพื่อทราบจึงเกิดการแบ่งพรรคแบ่งพวกทะเลาะกันไปมา ” เหตุการณ์ครั้งนี้เกิดขึ้นเมื่อครั้งเป็นอาสาสมัครเยาวชน โครงการ MSS อีกช่วงหนึ่งก็เกิดขึ้นกับอาสาสมัครเยาวชน ดังข้อความที่เขียนไว้ว่า

“ ความไม่เข้าใจกันระหว่างเจ้าหน้าที่กลุ่มที่รับผิดชอบงานรายการวิทยุได้ชักชวนอาสาสมัครเยาวชนรุ่นน้องขึ้นมารับผิดชอบงานแทนคนเดิมที่มีความจำเป็นต้องไปศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา แต่อาสาสมัครเยาวชนกลับเข้าใจผิดคิดว่า พี่ๆ ไม่รัก ไม่เล็งเห็นความสำคัญตนเองอีกแล้ว และตนเองก็รักและผูกพันกับเพื่อนร่วมฝันมากเพราะสร้างมาด้วยกันมือเริ่มจากไม่มีอะไรทั้งผ่านร้อนผ่านหนาวจนกระทั่งมีคนรู้จัก รายการวิทยุมามากมายคิดว่าคงไม่มีใครสามารถทำงานดีเท่าตนเอง เมื่อมีคนใหม่มารับเข้ามาทำงานแทนก็เริ่ม ตีรวนด้วยวิธีการ ไม่ยอมทำงานที่ตนเองรับผิดชอบในขณะที่คนอื่นจัดกิจกรรมอยู่บางครั้งจับกลุ่มนินทา และยังก่อกวนเล็ก ร้ายแรงจนขึ้นหน้าหายจากการทำงานรวมถึงขาดการปฏิสัมพันธ์คนในกลุ่มช่วงหนึ่ง วิธีการแก้ไขปัญหาคือเจ้าหน้าที่กลุ่มฯ ชักชวนทั้งสองฝ่ายรวมถึงทีมงานเพื่อนร่วมฝันคนอื่นๆ พี่ๆ เจ้าหน้าที่กลุ่มสร้างฝันวันใหม่ และพี่ๆ เจ้าหน้าที่โครงการ MSS ประมาณ 22 คน มานั่งพูดคุยถึงเรื่องราวของอดีต อนาคตของเพื่อนร่วมฝัน ช่วงหนึ่งได้เปิดใจพูดคุยเรื่องปัญหาข้อข้องใจต่างๆ ที่เกิดขึ้น พร้อมกับความรู้สึกของทุกคนที่มีต่อเพื่อนร่วมฝัน วันนั้นมีรูปภาพเพื่อน พี่ น้องก่อเกิดขึ้นหลัง

จากหลายข้อสงสัย กังวลใจรวมทั้งรับรู้ว่าจะแต่ละคนทั้งรักผูกพันกับเพื่อนร่วมฝันมาก ” ดังคำกล่าวของ อาสาสมัครเยาวชนคนนั้นพูดว่า

“ ไม่เคยคิดว่าจะมีใครรักเพื่อนร่วมฝันนอกจากเรา 5 คน พอมาถึงวันนี้เห็นว่าคนรักเพื่อนร่วมฝันอีกหลายคน ” จากเหตุการณ์ทั้งหมดก็คลี่คลายไปในทิศทางที่ดีขึ้นเมื่ออาสาสมัครเยาวชนคนเดิมกลับมาช่วยงานทำงาน และที่สำคัญยังมีบทบาทเป็นถึงผู้ประสานงานโครงการรายการวิทยุตลอดมา

4) ปัญหาเรื่องเงิน การบริหารจัดการงบประมาณ

เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับกลุ่ม องค์กรขนาดเล็กที่มีการบริหารจัดการกลุ่มไม่เป็นระบบต้องอาศัยการเรียนรู้แบบชาวบ้านโดยทำให้ประสบปัญหาด้านการบริหารจัดการงบประมาณให้สอดคล้องกับกิจกรรมและงบประมาณทำให้ประสบปัญหาภาวะเงินฝืดขาดความคล่องตัวประกอบกับไม่มีบุคลากรรับผิดชอบเฉพาะด้านทางบัญชีเพราะไม่งบประมาณในการจัดจ้างเจ้าหน้าที่การบัญชีมาดูแลรับผิดชอบเฉพาะทำให้สมาชิกที่ทำงานต้องรับผิดชอบทำหน้าที่ทุกอย่าง ดังข้อคำพูดของสมาชิกคนหนึ่งที่ว่า

“ เมื่อประมาณปี 2541 ช่วงการดำเนินโครงการละครหุ่นเพื่อรักและเข้าใจเอดส์ ในโครงการมีอยู่หนึ่งหมวดเป็นการผลิตอุปกรณ์ประกอบการแสดง โดยฝ่ายแรกงบประมาณส่วนนี้เข้าเครื่องเสียง เพราะว่าไม่อย่างสูญเสียงค่าซ่อมบำรุงดูแลรักษาโดยไม่คาดคิดมาก่อนว่ากลุ่มอยู่มาได้นานนี้เสนอกันว่าเอาเงินไว้กองกลางเพื่อไปทำกิจกรรมอื่น อีกฝ่ายหนึ่งยังยืนยันที่จะซื้อเครื่องเสียงไว้สำหรับจัดการแสดงละครหุ่น ความขัดแย้งจึงเกิดขึ้นจนกลายเป็นเรื่องใหญ่ทำให้เพื่อนส่วนใหญ่แยกย้ายกันกลุ่มออกจากไป กลุ่มพร้อมความรู้สึกที่ไม่ค่อยจะดีสักเท่าไร บางคนอาจจะมีทัศนคติด้านลบต่อกลุ่มฯ ต่อคนทำงาน ” เหตุการณ์ครั้งนี้เป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นกับสมาชิกกลุ่ม ซึ่งมาจากปัญหาเรื่องงบประมาณ และครั้งที่กล่าวต่อไปนี้เป็นเพราะความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ อันเกิดจากความผิดพลาดจากการประเมินการณ์ ดังข้อความที่กล่าวถึงดังต่อไปนี้

“ เก็บเงินไว้บ้างนะเผื่อบางส่วนไม่มีใช้ขณะรอบ ช่วงรอยต่อของงบประมาณใหม่ เดียวเงินจะซื้อคั่นนั้นเป็นคำเตือนด้านการบริหารจัดการกลุ่มฯ พวกเราก็ไม่ที่เคยเชื่อสักทีเพราะไม่คิดว่าวันหนึ่งข้างหน้าเงินจะซื้อคั่น ไม่มีเงินใช้ เมื่อได้งบประมาณมาเท่าไร ในแต่ละโครงการ ปีจะพยายามให้หมดเกือบทุกครั้งจนแทบจะไม่เหลือเงินสำรองไว้เลยทำให้ต้องประสบปัญหางบประมาณ ”

5) วางแผน และการประเมินสถานการณ์

เป็นปัญหาที่มักจะเกิดขึ้นกับกลุ่ม องค์กรขนาดเล็กที่ไม่มีทีมงานด้านวางแผนงานพัฒนาโครงการ หรือการระดมทุนโดยเฉพาะไว้สำหรับพัฒนาโครงการในการขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากแหล่งทุนอย่างต่อเนื่องอาจส่งผลกระทบต่อการทำงานพัฒนาเนื่องงานกิจกรรมโครงการ ดังเช่นบทสัมภาษณ์ของสมาชิกกลุ่มฯ ดังนี้

“ เหตุการณ์ทั้งหมดเริ่มมาจากวงคุยกันเล็กๆ เฉพาะคนหลักเท่านั้นมีสว ย หน้อย ดาว อ้ายแดง อ้ายเวน (จันทรสว ย จินดา แสงดาว จริญญา ประเสริฐ – ทิมวิชัย) เราคุยกันวันนั้นเพราะว่าอ้ายเวนเริ่มรู้สึก อิ่มต่อการทำงานที่สร้างฝันแล้วเพราะมันทำกิจกรรมซ้ำซากจำเจ อ้ายแดงจะไปทำงานประเทศเกาหลี หน้อยใกล้เรียนจบแล้วอยากไปทำงานที่อื่น ส่วนสว ยและดาวยังช่วยดูแลน้องอีก 2 ปี เราจึงคุยถึงอนาคต แต่ละคนว่าจะเอาอย่างไรกันแน่ ตลอด 2 วัน ที่หนองบงคล้ายเราได้คุยกันหลายเรื่อง สรุปบทเรียนการทำงาน วางแผนการทำงานต่อเนื่องกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ เมื่อได้ข้อตกลงกันเรียบร้อยแล้วหลายคนเตรียมการเดินทางตามความฝันตนเองให้กลุ่มเป็นเวทีการเรียนรู้ของเยาวชนต่อไป โดยวางแผนไว้ว่าจะถ่ายทอดประสบการณ์ทั้งหมดจากคนทำงานให้น้องเยาวชนรุ่นใหม่เข้ามาทำงานทดแทนสมาชิกคนเดิม สว ย โอ หนึ่งเริ่มลงมือเขียนโครงการขอรับการสนับสนุนงบประมาณจัดกิจกรรมจากองค์กรระดับประเทศองค์กร หนึ่งหวังว่าจะเอาเงินมาพัฒนาศักยภาพ และสร้างคนทำงานรุ่นใหม่ให้เสริมทัพก่อนที่จะคนรุ่นเก่าจะหายไป พร้อมกับความเปลี่ยนแปลงสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ตอนนั้นเราไม่ขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานอื่นใดเลยเพราะว่าข้อตกลงจากการประชุมที่ว่าจะของบเฉพาะของเพื่อนร่วมฝันเท่านั้น โดยไม่คาดคิดมาก่อนว่าเกิดปัญหาเรื่องงบประมาณมาก่อนเพราะวางแผนอย่างรัดกุม จึงไม่มีแนวคิดในการขอรับงบประมาณโครงการ

จากหน่วยงานอื่นทั้งที่มีหลายองค์กร หน่วยงานต่างสนใจจะสนับสนุนทุน อีกทั้งกลัวว่าจะเป็นภาระผูกมัดให้สมาชิกคนอื่นให้ทำงานกับกลุ่มต่อไปเหมือนสัญญาใจดังที่ผ่านมา ในขณะที่ตนเองทางกลุ่มยังมีงบประมาณเพียงพอต่อการจัดกิจกรรม ค่าบริหารจัดการกลุ่มได้ประมาณ 1 ปีจึงไม่มีความจำเป็นต้องขอทุนอย่างเร่งด่วนเพื่อมาเป็นกองทุน ประกอบกับแนวโน้มการจะได้รับการสนับสนุนงบประมาณค่อนข้างสูง เพราะได้รับการยืนยันจากบุคคลระดับสูงที่มีความน่าเชื่อถือและไว้วางใจ ในช่วงนั้นเองทีมงานทำงานหลักๆ ต่างแยกย้ายกันออกไปทำงานที่อื่นเพราะต้องดูแลตนเอง และครอบครัว ทำให้คนทำงานหลักๆ ไม่สามารถทำงานร่วมกับกลุ่มอีกต่อไปได้เพราะไม่มีงบประมาณจ่ายค่าตอบแทนได้ ส่วนคนที่เหลือจัดกิจกรรมตามแผนงานต่อไปเรื่อยๆ โดยงบประมาณเริ่มลดลงทุกวันเพราะใช้จ่ายเงินไปกับกิจกรรมที่ต้องทำอย่างต่อเนื่องหยุดไม่ได้ทั้งที่ไม่งบประมาณ แต่ยังคงมีการประสานงานกับแหล่งทุนอยู่บ้างเพื่อพูดคุยเรื่องการปรับโครงการ 2 – 3 ครั้งจากนั้นก็เงียบหายไป จึงหันมาขอรับงบสนับสนุนประมาณช่วงระยะสั้นบ้าง เพื่อนำมาจัด กิจกรรมกลุ่มเป้าหมายต่อไป ”

4.3 การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหากลุ่ม

จากปัญหาที่เกิดขึ้นกับกลุ่มฯ ปัญหาทะเลาะวิวาทอันเกิดจากความขัดแย้ง ปัญหาอำนาจต่อรองกับองค์กรภายนอก ปัญหาการเงิน / งบประมาณ ปัญหาการวางแผน / ประเมินสถานการณ์ปัญหาทัศนคติ และปัญหาภายในกลุ่ม คือ การค่าตอบแทนเบี้ยเลี้ยง วัสดุอุปกรณ์เครื่องใช้ที่อำนวยการสะดวกต่อการทำงานรวมถึงยาพาหนะเดินทาง บุคลากรขาดทักษะการสื่อสารการเขียนเอกสารทางวิชาการ การพูด การอ่านภาษาต่างประเทศ ฯลฯ จากสาเหตุของปัญหาที่กล่าวมาทั้งหมด ดังเช่นบทสัมภาษณ์ของพี่เลี้ยงกลุ่มฯ กล่าวปัญหาการทะเลาะวิวาทในช่วงระยะเริ่มต้นกล่าวไว้ว่า

“ กระบวนการหล่อหลอมของกลุ่มในช่วงแรกยังไม่มากพอ ก็ยังเกิดความไม่ตระหนักในความ เป็นกลุ่มสักเท่าไร โดยแต่ละคนมาจากแต่ละรุ่น ถูกลีลาาร่วมกันโดยมีแกนนำอาสาสมัครเยาวชน เจ้าหน้าที่เป็นตัวยกลางจะคอยบริหารจัดการให้ และเริ่มให้อาสาสมัครเยาวชนได้ทำงานก่อน มันจึงเกิดความ จัดแย้งแบ่งแยกออกเป็นฝ่าย เพราะแต่ละคนมาเอาตัวเองเป็นที่ตั้งมากกว่าคนอื่น การมองทีม ตอนแรกๆ มองอย่างนี้ ทุกคนสิ่งที่เราทำมันคิดว่าเราถูก การพัฒนากลุ่มมันอาจยังไม่ดีพอ อาจจะทำให้หลวมๆ อยู่ ร่วมทำกิจกรรมร่วมกันเป็นการสร้างกลุ่ม แต่ว่ายังไม่เพียงพอให้กลุ่มเกิดความเข้มแข็งอาจจะซ้ำก็ได้ ” และพี่เลี้ยงคนเดิมยังกล่าวเพิ่มเติมถึงวุฒิภาวะทางอารมณ์ไว้ว่า

“ ช่วงวัยรุ่น ก่อนเข้าอารมณ์รุนแรงขาดการยับยั้งชั่งใจของทั้งสองฝ่าย ประกอบกับแต่ละคน ก็ยังเป็นวัยรุ่นอยู่ อยากจะโชว์ศักยภาพของตนเองให้คนอื่นได้ยอมรับในพฤติกรรม ความเชื่อของตัวเอง ความคิด ใครได้รับการตอบรับเยอะก็จะรู้สึกดีต่อการทำงาน ถ้าความคิดที่ถูกปฏิเสธก็จะรู้สึกท้อๆ แล้วความกระตือรือร้นในการทำงานก็จะลดลง ” ซึ่งสอดคล้องกับที่กล่าวไว้

หากย้อนมองถึงเหตุการณ์ ปัญหาอุปสรรค หรือ ปัจจัยด้านลบที่ส่งผลกระทบต่อการทำงาน ทีมวิจัยกลับมองว่าเหตุการณ์ดังกล่าว ถือว่าเป็นการลงทุนในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่ม และเป็นบทพิสูจน์ครั้งยิ่งใหญ่ของคนสร้างในการฝ่าวิกฤติการณ์ต่างๆ ร่วมกันเกิดความผูกพัน ความ สามัคคีของกลุ่มนั่นเอง

ตารางที่ 5.5 : แสดงวิเคราะห์การเกิดกลุ่มสร้างวันใหม่

	ปัจจัยภายในกลุ่ม	ปัจจัยภายนอกกลุ่ม
การเกิดกลุ่ม	<ul style="list-style-type: none"> - เริ่มจากความสนใจของเยาวชนจากกิจกรรมที่ใช้เริ่มจากปัญหา - ทำด้วยความสามารถ - จากแรงกระตุ้นภายในทุนเดิม 	<ul style="list-style-type: none"> - การกระตุ้นการจากองค์กรพัฒนาเอกชนสาธารณประโยชน์ - การจุดประกายแนวความคิดการทำงาน - สถานการณ์การปัญหาโรคเอดส์ที่กำลังรุมเร้าในพื้นที่
การดำรงอยู่ (ดูแลรักษา)	<ul style="list-style-type: none"> - อุดมการณ์ของสมาชิกกลุ่มที่เกิดขึ้นแรงศรัทธาต่องานที่ทำงาน และกลุ่ม - มิตรภาพ ความรัก ความผูกพันซึ่งกันและกันซึ่งมีปัญหามาตรึงปรับเปลี่ยนร่วมสุขด้วยกัน - ผลงานกิจกรรมอย่างต่อเนื่องเป็นรูปธรรม เช่น สร้างอาสาสมัครเยาวชน เครือข่ายเยาวชนเชิงรยาย - การทำงานเป็นทีมที่เน้นความหลากหลายทางชีวภาพ ความคิด ความสามารถ ทักษะ การทำงาน และถ่ายทอดประสบการณ์การทำงานสู่ผู้อื่น - การพัฒนาเทคนิค ทักษะการทำงานอย่างสม่ำเสมอ ตลอดจนปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงานให้สอดคล้องตามสภาวะทางสังคม 	<ul style="list-style-type: none"> - นโยบายการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น - นโยบายการป้องกันและแก้ไขปัญเอดส์ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 – 9 - การสนับสนุนงบประมาณจากองค์กรภาครัฐ / องค์กรพัฒนาเอกชน - การประสานทรัพยากรความร่วมมือจากองค์กรในพื้นที่ - การสนับสนุนจากครอบครัว เช่น ครอบครัว เพื่อน แฟน

การดำรงอยู่ (ดูแลรักษา)	ปัจจัยภายในกลุ่ม	ปัจจัยภายนอกกลุ่ม
	<ul style="list-style-type: none"> - - การเปิดโอกาสให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ลงมือฝึกฝนด้วยตัวเยาวชนเอง ตั้งแต่ การวางแผนงาน จัด กิจกรรม สรุปประเมินผล - การเรียนรู้จักกลุ่มเป้าหมายอย่างแท้จริงทั้งพฤติกรรม การแสดงออก และปรับตัวทางสังคม เช่น อารมณ์ ความรู้สึก ความอดทน ความยืดหยุ่นมากพอสมควร - แสวงหาองค์ความรู้ แปลงๆ ให้อยู่สม่ำเสมอ ทั้งกระบวนการ การทำงาน วิธีคิดงานพัฒนาชุมชน ควบคู่ไปกับการจัดกิจ กรรมด้วย เช่น การพูดคุยสถานการณ์ต่างๆ ในบ้านเมือง - ได้รับการยอมรับจากชุมชนในระดับต่างๆ จังหวัด ภาค ประเทศ ต่างประเทศ - ได้รับชื่อเสียง รางวัลเชิดชูเกียรติด้านการทำคุณประโยชน์แก่ สังคม ชุมชน 	-

ตารางที่ 5.6 : แสดงวิเคราะห์การทำงานกลุ่มสร้างฝันวันใหม่

บุคลากร / สมาชิกกลุ่ม	จุดแข็ง	โอกาส
<ul style="list-style-type: none">- มีความรู้ความสามารถหลากหลายด้าน เช่น ทักษะการเขียนโครงการ เป็นวิทยากรกลุ่ม- มีความคล่องตัวในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ ในชุมชน และนอกชุมชนทั้งหน่วยงานภาครัฐ องค์พัฒนาเอกชน- มีประสบการณ์การทำงานเชิงธุรกิจป้องกันเอดส์ พร้อมทั้งแสวงหาองค์ความรู้เรื่องเอดส์ประเด็นที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงอยู่เสมอ- มีอาสาสมัครเยาวชนสับเปลี่ยนหมุนเวียนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง- มีสื่อ และกิจกรรมที่ใช้ในโครงการที่หลากหลาย เช่น ละครหุ่น วิทยากรวิทยุ- มีกลุ่มเป้าหมายที่ทำงานชัดเจน โดยเฉพาะ เยาวชนหญิง ชาย อายุ 15 – 25 ปี- มีระบบการทำงานที่ชัดเจน เช่น การทำงานเป็นทีม กระบวนการถ่ายทอดเรียนรู้- มีสำนักงานกลุ่มที่ใช้สำหรับประสานงาน / ทำงาน และวัสดุอุปกรณ์การทำงาน	<ul style="list-style-type: none">- ได้รับการสนับสนุนงบประมาณการจัดกิจกรรมจากหน่วยงานภาครัฐ องค์การพัฒนาเอกชน- องค์การพัฒนาเอกชนสนับสนุนสถานที่ ตลอดจนเครื่องเสียงบันทึกเทปรายการวิทยุ- สถานีวิทย์สนับสนุนช่วงเวลากการออกอากาศฟรี- ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดียิ่งจากผู้นำชุมชน องค์กรท้องถิ่นในพื้นที่ในการดำเนินกิจกรรม- ได้รับ โอกาสให้สมาชิกกลุ่มเข้าร่วมประชุม สัมมนา อบรม เพื่อเพิ่มพูนทักษะอยู่เป็นประจำ- มีองค์กรภาคีทำงานร่วมกับกลุ่มอย่างต่อเนื่อง	

จุดอ่อน	ข้อจำกัด
<p>บุคลากร / สมาชิก / อาสาสมัครเยาวชน</p> <ul style="list-style-type: none"> - ขาดเทคนิค ทักษะด้านการเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารการเขียนรายงานเชิงวิชาการ งานวิจัย - ขาดทักษะการสื่อสารภาษาต่างประเทศโดยเฉพาะภาษาอังกฤษ เช่น การพูด อ่าน เขียน - ขาดอำนาจการต่อรองเพื่อพิทักษ์สิทธิประโยชน์ของกลุ่มกับหน่วยงาน องค์กรขนาดใหญ่ - สื่อกิจกรรมที่ใช้ในโครงการบางชนิดซ้ำซากจำเจ ไม่สอดคล้องกับต้องการของคนทำงาน และกลุ่มเป้าหมายเคยผ่านกระบวนการแล้ว - กลุ่มแกนนำหลักต่างแยกย้ายไปทำงาน เรียนหนังสือ ไม่สามารถสร้างตัวตายตัวแทนขึ้นมาทำงานได้ทันเวลา สถานการณ์ ส่งผลให้การดำเนินงานบางช่วงหยุดชะงักเพราะแกนนำเยาวชนขาดทักษะการจัดกิจกรรม - ขาดวัสดุอุปกรณ์ และเครื่องมืออำนวยความสะดวกในการทำงาน เช่น แฟกซ์ เครื่องเสียง กล้องถ่ายรูป ยานพาหนะสำหรับเดินทาง 	<p>กลุ่มเป้าหมาย</p> <ul style="list-style-type: none"> - กลุ่มเยาวชนเคลื่อนไหวรุนแรงงาน ออกนอกชุมชน เพื่อไปเรียนหนังสือ ทำงาน - พื้นที่การทำงานกว้างไกล ส่งผลกระทบต่อการทำงาน เช่น สถานะจัดการวิทยุอยู่ใกล้ความจำเป็นต้องเดินทาง ประกอบกับไม่มียานพาหนะส่วนกลางสำหรับเดินทาง

4. บทเรียนการทำงาน

ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากเรียนรู้ แบบลองผิด ลองถูกจากการจัดกิจกรรมในรูปแบบต่างๆ ผ่านสื่อ กิจกรรมหลากหลายชนิดในช่วงระยะเวลา 8 ปีที่ผ่านมา ทำให้ทางกลุ่มฯ สร้างฝันวันใหม่เกิดข้อค้นพบจากการดำเนินงานดังนี้

- วิทย์เป็นสื่อหนึ่งที่สามารถสร้างกระแสแรงค์ป้องกันโรคเอดส์ ยาเสพติด สิทธิเด็ก ผ่านคลื่นความถี่สูง และครอบคลุมหลากหลายพื้นที่ กลุ่มเป้าหมาย ดังนั้นการจัดกิจกรรมรณรงค์ผ่านสื่อวิทย์ต้องอาศัยความถี่ของการออกอากาศทุกวัน หรือครั้งละหลายชั่วโมง สามารถสร้างพลังขับเคลื่อนงาน
- การดำเนินรายการวิทย์ที่เหมาะสมกับเยาวชน ต้องนำเสนอประเด็นที่อยู่ใกล้ตัววัยรุ่น เช่น ความรัก การใช้ถุงยางอนามัย (เชิงทัศนคติ) การเรียน การแต่งตัว ดังจะเห็นได้จากการตอบรับทางโทรศัพท์ เพื่อมาตอบคำถามหรือแสดงความคิดเห็นในช่วงการดำเนินรายการ
- การนำเสนอเนื้อหาประเด็นเรื่องที่กลุ่มเป้าหมายต้องการรู้เช่น เรื่องเพศศึกษา อนามัยเจริญพันธุ์ ซึ่งทีมงานบันทึกเทปไม่สามารถที่จะนำเสนอในรายการวิทย์เพื่อนร่วมฝันได้ และบางประเด็นไม่สามารถนำเสนอในเชิงเจาะลึกได้ เพราะการสื่อสารผ่านคลื่นความถี่วิทย์ต้องขัดเกลาภาษาก่อนการสื่อสารและโดยบริบททางสังคมถือว่าเยาวชนไม่เหมาะสมที่จะพูดเรื่องเพศ
- การสร้างสภายาวชน ควรเริ่มจากระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล ซึ่งจะนำไปสู่สภายาวชนอำเภอ แม่จัน และควรขับเคลื่อนเชิงรณรงค์ป้องกัน สู้งานด้านการดูแลผู้ติดเชื้อเอดส์ และผลักดันงานระดับนโยบาย ตามประเด็นสาธารณะ เช่น สุขภาพ ยาเสพติด สิ่งแวดล้อม ประชาธิปไตย อาชีพ วัฒนธรรม ฯลฯ
- โครงการที่จะสามารถดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพนั้น ต้องอาศัยการดำเนินงานในระยะยาว ต้องพยายามขับเคลื่อนเรื่องเอดส์ควบคู่กับงานพัฒนาประเด็นอื่นๆ ของชุมชนไปพร้อมกัน อาทิ เช่น งานยาเสพติด สิ่งแวดล้อม ประชาธิปไตย ในลักษณะงานเชิงองค์รวมสามารถทำงานได้ครอบคลุมพื้นที่ กลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายทั้ง เยาวชน พ่อบ้าน แม่บ้าน ผู้สูงอายุและควรดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่อง
- คนทำงานมักคาดหวังให้อาสาสมัครเยาวชนต้องเข้าร่วมกิจกรรม และจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ และบทบาทความรับผิดชอบสูง เทียบเท่าเจ้าหน้าที่โครงการ ส่งผลให้อาสาสมัครเยาวชนไม่สามารถบริหารจัดการเวลาเรียน ทำงานบ้าน ทำงาน คนเพื่อนได้ลงตัว สร้างความอึดอัด และบรรยากาศการทำงานแบบไม่มีความสุข
- เยาวชน อาสาสมัครเยาวชนคาดหวังว่าการเข้าร่วมกิจกรรมเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่หลีกเลี่ยงความจำเจจากบ้านของตนเอง บางคนอาจจะมีวัตถุประสงค์อื่นแอบแฝงอยู่ เช่น ต้องการเงิน ไปเที่ยว แสวงหาแฟน อยากออกจากบ้าน หนี - ไปเที่ยว ดังนั้นการชักชวนให้เยาวชนเข้าร่วมอบรม หรือ จัดกิจกรรมต้องทำความเข้าใจ ชี้แจงวัตถุประสงค์ และสร้างข้อตกลงร่วมกัน

- การทำงานกับเยาวชนจะต้องทำงานกับคนที่อยู่รอบข้างเยาวชน เช่น พ่อ แม่ พี่น้อง หรือ เพื่อนของอาสาสมัครเยาวชน บุคคลเหล่านั้น เป็นส่วนหนึ่งที่จะส่งเสริมสนับสนุนให้เยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นต้องสร้างความเข้าใจกับคนที่อยู่รอบข้างของเยาวชนเรื่องการทำงาน เพราะคนรอบข้างจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการทำงานของเยาวชน
- การสร้างกระบวนการเรียนรู้ด้วยตัวเยาวชนเอง พบว่า ความเชื่อว่ามีใครเข้าใจเยาวชนได้เท่ากับเยาวชนด้วยเอง คือ เหตุผลหนึ่งที่ทำให้เกิดพัฒนาศักยภาพสมาชิกกลุ่มเป็นทีมวิทยากร เพราะวัยที่ใกล้เคียงกันจะทำให้เยาวชนที่เข้าร่วมอบรม และกิจกรรมมีความกล้าแสดงออก แสดงความคิดเห็น และร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์การดำเนินชีวิต
- การเข้ามาทำงาน หรือเข้าร่วมกิจกรรม เป็นวิธีการค้นหา ความชอบของตนเอง หรือไม่ชอบอะไร ถ้าค้นพบว่าตัวเองไม่ชอบ ไม่เหมาะสมที่จะทำงานก็สามารถเดินออกไป เพื่อค้นหาความชอบต่อไป
- การที่ทีมงานสามารถเป็นวิทยากรด้วยตนเองจะทำให้ประหยัดงบประมาณในการจัดจ้างวิทยากร หน่วยงานอื่นมาจัดกระบวนการอบรม สามารถนำงบประมาณส่วนนี้มาใช้จ่ายอื่นๆ เช่น ค่าวัสดุอุปกรณ์ ค่าอาหารขนม และค่าเบี้ยเลี้ยงสำหรับอาสาสมัครเยาวชนที่เป็นผู้ช่วยวิทยากรด้วย
- การอบรมเป็นการพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครเยาวชนให้มาเป็นทีมวิทยากร ด้วยการเรียนรู้จากกระบวนการอบรมตามบทบาทหน้าที่หลักต่างๆ อาทิเช่น ผู้นำสันตนาการ พี่เลี้ยงกลุ่ม ทำรายงานการอบรม และอำนวยความสะดวก
- การได้รับโอกาสเข้าร่วมอบรมความรู้เรื่องโรคเอดส์ และเรื่องอื่นๆ จากทีมผู้เชี่ยวชาญของหน่วยงานอื่นๆ ทั้งภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานด้านเอดส์ เช่น สาธารณสุข องค์กร CARE แอดแซส องค์กรพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการสาธารณสุข และทางกลุ่มได้นำความรู้ประเด็นต่างๆ มาการบูรณาการ และปรับเนื้อหากระบวนการอบรมให้สอดคล้องกับความสนใจของเยาวชน และบริบทของชุมชน
- ความแตกต่างทางเพศ ความเป็นหญิง-ชายสร้างปัญหาในการทำกิจกรรมอย่างมาก โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชน ฉะนั้นทุกคนที่เข้ามาเป็นอาสาสมัครเยาวชนต้องมีการสร้างข้อตกลงในการอยู่ร่วมกัน เช่น การเคารพสิทธิของแต่ละบุคคล การให้เกียรติกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทุกคนเป็นเพื่อน เป็นพี่เป็นน้อง
- หน่วยงาน องค์กรท้องถิ่นมักจะหมุนเวียนเปลี่ยนแปลงบุคลากรเข้าร่วมกิจกรรมอยู่เสมอทำให้ขาดความต่อเนื่องของกิจกรรม ในบางครั้งต้องเสียเวลาในการทบทวนเนื้อหาที่ผ่านมา ประกอบกับผู้เข้าร่วมกิจกรรมมองถึงผลประโยชน์ที่ได้รับเป็นตัวเงิน เมื่อไม่มีเงินจึงไม่ยอมมาร่วมกิจกรรมและเปลี่ยนคนใหม่เข้าร่วมกิจกรรมแทน
- ทักษะคติของผู้ใหญ่ที่มีต่อภาพลักษณ์ดั้งเดิมเยาวชน เช่น เยาวชนชอบทะเลาะวิวาทและชกต่อย มั่วสุม เสพยาบ้า / ยาเสพติด ลักขโมย ชิงสุกก่อนห่าม ท้องก่อนแต่ง ฯลฯ เป็นทัศนคติด้านลบที่ทำให้ผู้ใหญ่ไม่ให้ความสำคัญงานของเยาวชน และเชื่อมั่นศักยภาพเท่าที่ควร

- ท้องถิ่นไม่เล็งเห็นความสำคัญยังสนับสนุนการจัดกิจกรรมตามความต้องการ และผลประโยชน์ของตนเอง จะเห็นได้ว่าการพิจารณาจัดสรรงบประมาณงานเชิงรณรงค์เชิงกว้างไม่ได้รับสนับสนุนเท่าที่ควร อาจจะกล่าวได้ว่าลักษณะงานเป็นนามธรรมไม่ได้เป็นรูปธรรมที่จะสามารถสร้างผลประโยชน์ให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องได้ทำให้แผนงานด้านพัฒนาชุมชน และสังคมจะอยู่ในระดับท้ายเสมอ

บทที่ 6

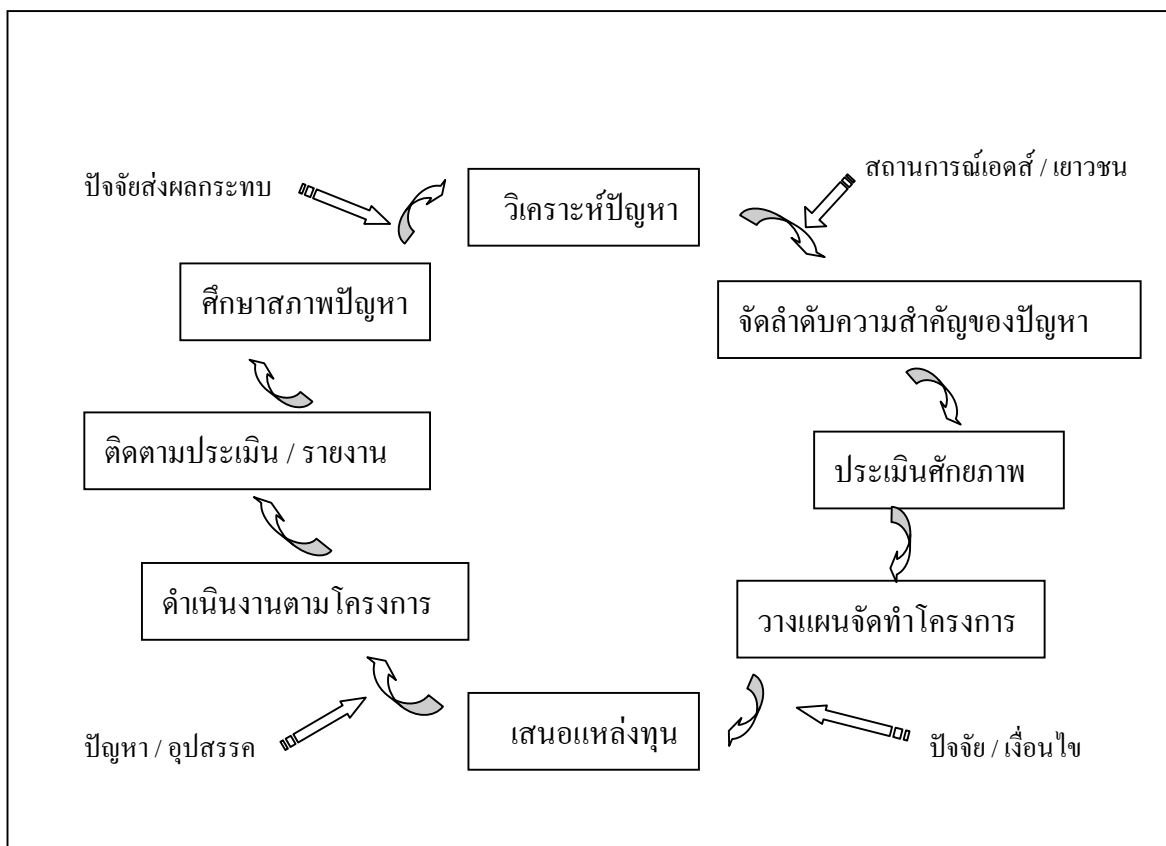
บทเรียนเรื่องกระบวนการกลุ่ม

บทนี้เป็นการนำเสนอถึงบทเรียนเรื่องกระบวนการกลุ่มในการดำเนินกิจกรรมควบคุมป้องกันโรคเอดส์ และสร้างตระหนักต่อสถานการณ์ปัญหาที่ทวีความรุนแรงโดยเฉพาะกลุ่มเพื่อนเยาวชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาร่วมกับชุมชน อันเกิดจากการรวมกลุ่มสร้างฝันใหม่ ในพื้นที่อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

โดยทีมวิจัยใคร่ขอนำเสนอประสบการณ์การทำงาน ตลอดจนรายละเอียดของการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มสร้างฝันใหม่ ตั้งแต่ ปี พ.ศ 2539 ในขณะนั้นเอง ทางกลุ่มฯ จึงได้เริ่มดำเนินกิจกรรมในพื้นที่ร่วมกับพี่เลี้ยง โดยการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่จะให้ความรู้แก่เพื่อนและคนในชุมชนของตนเอง รวมทั้งชุมชนใกล้เคียง โดยการพูดคุยกันในกลุ่มเพื่อน (Focus Group) เรื่องพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อเอดส์และการป้องกัน รวมทั้งทัศนคติที่ดีต่อถุงยางอนามัย ซึ่งการพูดคุยในกลุ่มเพื่อนทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันได้มาก ส่วนกิจกรรมอื่นๆ ที่ทำร่วมกัน คือ การสนทนากลุ่มย่อย การแสดงละครหุ่น ซึ่งการทำงานของสมาชิกกลุ่มไม่สามารถที่ทำงานได้ครอบคลุม เท่าทันสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคเอดส์ จึงเกิดแนวความคิดพัฒนาโครงการ และการดำเนินกิจกรรมเชิงรณรงค์ป้องกันเอดส์ในกลุ่มเยาวชน โดยเฉพาะช่วงหลังจากที่พี่เลี้ยงมูลนิธิรักไทย (องค์การแคร์นานาชาติ – ประเทศไทย : CARE - International Thailand) ถอนตัวออกจากพื้นที่จังหวัดเชียงราย

ซึ่งทางกลุ่มสร้างฝันใหม่ ได้เริ่มดำเนินการเองในพื้นที่ ผ่านกระบวนการพัฒนาแนวความคิดจัดทำโครงการ เพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณต่อเนื่องจากแหล่งทุนด้วยตนเอง ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา ดังแผนผังการติดตามและพัฒนาโครงการ ดังนี้

แผนผัง 6.1 : แสดงขั้นตอนการพัฒนาโครงการ

จากแผนพัฒนาโครงการจะเห็นว่า ขั้นตอนการพัฒนาโครงการเริ่มตั้งแต่การศึกษาสภาพปัญหา วิเคราะห์ปัญหา จัดลำดับความสำคัญของปัญหาที่มีความจำเป็นต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วน การประเมิน ศักยภาพทรัพยากรบุคคล รวมถึงการวางแผนจัดทำโครงการ การเขียนโครงการ และดำเนินโครงการตาม แผนงาน เมื่อสิ้นสุดการดำเนินโครงการจึงมีการประเมินผลกระทบจากการดำเนินโครงการ เพื่อร่วมกัน วางแผนการพัฒนาโครงการอย่างต่อเนื่อง หรือ ยุติการโครงการไว้เพียงเท่านั้น

จากประสบการณ์การทำงาน ตลอดจนกระบวนการพัฒนาโครงการ ตั้งแต่ พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา ปรากฏว่า ทางกลุ่มสร้างฝันวันใหม่สามารถพัฒนาโครงการ และกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ในประเด็น เนื่องานด้านการรณรงค์สร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเรื่องโรคเอดส์

ตารางที่ 6.1 : แสดงผลการดำเนินโครงการ ภายใต้กลุ่มสร้างฝันวันใหม่

พ.ศ.	ชื่อโครงการ	เป้าหมาย
2539	 ละครหุ่นเยาชนเพื่อรักและเข้าใจเอดส์	สร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องโรคเอดส์ผ่าน
2540	 ป้องกันยาเสพติดและการติดเชื้อ HIV ในพื้นที่ชายแดนไทย – พม่า	กิจกรรมการผลิตและการแสดงละครหุ่น
	 ละครหุ่นเยาชนเพื่อรักและเข้าใจเอดส์	สร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องโรคเอดส์ผ่าน
2541	 ละครหุ่นเยาชนเพื่อรักและเข้าใจเอดส์ ในพื้นที่สูง	กิจกรรมการแสดงละครหุ่น และสร้างอาสาสมัครเยาชน
	 ค่ายรัก และเข้าใจเอดส์	สร้างกระแสการรณรงค์ป้องกันเอดส์ผ่าน
	 เสริมสร้างศักยภาพความเข้มแข็งเครือข่ายเยาชนเชียงราย	กิจกรรมการสร้างเครือข่ายเยาชนระดับกลุ่มเยาชนในชุมชน และขยายเครือข่ายเยาชนระดับจังหวัดเชียงราย
2542	 ละครหุ่นเยาชนเพื่อรักและเข้าใจเอดส์	สร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องโรคเอดส์ผ่าน
	 พัฒนาศักยภาพเยาชนชาวเขาและผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา	กิจกรรมการแสดงละครหุ่น และสร้างอาสาสมัครเยาชนในพื้นที่สูง (ชาวเขา)
2543	 นำร่องสู่สภาเยาชนด้านเอดส์	สร้างการมีส่วนร่วมในการป้องกันเอดส์ผ่านกิจกรรมสร้างสภาเยาชนด้านเอดส์ในระดับตำบล
	 เยาชนรุ่นใหม่รณรงค์ป้องกันเอดส์ในสถานศึกษา	ขยายเครือข่ายการรณรงค์ป้องกันเอดส์ในสถานศึกษาผ่านกิจกรรมสร้างนักเรียนอาสาสมัครให้ความรู้กับเพื่อน
	 เพื่อนร่วมฝัน	สร้างกระแสทางรณรงค์ป้องกันเอดส์ผ่าน
2544	 เพื่อนร่วมฝัน	กิจกรรมผลิตรายการวิทยุเยาชนเพื่อเยาชน
	 วิทยุเยาชนเพื่อเยาชน	ออกอากาศทางสถานีวิทยุ กระจายเสียง
	 เยาชนสร้างสรรค์รู้เท่าทันเอดส์	ขยายเครือข่ายการรณรงค์ป้องกันเอดส์ในหมู่บ้านผ่านกิจกรรมสร้างเยาชนในการร่วมป้องกันแก้ไขปัญหาดเอดส์กับชุมชน
2545	 ส่งเสริมโอกาสผู้หญิงกับการเรียนรู้เรื่องเอดส์กับมิติทางสังคม	สร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับอนามัยเจริญพันธุ์ผ่านการอบรมแกนนำเยาชนนำไปขยายผลต่อกลุ่มเพื่อนในชุมชน

พ.ศ.	ชื่อโครงการ	เป้าหมาย
	❧ ผลิตสื่อการเรียนการสอนเรื่องเพศศึกษา ในชั้นเรียน	สร้างความรู้ความเข้าใจ และทัศนคติที่ ถูกต้องเกี่ยวกับเพศศึกษา และอนามัยเจริญ พันธ์ผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนใน ชั้นเรียน
	❧ ลดช่องว่างการสื่อสารเรื่องเอดส์ / เพศ ในกลุ่มเยาวชน	เป็นการศึกษาวิจัยถึงกระบวนการสื่อสารที่ เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการในเรื่อง เอดส์ เพศของกลุ่มเยาวชน
2546	❧ ถอดบทเรียนกระบวนการพัฒนาเยาวชน กรณีศึกษา กลุ่มสร้างฝันวันใหม่ ต.จันทบุรี อ.แม่จัน จ.เชียงราย	เป็นการศึกษาเรื่องกระบวนการทำงานของ กลุ่มสร้างฝันวันใหม่ รวมไปถึง เงื่อนไข ที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานกลุ่ม เยาวชน

ตามตารางแสดงให้เห็นได้ว่ากลุ่มเยาวชนสร้างฝันวันใหม่ได้พัฒนาโครงการ และจัดกิจกรรมตามแผนงาน รวมทั้งหมด 16 โครงการ ในช่วงระยะเวลา 8 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ 2539 – 2547 อันเกิดจากการหล่อหลอมรวมของเยาวชนในหมู่บ้านเล็กๆ และได้รับการกระตุ้น พัฒนาแนวทางการทำงานจาก องค์การพัฒนาเอกชน จนเกิดการพัฒนารองรับอย่างต่อเนื่อง

โดยมีเป้าหมายสูงสุดของการทำงาน คือ เยาวชนคิดเป็น ทำเป็น แก้ไขปัญหาเป็น และมีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเรื่องโรคเอดส์ ตลอดจนการดูแลผู้ติดเชื้อ ผู้ป่วยเอดส์ และผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเอดส์ จนสามารถสร้างความตระหนักต่อสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้น โดยเปิดโอกาสให้เยาวชนและกลุ่มเยาวชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้กระบวนการคิด วิเคราะห์ สะท้อนสภาพปัญหาของเยาวชน ตลอดจนหาแนวทางการแก้ไขปัญหาคด้วยตัวเยาวชนเอง ถือว่าเป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และรวมกลุ่มกันดำเนินกิจกรรมควบคุมและป้องกันโรคเอดส์ ซึ่งมีลักษณะการทำงานในรูปแบบ “ จากเพื่อนถึงเพื่อน ” ทำงานกับกลุ่มเยาวชนหญิงชาย ที่มีอายุระหว่าง 15 - 25 ปี เป็นกลุ่มเป้าหมายหลัก นอกจากนี้ยังทำงานกับกลุ่มเด็กเยาวชนที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี และประชาชนทั่วไปในพื้นที่อำเภอแม่จัน และอำเภอใกล้เคียง จังหวัดเชียงราย

ในบทนี้จะกล่าวถึงบทเรียนเรื่องกระบวนการกลุ่ม ซึ่งทีมวิจัยจะขอนำเสนอเนื้อหาสาระและกระบวนการทำงานผ่านการจัดกิจกรรม โดยยกกรณีตัวอย่างของกิจกรรมหลักๆ ทั้ง 4 กิจกรรม อันประกอบไปด้วย กิจกรรมสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องเอดส์ผ่านสื่อบุคคล กิจกรรมสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องโรคเอดส์ผ่านสื่อละครหุ่น กิจกรรมสร้างกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคมผ่านสื่อวิทยุ และกิจกรรมสร้างการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหายเอดส์ร่วมกับท้องถิ่นโดยแกนนำเยาวชน ซึ่งทีมวิจัยจะนำเสนอต่อไปนี้

กิจกรรมสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับโรคเอดส์ผ่านสื่อละครหุ่น

แนวคิดการทำงาน

เริ่มตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2539 เมื่อครั้งเป็นอาสาสมัครเยาวชนโครงการปลอดภัยจากเพศสัมพันธ์ในกลุ่มเยาวชนชนบท พอหลังจากการอบรมความรู้ความเข้าใจเรื่องโรคเอดส์ อาสาสมัครเยาวชนที่ผ่านการอบรมแต่ละคนในแต่ละพื้นที่ เริ่มจัดกิจกรรมรณรงค์ป้องกันเอดส์ในกลุ่มเพื่อนด้วยกัน อาทิเช่น จัดบอร์ดนิทรรศการ อบรมเยาวชนในหมู่บ้าน สนทนากลุ่มย่อย พูดคุยเรื่องโรคเอดส์ และดูยางอนามัยในชั้นเรียน จากนั้นไม่นานจึงได้รับการติดต่อ ทาบทามจากเจ้าหน้าที่โครงการฯ ให้เข้าร่วมอบรมเสริมทักษะการจัดกิจกรรมรณรงค์ป้องกันเอดส์ โดยผ่านสื่อละครหุ่น

ประกอบกับอาสาสมัครเยาวชนเคยชมการแสดงละครหุ่น จึงเกิดความสนใจเข้าร่วมอบรมจัดแสดงละครหุ่น จัดตั้งกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ ดังที่กล่าวมาข้างต้นในบทที่ 5 การรวมกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ จากนั้นจัดการแสดงละครหุ่นเรื่อยมา ขยายผลการจัดกิจกรรมสู่กลุ่มอื่นในชุมชน

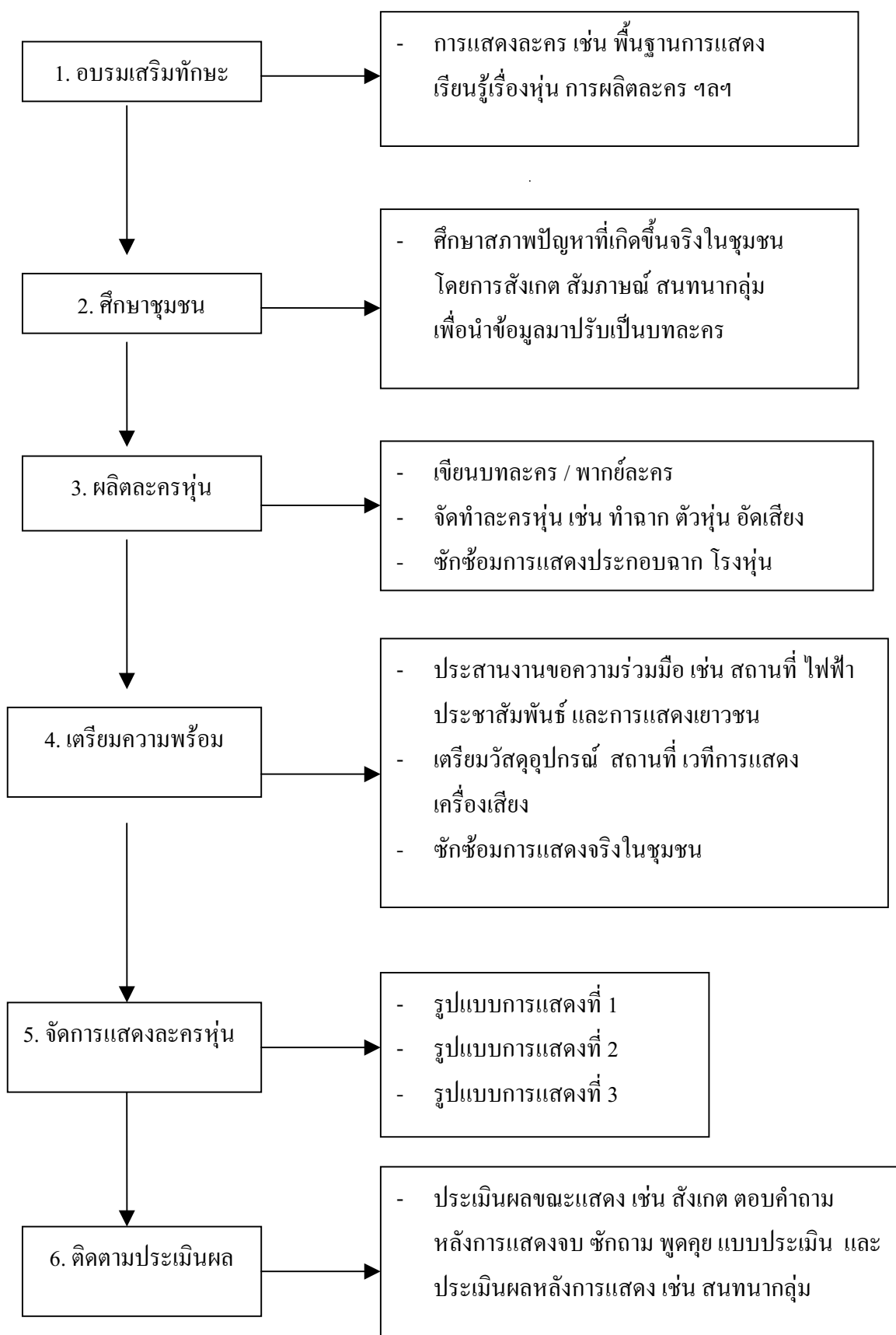
วัตถุประสงค์

- ◆ เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับโรคเอดส์ โดยผ่านสื่อละครหุ่น ในการให้ความรู้ที่สอดคล้องกับความเป็นจริง และประชาสัมพันธ์การดำเนินโครงการฯ และการจัดกิจกรรมในพื้นที่
- ◆ เพื่อใช้ละครหุ่นเป็นเครื่องมือในการศึกษาข้อมูลและสามารถสะท้อนปัญหาต่างๆ ของชุมชน โดยผ่านการแสดงของตัวละครหุ่น
- ◆ เพื่อให้เยาวชนใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและลดพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอดส์

ลักษณะการจัดกิจกรรม

การจัดกิจกรรมสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับโรคเอดส์ผ่านสื่อละครหุ่น หรือการแสดงละครหุ่น ทางกลุ่มฯ จะเน้นให้ความสำคัญเรื่องการทำงานเป็นทีมที่ต้องอาศัยทำงานทั้งเบื้องหน้า เบื้องหลัง เพื่อจัดกิจกรรมผ่านกระบวนการที่เน้นการมีส่วนร่วมของเยาวชนอย่างแท้จริงในการเรียนรู้อย่างลงมือปฏิบัติ และสรุปบทเรียนการทำงานร่วมกัน อีกทั้งเป็นการเสริมความรู้ความเข้าใจถูกต้องเกี่ยวกับเรื่องโรคเอดส์ ผ่านการทำงานแบ่งออกเป็น 6 ขั้นตอนแผนผังแสดงกระบวนการละครหุ่นดังนี้

แผนผังที่ 6.2 : แสดงขั้นตอนการผลิตละครหุ่น

จากแผนผังกระบวนการละครหุ่นมีด้วยกันทั้งหมด 6 ช่วงหลักๆ แต่ละช่วงจะมีความสำคัญไม่แพ้กันแต่ละช่วง ซึ่งการเสริมทักษะละครถือว่าเป็นขั้นตอนแรกที่ทีมละครจะได้มีโอกาสฝึกฝนทักษะการแสดงเพราะว่าเป็นหัวใจสำคัญของการแสดงก่อนการลงมือปฏิบัติจริงในชุมชน

1. อบรมหลักการแสดงพื้นฐาน

กระบวนการอบรมสื่อละคร เป็นการอบรมเสริมทักษะเฉพาะด้านละคร ให้ทีมละครได้ความรู้ความเข้าใจเรื่องพื้นฐานการแสดงก่อนลงมือปฏิบัติงาน เพราะว่าการแสดงละครหุ่นต้องอาศัยเทคนิค และทักษะจนเกิดความชำนาญดังนั้นการอบรมเสริมทักษะการแสดงจึงมีความสำคัญเป็นมาก ต่อการนำละครหุ่นไปแสดงจริงในชุมชนต่อไป

- อบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) การผลิตตัวหุ่นกระบอก อันประกอบด้วย ลักษณะหุ่นกระบอก องค์ประกอบตัวหุ่นตามส่วนต่างๆ หัว แขน ลำตัว และทดลองปฏิบัติตั้งแต่ การวางโครงร่าง วาดรูปตามแบบร่าง ตัดกระดาษ ตัดผ้าแต่ละชิ้นส่วนมาประกอบกันเป็นसानแขน ลำตัว หัวด้วยการเย็บ ติดกาว ยัดนุ่น นำทุกชิ้นส่วนเย็บต่อกันเป็นตัวหุ่น พร้อมตกแต่งรูปร่างหน้าตาเสื้อผ้า สำเร็จเป็นหุ่น 1 ตัว ถือว่าจบการอบรม
- อบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) การแสดงมายากล อันประกอบด้วย การอธิบายถึง ข้อดี ข้อเสียการเล่นมายากล แสดงมายากลให้จับผิดการเล่น เริ่มสอนการผลิตอุปกรณ์บางชนิด และการเล่นแต่ละชนิด ดังเช่น หม้อนก แก้วนม กินกระดาษ แสกร่ม แจกดอกไม้ และแนะนำเทคนิคการเล่นมายากล
- อบรมเชิงปฏิบัติการ (workshop) การแสดงละคร อันประกอบด้วย ฝึกพื้นฐานการแสดง ละครหุ่น เวที ละครใบ้ ละครเงา ซึ่งการอบรมแต่ละครั้งจะรายละเอียดเนื้อค่อนข้างแตกต่างจากการอบรมเสริมความรู้โดยทั่วไป โดยมีรายละเอียดกิจกรรมดังนี้

1) หลักการพื้นฐานการแสดง และคุณสมบัติของนักแสดง ประกอบด้วย สมาธิ การสังเกต จินตนาการ อารมณ์ การแสดงสด สามารถแยกย่อยดังนี้

สมาธิ : โดยการฝึกสมาธิ ด้วยตนเอง นั่งสลับคู่จ้องหน้ากัน ทำสีหน้าท่าทางต่างๆ

การสังเกต : โดยใช้พื้นฐานการทำสมาธิ ให้สังเกตเสียงรอบข้างจากบรรยากาศรอบข้าง และทำเสียงต่างๆ ประกอบ แล้วให้พิจารณาจากความดัง – ค่อยนำไปสู่อารมณ์ บุคลิกต่างๆ

จินตนาการ : โดยการแสดงท่าทาง เช่น ให้เดินท่าทางต่างๆ เช่น เดินลุยน้ำ ใส่รองเท้าสูง เลียนแบบกริยาเพื่อนๆ

อารมณ์ : โดยการเรียนรู้เรื่องเสียง การฝึกออกเสียง สังเกตน้ำเสียง แหล่งที่เกิดเสียงตามวิธีที่ถูกต้องชัดเจน และการใช้สายตา สีหน้า การนำไปสู่อารมณ์ บุคลิกต่างๆ ของตัวละคร

การแสดงสด : โดยการสร้างเรื่องอย่างง่ายๆ ประกอบด้วย เหตุการณ์ บุคคล นำมาผูกเรื่องตามกระบวนการปั้นหุ่นนิ่ง ปั้นหุ่นนิ่งเป็นกลุ่มให้เป็นสถานการณ์ต่างๆ ตามลำดับเหตุการณ์จากปัจจุบัน ไปสู่อดีต และอนาคต

2) หลักการแสดงละครหุ่น และองค์ประกอบของหุ่นประกอบด้วย จุดเด่นหุ่น ลักษณะของหุ่นแต่ละชนิด องค์ประกอบต่างๆ และการเชิดหุ่น

จุดเด่นหุ่น : เช่น ฯลฯ ขนาดของตัวหุ่น เล็ก ลักษณะของหุ่นแต่ละชนิด : หุ่นกระบอกเชิด หุ่นเงา หุ่นนิ้วมือ หุ่นกระดาษ

องค์ประกอบของหุ่น : ศึกษาถึงธรรมชาติ บุคลิกหุ่น ทิศทางการเคลื่อนไหวของหุ่น วัสดุที่เลือกใช้เพื่อนำมาประกอบเป็นตัวหุ่น เช่น หัว ลำตัว แขน มือ เสื้อผ้า

การเชิดหุ่น : สอนวิธีการเชิดหุ่นตามขั้นตอน ยกมือ การขยับตามจังหวะ 1 – 2 - 3 ทดลองกับเชิดหุ่นตามบทพูด สนทนา ด้วยท่าทางต่างๆ เช่น เดิน วิ่ง ตะโกน โกรธ ร้องไห้ เสียใจ ดีใจ ตามบุคลิกตัวละคร เช่น พระเอก นางเอก โจร ตัวร้าย นางอิจฉา เป็นต้น

3) การสร้างเรื่อง – บท : เริ่มจากการคิด (Idea) ความคิดรวบยอด (Concept) โครงการเรื่อง (Synopsis) โครงเรื่องย่อแบบขยาย (Script) เพื่อเตรียมเขียนบทละคร ลงมือเขียนบทละคร แก้ไขเพิ่มเติม บทละคร แทรกบทบรรยาย

4) การผลิตละคร : การสร้างความเข้าใจเรื่องการผลิตละครตามบทละคร แบ่งหน้าที่ตามความสนใจแต่ละคนเป็นหลัก และแยกย้ายไปทำงานตามหน้าที่รับผิดชอบ

ผลิตหุ่นเงา : เริ่มจากวางโครงร่างตัวหุ่น วาดรูปตัวหุ่นลงกระดาษแล้วเอากรรไกรมาเป็นตัวหุ่น นำส่วนชิ้นส่วนต่างๆ เช่น ลำตัว แขน ขามาประกอบเป็นตัวหุ่นเงา

เขียนบทละคร พากย์เสียง : เริ่มจากเขียนบท ปรับแก้ไขบทละคร แทรกบทบรรยาย คัดเลือกนักพากย์ อ่านบทละคร ชักซ้อมพากย์เสียงของตัวละครตามบท นำเสียง ลิลา บันทึกเสียง แทรกเสียงดนตรี เสียงเพลงประกอบให้น่าสนใจ

ทำฉากและตกแต่งโรงหุ่น : เริ่มจากดูบทละคร คิดออกแบบฉาก ร่างโครง ลงรายละเอียดลงมือตกแต่ง วาดรูป ตัดต่อ ระบายสี ประกอบทุกด้วยกัน

เมื่อทุกขั้นตอนเรียบร้อยแล้ว การชักซ้อมการเชิดหุ่นกับอุปกรณ์ประกอบฉาก โรงหุ่นเตรียมการแสดงจริงในชุมชน

5) การแสดงจริงในชุมชน : เป็นทดลองฝึกปฏิบัติจริงในชุมชน หลังจากการผ่านขั้นตอนการอบรมทุกกระบวนการ

ก่อนการเปิดแสดง : สร้างความเข้าใจ พูดคุยเปิดใจ แบ่งบทบาทหน้าที่รับผิดชอบแต่ละฝ่าย ชักซ้อมคิวการแสดง ทำสมาธิก่อนการแสดงรวบรวมจิตใจ ฝึกกำลังเป็นทีม

ขณะเปิดการแสดง : ทีมวิจัย ขอยกกรณีตัวอย่างกิจกรรม วันที่ 17 มีนาคม 2539

“ การแสดงละครใบ้ การแสดงละครหุ่นเรื่องฟอมดตอับเป็นเรื่องราวของเด็กชนสองคนที่ต้องการค้นหาฟอมด แต่ฟอมดติดเชื่อจากการแพร่ระบาดของเชื้อเอดส์ และการแสดงละครเงาเรื่องรักเก่าที่บ้านเกิดเป็นเรื่องราวของชายหนุ่มกับหญิงสาวบ้านนอกคู่หนึ่งที่มีความรักต่อกันอย่างมั่นคงทำให้ผ่านอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้น ”

หลังการปิดแสดง : ติดตามผลการแสดง จากการพูดคุยสอบถาม ข้อดี ข้อเสีย ปัญหาอุปสรรค
วิธีการแก้ไขปัญหาเฉพาะ สิ่งที่ต้องปรับปรุงอีก และสรุปบทเรียน

2. การศึกษาชุมชน

ศึกษาปัญหาพื้นฐานของชุมชน เกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหา โรคเอดส์ ยาเสพติด ปากท้อง
สิ่งแวดล้อม เพื่อการประเมินความรู้ความเข้าใจในเรื่องการแพร่กระจายของเชื้อเอดส์ภายในหมู่บ้าน
ที่ ชาวบ้านต้องเผชิญปัญหา และการแก้ไขปัญหานั้นที่ผ่านมา โดยวิธีการพูดคุยกับชาวบ้าน สัมภาษณ์
สังเกต และการใช้แบบสอบถามตามที่ทีมละครหุ่นผลิตขึ้นเอง เพื่อนำข้อมูลที่ได้รับมาวิเคราะห์ประกอบ
การเขียนเป็นบทละคร ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาจริงในชุมชน

3. การผลิตละครหุ่น

ก่อนการผลิตละครหุ่นสักเรื่องทีมงานประชุมวางแผนงาน พูดคุยเนื้อหา วัตถุประสงค์ ระยะเวลา
นัดหมาย ประเมินค่าใช้จ่าย ซื้อวัสดุอุปกรณ์ทำตัวหุ่น ทำฉาก และต้องเตรียมอุปกรณ์ให้พร้อมสำหรับการ
ทำงาน และแบ่งทีมงานย่อยๆ ออกเป็นฝ่ายๆ ตามความถนัด ความสนใจเฉพาะด้าน อาทิเช่น เขียนบท
พากย์เสียง ฉาก โรงหุ่น หุ่น ตัวหุ่น ฯลฯ แยกย้ายทำงาน แล้วนำผลงานมารวมกันให้เป็นละครเรื่องใหม่

3.1 การเขียนบทละคร

การสร้างเรื่อง – บท ทีมละครหุ่นจะมีการนั่งคุยกันว่าจะทำประเด็นใดที่ต้องการสื่อสารให้ผู้ชม
แล้วจะหาข้อมูลจากเยาวชนในทีม และเยาวชนในหมู่บ้านเพิ่มเติม เพื่อหาประเด็นหลัก (Concept)
ในเหตุการณ์ และเขียนบทละคร โดยคำนึงถึงองค์ประกอบพื้นฐานละคร 3 ประการ ดังนี้

3.1.1 ความขัดแย้ง คือการต่อสู้ปะทะกันในลักษณะชักเย่อของสองฝ่ายที่ตรงข้ามกัน โดยขัดแย้งใน
ละครมีลักษณะจำเป็นอยู่ 3 ประการ คือ

- 1) เกิดความเปลี่ยนแปลงบางอย่างขึ้นในความขัดแย้งนั้น ทั้งนี้โดยเป็นผลมาจากการเข้ามา
เกี่ยวข้องของตัวละคร
- 2) สองฝ่ายที่ขัดแย้งกัน จะต้องมีการแก่งแย่งกัน อันทำให้เกิดความสมดุลในโครงสร้างของเรื่อง
ฝ่ายดีละฝ่ายร้าย
- 3) ละครต้องมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันหรือเป็นเอกภาพ ความขัดแย้ง ตัวละครของเรื่อง
ตลอดจนเหตุการณ์ที่กำหนดให้เกิดขึ้น

3.1.2 ตัวละคร (Character) บุคลิกตัวละครมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการบอกถึงธรรมชาติหรือ
ลักษณะของเรื่อง บอกถึงพัฒนาการในเรื่องผลปรากฏและบอกถึงผลกระทบของความขัดแย้ง

3.1.3 สาร (Theme) ความคิด ความเห็น ความเชื่อที่ผู้เขียนต้องการจะบอกผู้ชม โดยสะท้อนที่ฝ่าย 1 ตัวละครในเรื่องจะต้องดูว่าเป็นอย่างไร แบบไหน และสถานการณ์ที่เกิดขึ้นกับตัวละคร และตัวละคร มีปฏิกิริยาตอบโต้ในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างไร ตลอดจนผลที่เกิดขึ้นคืออะไร ได้คิด

เริ่มวางโครงเรื่อง โครงเรื่องย่อ โครงเรื่องย่อแบบขยาย เริ่มเขียนบทและปรับบทคำพูดด้วยกัน ตามบทแต่ละฉาก ซึ่งทุกคนในทีมละครมีสิทธิปรับบทให้ใกล้เคียง และกระทบใจผู้ชมมากที่สุด

3.2 การพากย์ / อัดเสียง

หลังเขียนบทละครตามขั้นตอนต่างๆ เรียบร้อยแล้ว การพากย์เสียง และการบันทึกเสียงละคร มีขั้นตอนการทำงาน ดังนี้

- 1) ทีมละครอ่านบทละครด้วยกัน แล้วช่วยกันพิจารณา หากคนพากย์เสียงที่เหมาะสมตามเนื้อเรื่อง
- 2) แจกบทละครให้พุดซ้อมตามบทละคร เช่น การออกเสียงต้องชัดเจน การเน้นเสียง โมโห ร้องไห้ หัวเราะ ตกใจ น้ำเสียงต่างๆ นัดห้องอัดเสียง ให้นักพากย์มาซ้อมพร้อมกันทั้งทีมพากย์ก่อนเข้าห้องอัดเสียงจนคล่อง
- 3) ฝ่ายเตรียมเทป เพลงประกอบ เตรียมคัดเลือกเพลงและเช็คเวลาที่เหมาะสมของเสียงประกอบ
- 4) การอัดเสียง
 - การทดสอบเสียงของนักพากย์ทุกคน แล้วปรับตามโทนเสียงที่เหมาะสม
 - เริ่มอัดเสียง พร้อมทั้งเสียงบรรยาย เพลงบรรเลง เสียงดนตรีต่างๆที่จะอัดลงไปเทปส่วนมาก บันทึกเสียงมักจะใช้เวลาประมาณ 1 วัน เพราะขั้นตอนค่อนข้างซับซ้อนกว่าเรียบเรียง

3. การทำตัวหุ่น

- 1) นำแบบร่างแต่ละชิ้นมาทาบกับกระดาษแข็ง และผ้า แล้วเขียนร่างตามแบบ แล้วตัดกระดาษแบบหุ่นด้วยกระดาษแข็งออกเป็นชิ้นๆ ห่างจากตัวแบบประมาณ 2 ซม
- 2) นำชิ้นส่วนที่ตัดแล้วมาเย็บให้เป็นชิ้นส่วน และนำมาประกอบกันทุกชิ้น
- 3) ตกแต่งประกอบชิ้นส่วนให้เหมาะสม

3.4 การทำฉาก และอุปกรณ์ประกอบฉาก

- 1) นำบทละครมาดูพร้อมปรึกษาหารือทีมละครแต่ละฉากจะมีองค์ประกอบอะไรบ้าง อุปกรณ์ประกอบฉากอะไรบ้าง
- 2) วางโครงร่าง แต่ละฉากเป็นอย่างไรบ้าง มีอะไรบ้าง จะทำอะไรบ้าง
- 3) ทำฉาก และอุปกรณ์ฉากทุกฉาก ตั้งแต่ การวาดภาพรูปภาพต่าง ๆ การตัดกระดาษเป็นรูปต่าง ๆ ลงสีโปสเตอร์ตามต้องการ และอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการแสดงละครหุ่นตกแต่งให้แข็งแรง สวยงาม ทดสอบถึงความเหมาะสม ทนทานกับการใช้งาน

3.5 การฝึกซ้อมก่อนการแสดงจริง

- 1) เมื่ออุปกรณ์ทุกอย่างพร้อม ทีมงานทุกคนมารวมกัน และพูดคุยซักซ้อมกันในทีม แบ่งบทบาทหน้าที่ตามความสมัครใจของแต่ละคน และทำงานตามหน้าที่รับผิดชอบ ฝ่ายฉาก ไฟ เสียง สี เชิดหุ่น เตรียมอุปกรณ์
- 2) ผู้กำกับแต่ละฝ่ายให้อยู่ตามจุด ดูความเหมาะสมสอดคล้องของการดำเนินเนื้อเรื่อง การแสดง ตั้งแต่ ฉาก ตัวหุ่น และอุปกรณ์ประกอบ จังหวะขึ้นลงของฉาก ตัวหุ่น ลักษณะการเคลื่อนไหวของตัวหุ่น การเดิน การวิ่ง ทำทางต่างๆ ของหุ่น การแสดงสีหน้า องค์ประกอบต่าง ๆ ไฟ เสียง แสง เป็นต้น
- 3) เปิดเทปละครให้ทุกคนได้ซ้อมจนคล่อง ผู้กำกับเวทีสังเกตคิวการแสดงของตัวหุ่น ไฟ เสียง และการประดิษฐ์เนื้อเรื่อง องค์ประกอบอื่นๆ ปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ซักซ้อมจนคล่องตัว ทั้ง ไฟ ฉาก เสียง แสง ตัวหุ่น พิธีกร ก่อนออกแสดง

4. การเตรียมความพร้อมชุมชน

ก่อนการแสดงจะจัดประชุมวางแผนงานร่วมกับทีมงานละครหุ่น เพื่อแบ่งบทบาทหน้าที่รับผิดชอบในการแสดง เช่น ผู้ประสานงาน ผู้กำกับเวที พิธีกร ฝ่ายเชิดหุ่น ฝ่ายฉาก ฝ่ายไฟเสียงสี และเครื่องเสียง จัดเตรียมอุปกรณ์เกี่ยวกับการแสดงทั้งหมด และวางแผน นัดหมาย การแสดงละครหุ่นครั้งต่อไป รวมถึงติดตามผลการทำงานของแต่ละฝ่ายประสบปัญหาอุปสรรคอย่างไรบ้าง หาแนวทางแก้ไขปัญหา ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการแสดง

จากนั้นจึงมีการติดต่อประสานงานกับ องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรภาครัฐ หน่วยงานท้องถิ่น ตามหมู่บ้าน เช่น ผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการโรงเรียน หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องอื่นๆ เพื่อขอความร่วมมือ และอนุเคราะห์จัดการแสดงละครหุ่น เช่น คอยอำนวยความสะดวก จัดเตรียมสถานที่ เวที เครื่องเสียง และประชาสัมพันธ์การแสดงละครผ่านเครื่องขยายเสียงประจำหมู่บ้านก่อนวันแสดงจริง

ทีมวิจัยได้ให้ข้อสังเกตจากเตรียมพร้อมก่อนแสดงไว้ว่า

“ การแสดงละครหุ่นรูปแบบที่ 1 ชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมตั้งแต่การวางแผน จัดกิจกรรม การเตรียมงาน การดำเนินงาน ซึ่งการแสดงรูปแบบที่ 1 เป็นกิจกรรมเวทีต้องอาศัยการสนับสนุนจากชุมชนเป็นอย่างมาก ”

5. การแสดงละครหุ่น

เป็นสื่อกิจกรรมน่าสนใจสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายทุกเพศ ทุกวัย ถือว่าเป็นการสอดแทรกความรู้ผ่านความบันเทิง ฉะนั้นการแสดงละครหุ่นมักจะได้รับความสนใจเป็นอย่างดีจากผู้ชม และเนื้อหา

ละครหุ่นเป็นเรื่องราวที่ใกล้ชิดและเน้นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ผู้ชมสามารถรับรู้และวิเคราะห์ปัญหาจากเนื้อเรื่องได้ด้วยตนเอง

จากประสบการณ์การจัดแสดงละครกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ที่ผ่านมา สามารถแบ่งรูปแบบการแสดงละครหุ่น ออกเป็น 3 รูปแบบดังนี้

ตารางที่ 6.2 : แสดงรูปแบบการแสดงละครหุ่นที่ 1

กิจกรรมออกหน่วยเคลื่อนที่ให้ความรู้เรื่องโรคเอดส์	
กิจกรรมสร้างความบันเทิง	กิจกรรมสร้างความรู้
<ul style="list-style-type: none"> - สันทนาการ / เล่นเกมส์ - แสดงมายากล - คนตรี / ร้องเพลง - หุ่นเต้นโชว์ประกอบเพลง / หุ่นขมวอย - การแสดงของเยาวชนในหมู่บ้าน - ประกวดหนุ่มสาวรู้ทันเอดส์ - การละเล่นอื่นๆ ปิงโก๋ สอยดาว 	<ul style="list-style-type: none"> - ละครหุ่นเรื่อง – ละครเงา - การตอบปัญหาชิงรางวัลโรคเอดส์ ยาเสพติด - การประกวดคำขวัญเอดส์ ยาเสพติด - สาธิตวิธีสวมถุงยางอนามัยที่ถูกต้อง - การจัดบอร์ดนิทรรศการ - การแจกลีลา / แผ่นพับ / ถุงยางอนามัย

จากข้อสังเกตของรูปแบบการแสดงที่ 1 พบว่า การแสดงในแต่ละครั้งต้องอาศัยการเตรียมนานมาก ไม่ว่าจะเป็นการวางแผนงาน การติดต่อประสานงาน ประสานความร่วมมือ ประสานทรัพยากร เตรียมชุมชน แม้กระทั่งการจัดแสดงในชุมชน ประกอบกับค่าใช้จ่ายในการจัดกิจกรรมค่อนข้างสูง เพราะว่ามีกิจกรรมย่อยๆ จำนวนมาก ต้องใช้ทีมงานจำนวนมาก และผู้เข้าร่วมชมการแสดงในแต่ละรอบที่เปิดการแสดง ประมาณ 600 – 1,200 คน ตามพื้นที่จัดงาน และการประชาสัมพันธ์ ส่วนสถานที่จัดแสดงตามจุดศูนย์กลางของแต่ละพื้นที่กว้างสามารถบรรจุการแสดง และผู้ชมจำนวนมากได้ อย่างเช่น สนามโรงเรียน ลานเอนกประสงค์ตำบล / อำเภอ แต่ครั้งที่มีการจัดกิจกรรมจะมีวัตถุประสงค์เฉพาะ เช่น ให้ความรู้ผ่านความบันเทิงครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายหลากหลาย จำนวนมาก และการระดมทุน

ตารางที่ 6.3 : แสดงรูปแบบการแสดงละครหุ่นที่ 2

กิจกรรมการแสดงละครหุ่น	
กิจกรรมสร้างความบันเทิง	กิจกรรมสร้างความรู้
<ul style="list-style-type: none"> - สันทนาการ เล่นเกมส์ - แสดงมายากล - ดนตรี ร้องเพลง - หุ่นเดินโชว์ประกอบเพลง หุ่นขมวอย - การแสดงของเยาวชนในหมู่บ้าน 	<ul style="list-style-type: none"> - ละครหุ่นเรื่อง – ละครเงา - การตอบปัญหาชิงรางวัลโรคเอดส์ ยาเสพติด - สาธิตวิธีสวมถุงยางอนามัยที่ถูกต้อง - การจัดบอร์ดนิทรรศการ

จากข้อสังเกตของทีมวิจัย พบว่า การแสดงละครหุ่นรูปแบบที่ 2 สามารถจัดการแสดงได้บ่อยครั้งตามที่ต้องการ เพราะทางกลุ่มฯ เป็นคนกำหนดแผนงานการจัดแสดงเอง โดยส่วนการจัดกิจกรรมละครหุ่นในรูปแบบนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรมของกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ และเป็นการให้ความรู้ผ่านความบันเทิง และสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยเฉพาะเยาวชน ดังนั้นผู้เข้าร่วมชมการแสดงในแต่ละรอบที่เปิดการแสดง ประมาณ 150 – 700 คน หลังจากแสดงจะมีการติดตามประเมินผล ในขณะเปิดการแสดง โดยการ สังเกต พูดคุย แบบสอบถาม หลังการแสดง อย่างเช่น พูดคุยตัวต่อตัว สันทนากลุ่มย่อย อบรมเยาวชน เป็นต้น

ส่วนสถานที่จัดแสดงตามหมู่บ้าน โรงเรียน ในระบบ และนอกระบบการศึกษา เช่น โรงเรียนประถมศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษาที่การดำเนินกิจกรรมร่วมกับกลุ่มสร้างฝันวันใหม่อย่างต่อเนื่อง

ตารางที่ 6.4 : แสดงรูปแบบการแสดงละครหุ่นที่ 3

กิจกรรมแสดงละครหุ่นแทรกกิจกรรมชุมชน	
กิจกรรมสร้างความบันเทิง	กิจกรรมสร้างความรู้
<ul style="list-style-type: none"> - สันทนาการ เล่นเกมส์ - แสดงมายากล - หุ่นเดินโชว์ประกอบเพลง หุ่นขมวอย 	<ul style="list-style-type: none"> - ละครหุ่นเรื่อง – ละครเงา - การตอบปัญหาชิงรางวัลโรคเอดส์ ยาเสพติด - กรณีสแสดงในโรงเรียนเพิ่มเติมกิจกรรมย่อย ดังนี้ - การประกวดคำขวัญเอดส์ ยาเสพติด - สาธิตวิธีสวมถุงยางอนามัยที่ถูกต้อง - การจัดบอร์ดนิทรรศการ - การแจกสื่อ แผ่นพับ ถุงยางอนามัย

จากข้อสังเกตของทีมวิจัย พบว่า การแสดงละครหุ่นรูปแบบที่ 3 ส่วนมากจัดแสดงตามงานประเพณีของชุมชน เช่น งานปอยหลวง งานลอยกระทง งานทอดกฐิน งานสลากภัต งานวันเด็ก งานวันวิชาการ งานประจำปีของจังหวัดเชียงราย เช่น งานพ่อนมเมืองราย ทางกลุ่มสร้างฝันวันใหม่จะได้รับการติดต่อประสานงานจากหน่วยงานเพื่อเข้าร่วมแสดงให้ความบันเทิงสอดแทรกความรู้เรื่องโรคเอดส์ในช่วงกิจกรรมของหน่วยงานต่างๆ ดังนั้นผู้เข้าร่วมชมการแสดงในแต่ละรอบที่เปิดการแสดงขึ้นอยู่กับความสนใจของผู้ชมรอบละ 50 – 500 คน ขึ้นไปตามรูปแบบงานที่จัดขึ้น เช่น ประชุม กิจกรรมเทรคซัวร์โมงอัสระ งานประเพณีชุมชน อำเภอ จังหวัด เป็นต้น

โดยที่กล่าวมาทั้งหมด คือ รูปแบบการแสดงละครหุ่นของกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ ถือว่าเป็นสื่อ กิจกรรมที่น่าสนใจแปลกใหม่สำหรับชุมชน ความถี่ของการแสดงละครหุ่น ประมาณ 2 – 3 ครั้งต่อเดือน และขึ้นอยู่กับรูปแบบการแสดงด้วย ผลจากการจัดกิจกรรมแสดงละครหุ่น ซึ่งอ้างอิงจากเอกสารสรุปผลการดำเนินกิจกรรมรณรงค์ป้องกันเอดส์ ประจำปี 2545กลุ่มสร้างฝันวันใหม่ พบว่า

“ กลุ่มสร้างฝันวันใหม่ จัดการแสดงละครหุ่นในระหว่าง เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ 2539 – ธันวาคม 2545 ทั้งหมด 125 รอบ แยกเป็นรูปแบบการแสดงที่ 1 จำนวน 10 ครั้ง ผู้ชมการแสดง 8,430 คน และรูปแบบการแสดงที่ 2 – 3 จำนวน 115 ครั้ง / รอบ ผู้เข้าชมการแสดงละครหุ่น ประมาณ 28, 530 คน จัดแสดงในพื้นที่อำเภอแม่จัน เมือง แม่สาย เชียงแสน เชียงของ จังหวัดเชียงราย และจังหวัดอื่นๆ เช่น เชียงใหม่ น่าน อุบลราชธานี กรุงเทพมหานคร ”

นอกจากนี้ยังได้สรุปผลการดำเนินกิจกรรมอีกว่า

“ ทางกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ สามารถอบรมขยายผลการแสดงละครหุ่นสู่กลุ่มเยาวชนอื่นๆในพื้นที่จังหวัดเชียงราย และจังหวัดอื่น จำนวน 5 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มกาสะลองโปรเจกต์ กลุ่มเปลวเทียน กลุ่มพลังฝัน กลุ่มลานฝันพลังใจ กลุ่มเยาวชนบ้านปางลาว ”

ซึ่งกลุ่มเยาวชนเหล่านี้สามารถนำความรู้ ทักษะที่ผ่านจากกระบวนการอบรมนำไปจัดกิจกรรมต่อไปในโรงเรียน ในชุมชนของตนเอง และพื้นที่ใกล้เคียง นอกจากนี้กลุ่ม องค์กร หน่วยงาน ได้มาศึกษารูปแบบการผลิตสื่อละครหุ่น เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมในพื้นที่อื่นต่อไป

6. การติดตามประเมินผล

เป็นขั้นตอนสุดท้ายและมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนกว่าอื่นๆ ที่ได้กล่าวมาแล้วเบื้องต้น การติดตามประเมินผลจะแบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือประเมินทีมงาน หรือเรียกว่าทีมละครหุ่น โดยการพูดคุยหลังจากการแสดงละครหุ่น และการประชุมประจำเดือน

และการประเมินจากผู้ชมการแสดงละครหุ่น สามารถออกเป็น 2 ส่วนหลักๆ ดังนี้ ประเมินผลขณะแสดง เช่น สังเกตดูปฏิกิริยาของชมที่แสดงอารมณ์คล้ายตัวละคร เช่น ร้องไห้ หัวเราะ ยิ้ม ตะโกน แหว เป็นต้น ตอบคำถามหลังการแสดงจบลงด้วยคำถามจากเนื้อเรื่องที่แสดงผ่านไปว่ามีความเข้าใจมาก

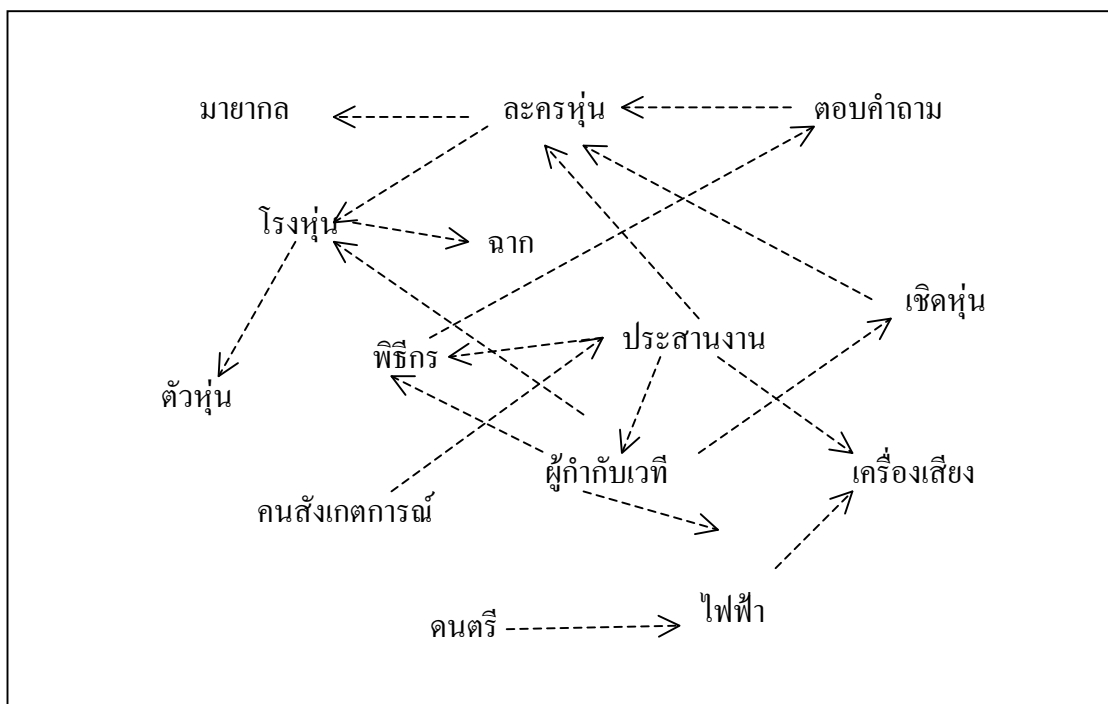
เพียงใด หรือซักถาม พูดคุย และแบบประเมินผล ละครหุ่นกลุ่ม สร้างฝันวันใหม่ โดยให้ทีมงานสำรวจความคิดเห็นของผู้ชมละครหุ่น ทีมวิจัยได้แบบประเมินผลในภาคผนวก

จากการสำรวจความคิดเห็นผู้ชมการแสดงละครหุ่น โดยการสุ่มตัวอย่าง จำนวน 124 ชุด จำนวน 6 รอบการแสดง ผลแบบประเมินปรากฏว่า ด้านความรู้ และสาระ เช่น รูปแบบการนำเสนอ ตีมากคิดเป็นร้อยละ 40.3 ตีคิดเป็นร้อยละ 53.2 ปานกลางคิดเป็นร้อยละ 5.6 พอใช้คิดเป็นร้อยละ 0.8 เนื้อหาสาระ ตีมากคิดเป็นร้อยละ 37.0 ตีคิดเป็นร้อยละ 45.1 ปานกลางคิดเป็นร้อยละ 13.7 พอใช้คิดเป็นร้อยละ 4.0 การดำเนินเนื้อเรื่อง ตีมากคิดเป็นร้อยละ 16.9 ตีคิดเป็นร้อยละ 62.0 ปานกลางคิดเป็นร้อยละ 17.7 พอใช้คิดเป็นร้อยละ 3.2 ด้านเทคนิคการแสดง เช่น ฉาก ตีมากคิดเป็นร้อยละ 19.3 ตีคิดเป็นร้อยละ 43.5 ปานกลางคิดเป็นร้อยละ 33.0 พอใช้คิดเป็นร้อยละ 4.0 แสง สี ตีมากคิดเป็นร้อยละ 18.5 ตีคิดเป็นร้อยละ 38.7 ปานกลางคิดเป็นร้อยละ 32.2 พอใช้คิดเป็นร้อยละ 10.4 เสียง ตีมากคิดเป็นร้อยละ 23.3 ตีคิดเป็นร้อยละ 41.1 ปานกลางคิดเป็นร้อยละ 26.6 พอใช้คิดเป็นร้อยละ 8.8 เพลงที่ใช้ประกอบในเนื้อเรื่อง ตีมากคิดเป็นร้อยละ 33.8 ตีคิดเป็นร้อยละ 52.4 ปานกลางคิดเป็นร้อยละ 9.6 พอใช้คิดเป็นร้อยละ 4.0 การเชิด ตีมากคิดเป็นร้อยละ 36.2 ตีคิดเป็นร้อยละ 42.7 ปานกลางคิดเป็นร้อยละ 16.13 พอใช้คิดเป็นร้อยละ 4.8 ลักษณะของตัวหุ่น ตีมากคิดเป็นร้อยละ 24.1 ตีคิดเป็นร้อยละ 54.8 ปานกลางคิดเป็นร้อยละ 15.3 พอใช้คิดเป็นร้อยละ 5.6 เทคนิคที่ใช้แสดง ตีมากคิดเป็นร้อยละ 23.3 ตีคิดเป็นร้อยละ 47.5 ปานกลางคิดเป็นร้อยละ 2.1 พอใช้คิดเป็นร้อยละ 8.8 สามารถวิเคราะห์ได้ว่า ผู้ชมรู้สึกประทับใจการแสดงละครหุ่น ตีคิดเป็นร้อยละ 48.1 รองลงมาตีมากคิดเป็นร้อยละ 27.3 ปานกลางคิดเป็นร้อยละ 19.0 และพอใช้ควรปรับปรุงคิดเป็น ร้อยละ 5.4 จากแบบประเมินผลสามารถสะท้อนความคิดเห็นของผู้ชมการแสดงละครพบว่า ได้ความรู้และสนุกสนาน ตีมีสาระ การดำเนินเนื้อเรื่องมีความต่อเนื่อง ให้ความรู้ประชาชนได้ง่าย แทรกเนื้อหาและข้อคิด และประเมินผลหลังการแสดง เช่น สนทนากลุ่มกับกลุ่มเยาวชนหลังจากการแสดงสั้นเสร็จและเกิดการนัดหมายเพื่อจัดกิจกรรมต่อไปในชุมชน

เทคนิคการทำงานเป็นทีม

บทเรียนทางกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ ได้เรียนรู้จากการแสดงละครหุ่น คือ การทำงานเป็นทีมโดยการแสดงละครหุ่นในแต่ละครั้งต้องอาศัยทีมงานอย่างน้อย 5 คนขึ้นไปมากที่สุดเกือบ 20 คน ซึ่งการทำงานจะต้องมีการแบ่งบทบาทหน้าที่กันอย่างชัดเจน โดยอาศัยทีมงานที่มีการสอรับกันอย่างลงตัว ทุกคนเบื่องหน้าเวที และคนเบื่องหลังโรงหุ่น ดังนั้นแต่ละคนจะมีบทบาทหน้าที่ที่รับผิดชอบตามความถนัด ความสนใจ บุคลิกภาพส่วนตัว ดังแผนผังแสดงการทำงานเป็นทีม

แผนผังที่ 6.3 : แสดงการทำงานเป็นทีมผ่านการแสดงละครหุ่น

จากแผนผังแสดงการทำงานเป็นทีมผ่านการแสดงละครหุ่น สามารถแบ่งเป็นฝ่ายทำงานดังนี้
 ฝ่ายประสานงาน : ร่างกำหนดการแสดง ประสานงานกับทีมงานเบื้องหน้า เบื้องหลัง ดูแลอำนวยความสะดวกในการแสดงให้เป็นไปตามแผน แก้ไขปัญหากรณีมีเหตุขัดข้อง

ฝ่ายพิธีกร / พิธีการ : เป็นผู้ดำเนินรายการบนเวที พูดคุยกับผู้ชม ชักชวน สร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง โดยการตอบคำถามเอดส์ ประชาสัมพันธ์ และให้ความบันเทิงแก่ผู้ชม สันทนาการ เล่นเกมส์ และควบคุมสถานการณ์ให้ไปตามแผนงานมากที่สุด

ฝ่ายเชิดหุ่น : เชิดหุ่นตามตัวละคร หุ่นเดินโชว์ ละครเรื่อง ชกมวย

ฝ่ายเครื่องเสียง / ไฟฟ้า : ควบคุมดูแลระบบไฟฟ้า แสงไฟ หลอดไฟ สายไฟ ตั้งแต่การติดตั้ง การแสดง เก็บ และระบบไฟฟ้าภายในงานทั้งหมด

ฝ่ายฉาก / โรงหุ่น : ดูแลการขึ้นๆ ลงๆ ของฉาก ตำแหน่งของฉากให้เกิดความสมจริง

ผู้กำกับเวที : ควบคุมคิวการแสดงทั้งหมด มีหน้าประสานงานภายในโรงหุ่น

ฝ่ายประเมินผล : ประเมินการจัดกิจกรรมโดยการสังเกต แบบสอบถาม พูดคุยกับผู้ชม / ทีมงาน

โดยทีมงานละครหุ่น ผู้จัดกิจกรรมต้องมีคุณสมบัติ เบื้องต้น ดังนี้ ใจรัก ความมั่นใจในตนเอง มีไหวพริบ ช่างสังเกต มนุษย์สัมพันธ์ที่ดี มีความรับผิดชอบ มีความอดทน มีสมาธิในการทำงาน และมีความรู้เรื่องโรคเอดส์ หรือไม่มีก็ได้แต่สามารถพัฒนาองค์ความรู้ได้เมื่อเข้าร่วมกิจกรรมแล้ว

จากบทสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ ดังเช่น นางสาวจินดา กันแก้วพูดไว้ว่า
 “ ตอนแรกๆที่เข้ามาทำกิจกรรมโดยตำแหน่งเป็นอาสาสมัครเยาวชน และเป็นสมาชิกกลุ่มโดยทั่วไปการ

แสดงละครหุ่น หน้าที่ได้รับผิชอบ เชิดหุ่น ผู้กำกับ ตัวเองจะต้องรู้ทุกอย่างๆ ตั้งแต่เนื้อเรื่องทั้งหมด ย่อยลงมาแต่ละฉากแต่ละตอน สามารถอธิบายให้สมาชิกที่เชิดหุ่นรู้และเข้าใจเนื้อเรื่องละครหุ่น การตั้งโรงหุ่น การจัดฉาก ต้นไม้ / บ้าน ขึ้น-ลง ตอนไหน ควรมุมทั้งหมด (ทั้งคน / หุ่น) ” คล้ายคลึงกับนายประเสริฐ ทาทอง กล่าวถึงบทบาทหน้าที่รับผิดชอบของตนเอง ว่า

“ เข้ามาสร้างฝัน ทำหน้าที่หลักตอนเข้ามาใหม่ๆ ตอนนั้นก็ไม่ว่าทำหน้าที่หลักอะไร เป็นพิธีกรอย่างเดียว ออกหน่วยพื้นที่แสดงละครหุ่น เชิดหุ่น พิธีกร ” และนายสรรติ จันทะนี สมาชิกกลุ่มสร้างฝันวันใหม่อีกคนหนึ่ง กล่าวในบทสัมภาษณ์ว่า

“ เข้าร่วมอบรมละครหุ่นพร้อมหน่อยกับสว ย ตอนแรกๆ เชิดหุ่น แต่พอแสดงไปหน่อย ผมก็เป็นพิธีกร เป็นคนพากย์บทละคร ” ซึ่งสอดคล้องกับคำสนทนาของนางสาวแสงดาว ตาเงิน เคยพูดไว้ว่า

“ ดาวไม่เคยคิดว่าได้เข้ามาในการทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่ม มารู้ตัวอีกที เมื่อตัวเองได้จับหุ่นเพื่อจะแสดงวันที่ไปอบรมทำหุ่น เริ่มทำหุ่นตั้งแต่นั้น จนเดี๋ยวนี้ ทุกครั้งที่มีการแสดงละครหุ่นดาวจะมีหน้าที่แสดงมายากล

กิจกรรมสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องเอดส์ผ่านสื่อบุคคล

แนวคิดการทำงาน

เมื่อประมาณปลาย ปี พ.ศ. 2541 สถานการณ์แพร่ระบาดของโรคเอดส์กำลังทวีความรุนแรงมากขึ้นทุกขณะ การแสดงละครหุ่นเพียงอย่างเดียว คงไม่สามารถกระจายความรู้ความเข้าใจเรื่องโรคเอดส์ได้ทั่วถึงกับประชาชนทั่วไปได้จนก่อให้เกิดความตระหนักต่อสถานการณ์ปัญหาโรคเอดส์ได้ จึงมีความจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิธีการการทำงานให้เหมาะสมสอดคล้องสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในชุมชน จึงเกิดแนวคิดการขยายผลการจัดกิจกรรมรณรงค์ป้องกันเอดส์สู่แกนนำเยาวชนในลักษณะจากเพื่อนถึงเพื่อนให้ครอบคลุมทั้งอำเภอแม่จัน โดยฐานคิดมาจากลักษณะการขยายเครือข่ายให้ความรู้เพื่อนจาก 1 คน ขยายผล 5 คน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าอาสาสมัคร 30 คนสามารถให้ความรู้เรื่องเอดส์กับเพื่อนได้ 150 คน

ประกอบกับนโยบายภาครัฐ และแหล่งทุนที่มีเป้าหมายการทำงานในเชิงการขยายผลการรณรงค์ป้องกันเอดส์สู่กลุ่มเพื่อน จึงถือได้ว่าเป็นการขยับเนื้องานตามสถานการณ์ และตอบสนองเป้าหมายการทำงานด้านเอดส์ที่ชัดเจนขึ้น และยังเป็นการแก้ไขปัญหาระบาดโรคเอดส์ไปในทิศทางเดียวกันไปในทิศทางเดียวกัน

วัตถุประสงค์

- ◆ เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเรื่องโรคเอดส์ และการอยู่ร่วมผู้ติดเชื้อ ผู้ป่วยเอดส์ในชุมชนอย่างปกติสุข
- ◆ สร้างความตระหนักต่อสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในชุมชน และเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาในกลุ่มเยาวชนด้วยตนเองร่วมกับชุมชน
- ◆ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ของเยาวชนในการมีส่วนร่วมสิ่งเสพติด เพศสัมพันธ์ และสามารถลดอัตราการติดเชื้อรายใหม่
- ◆ เพื่อสนับสนุนให้เกิดอาสาสมัครเยาวชนในการจัดกิจกรรมรณรงค์ป้องกันและควบคุมโรคเอดส์ในพื้นที่อำเภอแม่จัน ลักษณะจากเพื่อนถึงเพื่อน

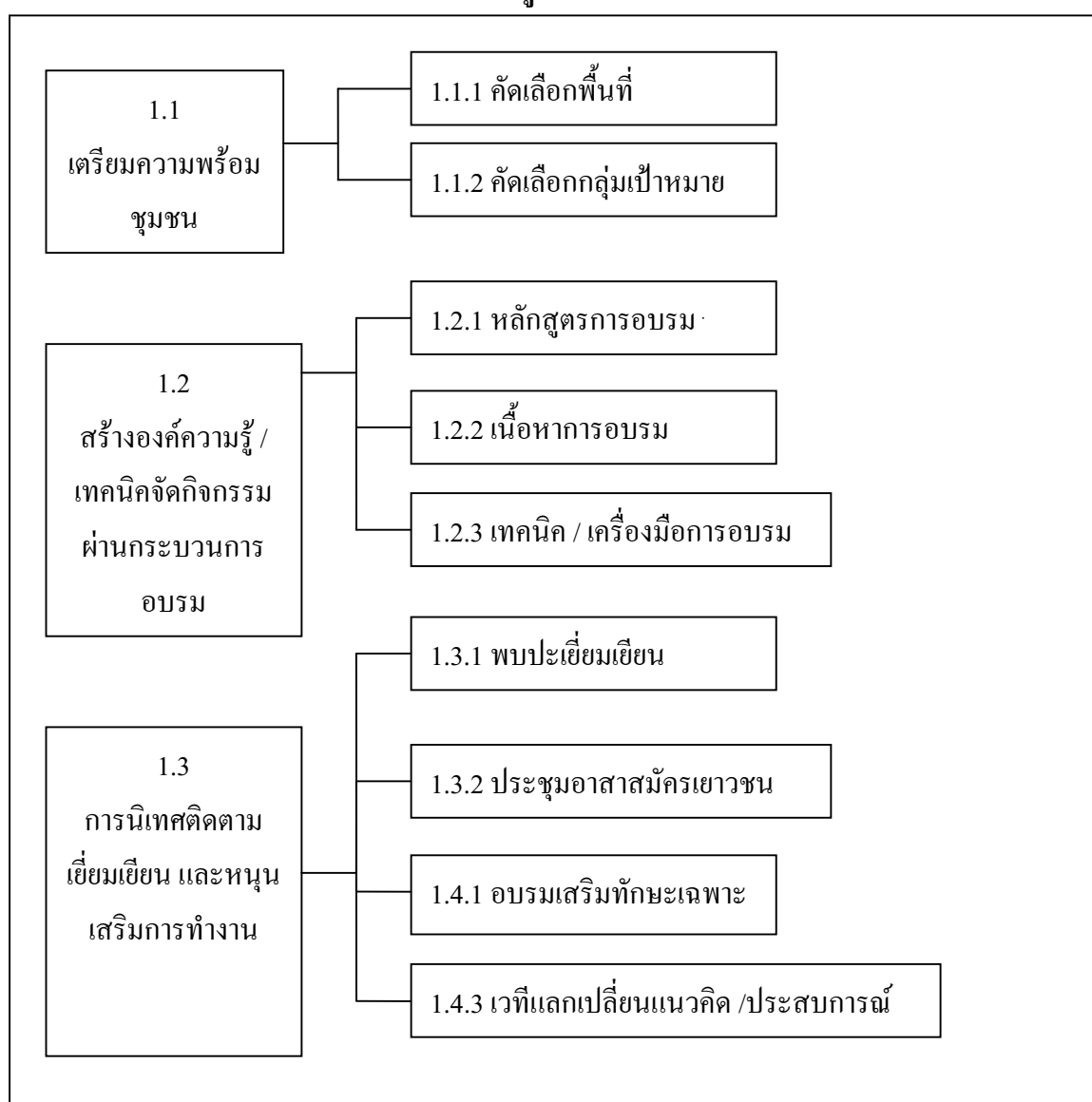
ลักษณะดำเนินกิจกรรม

กิจกรรมสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องโรคเอดส์ผ่านสื่อบุคคล ทางกลุ่มฯ จะให้ความสำคัญเรื่องสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่เยาวชน หรือการพัฒนาเยาวชนให้กลายมาเป็นแกนนำเยาวชนในการให้ความรู้แก่เพื่อนต่อในชุมชน ดังนั้นการทำงานจะออกเป็น 2 ระดับ ดังนี้

1. การสร้างเสริมความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องและความตระหนักต่อสถานการณ์ปัญหาที่กำลังรุนแรงในชุมชน
2. การขยายผลการจัดกิจกรรมรณรงค์ป้องกันเอดส์กับกลุ่มเพื่อนเยาวชนในชุมชนผ่านแกนนำอาสาสมัครเยาวชน

1. การสร้างเสริมความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องและความตระหนักต่อสถานการณ์ปัญหาที่กำลังรุนแรงในชุมชน

แผนผังที่ 6.4 : แสดงขั้นตอนการสร้างความรู้ และพัฒนาทักษะแก่อสาสมัครเยาวชน

1.1 การเตรียมความพร้อมชุมชน

1.1.1 การคัดเลือกพื้นที่การทำงาน

การดำเนินโครงการให้ประสบผลสำเร็จต้องคำนึงถึงความสำคัญในการคัดเลือกพื้นที่เป้าหมายการทำงานจึงมีความสำคัญต่อการวางแผนและพัฒนาโครงการอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนการจัดกิจกรรมภายใต้โครงการ ซึ่งวิธีการคัดเลือกพื้นที่เป้าหมายการทำงานของแต่ละโครงการ ทางกลุ่มฯจะคำนึงถึงปัจจัยเงื่อนไขรอบข้าง และต้องสอดคล้องกับเป้าหมาย และวัตถุประสงค์โครงการนั้นๆ เป็นหลัก ดังเช่น

1.1.1.1. สถานการณ์ปัญหา

1) สถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในชุมชน ดังเช่น พื้นที่ที่มีอัตราการติดเชื้อเอช ไอ วี เอดส์ ก่อนข้างรุนแรง ควรจะได้รับการแก้ไขปัญหาย่างเร่งด่วน เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นจริงในชุมชน ถือว่าเป็นการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง และปรับเปลี่ยนทัศนคติของประชาชนทั่วไปเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกับผู้ป่วยเอดส์อย่างปกติสุข ตลอดจนการสอนเรื่องเพศศึกษาสำหรับเด็ก และเยาวชนในโรงเรียนชุมชน

2) สถานการณ์ปัญหาที่มีแนวโน้มจะทวีความรุนแรงในพื้นที่ เพื่อเป็นการป้องกันการแพร่ระบาดในวงกว้างมากขึ้น จะเป็นพื้นที่ซึ่งไม่อัตราการติดเชื้อเอช ไอ วี เอดส์ แต่มีปัจจัยเอื้อต่อการติดเชื้อรายใหม่ อาทิเช่น ความเสี่ยงของเยาวชนต่อการติดเชื้อเอช ไอ วี เอดส์ จากการเที่ยวสถานเริงรมย์ และสถานบริการ หรือเยาวชนชายไม่ยอมใช้ถุงยางอนามัยขณะมีเพศสัมพันธ์กับแฟน คู่รัก ปัจจัยเหล่านี้เองอาจนำไปสู่การแพร่ระบาดเชื้ออย่างรวดเร็ว

และสถานการณ์ปัญหาของเยาวชนในพื้นที่ เป็นปัจจัยสำคัญในการคัดเลือกพื้นที่การทำงานตามเอกสารโครงการนำร่องสู่สถานเยาวชนด้านเอดส์ ปี 2003 พบว่า

“ กลุ่มเยาวชนเป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่มีโอกาสเสี่ยงสูงต่อติดเชื้อโรค HIV / AIDS ต่อการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบัน เนื่องจากเยาวชนประสบปัญหา ยาเสพติด ยาบ้า ยาฆ่า กาว ทินเนอร์ ฯลฯ ปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร (อยู่ก่อนแต่ง) ปัญหาการทะเลาะวิวาทชกต่อย และปัญหาความเครียดจากสถานการณ์ที่กล่าวมานี้ กำลังแพร่ระบาดอย่างรุนแรงในกลุ่มเยาวชนในสถานศึกษาและชุมชน ถ้าปัญหาเหล่านี้ไม่ได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน ”

สอดคล้องกับข้อมูลจากเยาวชน ในการประชุมประเมินสถานการณ์ และสภาพปัญหาของเยาวชนระยะแรกของการดำเนินงานโครงการ ปรากฏว่า การเผชิญกับสภาพปัญหาของเยาวชนคล้ายคลึงมาก เช่น ปัญหาเยาวชนติดยาเสพติด เยาวชนมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัยโรคเอดส์ เยาวชนขาดความสามัคคี เพราะทะเลาะวิวาท จนทำให้ชุมชนไม่รับยอมรับสภาพเยาวชน ซึ่งเป็นอีกเหตุผลหนึ่งมักจะไม่ได้ยอมรับและสนับสนุนจากภาครัฐ / เอกชน

พอสรุปได้ว่า สถานการณ์ที่เยาวชนกำลังเผชิญอยู่ในขณะนี้ คือ การทะเลาะวิวาท ยาเสพติด เพศสัมพันธ์ในวัยอันสมควร อันจะนำไปสู่การติดเชื้อเอช ไอ วี เอดส์ ถ้าปัญหาเหล่านี้ไม่ได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน นอกจากนี้เยาวชนได้เสนอแนวทางแก้ไขปัญหาดังนี้ จัดตั้งกลุ่มจัดกิจกรรมระดับหมู่บ้าน

ตำบล จัดกิจกรรมต่าง เช่น จัดค่ายเยาวชนตำบล อบรมเยาวชน แข่งขันกีฬา พัฒนาหมู่บ้านด้วยการปลูกต้นไม้ อนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น

1.1.1.2 บริบทของชุมชน

1) พื้นที่ที่มีการทำงานรณรงค์ป้องกันเอดส์ร่วมกับกลุ่มฯ อย่างต่อเนื่อง และมีประสบการณ์การดำเนินกิจกรรมรณรงค์ป้องกันเอดส์ เช่น หมู่บ้าน ตำบลที่เป็นพื้นที่เป้าหมายโครงการอื่น หรือเป็นเครือข่ายการทำงาน เพื่อช่วยต่อการติดต่อประสานงาน เชื่อมต่อ หนุนเสริมกิจกรรมเดิมๆ ให้ขยายเนืองาน และครอบคลุมพื้นที่มากยิ่งขึ้น

2) พื้นที่ที่มีความพร้อมของชุมชนเป็นหลัก เช่น เยาวชน กลุ่มเยาวชน ผู้นำชุมชน ให้ความสนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมของโครงการ ตลอดจนต้องการจะพัฒนาเนื้อหาประเด็นงานเอดส์สู่ชุมชน และขยายรูปแบบการทำงานไปยังพื้นที่อื่นที่ยังไม่มีหน่วยงาน องค์กรพัฒนาเอกชนเข้าไปทำงานอย่างจริงจัง

3) พื้นที่ที่มีความแตกต่างลักษณะทางมีความกายภาพ เช่น ชุมชนพื้นที่ราบ ชุมชนพื้นที่สูง ชุมชนเมือง ชุมชนชนบท และโรงเรียนมัธยมศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

4) พื้นที่ที่มีโครงสร้างการบริหารส่วนท้องถิ่นที่มีรูปแบบแตกต่างกัน เช่น การปกครองแบบเทศบาล (อบต.) การปกครองออกเป็น 2 รูปแบบทั้งองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และเทศบาลตำบล (สท.)

1.1.2 การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย

กระบวนการคัดเลือกเยาวชนเพื่อเข้ารับการอบรมสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ขั้นตอนที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก คือ การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายเพราะส่งผลต่อกระบวนการอบรม และการพัฒนาทักษะเยาวชนให้กลายเป็นแกนนำเยาวชนในการให้ความรู้ต่อกลุ่มเพื่อน

จากการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยวิธีการศึกษาจากเอกสารรายงานโครงการต่างๆ ที่ผ่านมา ตลอดจนการพูดคุย สัมภาษณ์สมาชิกกลุ่ม พบว่า การคัดเลือกเยาวชนเข้าร่วมอบรมสร้างความรู้เรื่องโรคเอดส์มาจาก 2 แหล่งดังนี้

1. 1.2.1 สมาชิกกลุ่ม หรือ แกนนำเยาวชนคัดเลือกเยาวชนเข้าร่วมอบรม โดยเริ่มจากการพูดคุย สังเกต ชักถามถึงความสนใจกับเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมอื่นมาก่อน เช่น การแสดงละครหุ่นในหมู่บ้าน จัดบอร์ดนิทรรศการ สนทนากลุ่มย่อย หรือเยาวชนบางคนพบปะพูดคุยในหมู่บ้าน โดยเฉพาะเยาวชนชาย มักจะอาศัยการพูดคุยกันตามวงกินเหล้าตามร้านค้า ร้านอาหาร นอกจากเพื่อนเยาวชนในหมู่บ้านแล้ว แม้ทั้งเพื่อน พี่ น้อง

ดังเช่น คำกล่าวของนายสุกิตชัย กิดชอบ อาสาสมัครเยาวชนตำบลป่าซาง เล่าว่า

“ เจอยายเว่น (เจ้าหน้าทีภาคสนาม) ในยัวร์พลับ กำลังนั่งกินเหล้ากันอยู่กับเพื่อน ยายเดินเข้ามา พุดกับเพื่อนเค้ารู้จักกัน และชักชวนผมไปวันพรุ่ง บอกว่าอยู่ในตำบลเป้าหมาย คนยังไม่ครบ เดียวที่เลี้ยง เหล้าเอง ถ้าน้องไป ผมจึงตกลงมาอบรมเพราะเกรงใจ ”

1.1.2.2 ผู้นำชุมชน หรือผู้ที่ส่วนเกี่ยวข้องเกี่ยวกับการดำเนินโครงการในการคัดเลือกเยาวชน เข้าร่วมอบรม อาทิเช่น เจ้าหน้าที่สถานีอนามัย ผู้ใหญ่บ้าน ครู อาจารย์ ฯลฯ ตามคุณลักษณะที่โครงการ ต้องการ อาทิเช่น ประธานเยาวชน เป็นผู้นำกลุ่ม หัวใจ (ผู้นำตามธรรมชาติ) มีความ กล้าแสดงออก อายุระหว่าง 15 – 25 ปี ทั้งเยาวชนหญิง และเยาวชนชาย

ซึ่งการคัดเลือกด้วยวิธีนี้ เจ้าหน้าที่ภาคสนาม ซึ่งรับผิดชอบติดต่อประสานงานกับบุคคล ที่เกี่ยวข้องเพื่อขอความร่วมมือในการคัดเลือกเยาวชน จะแจ้งความจำนงค์ผ่านทางหนังสือของสงฆ์เยาวชน เข้าร่วมอบรม หรือการเข้าไปพูดคุยสร้างความเข้าใจในการคัดเลือกเยาวชนเข้าร่วมอบรมกับผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่สถานีอนามัย อาจารย์โรงเรียน

ทีมวิจัยขอยกตัวอย่างข้อสังเกต ของนางสาวเกสริน กันแก้ว เจ้าหน้าที่ภาคสนามที่คลุกคลี การทำงานในพื้นที่มานานหลายปี พบว่า

“ ผู้นำชุมชนมักจะคัดเลือกเยาวชน 3 ลักษณะ คือ ผู้นำทางการ เช่น ประธาน รองประธาน เยาวชนเหล่านี้จะมีบทบาทในหมู่บ้าน เด็กคือ เด็กเกร ชนิดที่ไม่มีใครเอา ไม่ใครสนใจใยดี และสุดท้าย พวกที่ว่างงานหรือไม่ได้เรียนหนังสือ โดยส่วนมากจะไม่คำนึงถึงคุณสมบัติที่ทางโครงการกำหนดไว้ ส่วนโรงเรียน อาจารย์แต่ละโรงเรียนมักจะคัดเลือกเยาวชนที่เป็นเด็กเรียบร้อย เรียนเก่ง หรือเด็กกิจกรรม เค้นมาเข้าร่วมกิจกรรม จะไม่ค่อยส่งเด็กที่มีลักษณะเด็กเกร เด็กเฮี้ยวเข้าร่วม เพราะกลัวเสียชื่อเสียง โรงเรียน ”

และนายประเสริฐ ทาทอง ประธานกลุ่ม และรับผิดชอบการดำเนินโครงการภาคสนามกล่าว เสริมอีกว่า

“ การคัดเลือกเยาวชนเข้าร่วมอบรมที่ค่อนข้างได้ผล และตรงตามคุณสมบัติ คือ การที่เจ้าหน้าที่ ภาคสนาม หรืออาสาสมัครเยาวชนช่วยงานประจำ ได้ลงพื้นที่ไปสัมผัสกลุ่มเยาวชนในหมู่บ้าน โดยการ เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับชุมชนแบบทางการและไม่ทางการจะทำให้เห็นบทบาท ภาวะความเป็นผู้นำ ความกล้าแสดงออกในตัวของเยาวชนแต่ละคน จึงชักชวนเข้าร่วมกิจกรรมผมว่าวิธีนี้ได้ผลมากที่สุด ”

ตามคำกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า วิธีการคัดเลือกเยาวชนอบรมจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก ต่อกระบวนการอบรมพื้นฐานในประเด็นต่างๆ อาทิเช่น เรื่องโรคเอดส์ ยาเสพติด สิทธิเด็ก เพศศึกษา อนามัยเจริญพันธุ์ ทักษะชีวิต

ส่วนการคัดเลือกเยาวชนเข้ารับการอบรมเสริมทักษะเฉพาะด้าน เช่น การผลิตสื่อวิทยุ แสดงละครหุ่น การเป็นผู้นำกิจกรรม เช่น การเป็นวิทยากรกระบวนการอบรม สันทนาการ ฯลฯ วิธีการ สรรหาค่อนข้างใช้ระยะเวลายาวนานพอสมควร และต้องใช้ความละเอียดอ่อนในการคัดเลือกเยาวชนเข้า

ร่วมกระบวนการอบรมอาจจะใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรม การแสดงออกของเยาวชน เช่น ภาวะความเป็นผู้นำ ความเสียสละ อดทน ความสนใจ ใจรัก ตลอดจนความกระตือรือร้นในการจัดกิจกรรมนั้นๆ

ดังเช่น บทสัมภาษณ์ของนายประเสริฐ ทาทอง เจ้าหน้าที่ภาคสนาม แสดงให้เห็นกระบวนการคัดเลือกอาสาสมัครเยาวชนจากการทำงาน ไว้ว่า

“ ในการจัดการอบรมเสริมทักษะในการทำงานในเรื่องใดเรื่องหนึ่งอาสาสมัครเยาวชนจะต้องผ่านการจัดกิจกรรมมาแล้วช่วงหนึ่ง แล้วเจอกับปัญหาต่างๆ ยกตัวอย่างเช่น คนในชุมชนไม่ยอมรับบทบาทในการทำงาน ” สอดคล้องกับนางสาวเกสริน กันแก้ว เล่าถึงการคัดเลือกเยาวชนเข้ารับการอบรมเสริมทักษะด้าน ไว้ว่า

“ แต่ครั้งเป็นการอบรมที่เน้นเฉพาะด้านจึงต้องมีการคัดเลือกอาสาสมัครเยาวชนที่ทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่องในเวลานั้น เช่น งานวิทยุ งานอบรมเยาวชน งานละครหุ่น และยังมีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมสูงด้วย ”

1.2 กระบวนการอบรม

การอบรมสร้างความรู้ความเข้าใจแก่เยาวชนคงจะหนีไม่พ้นเนื้อหาทางวิชาการเรื่องโรคเอดส์ เพศศึกษา อนามัยเจริญพันธุ์ สิทธิเด็ก เพราะทางกลุ่มคิดจากฐานที่ว่าคนที่เยาวชนจะเป็นแกนนำในการให้ต่อเพื่อนตนเองได้น่าจะมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องเหล่านี้เสียก่อน ก่อนที่ลงมือปฏิบัติงาน ดังนั้นการอบรมให้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับประเด็นต่างๆ จึงมีความสำคัญเป็นมากต่ออาสาสมัครที่จะนำความรู้ไปจัดกิจกรรมกับเพื่อนในชุมชนต่อไป

1.2.1 หัวข้อกิจกรรม / หลักสูตรการอบรม

ก่อนการอบรมทางกลุ่มทุกครั้งจะประเมินสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนรวมถึงความเคลื่อนไหวของสถานการณ์ปัญหาโรคเอดส์ ตามประเด็นปัญหาที่ได้รับความสนใจต้องการได้รับการแก้ไข และสร้างความเข้าใจอย่างเร่งด่วน จากที่ผ่านมาทางกลุ่มฯ มักแสวงหาข้อมูลในเรื่องๆ เช่น การแพร่ระบาดของเชื้อเอชไอวีในกลุ่มวัยรุ่น การใช้ถุงยางอนามัย ทักษะชีวิต บทบาทชายหญิง เพศศึกษา งานประชาคมตำบลด้านเอดส์ เพื่อนำข้อมูลเหล่านี้มาออกแบบหลักสูตรการอบรมให้มีความเหมาะสมและความสอดคล้องความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย และเท่าทันต่อสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในชุมชน และสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

ดังนั้นหลักสูตรการอบรมถือว่าเป็นหัวใจหลักของการอบรม โดยส่วนใหญ่สมาชิกกลุ่มมักจะจัดกระบวนการด้วยตนเอง ฉะนั้นในการอบรมแต่ละครั้ง ทีมงานจะมีการนัดหมาย ประชุมวางแผนหลักสูตรการอบรมร่วมกับทีมวิทยากรอบรม ผู้ช่วยวิทยากร ผู้รับผิดชอบโครงการ เจ้าหน้าที่ภาคสนาม และวิทยากรพิเศษ เพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ ขอบเขตเนื้อหาสาระ หัวข้อกิจกรรม ระยะเวลา การบริหาร

จัดการ คน งบประมาณ และแบ่งบทบาทหน้าที่รับผิดชอบ จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ก่อน การอบรมเสมอ ซึ่งหลักสูตรอบรม แบ่งออกเป็น 2 ระดับ ดังนี้

1. หลักสูตรสร้างเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคเอดส์

- 1.1 ความรู้เรื่องโรคเอดส์ สามารถแยกตามหัวข้อกิจกรรมหลักๆ ดังนี้ ความรู้เรื่องโรคเอดส์ ประกอบด้วย เมื่อพูดถึงเอดส์คุณนึกถึงอะไร พูดคุยเรื่องเอดส์เรื่องสถานการณ์ โรคอาการ การติดต่อการป้องกัน การอยู่ร่วมกับผู้ติดเชื้อ ทักษะในการทำงานเอดส์ ประกอบด้วย คุณรู้สึกอย่างไร คุณตัดสินใจอย่างไร คุณคิดอย่างไร พฤติกรรมเสี่ยง ประกอบด้วย ใครเสี่ยง การวิเคราะห์ พฤติกรรมเสี่ยง ประเมินความเสี่ยง ฤๅยางอนามัย ประกอบด้วย การพูดคุยเรื่องฤๅยางอนามัย เกมส์ต่อภาพประกอบการสอนวิธีใช้ฤๅยางอนามัย การสาธิตฤๅยางอนามัย ศึกษาแหล่งบริการ ฤๅยางอนามัย ผู้หญิงกับการพกฤๅยางอนามัย และกิจกรรมเพศสัมพันธ์ ที่ปลอดภัย ประกอบด้วย การต่อรองเพื่อการมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย ถามใจเธอคู่ก่อน แสดงบทบาทสมมุติ และการวิเคราะห์ปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นหลังการมีเพศสัมพันธ์ สามารถติดตามอ่านรายละเอียดเพิ่มเติม : คู่มือการเรียนการสอนเพื่อการปลอดภัยจากเพศสัมพันธ์
- 1.2 การสื่อสารเรื่องเอดส์เพศ หัวข้อกิจกรรมย่อยๆ ดังนี้ สถานีสำรวจใจ อย่างสุ่ยหนุ่มสาว วัยรุ่นกับเพศสัมพันธ์ จินตนาการรัก ช่วยแดงโมผ่าทางตัน ปีกเป่านิดชนก นับจากนี้ชีวิตฉันจะเป็นอย่างไร สามารถติดตามอ่านรายละเอียดเพิ่มเติม : คู่มือก้าวอย่างอย่างเข้าใจเอดส์
- 1.3 สิทธิเด็ก หัวข้อกิจกรรมย่อยๆ ดังนี้ เอ๊ะนั่นภาพอะไร กาลละครั้งหนึ่ง พื้นฐานสิทธิเด็ก สิทธิและมาตรา ความจำเป็น & ความต้องการ การมีส่วนร่วม บันไดแห่งการมีส่วนร่วม 8 ขั้น สิทธิฉันสำคัญกว่าเธอ ได้โปรดเถอะ และสรุปภาพรวมกิจกรรม สามารถติดตามรายละเอียดเพิ่มเติม : เครือข่ายแรงงานเด็กในเอเชีย และมูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก และหลักสูตรอื่นๆ เช่น ประชาคม ทักษะชีวิต เป็นต้น

2. หลักสูตรเสริมทักษะการจัดกิจกรรม และพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครเยาวชน

- 2.1 การเป็นผู้นำกิจกรรม หัวข้อกิจกรรมย่อยๆ ดังนี้ กิจกรรม 3 ป. (เปิด ปรับ ปลง) การทำงานเป็นทีม การเป็นผู้นำกลุ่มสัมพันธ์ การพูดในที่ชุมชน ผู้ดำเนินการที่ดี ทดลองฝึกปฏิบัติ เช่น การเป็นวิทยากรอบรม สนทนากลุ่มย่อย และสรุปประเมินผล
- 2.2 การผลิตรายการวิทยุเสียงตามสาย หัวข้อกิจกรรมย่อยๆ ดังนี้ วาดภาพฟังเขาเล่า เรื่องเราเรื่องสื่อ วัยรุ่นจะมีแฟน อนุমানหรือ... ข้าวแดงโมฆ่าตัวตาย เราู้เห็นอะไรจากสื่อ วิเคราะห์สื่อ รายการวิทยุในฝัน ทดลองผลิตรายการวิทยุในการฝึกทักษะขณะอบรม นำเสนอรายการวิทยุ และสรุปประเมินผล
- 2.3 การผลิตสื่อละครหุ่น – ละครเวที หัวข้อกิจกรรมย่อยๆ ดังนี้ ฝึกพื้นฐานการแสดง เรียนรู้จักหุ่น การผลิตหุ่น จาก โรงหุ่น ทดลองแสดงจริงในชุมชน กรณีสนใจสามารถติดตามอ่านรายละเอียดเพิ่มเติมในบทนี้ และทีมวิจัยได้แนบตัวอย่างหลักสูตรการอบรมบางส่วนไว้ในภาคผนวกแล้ว

ซึ่งการอบรมอาสาสมัครเยาวชนแต่ละครั้ง ในแต่ละโครงการมักจะใช้เวลาประมาณ 3 – 5 วัน ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ ประเด็นเนื้อหาสาระ หัวข้อกิจกรรม โดยส่วนกิจกรรมจะประกอบด้วย 3 ส่วนหลักๆ ดังนี้

1. กิจกรรมสร้างความสัมพันธ์คุ้นเคยระหว่างผู้เข้าร่วมอบรม วิทยากรอบรม ผ่านการสนทนาการ และเข้าฐาน
2. กิจกรรมเสริมสร้างความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ และอบรมเสริมทักษะเฉพาะด้าน
2. กิจกรรมประเมินผลการอบรม ด้วยการประเมินความต้องการของผู้เข้าร่วมอบรม อาทิเช่น การประเมินผลความรู้เรื่องเอดส์ก่อนและหลังการอบรม

1.2.2 เทคนิค และเครื่องมือการอบรม

เทคนิคที่มักจะนำมาใช้ในกระบวนการอบรม ประกอบด้วย การประเมินสถานะชนบทแบบมีส่วนร่วม : PRA (Participatory Rural Appraisal) การวิเคราะห์ชุมชนด้วยความละเอียดอ่อน : SSA (Soft System Analysis) กระบวนการเรียนรู้ทางสังคม : SLP (Social Learning Process) AIC (Appreciation Influence Control) และการทำแผนที่แบบมีส่วนร่วม (Mapping) การให้คะแนนและการจัดลำดับความสำคัญ (Scoring and Ranking) แผนภูมิความสัมพันธ์ (Venn Diagram) และแผนภูมิวิเคราะห์สาเหตุและปัญหา (Cause and Effect)

ส่วนเครื่องมือที่นำมาใช้ในการอบรม ประกอบด้วย ประชุมกลุ่มย่อย การประชุมกลุ่มใหญ่ การสาธิต การได้เวที การสัมมนา การบรรยายจากวิทยากรพิเศษจากหน่วยงานอื่นๆ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ แสดงบทบาทสมมุติ การทดลองปฏิบัติจริง ฯลฯ

ในการอบรมแต่ละครั้งจะคำนึงถึงวัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ และรูปแบบกิจกรรม ดังนั้นการนำเอาเครื่องมือ เทคนิคมาใช้ในการลักษณะผสมผสานกับกิจกรรมให้เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการกลุ่มเป้าหมายเป็นหลัก

ดังเช่นสัมภาษณ์ นางสาวจินดา กันแก้ว ที่กล่าวไว้ว่า

“ การให้ผู้เข้าร่วมอบรมมีส่วนร่วมในการคิด การแสดงความคิดเห็น การแสดงออกมากที่สุด เพราะถือว่าเป็นหัวใจหลัก ส่วนวิธีการเฉพาะไม่ค่อยมี แต่นั่นการผสมผสานจากวิธีการที่ได้รับถ่ายทอดมาองค์กรอื่นทั้งหน่วยงานภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน โดยสมาชิกกลุ่มเคยเข้าร่วมอบรมกับหน่วยงานดังกล่าว ดังเช่น เทคนิคการจัดกิจกรรมเรื่องเอดส์เพศ (องค์กรพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการสาธารณสุข – ทีมวิจัย) มาปรับใช้เทคนิคการให้ความรู้เรื่องเอดส์ หรือการทำกิจกรรมจากเอดส์เน็ต (มูลนิธิพัฒนาเครือข่ายเอดส์ – ทีมวิจัย) นำมาปรับใช้กับการทำงานชุมชน แต่เทคนิคบางอย่างก็ไม่สามารถทำกิจกรรมกับกลุ่มเป้าหมายได้ทั้งหมด เช่น เด็กวัยบร๊อย เรียนเก่ง จะชอบฟัง เขียน และเด็กคือ เกเรชอบพูด และแสดงออก ”

ที่กล่าวมาข้างต้น คือ กระบวนการอบรมเยาวชนเพื่อเป็นแกนนำในการให้ความแก่เพื่อนต่อในชุมชน ดังนั้นการจัดกิจกรรมย่อยๆ ภายใต้กิจกรรมอบรม ทางกลุ่มจะให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก ตั้งแต่ เตรียมความพร้อม เรื่องการประสานงาน คัดเลือกเยาวชน วางหลักสูตรอบรม การเตรียมงานก่อนการอบรม และกระบวนการอบรมที่จะเน้นการมีส่วนร่วมของกลุ่มเป้าหมายให้ได้มากที่สุด โดยนำเอาเทคนิค วิธีการ เครื่องมือมาผสมผสานให้เกิดความลงตัว

ซึ่งทีมวิจัยได้ตั้งข้อสังเกตว่า การอบรมเป็นกระบวนการขั้นแรกที่จะจุดประกายความคิดของเยาวชนเท่านั้น หลังจากอบรมสิ้นสุดเสร็จกระบวนการต่อไปจึงมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน

1.3 การนิเทศติดตามเยี่ยมเยียน และหนุนเสริมการทำงาน

ถือว่าขั้นตอนที่สำคัญอีกส่วนหนึ่งที่สามารถสร้างแกนนำเยาวชน และอาสาสมัครเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่อไป วิธีการติดตามเยี่ยมเยียน จะแบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ ติดตามจากพี่เลี้ยง ที่ปรึกษา ของกลุ่มเยาวชนแต่ละพื้นที่ เช่น ผู้นำชุมชน อาจารย์ประจำโรงเรียน เจ้าหน้าที่สถานีอนามัย โดยประสานแผนงานกิจกรรมร่วมกัน เช่น การประชุม จัดกิจกรรม เพื่อกระตุ้นให้เยาวชนจัดกิจกรรมตามแผนงานที่วางไว้ และติดตามจากตัวเยาวชนเข้าร่วมอบรมทั้งในรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ดังเช่น

1.3.1 การติดตามเยี่ยมเยียน

หลังจากการอบรมได้สัปดาห์ประมาณ 2 – 3 อาทิตย์ต่อมา เจ้าหน้าที่รับผิดชอบโครงการ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ภาคสนาม ออกติดตามเยี่ยมเยียนแกนนำเยาวชน อาสาสมัครเยาวชน ถึงที่บ้าน โรงเรียน และชุมชน ในการลงพื้นที่เพื่อติดตามแต่ละครั้งประเด็นการพูดคุยส่วนมากจะเป็นการไต่ถามถึงสาระทุกข์สุขดิบ พูดคุยเรื่องสัพเพเหระทั่วไป และสอบถามถึงความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมกับเพื่อนๆ ในพื้นที่ แม้นกระทั่งชักชวนให้จัดกิจกรรมในชุมชนของตนเองตามแผนงานที่วางไว้ในขณะอบรมถือว่าเป็นการกระตุ้นความสนใจ และสอบถามถึงความเป็นไปได้

ยกตัวอย่างคำพูดของนายอภิรักษ์ จี้อาติศ อาสาสมัครเยาวชนกลุ่มฯ

“ การติดตามเยี่ยมเยียนเป็นสิ่งสำคัญ และได้มาซึ่งเยาวชนมาร่วมกิจกรรม เพราะการติดตามอย่างต่อเนื่องจะช่วยกระตุ้นให้เกิดการทำงาน ช่วยสร้างความสัมพันธ์ ช่วยสร้างแรงจูงใจ วิธีการติดตามก็มีหลายอย่างแล้วแต่ความถนัดของแต่ละคน เช่น การโทรศัพท์พูดคุย ไปเที่ยวบ้าน สวน ที่ทำงาน บางคนนัดกินข้าว กินเหล้าด้วยกัน นัดประชุมกลุ่มทั้งกลุ่มย่อย หรือพบปะพูดคุย ทำกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งละกิจกรรมก่อให้เกิดความสัมพันธ์ และการค้นหาความสนใจของเยาวชนแต่ละคน ”

1.3.2 การประชุมอาสาสมัครเยาวชน

ถือว่าเป็นการติดตามการทำงานในอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งการจัดประชุมในแต่ละครั้งมักจะใช้ระยะเวลาประมาณ 1 – 2 วันเพราะว่าเนื้อหาของการประชุมมักจะครอบคลุมเฉพาะการแจ้งข้อมูลข่าวสารนำ

เสนอรายงานผลการจัดกิจกรรมของอาสาสมัครเยาวชนในแต่ละพื้นที่ หมู่บ้าน โรงเรียนเท่านั้นเอง โดยส่วนมากวาระของประชุมในแต่ละครั้งมักคล้ายคลึงกัน ดังเช่น การแนะนำตัว รายงานผลการจัดกิจกรรมแต่ละครั้ง ปัญหาอุปสรรค การแก้ไขเฉพาะหน้า แนวทางทำงานในแต่ละพื้นที่และวางแผนกิจกรรมในช่วงต่อไป

ซึ่งการติดตามการทำงานโดยการประชุม เป็นอีกวิธีการหนึ่งที่จะสามารถกระตุ้นในแกนนำเยาวชน อาสาสมัครเยาวชนในพื้นที่ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรม หรือจัดกิจกรรมอื่นๆ มาก่อนก่อให้เกิดความสนใจอยากจัดกิจกรรม หลังจากที่ได้รับฟังเพื่อนๆ คนอื่นนำเสนอผลจัดกิจกรรม นอกจากนั้นเกิดการหนุนช่วยการทำงานในระดับพื้นที่อีกด้วย

เป็นที่น่าสังเกตว่า การนิเทศติดตามการทำงานของอาสาสมัครเยาวชน ด้วยวิธีการเยี่ยมชม การกระตุ้น ประชุมอาสาสมัครเยาวชน ทำให้เจ้าหน้าที่ภาคสนามได้รับทราบถึงความคืบหน้าของการดำเนินกิจกรรมโครงการ และประสบปัญหาอุปสรรคในการจัดกิจกรรม เท่าที่ดำเนินโครงการผ่านมาพบว่า แกนนำเยาวชน อาสาสมัครเยาวชนที่ผ่านการอบรมใหม่ๆ และจัดกิจกรรมจำนวนน้อยครั้ง มักจะยังขาดเทคนิคทักษะการจัดกิจกรรม

1.3.3 การอบรมเสริมทักษะ

ถือว่าเป็นการเสริมทักษะการจัดกิจกรรมด้านต่างๆ ตามความสนใจของอาสาสมัครเยาวชน ต้องการพัฒนาเพิ่มเติมก่อนที่จะกลับไปลงมือไปทำงานในชุมชนจะทำให้ได้เรียนรู้ถึงทักษะที่มีความจำเป็น สามารถนำไปปรับ ใช้ในชีวิตประจำวัน และการทำงานรณรงค์ป้องกันเอดส์ และเจ้าหน้าที่ภาคสนามจะนำเสนอกับอาสาสมัครเยาวชนเนื่องด้วยเล็งเห็นจำเป็นต้องพัฒนาอาสาสมัครเยาวชนอย่างเร่งด่วน

1.3.3.1 การอบรมเชิงปฏิบัติการ

เป็นการให้ความรู้เฉพาะเรื่อง อาทิเช่น การพูดในที่ชุมชน การเป็นผู้ดำเนินกิจกรรม การเป็นวิทยากรการอบรม ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับโรคเอดส์ ทักษะชีวิต ความแตกต่างระหว่างหญิงชาย เพศศึกษา และอนามัยการเจริญพันธุ์ และอบรมเสริมทักษะเฉพาะด้าน เช่น ละครหุ่น รายการวิทยุ การเป็นผู้นำกิจกรรม การเขียนโครงการและการติดตามประเมิน โดยเชิญวิทยากร หรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านมาให้ความรู้โดยตรง หรือส่งตัวแทนเยาวชนที่สนใจไปรับการอบรมนอกพื้นที่กับหน่วยงานอื่นๆ ถือว่าเป็นกิจกรรมที่มีลักษณะฝึกทักษะด้านการสื่อสาร การพัฒนาบุคลิกภาพ สร้างความเชื่อมั่น และพัฒนาการจัดกิจกรรม

1.3.3.2 จัดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

เป็นกิจกรรมที่นำแกนนำกลุ่ม และสมาชิกมาพบปะเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ทักษะ ประสบการณ์การทำงานระหว่างสมาชิกกลุ่ม อาสาสมัครเยาวชนแต่ละโครงการ และเครือข่ายเยาวชน โดยผ่านกิจกรรมต่างๆ เช่น การจัดค่ายเยาวชนอาสาสมัครในแต่ละครั้งของโครงการ เป็นการเพิ่มพูนเดิมความรู้

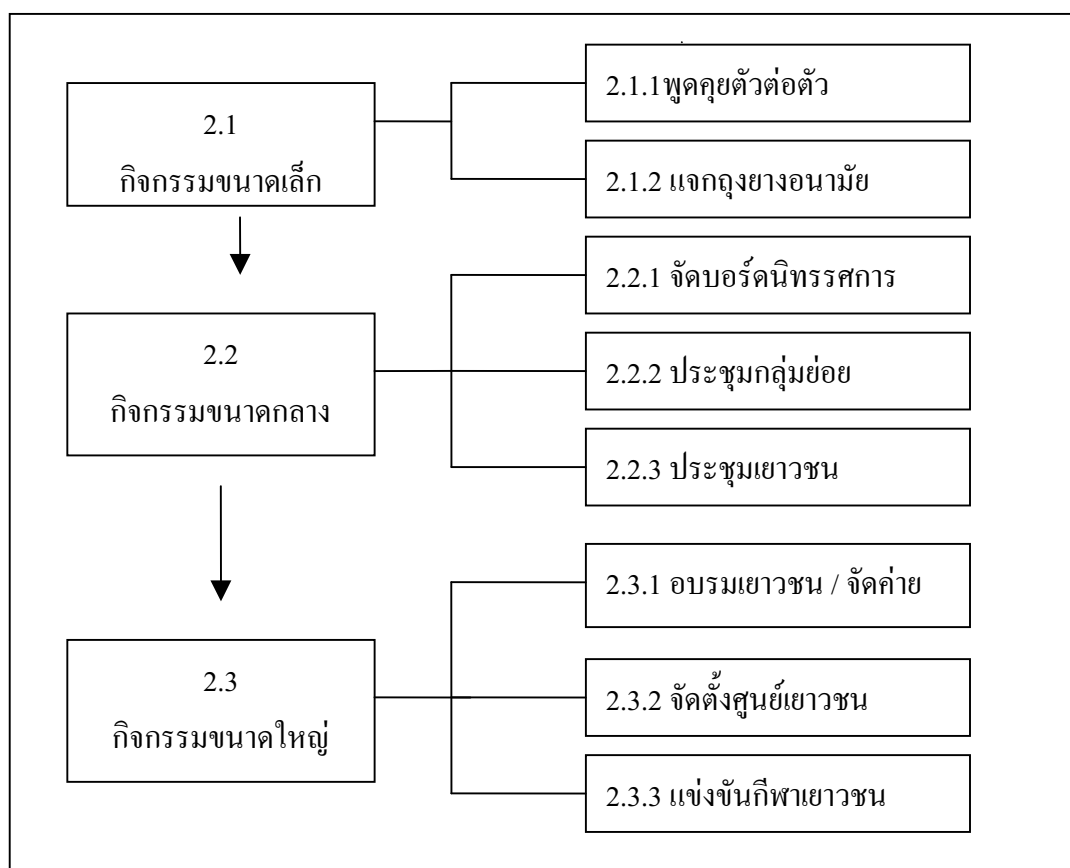
ความสามารถ และการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างอาสาสมัครเยาวชนด้วยกันเอง และการศึกษาดูงาน เป็นการนำกลุ่มเป้าหมายส่วนหนึ่งไปศึกษาดูงานนอกสถานที่ เพื่อไปดูตัวอย่างงานพัฒนาในพื้นที่อื่นๆ ทั้งที่เป็นตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จและความล้มเหลว เพื่อเป็นบทเรียน ได้ข้อคิด และได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระดับบุคคลและกลุ่ม สร้างแรงบันดาลใจและเข้าใจเรื่องนั้นๆ ตลอดจนได้ความรู้ต่างๆ

โดยการกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้พยายามส่งเสริมให้อาสาสมัครเยาวชนแต่ละคน แต่ละหมู่บ้านได้มีโอกาสเข้าร่วมแบ่งปันประสบการณ์การทำงาน และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นโดยการพูดคุย ชักถาม ข้อความคับข้องใจ สิ่งที่ยากรู้และยังไม่ล่วงรู้มาก่อน เพื่อเรียนรู้จักซึ่งกันและกัน ประสานแผนงาน กิจกรรม และพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ให้กับชุมชน

ซึ่งที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ เป็นกระบวนการการสร้างเสริมความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องและความตระหนักต่อสถานการณ์ปัญหาที่กำลังรุนแรงในชุมชนเกี่ยวกับประเด็นต่างๆ เพื่อเสริมองค์ความรู้ ความมั่นใจในการทำงานให้มากขึ้นให้แก่แกนนำเยาวชน อาสาสมัครเยาวชนในการนำไปถ่ายทอดต่อกลุ่มเพื่อน และคนในชุมชนต่อไป

2.การขยายผลการจัดกิจกรรมรณรงค์ป้องกันเอดส์กับกลุ่มเพื่อนเยาวชนในชุมชนผ่านแกนอาสาสมัครเยาวชน

แผนผังที่ 6.5 : แสดงการจัดกิจกรรมโดยอาสาสมัครเยาวชน

จากแผนผังการจัดกิจกรรมของแกนนำเยาวชน และอาสาสมัครเยาวชน ถือว่าเป็นความคาดหวังของโครงการหลังจากอาสาสมัครเยาวชนผ่านการอบรมแล้ว เยาวชนเหล่านี้สามารถนำความรู้ที่ได้รับขณะอบรมไปเผยแพร่ให้เพื่อนเยาวชนในแต่ละหมู่บ้าน และประชาชนทั่วไป อาทิเช่น

2.1.1 การพูดคุยตัวต่อตัว

เป็นการให้ความรู้ผ่านแกนนำเยาวชน หรืออาสาสมัครเยาวชน หมายถึง การใช้ผู้นำตามธรรมชาติเป็นสื่อกลางในการให้การศึกษาเรื่องโรคเอดส์ ซึ่งในทางปฏิบัติจะให้การศึกษาแก่แกนนำเยาวชนก่อน แล้วให้ไปถ่ายทอดต่อแก่กลุ่มเยาวชน ประชาชนทั่วไป

2.1.2 การแจกจ่ายถุงยางอนามัย

เป็นการให้บริการถุงยางอนามัยให้กับกลุ่มเยาวชน พ่อบ้าน แม่บ้านที่มีโอกาสพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวี เอดส์ โดยผู้ให้บริการต้องมีความรู้เรื่องถุงยางอนามัยทุกชั้นตอนสามารถให้ความรู้ให้คำปรึกษากับผู้ที่มารับบริการถุงยางอนามัยได้

2.2.1 การจัดนิทรรศการ

เป็นการจัดแสดงตัวอย่างของจริง เพื่อกระตุ้นให้เกิดความรู้และนำความคิดไปปฏิบัติ ในขณะที่ดำเนินกิจกรรมอาสาสมัครเยาวชนสามารถจัดพูดคุยเพื่อให้ความรู้เรื่องเอดส์กับผู้ชมโดยใช้สื่อโปสเตอร์เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เสริมความรู้การจัดนิทรรศการ

2.2.2 ประชุมกลุ่มย่อย แบบเป็นทางการไม่เป็นการ

เป็นการนำเอาคนที่มีความสนใจ หรือมีปัญหาเหมือนกันมาร่วมประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องโรคเอดส์ และทัศนคติเกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย เช่น การใช้ถุงยางอนามัย การต่อรองเพื่อการมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย การประเมินพฤติกรรมเสี่ยง การประเมินพฤติกรรมเสี่ยงแหล่งเสี่ยง เป็นต้น

2.2.3 การประชุมกลุ่มใหญ่

เป็นการเรียกชาวบ้าน หรือเยาวชนทั้งหมู่บ้าน มาประชุมร่วมกัน เพื่อแจ้งข้อมูลข่าวสารให้รับทราบข่าวหรือความรู้บางอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น การประชุมร่วมกับหมู่บ้าน การประชุมกลุ่มเยาวชนในหมู่บ้าน หรือประชุมอาสาสมัครเยาวชนแต่ละโครงการนั้น วัตถุประสงค์ของการประชุมจะแตกต่างกัน อาทิเช่น แจ้งข่าว แนะนำ ขอความร่วมมือ ติดตามผลการทำงาน หรือค้นหา สภาพปัญหาเพื่อหาทางแก้ไข ปัญหา

2.3.1 การอบรมเยาวชน

เป็นการให้ความรู้เฉพาะเรื่อง เช่น ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับโรคเอดส์ ทักษะชีวิต ความแตกต่างระหว่างหญิงชาย เพศศึกษาและอนามัยการเจริญพันธุ์ โดยวิทยากรจากกลุ่มสร้างฝันวันใหม่มาให้ความรู้โดยตรงในหมู่บ้าน โรงเรียน

2.3.2 การจัดตั้งศูนย์เยาวชนประจำหมู่บ้าน และห้องสมุดประชาชน

เป็นการจัดศูนย์ความรู้ ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งเก็บรวบรวมผลงานขององค์กร โครงสร้างกลุ่ม วัตถุประสงค์ กิจกรรมกลุ่ม ตลอดจนสื่อความรู้เรื่องที่เกี่ยวข้อง เช่น โรคเอดส์ ยาเสพติด การศึกษา และหนังสืออ่านนอกเวลา หนังสือพิมพ์ ใ้บริการแก่เยาวชน และชาวบ้าน ได้ศึกษาค้นหาความรู้ด้วยตนเอง

2.3.3 การแข่งขันกีฬาเยาวชน

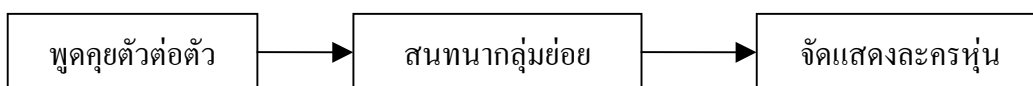
เป็นการส่งเสริมการใช้เวลาว่างของเยาวชนให้เกิดประโยชน์ลดพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวี เอดส์ สามารถสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ของเยาวชนแต่ละหมู่บ้าน ตำบลอันจะนำไปสู่ความสามัคคี

จึงจะเห็นได้ว่า ในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งแกนนำเยาวชน และอาสาสมัครเยาวชนมักจะเป็นแกนหลักในการติดต่อประสานงานเพื่อนเยาวชนเพื่อนัดหมายเพื่อน ประสานงานกับผู้ปกครอง ขออนุญาตใช้บ้านเป็นสถานที่จัดกิจกรรมสนทนากลุ่มกลุ่มย่อย ประสานงานกับผู้นำชุมชนเพื่อขอความร่วมมือในการใช้สถานที่ วัสดุอุปกรณ์สำหรับการอบรมเยาวชน แข่งขันกีฬา เป็นต้น นอกจากนี้ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยวิทยากรในการจัดบันทึกการประชุม ผู้นำสนทนากลุ่ม ฯลฯ ถือว่าเป็นการพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น

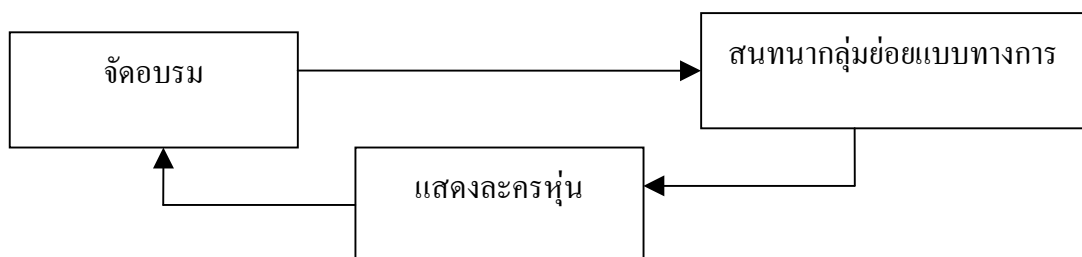
รูปแบบกิจกรรมในพื้นที่

เป็นอีกรูปแบบหนึ่งสร้างกลุ่มเยาวชนแต่ละพื้นที่ให้เข้ามาส่วนร่วมกิจกรรม จะเห็นได้จากลักษณะกิจกรรมที่จัดกิจกรรมโดยอาสาสมัครเยาวชน จะพบว่า รูปแบบการจัดกิจกรรมของแกนนำเยาวชน และอาสาสมัครเยาวชนในแต่ละพื้นที่ ดังนี้

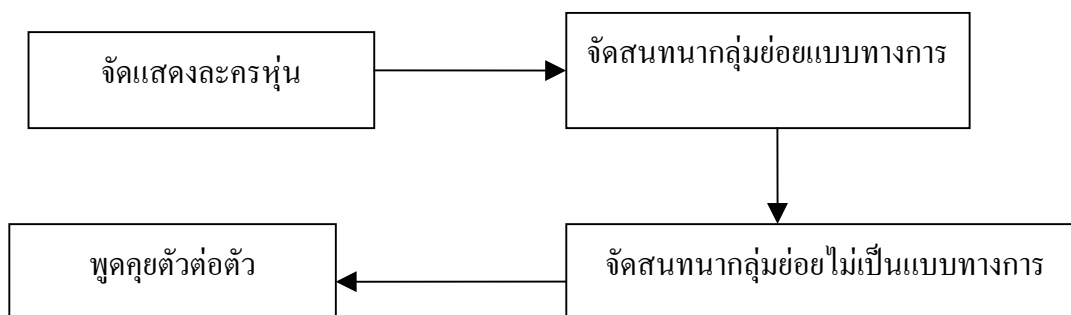
กิจกรรมเชิงแคบขยายกว้างขึ้น

เป็นการผสมผสานรูปแบบการทำกิจกรรมรูปแบบต่างๆ เข้าด้วยกันโดยอาศัยการทำกิจกรรมในพื้นที่เดียวกัน กลุ่มเป้าหมายเดียวกันแต่หลากหลายกิจกรรม เช่น

หรือ อาจจะเริ่มจากการทำกิจกรรมเชิงกว้างแล้วแคบ

การจัดกิจกรรมที่ขึ้นกับความสนใจของเยาวชนเป็นหลัก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมขององค์กรแคร่

ตารางที่ 6.6 : แสดงรูปแบบกิจกรรมที่ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

ประเภทกิจกรรม	ผลต่อการเปลี่ยน	ความครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย	ตัวอย่างกิจกรรม
1. กิจกรรมระดับลึก	สูง	น้อย	- พูดคุยตัวต่อตัว - สนทนากลุ่มย่อย (ขนาดเล็ก)
2. กิจกรรมผสมผสาน	ปานกลาง	ปานกลาง	- จัดอบรม - การประชุมกลุ่มเป็นทางการและไม่เป็นทางการ - ละครหุ่น (+ กิจกรรมพูดคุยขณะชม / หลังชม) - กิจกรรมกีฬา
3. กิจกรรมระดับกว้าง	ต่ำ	จำนวนมาก	- การจัดนิทรรศการ - การจัดรายการวิทยุ - กิจกรรมเสียงตามสาย

อ้างอิงมาจาก : รายงานการประเมินผลโครงการปลอดภัยจากเพศสัมพันธ์ในกลุ่มเยาวชนชนบท – องค์กรแคร่

ซึ่งเป็นที่น่าสนใจว่า อาสาสมัครเยาวชนแต่ละรุ่น แต่ละโครงการมักจะชอบจัดกิจกรรมขนาดเล็ก เพราะสามารถทำได้ง่าย สามารถทำกิจกรรมได้เองควบคู่จัดกิจกรรมขนาดกลางที่นิยมจัดบ่อยครั้ง คือ

สนทนากลุ่มย่อย จัดบอร์ดนิทรรศการ และกิจกรรมขนาดใหญ่จะจัดกิจกรรมได้น้อยครั้ง เพราะต้องใช้การเตรียมการมาก และซับซ้อนหลายขั้นตอน ประกอบค่าใช้จ่ายสูง เหตุผลเหล่านี้นำมาเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจเลือกจัดกิจกรรม พอสรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมของอาสาสมัครเยาวชนสามารถแบ่งออกเป็น 3 ระดับ

1. อาสาสมัครเยาวชน สามารถทำได้เอง เช่น พุดคุยตัวต่อตัว แจกถุงยางอนามัย เป็นต้น
2. อาสาสมัครเยาวชน สามารถทำได้ แต่ต้องรับการช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ภาคสนาม และเยาวชนในหมู่บ้าน เช่น จัดบอร์ดนิทรรศการ ป้ายรณรงค์คำขวัญโรคเอดส์ จัดสนทนากลุ่มย่อย
3. อาสาสมัครเยาวชน สามารถทำได้ ต้องได้รับความร่วมมือจากหลายส่วน เช่น เจ้าหน้าที่ภาคสนาม ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ครูอาจารย์ ฯลฯ และกิจกรรมต้องอาศัยการเตรียมการค่อนข้างมาก เช่น อบรมเยาวชน จัดค่ายเยาวชน จัดการแสดงละครหุ่น การแข่งขันกีฬา เป็นต้น

เครื่องมือใช้ในการจัดกิจกรรม

- การประเมินสถานะชนบทแบบมีส่วนร่วม : PRA (Participatory Rural Appraisal)

เป็นเทคนิคที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของคนในชุมชน โดยการร่วมศึกษา รวบรวม แลกเปลี่ยน วิเคราะห์ข้อมูลในชุมชนและนักพัฒนา และที่สำคัญนักพัฒนาต้องมีทักษะในการดำเนินการประชุม สัมมนา และการวางแผนร่วมกัน

- การวิเคราะห์ชุมชนด้วยความละเอียดอ่อน : SSA (Soft System Analysis)

เป็นกระบวนการที่ได้เสริมสร้างและดึงศักยภาพและขีดความสามารถในการพัฒนาชุมชนให้สูงขึ้น เป็นการสร้างความรู้สึกที่ดีต่อชุมชนในการแก้ไขปัญหาของตนเอง ได้ร่วมคิดร่วมสร้าง ได้พัฒนาในทิศทางและความเปลี่ยนแปลงที่ตนต้องการ

- กระบวนการเรียนรู้ทางสังคม : SLP (Social Learning Process)

เป็นกระบวนการในการค้นหาปัญหาและแก้ไขปัญหา โดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการแก้ไขปัญหาให้กับตนเอง ครอบครัว และชุมชน โดยหาเลือกที่เหมาะสมที่จะทำให้ตนเอง หรือชุมชนสามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาได้เองก็เป็นแนวทางนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและชุมชนได้ด้วยตนเอง

- AIC (Appreciation Influence Control)

เป็นเครื่องมือที่ระดมความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนเพื่อช่วยกันวางแผนเพื่อพัฒนาชุมชน เป็นเทคนิคที่มีศักยภาพในการสร้างพลังและกระตุ้นการยอมรับของชาวบ้านให้มีส่วนร่วมในการคิด การวางแผนเพื่อการพัฒนาชุมชนของตนเอง

เทคนิคการทำงานเยาวชน

บทเรียนทางกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ ได้เรียนรู้จากกิจกรรมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องโรคเอดส์ผ่านสื่อบุคคล คือ การทำงานกับกลุ่มเยาวชนที่มีความแตกต่างกันทั้งด้านพฤติกรรมการแสดงพฤติกรรมทางเพศ ดังนั้นการทำงานกับเยาวชนต้องเรียนรู้จักเยาวชนอย่างแท้จริงเพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพ และสามารถเข้าถึงกลุ่มได้อย่างแท้จริง

ดังนั้นการทำงานกับเยาวชน จะแบ่งออกเป็น 2 ระดับ

1) กลุ่มเยาวชนทั่วไป โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนหญิง – ชาย ที่มีอายุ 15 – 25 ปี กลุ่มนี้ถือว่าเป็นกลุ่มใหญ่อาศัยอยู่กับครอบครัว พฤติกรรมการใช้ชีวิตเรียนหนังสือ ทำงาน ใช้ชีวิตอยู่หอพักสำหรับการทำงานค่อนข้างจะไม่ซับซ้อนสามารถจะจัดกิจกรรมได้ง่าย ส่วนมากจะใช้วิธีการให้ความรู้ผ่านสื่อต่างๆ หลายวิธี เช่น การแสดงละครหุ่นเกี่ยวกับเอดส์ในชุมชน การออกหน่วยเคลื่อนที่ การแข่งขันกีฬา การจัดนิทรรศการ การประชุมกลุ่มย่อยแบบไม่เป็นทางการ การพูดคุยตัวต่อตัว ซึ่งวิธีการดังกล่าวจะสามารถที่จะทำได้กับคนที่หลากหลายกลุ่ม อีกทั้งสามารถที่จะทำได้ทั้งในระบบ และนอกระบบโรงเรียน ดังเช่น

กลุ่มเยาวชนในโรงเรียน การทำกิจกรรมกับนักเรียนในระบบโรงเรียนจะติดต่อผ่านอาจารย์ผู้รับผิดชอบกิจกรรมเอดส์และยาเสพติดของโรงเรียน และชมรมประชาสัมพันธ์ เพื่อประสานงานขอความร่วมมือ และแจ้งชี้แจงการดำเนินโครงการ หรือกิจกรรมในโรงเรียน เท่าที่ผ่านมามีจัดกิจกรรมโรงเรียนมัธยมศึกษาอยู่ 3 โรงเรียน คือ โรงเรียนแม่จันวิทยาคม โรงเรียนจันทวีวิทยาคม โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์แม่จัน และโรงเรียนขยายโอกาสที่ติดต่อให้เข้าร่วมกิจกรรม คือ โรงเรียนอนุบาลแม่จัน โรงเรียนอนุบาลสันทราย โรงเรียนอนุบาลจันทวี เป็นต้น โดยจัดกิจกรรมเสียดตามสายในโรงเรียน จัดบอร์ดนิทรรศการ อบรมเยาวชน และสอนเพศศึกษาในชั้นเรียน ตามชั่วโมงกิจกรรม เช่น วิชาสุขศึกษา เพศศึกษา พลานามัย และวันวิชาการ โดยให้เยาวชนเป็นแกนนำจัดกิจกรรมในโรงเรียน เช่น การตั้งชมรมกลุ่ม เป็นต้น

กลุ่มเยาวชนนอกระบบการศึกษา (การศึกษานอกโรงเรียน) การทำกิจกรรมกับนักศึกษานอกระบบโรงเรียน จะติดต่อผ่านอาจารย์ประจำศูนย์การเรียนรู้ชุมชน หรือ ได้รับการติดต่อให้เข้าร่วมกิจกรรมเสริมความรู้ความเข้าใจเรื่องโรคเอดส์ ผ่านกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต เช่น การให้ความรู้เรื่องโรคเอดส์ในการจัดค่ายนักศึกษา จัดกิจกรรมร่วมกันนักศึกษาเนื่องในงานวันเด็ก จัดบอร์ดนิทรรศการเรื่องโรคเอดส์ตามศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแต่ละแห่ง และห้องสมุดประจำอำเภอฯ

เยาวชนในชุมชน เยาวชนในเขตชุมชนนอกเทศบาล และไม่ใช้ชาวเขา ในพื้นที่อำเภอแม่จัน และอำเภอใกล้เคียง โดยจะประสานงานขอความร่วมมือกับหน่วยงานที่รับผิดชอบในพื้นที่ เช่น สถานีอนามัย สาธารณสุขอำเภอ ผู้นำชุมชน หรือหน่วยงานเอกชนที่ทำงานในพื้นที่ ในการจัดกิจกรรมสร้างความรู้เข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเรื่องโรคเอดส์ จากนั้นจึงจัดกิจกรรมกับกลุ่มเยาวชน โดยการชักชวนให้เข้าร่วมกิจ

กรรมขนาดเล็ก เช่น สนทนากลุ่มย่อย จัดบอร์ดนิทรรศการ การอบรมเยาวชน เป็นต้น จนเกิดเครือข่ายเยาวชนในพื้นที่จะจัดกิจกรรมใหญ่ ในแต่ละพื้นที่การจัดกิจกรรมจะแตกต่างกันตามความเหมาะสม

2) การทำงานกลุ่มเยาวชนเฉพาะ หมายถึงกลุ่มเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื่อเอชไอวี เอดส์ เช่น กลุ่มเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศโดยไม่ใช้ถุงยางอนามัย กลุ่มรักร่วมเพศ - ชายรักชาย หรือเรียกว่าเพศทางเลือก กลุ่มผู้ขายเสฟติค และกลุ่มเยาวชนที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม ประเพณี เช่น กลุ่มเยาวชนชนเผ่า เป็นต้น

เยาวชนชาวเขา - การทำในกลุ่มนี้ต้องใช้เวลาระยะเวลาที่ยาวนานกว่าปกติและใช้ความละเอียดอ่อนค่อนข้างสูง เพราะความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม ค่านิยม ประเพณีของชาวเขา แต่ละเผ่า การสื่อสารที่เข้าใจต้องใช้ล่ามแปลภาษา ดังนั้นการเริ่มกับเยาวชนกลุ่มนี้ต้องเริ่มสร้างความสัมพันธ์ เรียนรู้ ประเพณีวัฒนธรรม พยายามสร้างความสัมพันธ์สอดแทรกความรู้ เล็กๆ น้อยๆ จากกิจกรรมเล็กๆ กิจกรรมใหญ่ อาทิ การพูดคุยตัวต่อตัว การพูดคุยสื่อความรู้เรื่องเอดส์ เช่น ภาพพลิก หนังสือ ส่งเสริมให้ผลิตสื่อภาษาแต่ละเผ่า แม้นกระทั่งละครผลิตเป็นภาษาท้องถิ่นเพื่อจะได้เข้าถึงเยาวชนและประชาชนทั่วไป

เยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยง - การทำงานในกลุ่มนี้ควรต้องมีความละเอียดอ่อนอาจจะไม่สามารถที่จะกระทำได้อย่างเปิดเผยมากๆ แต่จะกระทำโดยไม่ให้เกิดความแตกแยกอาจจะมีบ้างที่จะมีการสนทนากลุ่มย่อยเฉพาะกลุ่มที่มีพฤติกรรมเสี่ยงแบบเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ มีการพูดคุยตัวต่อตัว จัดให้มีการทำกิจกรรมอื่นๆ ร่วมกันกับเพื่อนๆ ในชุมชน โดยไม่แบ่งกลุ่มไหนคือกลุ่มเสี่ยงมาก เสี่ยงน้อย แต่ให้ความสำคัญเท่ากัน การสนทนากลุ่มย่อย แบบทางการ การวิเคราะห์ปัญหาแบบมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สภาพปัญหาต่างๆ ของเยาวชน จัดกิจกรรมทักษะชีวิต

การทำงานกับกลุ่มที่มีพฤติกรรมเสี่ยงมากๆ ตัวผู้นำกิจกรรมหรืออาสาสมัครเยาวชนต้องไม่แสดงตัวเป็นแบบอย่างที่ไม่ดีต่อกลุ่มเป้าหมาย และต้องพยายามรับฟังและวิเคราะห์ความจริงของปัญหา ร่วมกัน เป็นตัวอย่างของเยาวชนในการที่จะพูดคุยแบบสร้างสรรค์กับกลุ่มที่มีพฤติกรรมเสี่ยง ไม่ตำหนิ ไม่กล่าวโทษ ไม่แสดงความรังเกียจ และอื่นๆ ที่จะทำให้ผู้ที่มีพฤติกรรมที่เสี่ยงมีความรู้สึกว่าตนเองเป็นคนอีกจำพวกหนึ่งซึ่งไม่เหมาะสมที่จะอยู่ร่วมกับคนปกติโดยทั่วไป

กิจกรรมสร้างการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเอดส์ร่วมกับท้องถิ่นโดยแกนนำเยาวชน

แนวคิดการทำงาน

เมื่อประมาณ 2541 – 2542 ในขณะนั้นทางกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ ร่วมกับมูลนิธิริรักษ์ไทย (องค์การ แคร่ – ประเทศไทย : CARE - Intenational Thailand) ร่วมกันเป็นแกนหลักช่วยกันดำเนินโครงการเสริมสร้างเครือข่ายเยาวชนจังหวัดเชียงราย พบว่า วิธีการสร้างเครือข่ายเยาวชนระดับจังหวัด ที่มีองค์กรสมาชิกมาจากหลายกลุ่ม หลายพื้นที่ หรือองค์กรมาเฉพาะบางพื้นที่ที่ไม่สามารถเชื่อมโยงการทำงานให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ได้ เพราะว่าสมาชิกเครือข่ายต่างปฏิบัติเฉพาะพื้นที่ของตนเอง ไม่สามารถขยายเครือข่ายการทำงานกว้างได้ ประกอบกับประสบการณ์การทำงานรณรงค์ป้องกันเอดส์ของกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ที่ผ่านมา พบว่า การดำเนิน กิจกรรมรณรงค์ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคเอดส์ ผ่านสื่อละครหุ่นและอาสาสมัครเยาวชน เป็นการจัดกิจกรรมที่มีลักษณะกระจายตามหมู่บ้านต่างๆในลักษณะเครือข่ายของเยาวชนคนทำงานเท่านั้น

ดังนั้นชุมชนมักจะไม่ค่อยเล็งเห็นความสำคัญของเยาวชนสักเท่าไรทั้งที่เยาวชนเป็นผู้ที่มีพลังมากมาย พร้อมทั้งจะคิดทำแบบสร้างสรรค์ถ้าได้รับการโอกาส และการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องก็จะสามารถลดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ แต่เท่าที่ผ่านมามีปรากฏว่ากลุ่มเยาวชนกับไม่ได้รับการสนับสนุนการจัดกิจกรรมจากชุมชนทั้งที่เยาวชนก็เป็นอีกคนอีกหนึ่งในชุมชน

ในขณะนั้นเองทางรัฐบาลกำลังขยายแนวคิดเรื่องการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น จึงเป็นมาของการดำเนินโครงการนำร่องสู่สภาเยาวชนด้านเอดส์

วัตถุประสงค์

- ◆ เพื่อค้นหารูปแบบการทำงานเครือข่ายเยาวชนด้านเอดส์ในลักษณะของการบริหารแบบการจำลองการปกครองท้องถิ่นตามระบอบประชาธิปไตย
- ◆ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมควบคุมป้องกันโรคเอดส์ ให้เหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการของเยาวชนในเชิงการป้องกันควบคุมคู่กับการให้คำปรึกษาดูแลผู้ติดเชื้อเบื้องต้นตลอดจนหาแนวทางการแก้ไขปัญหา
- ◆ เพื่อขยายเครือข่ายการทำงานระดับล่างของกลุ่มเยาวชนในพื้นที่อำเภอแม่จันในงานพัฒนาสังคมด้านต่างๆโดยใช้กระบวนการ”จากเพื่อนถึงเพื่อน”ในการแลกเปลี่ยนทักษะในการทำงานเอดส์
- ◆ จัดเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในประเด็นปัญหาเยาวชนกับเอดส์ เพื่อกระตุ้นให้เยาวชนรับรู้ถึงสภาพปัญหาและเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของเยาวชน โดยใช้สภาเยาวชนด้านเอดส์อำเภอแม่จัน เป็นฐานผลักดันสิทธิการมีส่วนร่วม

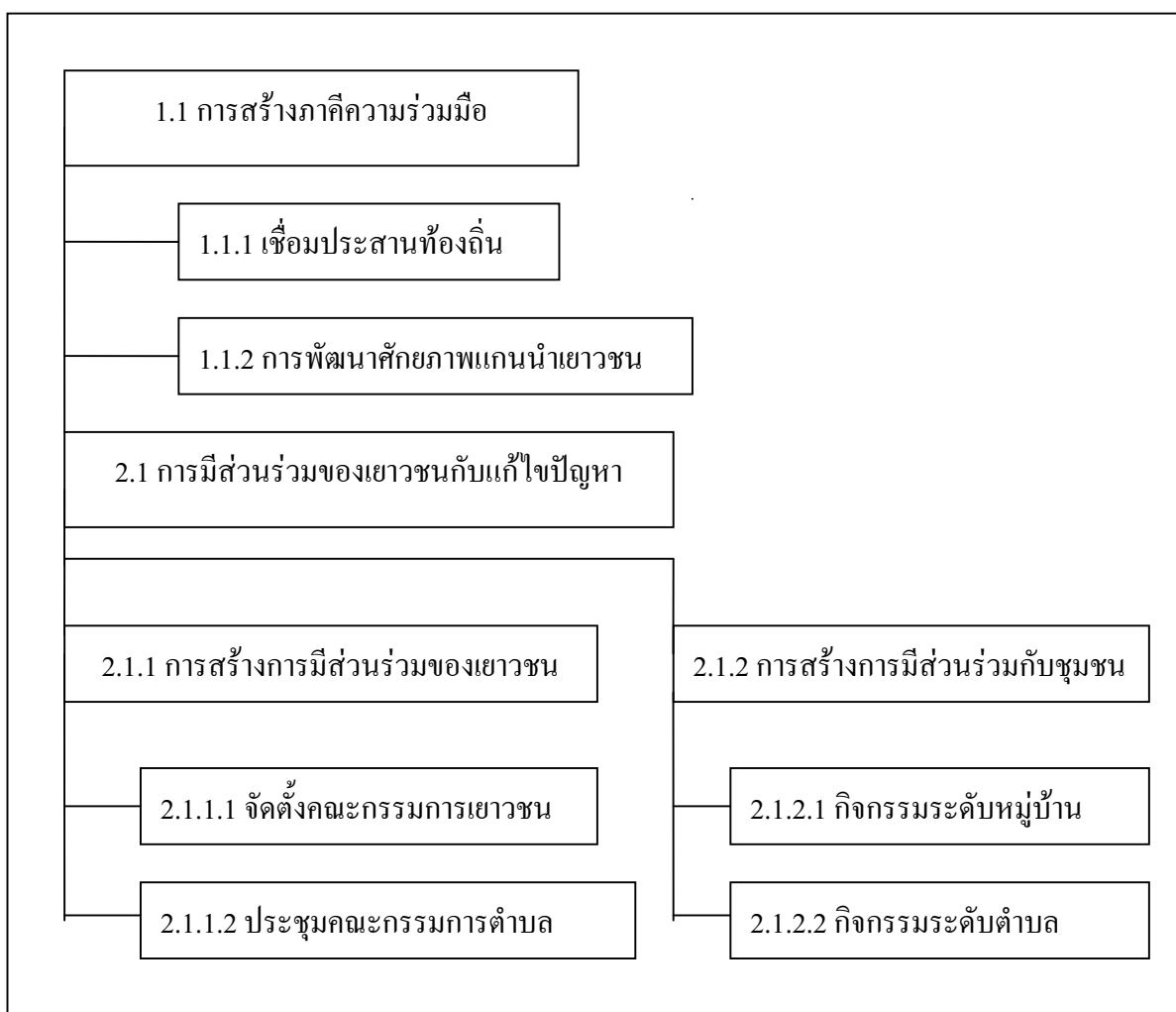
ลักษณะการดำเนินงานกิจกรรม

กิจกรรมสร้างการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเอดส์ร่วมกับท้องถิ่นโดยแกนนำเยาวชน หรือ สภาเยาวชนด้านเอดส์ จะมีรูปแบบการทำงานลักษณะภาคีความร่วมมือทุกภาคส่วน เพื่อพัฒนาศักยภาพเยาวชนให้เข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของชุมชน

โดยทางโครงการฯ เป็นตัวกลางคอยเชื่อมต่อการทำงานระหว่างกลุ่มเยาวชนในพื้นที่กับหน่วยงานองค์กรท้องถิ่นให้เล็งเห็นความสำคัญเยาวชน และเปิดให้เยาวชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารทรัพยากรท้องถิ่นด้วยตัวเยาวชนเอง

ซึ่งการทำงานแบ่งเป็น 2 ระดับด้วย คือ การสร้างความร่วมมือ ภาคีความร่วมมือกับองค์กรท้องถิ่นเพื่อรองรับเยาวชน และการพัฒนาศักยภาพกลุ่มเยาวชนในระดับตำบล รวมถึงการสนับสนุนบทบาทของเยาวชนการมีส่วนร่วมกับท้องถิ่น

แผนผังที่ 6.9 : แสดงการกระบวนการทำงานโครงการ

1.1 การสร้างภาคีความร่วมมือกับองค์กรท้องถิ่น

1.1.1 เชื่อมประสานท้องถิ่น

เจ้าหน้าที่ภาคสนามที่รับผิดชอบโครงการ ติดต่อประสานงาน ประชาสัมพันธ์กิจกรรม รวมถึงขอความร่วมมือการประสานงานแผนงานกิจกรรมโครงการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อการดำเนินโครงการ หน่วยงานราชการ องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรชุมชน ผู้นำชุมชน และกลุ่มเยาวชน และชี้แจงการดำเนินโครงการ ตลอดจนขอความร่วมมือ อำนวยความสะดวกในการดำเนินงานโครงการจากหน่วยงานต่างๆในพื้นที่ อาทิเช่น องค์กรบริหารส่วนตำบลป่าซาง องค์กรบริหารส่วนตำบลสันทราย เทศบาลตำบลสันทราย เทศบาลตำบลจันจว้า สถานีอนามัยตำบลสันทราย สถานีอนามัยตำบลจันจว้าได้ สถานีอนามัยพระราชทาน สถานีอนามัยใหม่พัฒนา และหน่วยงานอื่นๆในชุมชน

นอกจากนี้ยังได้รับการประสานทรัพยากรในพื้นที่ในการดำเนินการโครงการ จากหน่วยงานต่างในชุมชน ทั้งองค์กรภาครัฐ และองค์กรเอกชน ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ซึ่งก็ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี ด้านอาคารสถานที่ใช้สำหรับประชุม จาก องค์กรท้องถิ่น อันได้แก่ หน่วยงานราชการระดับจังหวัด อำเภอ สาธารณสุขจังหวัด องค์กรบริหารส่วนตำบลตลอดจนวัสดุอุปกรณ์ รวมถึงเครื่องใช้สำนักงาน จากการดำเนินโครงการที่ผ่านมา สามารถสรุปได้ว่า ทางกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ ประสานทรัพยากรท้องถิ่น จนได้รับการสนับสนุนด้วยดีตลอดมา ทำให้การดำเนินโครงการบรรลุตามวัตถุประสงค์ทุกประการ

1.1.2 การพัฒนาศักยภาพแกนนำเยาวชน

เป็นกระบวนการที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาแกนนำเยาวชนที่เข้าไปมีบทบาทในการพัฒนาท้องถิ่น ดังนั้นจึงมีการพัฒนาศักยภาพ ด้วยวิธีการต่างๆ อาทิเช่น

1) การอบรมบทบาทเยาวชนกับการพัฒนาแบบประชาคมด้านเอดส์ ถือว่าเป็นอบรมเชิงปฏิบัติการ แก่แกนนำเยาวชนในพื้นที่การดำเนินกิจกรรมทั้ง 3 ตำบล เพราะทางโครงการเล็งเห็นความสำคัญของการเสริมทักษะด้านแนวคิด ประสบการณ์ การทำงานประชาคมตำบล และองค์ความรู้เรื่องความรู้เรื่องโรคเอดส์ การวางแผนงาน การบริหารจัดการกลุ่ม และการวางแผนกิจกรรมในชุมชนให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาท้องถิ่น ด้านเนื้อหาการอบรม ประกอบด้วย

1. เสริมองค์ความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับเรื่องโรคเอดส์ 2. การประเมินสถานการณ์ชุมชน โดยการวิเคราะห์สภาพปัญหาของชุมชน เพื่อนำมาประเมินสถานการณ์เพื่อแก้ไขปัญหา 3. แนวทางแก้ไขปัญหา ซึ่งเรียนรู้ผ่านกิจกรรมภาพฝันข้าพเจ้า หมู่บ้าน ตำบลในอนาคตอีก 5 – 10 ปี 4. กระบวนการกลุ่มให้ฝึกปฏิบัติจริง การเขียนแผนงานโครงการเพื่อเสนอของบประมาณต่อองค์กรท้องถิ่น รวมถึงวางแผนงานการจัดกิจกรรมในระดับตำบล และขั้นตอนของการบริหารจัดการกลุ่ม และสุดท้ายแนวทางการสนับสนุนการจัดกิจกรรมของเยาวชนในแต่ละตำบล โดยตัวแทนองค์กรพัฒนาท้องถิ่น อาทิเช่น ปลัดเทศบาลตำบลสันทราย ประธานสภาบริหารองค์กรบริหารส่วนตำบลป่าซาง อธิปราชย์กลุ่มใหญ่ร่วมพูดคุยแลกเปลี่ยน

แนวคิดเรื่องการทำงานพัฒนาชุมชนรวมถึงช่องทางการเสนอของบประมาณสนับสนุนในปีงบประมาณต่อไป

2) การสนับสนุน และหนุนช่วยการทำงานของกลุ่มเยาวชนในระดับตำบล สิ่งเกิดขึ้นหลังจากการรวมกลุ่มเยาวชนในระดับตำบล ซึ่งทางโครงการจะมีการสนับสนุนให้กลุ่มเยาวชนจัดตั้งคณะกรรมการเยาวชนระดับตำบล โดยเจ้าหน้าที่ภาคสนามจะมีบทบาทหน้าที่เป็นที่ปรึกษาหนุนช่วยการทำงาน ในการช่วยติดต่อประสานงานกับองค์กรท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชนในพื้นที่ และสนับสนุนด้านแนวคิดการจัดกิจกรรม การสนับสนุนทางด้านงบประมาณ เพื่อจัดกิจกรรมในชุมชน โดยคณะกรรมการเยาวชนจะเป็นแกนหลักในการจัดกิจกรรม คอยเป็นที่ปรึกษาเวลาประสบปัญหาที่แก้ไขไม่ได้พร้อมให้กำลังใจ

3) เวทีสรุปบทเรียนการดำเนินงานโครงการ ถือว่าเป็นเวทีที่เปิดโอกาสให้เยาวชน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเยาวชนในระดับต่างๆ เข้าร่วมรับฟังการนำเสนอบทเรียนการทำงาน โครงการนำร่องสู่สภาเยาวชนด้านเอดส์ ปี 2003 และเสวนาบทบาทเยาวชนกับการพัฒนาประชาคมด้านเอดส์สู่สภาเยาวชน เมื่อ วันที่ 9 กรกฎาคม 2544 ณ หอประชุมอำเภอแม่จัน ผู้เข้าร่วมทั้งหมด 160 กว่าคน จากองค์กรท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ และองค์กรพัฒนาเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทำงานเยาวชน ตลอดจนกลุ่มเยาวชน คณะกรรมการเยาวชนตำบล เยาวชนในโรงเรียน สมาชิกเครือข่ายเยาวชนจังหวัดเชียงราย และตัวแทนเครือข่ายเยาวชนภาคเหนือ ซึ่งนำเสนอผลการดำเนินโครงการนำร่องสู่สภาเยาวชนด้านเอดส์อำเภอแม่จัน ปี 2003 โดยตัวแทนกลุ่มสร้างฝันวันใหม่นำเสนอภาพรวมการดำเนินงานโครงการ และตัวแทนเยาวชนแต่ละตำบลนำเสนอกิจกรรมที่ดำเนินงานในตำบล เวทีเสวนาขององค์กรท้องถิ่น เรื่องบทบาทการสนับสนุนการจัดกิจกรรมของเยาวชนในชุมชน และแสวงหาทิศทางการทำงานสภาเยาวชนด้านเอดส์ต่อไปในอนาคต จากแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในวงเสวนาผู้เข้าร่วมงานต่างแสดงความคิดเห็นกันอย่างกว้างขวาง ดังเช่น นายจิรเดช จินดาธรรม : รายงานสรุปผลการดำเนินโครงการนำร่องฯ กล่าวถึงปัญหาจากการทำงานว่า

“ การทำงานของคณะทำงานยังไม่ครอบคลุมไปทุกหมู่บ้านได้ เนื่องจาก คณะทำงานของเรายังไม่มีข้อมูลของกลุ่มเยาวชนใน ต.จันจว้าใต้ที่ชัดเจน และยังขาดประสบการณ์การทำงานกับกลุ่มเยาวชนอื่นๆ ศักยภาพของคณะทำงานยังไม่พร้อมที่จะทำงานเป็นกลุ่มใหญ่ ด้วยข้อจำกัดนี้อาจเป็นปัญหาหนึ่งในการทำงานของตำบล ” และนายสนั่น เนตรสุวรรณ สาธารณสุขอำเภอแม่จันกล่าวถึงบทบาทการสนับสนุนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไว้ว่า

“ สนับสนุนด้านวิชาการ ความรู้ ทักษะ และงบประมาณ ประสานงานเครือข่ายเยาวชนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น โรงพยาบาล องค์การบริหารส่วนตำบล ” สอดคล้องกับกล่าวของ นางสลักจิตร์ ดิยะไพรัช ประธานกลุ่มพัฒนาสตรี อำเภอแม่จัน กล่าวว่า

“ การมีส่วนร่วมของเยาวชนถือว่าสำคัญ ควรพัฒนาต่อไปจะแนะนำแหล่งทุน เช่น กองทุนหมู่บ้าน และสร้างเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นผู้ใหญ่ในเวทีชาวบ้าน ” ซึ่งผู้อำนวยการมูลนิธิยุติธรรมแสง

หาผลประโยชน์ทางเพศจากเด็กและสตรีได้ช่วยรวบรวมทิศทางสำหรับการทำงานต่อเนื่อง เอกสารรายงานการเวทีสรุปบทเรียน 9 / 7 / 44 ดังนี้

“ การทำงานของเยาวชนควรจะมีการขับเคลื่อนทางด้านโครงสร้าง / ขยายเครือข่ายสู่เยาวชนระดับหมู่บ้าน และเสริมสร้างความเข้มแข็งระดับตำบลสู่สภาเยาวชน โดยอาศัยความร่วมมือจากเยาวชน ผู้ปกครอง ผู้ใหญ่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตามประเด็นงานต่าง เช่น วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม การศึกษา กีฬา การรณรงค์ป้องกัน ยาเสพติดและเอดส์ อบรมเยาวชน ”

2.1.1 การสร้างการมีส่วนร่วมในพัฒนาท้องถิ่นของเยาวชน

2.1.1.1 จัดตั้งคณะกรรมการเยาวชน

เป็นกิจกรรมทางโครงการกระตุ้นให้เกิดการจัดตั้งคณะกรรมการเยาวชนระดับตำบล โดยการเลือกตั้งแบบประชาธิปไตย เริ่มจากการประชุมสร้างความเข้าใจในการจัดตั้งคณะกรรมการเยาวชนตำบล แต่ละคัดเลือกตัวแทนหมู่บ้านลงชิงชัยในสนามเลือกตั้งพิชิตตำแหน่งคณะกรรมการเยาวชนเยาวชน ผู้สมัครคุณสมบัติเป็นประชาชนกลุ่มหนุ่มสาว หรือตัวแทนเยาวชนในหมู่บ้านที่มีความรู้ความสามารถบำเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคม วิธีการเลือกตั้งให้ลงคะแนนรอบแรก นับคะแนนทราบผล ผู้สมัครที่ได้รับคะแนนอันดับ 1 – 5 แสดงวิสัยทัศน์ต่อบทบาทการทำงานเยาวชนในยุคปัจจุบัน ลงคะแนนอีกครั้ง โดยแจกบัตรลงคะแนนและให้เขียนชื่อผู้สมัคร พร้อมเหตุผลประกอบการตัดสินใจ นับคะแนนทราบผลถือว่าเสร็จสิ้นกระบวนการเลือกตั้ง จากนั้นจึงแต่งตั้งคณะกรรมการเยาวชนระดับตำบล

จากกิจกรรมปรากฏว่า ทางโครงการสามารถจัดตั้งคณะกรรมการเยาวชนตำบล คือ ตำบลสันทราย ตำบลป่าซาง และตำบลจันจว้าได้ไม่สามารถรวบรวมเยาวชนเข้าร่วมจัดตั้งคณะกรรมการเยาวชนตำบลได้สำเร็จ อย่างไรก็ตามสามารถเกิดคณะทำงานเฉพาะกิจที่ดำเนินกิจกรรมจวบจนสิ้นสุดโครงการ

ยกตัวอย่างบทสัมภาษณ์ของนายมณเฑียร ทราลัยยา คณะกรรมการเยาวชนตำบลสันทราย เล่าว่า

“ ทำกิจกรรมกับกลุ่มเยาวชนตำบลสันทราย เป็นปีแรกโดยเริ่มจากการที่พี่ ๆ เข้ามาให้ความรู้และสร้างโครงสร้างของกลุ่มมีการเลือกประธานและรองประธานคณะทำงานต่าง ๆ และตัวของข้าพเจ้าเองได้รับเลือกให้ทำงานในการเป็นผู้ประสานงานกลุ่ม ข้าพเจ้าจึงได้เข้ามารู้จักกับพี่ ๆ งานแรก คือ การอบรมบทบาทและประชาคม จากที่ไม่เคยทำกิจกรรมกลุ่ม และกิจกรรมที่มีการแสดงความคิดเห็น และแลกเปลี่ยนแนวคิด การเข้าถึงผู้ใหญ่ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อบต. หรือว่าเทศบาล ตัวข้าพเจ้าเองเริ่มเรียนรู้การเขียนโครงการเสนอ อบต. และเทศบาล เพื่อขอเงินสนับสนุนกิจกรรมของกลุ่มเยาวชนตำบลสันทราย ”

2.1.1.2 ประชุมคณะกรรมการเยาวชนตำบล

เป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการติดตามผลการจัดกิจกรรมของคณะกรรมการเยาวชน ซึ่งจะจัดขึ้นหลังจากเลือกตั้งคณะกรรมการเยาวชนตำบล เพื่อเป็นแกนนำหลักช่วยประสานแผนงานการจัดกิจกรรมของระดับตำบลร่วมกับทางโครงการ และองค์กรในชุมชน จึงเกิดการนัดหมายพูดคุยแผนงานในการประชุมคณะกรรมการเยาวชนตำบล ซึ่งจัดขึ้นทุกเดือนตามวาระการประชุมแต่ละครั้ง ประกอบด้วยแผนการจัดกิจกรรมในพื้นที่ ระดับตำบล ระดับหมู่บ้าน รายงานความคืบหน้าโครงการแจ้งข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ เช่น สถานการณ์ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเยาวชน สถานการณ์เอดส์ และการจัดกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน

ในการประชุมบางครั้งมักจะมีผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ภาครัฐเข้าร่วมมือประชุมเพิ่มรับรู้สถานการณ์ความเป็นมา ความคืบหน้า เท้าทันกับเปลี่ยนแปลงแผนกิจกรรมคอยให้คำปรึกษา และเสริมองค์ความรู้เรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม ถือว่าการประชุมเป็นเวทีเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้เด็กเยาวชน และผู้ใหญ่ที่มีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบการเมืองท้องถิ่น ได้มาพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เชื่อมร้อยความสัมพันธ์สามารถลดช่องว่างระหว่างวัย จนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพ พฤติกรรมของเยาวชน ดังเช่นนายมณฑิร ทราชธิยา กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตนเองจากเข้าร่วมโครงการฯ ดังนี้

“ พัฒนาการของตัวเองทางบวกข้าพเจ้าคิดว่าเป็นช่วงเวลาที่หาจากห้องเรียน คงจะไม่มีเพราะเป็นการทำงานแบบเกินตัว ทำให้ข้าพเจ้ากล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออก และกล้าที่จะพูด กล้าที่จะทำงานกับผู้ใหญ่ที่มองว่าเรายังเป็นเด็ก กล้าที่จะแก้ปัญหาและเป็นความท้าทายที่เราอยากทำ และทางลบ คือไม่มีเวลาอยู่กับครอบครัวและไม่มีเวลาว่างที่จะทำกิจกรรมกับเพื่อน และมีหน้าที่รับผิดชอบมากขึ้น ไม่มีเวลาเป็นของตัวเอง และเป็นเวลาที่เหนื่อยมาก แต่สิ่งเหล่านี้ก็ทำให้ตัวเองเป็นผู้ใหญ่มากขึ้น แต่ละกิจกรรมที่ทำมาทำให้ตัวข้าพเจ้าเองได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นความกล้าแสดงออก และกล้าที่จะเข้าสู่สังคมแบบผู้ใหญ่มากขึ้น ”

2.1.2 การสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชน

2.1.2.1 กิจกรรมระดับหมู่บ้าน

เป็นการสร้างความเข้าใจต่อการทำงานที่ลักษณะแบบขยายเครือข่ายเยาวชนจากเพื่อนถึงเพื่อนจากหมู่บ้านที่ประสบภาระการทำงานรณรงค์ป้องกันเอดส์สู่บ้านอื่นๆ ไกลเคียงพัฒนาจากเครือข่ายระดับล่างในหมู่บ้านผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของเยาวชน ชุมชน ตามกิจกรรม การประชุมประจำเดือน การจัดกีฬาต้านภัยยาเสพติดและเอดส์ การแจกถุงยางอนามัย สนทนากลุ่มย่อย จัดบอร์ดนิทรรศการในโอกาสต่างๆ เป็นต้น

2.1.2.2 กิจกรรมระดับตำบล

เป็นกิจกรรมที่สร้างกระแสการยอมรับบทบาทของเยาวชนกับการพัฒนาท้องถิ่นของเยาวชน เท่าที่ผ่านมายุวชนเป็นเพียงผู้เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน เพราะผู้ใหญ่เป็นผู้ดำเนินการทั้งหมด ต่อมาเมื่อเริ่มดำเนินโครงการก่อให้เกิดเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้น เมื่อเยาวชน ตลอดจนกลุ่มเยาวชนในระดับเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมร่วมกับท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น เช่น เยาวชนสามารถจัดกิจกรรมกับกลุ่มเยาวชนในชุมชนด้วยตนเอง เยาวชนเข้าไปมีส่วนร่วมจัดกิจกรรม อาทิเช่น งานลอยกระทง จัดค่ายเยาวชน ดังเช่นตัวอย่างกิจกรรมดังนี้

ตารางที่ 6.6 : แสดงการเปรียบเทียบกิจกรรมแต่ละตำบล

ตำบล กิจกรรม	ตำบลสันทราย	ตำบลป่าซาง	ตำบลจันทวีใต้
ระดับหมู่บ้าน	จัดบอร์ดนิทรรศการ ประชุมกลุ่มเยาวชน สนทนากลุ่มย่อย แจกจ่ายถุงยางอนามัย ค่ายเยาวชนป้องกันยาเสพติด	อบรมเยาวชนด้านภัยเอดส์ และยาเสพติด จัดบอร์ดนิทรรศการ จัดแข่งขันกีฬาหมู่บ้าน ประชุมกลุ่มเยาวชน สนทนากลุ่มย่อย แจกจ่ายถุงยางอนามัย	อบรมเยาวชนด้านภัยเอดส์และยาเสพติด จัดบอร์ดนิทรรศการ จัดแข่งขันกีฬาหมู่บ้าน ประชุมกลุ่มเยาวชน สนทนากลุ่มย่อย แจกจ่ายถุงยางอนามัย
ระดับตำบล	ประชุมคณะกรรมการเยาวชน อบรมเยาวชนสัมพันธ์ป้องกัน ภัยเอดส์และยาเสพติด ออกหน่วยเคลื่อนที่เยาวชนสัญจร กิจกรรมประเพณีชุมชน เช่น ลอย กระทง แห่เทียนเข้าพรรษา จัดแผนงานพัฒนาเยาวชนเสนอ ต่อองค์การบริหารส่วนตำบล	ประชุมคณะกรรมการเยาวชน จัดงานเวทีเยาวชนตำบลป่าซาง จัดแข่งขันกีฬาป่าซางคัพ ระดมทุนสมทบกองทุนเยาวชน จัดแผนงานพัฒนาเยาวชนเสนอ ต่อองค์การบริหารส่วนตำบล	อบรมแกนนำเยาวชน จัดแผนงานพัฒนา เยาวชนเสนอต่อ เทศบาล

จากตารางกิจกรรมแต่ละตำบลพอสรุปได้ว่า คณะกรรมการเยาวชนตำบลได้ดำเนินกิจกรรมภายใต้โครงการในลักษณะคล้ายคลึงกัน ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ หมู่บ้าน ตำบล

1. หมู่บ้าน ประกอบด้วย กิจกรรม อบรมเยาวชนด้านภัยเอดส์และยาเสพติด จัดบอร์ดนิทรรศการ จัดแข่งขันกีฬาหมู่บ้าน ประชุมกลุ่มเยาวชน สนทนากลุ่มย่อย แจกจ่ายถุงยางอนามัย

2. ตำบล ประกอบด้วย ประชุมคณะกรรมการเยาวชน คัดเลือกคณะกรรมการเยาวชน อบรมเยาวชนสัมพันธ์ป้องกันภัยเอดส์และยาเสพติด ออกหน่วยเคลื่อนที่เยาวชนสัญจร จัดงานเวทีเยาวชนตำบล ป่าซาง ระดมทุนสมทบกองทุนเยาวชน จัดแผนงานพัฒนาเยาวชนเสนอต่อองค์การบริหารส่วนตำบล สันทราย ป่าซาง และเทศบาลจันจว้า กิจกรรมประเพณีชุมชน เช่น ลอยกระทง แห่เทียนเข้าพรรษา และ จัดแข่งขันกีฬาป่าซางคัพ

เทคนิคการทำงานกับชุมชน

บทเรียนทางกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ ได้เรียนรู้จากกิจกรรมสร้างการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหายเอดส์ร่วมกับท้องถิ่นโดยแกนนำเยาวชน พบว่า การทำงานร่วมของท้องถิ่นในลักษณะจากสร้างภาคีความร่วมมือจากหลายหน่วยงาน ต้องคำนึงปัจจัยเงื่อนไขที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินโครงการ ดังเช่น

หน่วยงาน องค์กรท้องถิ่นมักจะหมุนเวียนเปลี่ยนแปลงบุคลากรเข้าร่วมกิจกรรมอยู่เสมอทำให้ขาดความต่อเนื่องของกิจกรรม ในบางครั้งต้องเสียเวลาในการทบทวนเนื้อหาที่ผ่านมา ประกอบกับผู้เข้าร่วมกิจกรรมมองถึงผลประโยชน์ที่ได้รับเป็นตัวเงิน เมื่อไม่มีเงินจึงไม่ยอมมาร่วมกิจกรรมและเปลี่ยนคนใหม่เข้าร่วมกิจกรรมแทน

ผู้นำชุมชนยังเข้ามามีส่วนร่วมกับโครงการน้อยทำให้ขาดความชัดเจนในบทบาทหน้าที่ และบางส่วนไม่ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาเยาวชน ส่งผลต่อประสานแผนงานกิจกรรมในระดับตำบล ด้านความร่วมมือ และการสนับสนุนงบประมาณเท่าที่ควร

ทัศนคติของผู้ใหญ่ที่มีต่อภาพลักษณ์ดั้งเดิมเยาวชน เช่น เยาวชนชอบทะเลาะวิวาทและชกต่อย มั่วสุมเสพยาบ้า ยาเสพติด ลักขโมย ชิงสุกก่อนห่าม ท้องก่อนแต่ง ฯลฯ เป็นทัศนคติด้านลบที่ทำให้ผู้ใหญ่ไม่ให้ความสำคัญงานของเยาวชน และเชื่อมั่นศักยภาพเท่าที่ควร

ท้องถิ่นไม่เล็งเห็นความสำคัญยังสนับสนุนการจัดกิจกรรมตามความต้องการ และผลประโยชน์ของตนเอง จะเห็นได้ว่าการพิจารณาจัดสรรงบประมาณงานเชิงรณรงค์เชิงกว้างไม่ได้รับสนับสนุนเท่าที่ควร อาจจะกล่าวได้ว่า ลักษณะงานเป็นนามธรรมไม่ได้เป็นรูปธรรมที่จะสามารถสร้างผลประโยชน์ให้กับผู้ที่ส่วนเกี่ยวข้องได้ทำให้แผนงานด้านพัฒนาชุมชน และสังคมจะอยู่ในระดับท้ายเสมอ

ความแตกต่างของบริบททางสังคม เป็นปัญหาหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินโครงการ เช่น ลักษณะภูมิประเทศ โครงสร้างการบริหารงานขององค์กรชุมชน นโยบายขององค์กรที่ไม่เอื้อต่อการทำงาน และบุคลากรขององค์กรชุมชน

การทำงานครอบคลุม : การทำงานเพียงด้านเดียว ของโครงการมุ่งประเด็นไปที่เยาวชน แต่ภายในชุมชนประกอบด้วยคนหลายๆกลุ่ม ดังนั้นการสนับสนุนขององค์กรส่วนท้องถิ่น ต้องให้ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมายและทุกประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชน ตำบล ดังนั้นการสนับสนุนงบประมาณกลุ่มเยาวชนจึงค่อนข้างมีน้อยและงบประมาณของโครงการฯในแต่ละตำบลไม่พอต่อการจัดกิจกรรมของเยาวชน

การทำงานกับกลุ่มเยาวชน : เพื่อสร้างสภาพเยาวชน ควรเริ่มจากระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล ซึ่งจะนำไปสู่สถานเยาวชนอำเภอแม่จัน และควรขับเคลื่อนงานเชิงรณรงค์ป้องกัน สถานด้านการดูแลผู้ติดเชื้อเอดส์ และผลักดันงานระดับนโยบาย ตามประเด็นสาธารณะ เช่น สุขภาพ ยาเสพติด สิ่งแวดล้อม ประชาธิปไตย อาชีพ วัฒนธรรม ฯลฯ

ทักษะการสื่อสาร : การติดต่อประสานงานกับผู้ใหญ่ในการพูดคุยสร้างเข้าใจ บางครั้งสื่อสารไม่รู้เรื่องส่งผลการทำงานมักจะไม่ค่อยได้รับความร่วมมือเท่าที่ควร และอีกเรื่องทักษะการจัดกิจกรรมด้านการเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมกลุ่มอาจจะต้องใช้เวลาในเรียนรู้ จัดกิจกรรมบ่อยๆ จนเกิดความชำนาญขึ้นมาเป็นระดับ

ประสิทธิภาพ : โครงการที่จะสามารถดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพนั้น ต้องอาศัยการดำเนินงานในระยะยาว ต้องพยายามขับเคลื่อนเนื้องานเอดส์ควบคู่กับงานพัฒนาประเด็นอื่นๆ ของชุมชนไปพร้อมกัน อาทิเช่น งานยาเสพติด สิ่งแวดล้อม ประชาธิปไตย ในลักษณะงานเชิงองค์รวมสามารถทำงานได้ครอบคลุมพื้นที่ กลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายทั้ง เยาวชน พ่อบ้าน แม่บ้าน ผู้สูงอายุและควรดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่อง

กิจกรรมสร้างกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคมผ่านสื่อวิทยุ

แนวคิดการทำงาน

เมื่อประมาณกลางปี พ.ศ. 2542 ทางกลุ่มฯ เริ่มจัดรายการวิทยุเยาวชนเพื่อเยาวชน " รายการเพื่อนร่วมฝัน" โดยได้รับการติดต่อประสานงาน และการเปิดโอกาสจากเจ้าหน้าที่มูลนิธิเข้าถึงเอดส์ สำนักงานเชียงราย ให้มาจัดรายการวิทยุแทนรายการเดิม ซึ่งสอดคล้องกับบทคัดย่อ ประสพการณ์และผลงานที่ผ่านมาของมูลนิธิเข้าถึงเอดส์ : เอกสารโครงการผู้หญิงปลอดภัยกล่าวว่า “ แอคแซสเชียงราย จัดรายการเพศศึกษาสำหรับเยาวชนขึ้น จึงได้ยุติการเช่าเวลาจากสถานีวิทยุเพื่อการผลิตรายการคงดำเนินการต่อไปเฉพาะส่วนของรายการที่ได้รับการสนับสนุนเวลาฟรีจากสถานีวิทยุในจังหวัดเชียงราย สัปดาห์ละ 30 นาที ในรายการ “ด้วยแรงใจ” ซึ่งเป็นสาระสำหรับผู้ได้รับเชื้อเอชไอวีและชุมชน และอีกสัปดาห์ละ 30 นาที สำหรับรายการ “ เกี้ยวเกี้ยว ” ซึ่งเป็นรายการเพศศึกษาสำหรับเยาวชน ปัจจุบันได้สนับสนุนให้เครือข่ายเยาวชนเชียงรายได้มีบทบาทในการผลิตรายการวิทยุ ” นั่นจุดเริ่มต้นแรกการใช้วิทยุเป็นสื่อกลางรณรงค์สร้างกระแสทางสังคม

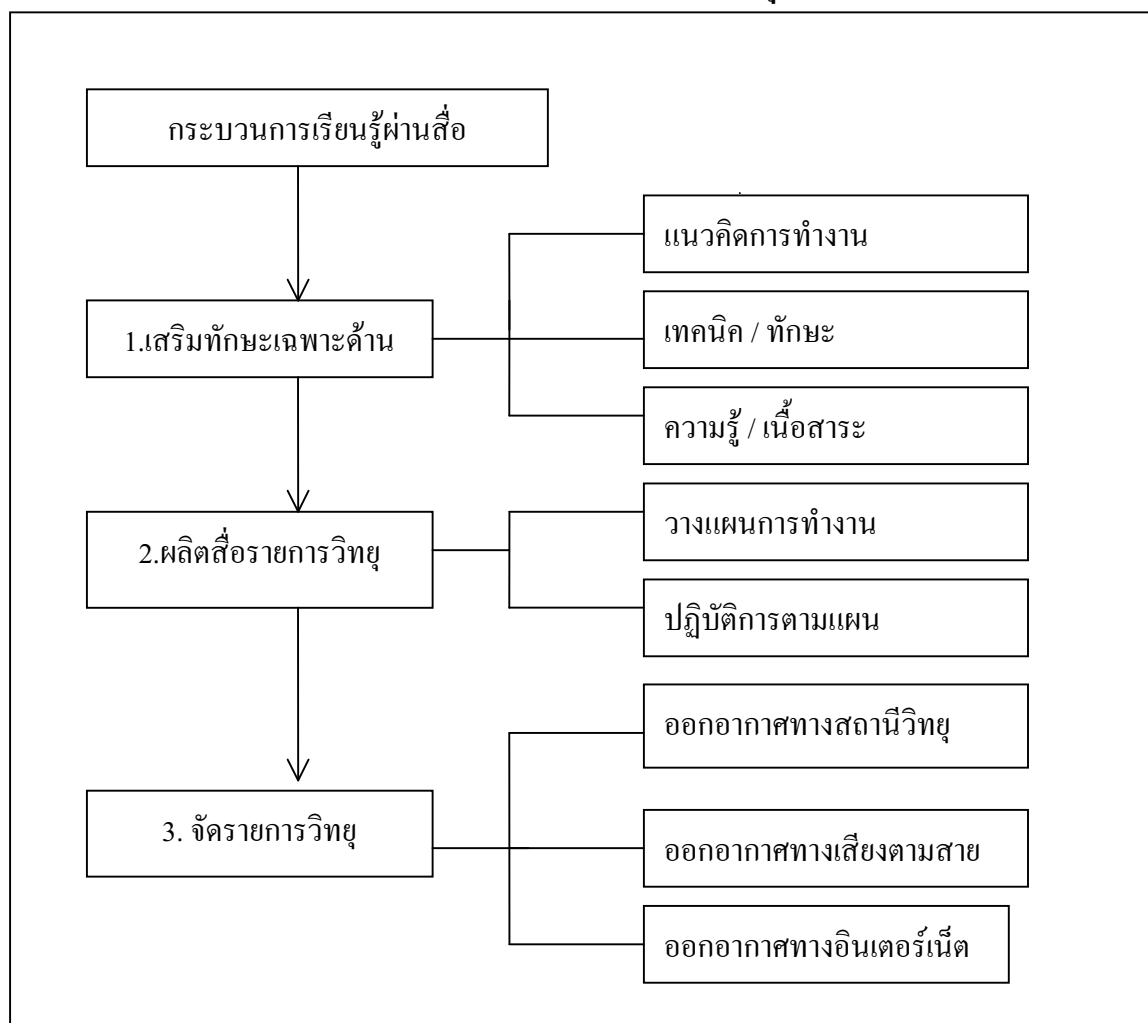
วัตถุประสงค์

- ◆ เพื่อเปิดพัฒนาศักยภาพการทำงานของทีมงานรายการวิทยุเพื่อนร่วมฝัน เกี่ยวกับเทคนิคทักษะด้านต่าง ๆ ของรายการวิทยุให้มีรูปแบบที่ทันสมัย และตรงตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย
- ◆ เพื่อเป็นเวทีได้เรียนรู้การดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการผลิตสื่อ ในการตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ตามประเด็นต่าง ๆ เอดส์ ยาเสพติด ข่าวดาราปัจจุบัน ฯ โดยใช้กระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมของเยาวชนเพื่อเยาวชน
- ◆ เพื่อเป็นสื่อกลางให้ข้อมูลข่าวสารและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับการดำเนินชีวิตในปัจจุบันระหว่างกลุ่มเยาวชน ลักษณะ "จากเพื่อนถึงเพื่อน" โดยใช้รายการวิทยุเป็นสื่อ
- ◆ เพื่อสร้างเครือข่ายการทำงานในลักษณะจากเพื่อนถึงเพื่อน ของนักเรียนมัธยมแต่ละโรงเรียนอำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

ลักษณะของการจัดกิจกรรม

กิจกรรมสร้างกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคมผ่านสื่อวิทยุ หรือการจัดรายการเพื่อนร่วมฝัน ผ่านทางสถานีวิทยุ คือกระบวนการการเปิดโอกาสให้เยาวชนเข้ามาผลิตสื่อสำหรับเยาวชนด้วยตัวเยาวชนเอง โดยการเรียนรู้ลองผิดลองถูก สรุปบทเรียนร่วมกัน พัฒนาอย่างต่อเนื่อง สามารถนำกระบวนการทำงานมาถ่ายทอดประสบการณ์สู่รุ่นน้อง

แผนผังที่ 6.7 : แสดงขั้นตอนการจัดกิจกรรมผ่านสื่อรายการวิทยุ

จากแผนผังแสดงขั้นตอนการจัดกิจกรรมผ่านสื่อรายการวิทยุ จะเห็นได้ว่า กระบวนการเรียนรู้ผ่านสื่อ จะแบ่งออกเป็น 3 ระดับหลักๆ การเสริมทักษะเฉพาะด้านเทคนิค ทักษะการใช้เครื่องเสียง ฯลฯ องค์ความรู้ เนื้อสาระเรื่องต่างๆ เรื่องโรคเอดส์ สิทธิเด็ก ขั้นตอนมาเป็นผู้มีโอกาสได้เรียนรู้จากทดลอง ปฏิบัติจนเกิดทักษะ ความชำนาญ จนสามารถจัดรายการวิทยุเพื่อสร้างกระแสทางสังคม ซึ่งทั้ง 3 ขั้นตอนสามารถพัฒนาควบคู่กันไป ดังเช่น นำเสนอต่อไปนี้

1. การเสริมทักษะเฉพาะด้าน

เป็นการพัฒนาศักยภาพให้แก่ทีมงานรายการเพื่อนร่วมฝันในการผลิตรายการวิทยุ ด้านแนวคิด เสริมเทคนิค ทักษะการผลิตรายการ และพัฒนาองค์ความรู้จะนำไปสื่อสารต่อกับกลุ่มผู้ฟัง โดยส่วนใหญ่ จะวิธีการประชุม ทักษะศึกษาคูงาน และการอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการผลิตสื่อวิทยุ

ทีมวิจัยขอยกตัวอย่าง กิจกรรมหนึ่งที่สามารถพัฒนาทักษะเฉพาะของทีมงานเพื่อนร่วมฝัน ซึ่งอ้างอิงจากรายงานอบรมนักจัดรายการวิทยุเยาวชนเพื่อเยาวชน คือการจัดอบรมนักจัดรายการวิทยุเยาวชนเพื่อเยาวชน ระหว่างวันที่ 10 – 13 ตุลาคม 2546 ณ บ้านสวนนางแลรีสอร์ท ต.ท่าสุต อ.เมือง จ. เชียงราย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างบทบาทเยาวชนกับการพัฒนาสื่อ โดยกระบวนการวิเคราะห์ เรียนรู้การผลิตผ่านรายการวิทยุ และจะนำไปปรับใช้เป็นแนวทางการดำเนินกิจกรรมสำหรับเยาวชนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของเยาวชน

การฝึกอบรมแบ่งออกเป็น 4 วัน วันที่ 10 ตุลาคม 2546 เป็นวันแรกของการอบรมทางทีมวิทยากร เริ่มการจัดกิจกรรม โดยการละลายพฤติกรรม / สันทนาการเพื่อสร้างความคุ้นเคยระหว่าง ผู้เข้าร่วมอบรม และทีมวิทยากร หลังจากนั้นจึงร่วมกันจัดปรับความคาดหวังต่อการอบรม รวมถึง การสร้างข้อตกลงการอยู่ร่วมกัน และเริ่มเข้าสู่เนื้อหาของการจัดการอบรม กิจกรรมที่ 1 วาดภาพ – ฟังเขาเล่า ซึ่งเน้นความสำคัญของกระบวนการสื่อสาร โดยเฉพาะ ผู้ส่งสาร สาร ผู้รับสาร

วันที่สอง (11 ตุลาคม 2546) เริ่มจากทบทวนกิจกรรมวันวาน เข้าสู่เนื้อหาด้วยกิจกรรมเรื่องเรา เรื่องสื่อ และต่อมาด้วยกิจกรรมถ้าวัยรุ่นจะมีแฟน ซึ่งทั้งสองกิจกรรมดังกล่าวชี้ให้เห็นว่ากลุ่มผู้ฟังรายการวิทยุมีความหลากหลายทั้งด้านวัยวุฒิ คุณวุฒิ ความแตกต่างทางความคิด และพฤติกรรมการแสดงออก ดังนั้นการจัดรายการวิทยุควรคำนึงถึงขอบเขตเนื้อหา และความเหมาะสมของการสื่อสาร ต่อจากนั้นเป็น กิจกรรมอนุมาน...หรือข้อเท็จจริง และข่าวน้องแดงโม ซึ่งเป็นกิจกรรมหนึ่งที่เน้นถึงการวิเคราะห์สื่อ การรู้เท่าทันทันสื่อ รวมถึงการเขียนข่าว และการนำเสนอข่าวหลังจากนั้นช่วงภาคค่ำ ทางทีมงานจึงได้นำ ผู้เข้าร่วมอบรมและพี่เลี้ยงไปเยี่ยมชมการจัดรายการวิทยุเพื่อนร่วมฝัน เวลา 18.00 – 19.00 น. ทางคลื่น FM 103.0 MHz วิทยุชุมชนร่วมด้วยช่วยกันจังหวัดเชียงราย - สถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัด เชียงราย นอกจากนั้นตัวแทนเยาวชนที่เข้าร่วมอบรมสัมภาษณ์ออกรายการวิทยุเพื่อนร่วมฝัน ตามประเด็น ได้เรียนรู้อะไรบ้างจากการ อบรมครั้งนี้

วันที่สาม (12 ตุลาคม 2546) เริ่มจากทบทวนกิจกรรมวันวาน เข้าสู่กระบวนการผลิตรายการวิทยุ ด้วยกิจกรรมรู้จักสื่อรายการวิทยุ ตั้งแต่องค์ประกอบการผลิตสื่อ เทคนิคการจัดรายการ รายการวิทยุที่คุณชื่นชอบ เพื่อเรียนรู้หลักการทั่วไป และหลักการเบื้องต้นของการจัดรายการวิทยุ หลังจากนั้นจึงเสริมเทคนิคการค้นหาข้อมูลข่าวสารทางอินเทอร์เน็ต ที่มีความรวดเร็ว และทันสมัย ซึ่งเป็นอีกช่องทางหนึ่ง จากนั้นแบ่งกลุ่มให้ช่วยกันระดมความคิดเกี่ยวกับการผลิตรายการวิทยุ ตั้งแต่ รูปแบบรายการ จึงเกิด สปอต เนื้อหาสาระ โดยมีความยาว 20 นาที เริ่มตั้งแต่เวลา 15.00 น. จนถึง 12.00 น.วันสุดท้ายของการอบรม

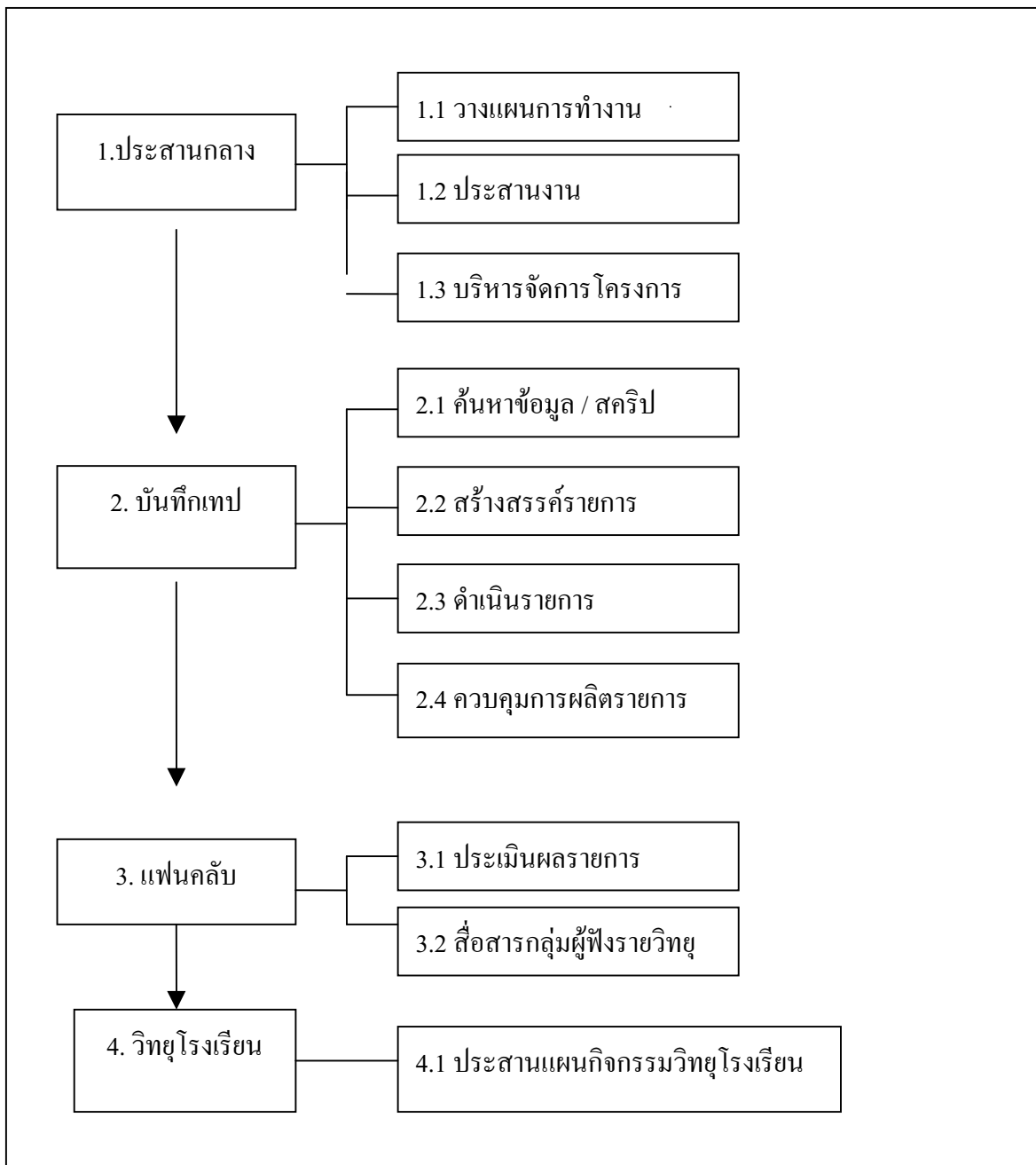
วันที่สี่ (13 ตุลาคม 2546) เริ่มจากการผลิตรายการวิทยุต่อเนื่อง หลังจากนั้นแต่ละกลุ่มนำเสนอ สื่อรายการวิทยุของแต่ละกลุ่ม / รายการ โดยให้ทุกกลุ่มเปิดและร่วมกันประเมินรายการวิทยุ ตั้งแต่ สมาชิกกลุ่ม ผู้เข้าร่วมอบรมกลุ่มอื่น และวิทยากรพิเศษนักจัดรายการวิทยุอิสระ สุดท้ายของกิจกรรมเป็น สรุปกระบวนการอบรม พร้อมทั้งประเมินผลการอบรมครั้งนี้ พบว่า ผู้เข้าร่วมอบรมมีความรู้ เกิดทักษะ การผลิตรายการวิทยุ สามารถแยกออกเป็น 3 ระดับ 1) พฤติกรรมการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยได้ความรู้เรื่องการจัดรายการวิทยุ ตั้งแต่ องค์ประกอบของสื่อ เทคนิคการสื่อสาร การวิเคราะห์สื่อ การพุดรูปแบบรายการวิทยุ การจัดรายการวิทยุ ได้ทักษะการพุดจาก ดีเจ มีอาชีพ กระบวนการผลิตรายการวิทยุ เทคนิคของการพุด ของดีเจ และทราบข้อมูลผลผลิตของการจัดรายการ รวมถึงการเรียนรู้กระบวนการคิด ทั้งกระบวนการของงานกลุ่มและงานเดี่ยว 2) พฤติกรรมมีส่วนร่วมและแสดงออก ได้ทำสิ่งใหม่ไม่เคยทำมาก่อน เช่น การพุดในรายการวิทยุ ได้มุมมองที่หลากหลายแตกต่างจากที่ ได้รู้เป้าหมายในการทำสิ่งต่างๆ การคิดแบบออกนอกกรอบ คิดแบบมีสาระ และได้แลกเปลี่ยนและแสดงความคิดเห็น 3) พฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคม อาทิเช่น ได้เข้าร่วมกิจกรรม ทำกิจกรรม ความสนุกสนาน เพื่อนใหม่ การอยู่ร่วมกัน ความผูกพัน รู้จักการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์มากขึ้นในช่วงปิดเทอม และสำคัญที่สุดผู้เข้าร่วมอบรมได้แลกเปลี่ยนภาษาและวัฒนธรรมระหว่างภาคเหนือ – อีสาน

2. ผลิตสื่อรายการวิทยุ

กระบวนการพัฒนาทีมงานเพื่อนร่วมฝัน จะให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ที่ได้จากการทดลอง ฝึกปฏิบัติจริง ฉะนั้นการอบรมพื้นฐานเกี่ยวกับรายการวิทยุ ถือว่าขั้นตอนเริ่มแรก และขั้นตอนมาที่มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนกัน คือ การที่ได้มีโอกาสนำเทคนิคการอบรมนำมาใช้ในการผลิตรายการวิทยุ ดังนั้นการผลิตรายการวิทยุจะให้ความสำคัญขั้นตอนนี้มากเป็นพิเศษ ถือว่าเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์

ดังนั้นการทำงานของทีมงานเพื่อนร่วมฝันแบ่งการทำงาน ออกเป็น 4 ฝ่ายหลักๆ ด้วย แต่ละฝ่ายจะมีหน้าที่บทบาทการทำงานที่แตกต่างกัน เพื่อเชื่อมประสานงาน หนุนช่วยการทำงานให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน สามารถพัฒนาประสิทธิภาพของงานได้ดี ดังเช่น

แผนผังที่ 6.8 : โครงสร้างการทำงานทีมงานเพื่อนร่วมฝัน

1. ประสานกลาง

1.1 วางแผน และประสานงานการทำงาน

บทบาทหน้าที่รับผิดชอบ และขอบเขตการทำงานในด้านวางแผนการทำงาน ให้เป็นไปตามแผนงานโครงการที่วางไว้ เริ่มคิดวางแผนกิจกรรม นัดหมายประชุมทีมงาน กระตุ้นการจัดกิจกรรมตามแผนงาน รวมถึงติดตามผลการทำงานของแต่ละฝ่ายประสบปัญหาอุปสรรคอย่างไรบ้าง แสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหา และประสานงานหน่วยงานอื่นๆ ภายนอกทั้งภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน เช่น มูลนิธิเข้าถึงเอดส์สำนักงานเชียงราย สถาบันวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดเชียงราย (สวท.) สถาบันวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดเชียงราย - วิทยุชุมชนร่วมด้วยช่วยกัน สถาบันวิทยุกระจายเสียง 914 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา กองบัญชาการทหารสูงสุด (นทพ.) สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงราย ซึ่งประสานงานเกี่ยวกับห้องอัดเสียง บันทึกเสียง เป็นต้น

1.2 ประสานทรัพยากร และบริหารจัดการโครงการ

บทบาทหน้าที่รับผิดชอบบริหารจัดการโครงการ วางแผนบริหารจัดการด้านงบประมาณในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้ง เกี่ยวกับการประเมินค่าใช้จ่าย และจัดทำรายงานความก้าวหน้าโครงการ พร้อมทั้งอำนวยความสะดวกทุกอย่าง

ดังเช่นบทสนทนาในขณะประชุม ที่กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของทีมงานดังนี้

“ พี่โอ พี่หนึ่ง ทำทุกอย่างเพื่อพัฒนาทีมงาน ทั้ง อบรม อบรมพัฒนาโครงการ และเป็นคนบริหารจัดการทั้งหมด ตอนนี้เราจะต้องอาศัยทีม ยึดทีมเป็นหลัก เราคงทำเหมือนแต่ก่อนไม่ได้ ดังนั้นเราต้องทำงานตามสายงานแต่ละฝ่าย เพื่อวันหนึ่งน้องออกไปแล้วจะได้มีคนมาช่วยทำแทนงานจะได้มีคุณภาพมากขึ้น ”

2. บันทึกเทปรายการวิทยุ

บทบาทหน้าที่รับผิดชอบการผลิตรายการวิทยุเพื่อนร่วมฝันเริ่มตั้งแต่ การกำหนดประเด็นหลัก รอง วางผังรายการร่วมกัน ค้นหาข้อมูลเขียนสคริป จดรายการวิทยุ ควบคุมการผลิต ซึ่งทีมงานของฝ่ายแยกย่อยไปตามความถนัดของแต่ละคน

2.1 ค้นหาข้อมูล สคริป : ค้นหาข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต โทรศัพท์ หนังสือพิมพ์ นิตรสาร ฯลฯ รวบรวมข้อมูลตามประเด็นที่วางผังไว้

2.2 สร้างสรรค์รายการ : กำหนดรูปแบบรายการ วิธีการนำเสนอ รวมถึงการเล่นเกมส์

2.3 ดำเนินรายการ : การเล่นเกมส์ และผู้ดำเนินรายการวิทยุ เขียนสคริปรายการตามผังรายการ จัดেলাภาษาเหมาะสมกับตัวเอง จดรายการวิทยุและผลิตจึงเกิด สปอร์ต ว็อกฟ็อกด้วย

2.4 ควบคุมการผลิตรายการ : การควบคุมการผลิตรายการวิทยุ อาทิเช่น ประชุมทีมร่วมกันกำหนดเนื้อหาการนำเสนอ ติดตามประสานงาน ตรวจสอบเช็คเครื่องเสียง คู่มือทีมงาน และอำนวยความสะดวกทั้งหมด ดังเช่นนายอภิษฐ์ จี้อาติชัย หัวหน้าฝ่ายบันทึกเทปรายการวิทยุ ได้กล่าวถึงการทำงานไว้ว่า

“ ก่อนการบันทึกเสียงทีมงานบันทึกเทป จัดรายการวิทยุทุกครั้งทีมงานจะมีการปรึกษาหารือกันเรื่องสคริป และสร้างความเข้าใจตามประเด็นเนื้อหาตลอดจนถึงการจัดเกลาภาษาที่เหมาะสม รวมทั้งการเตรียมวัสดุอุปกรณ์ในการบันทึกเสียง อันประกอบด้วย เครื่องเสียง เทปเปล่า จิงเกิ้ล สปอร์ต สคริป เพลง โน้ต จดหมาย ผลิตรายการให้เสร็จสิ้น และตรวจเช็คทุกครั้ง ”

3. แฟนคลับ

บทบาทหน้าที่รับผิดชอบติดตามประเมินผลรายการวิทยุ โดยการประเมินผลกลุ่มผู้ฟังรายการเพื่อนร่วมฝัน และกิจกรรมเชื่อมประสานงานทำงานร่วมกับฝ่ายอื่นๆ

3.1 ประเมินผลรายการ

กิจกรรมย่อยของการประเมินรายการ คือ การรับสมัครแฟนคลับ จัดทำบัตรสมาชิกแฟนคลับ จัดทำเนียบสมาชิกแฟนคลับ และรวบรวมเอกสาร จดหมายแฟนคลับ ในกรณีที่ผู้ฟังรายการเขียนจดหมายเข้าพูดคุย แสดงความคิดเห็น หรือร่วมเล่นเกมส์ โทรศัพท์มาของเพลง ฝากโน้ต และบันทึกแบบประเมินผลการตอบรับผู้ฟังรายการวิทยุ และรวบรวมข้อมูลทั้งหมดเป็นออกแบบการประเมินผลรายการ

3.2 การสร้างการมีส่วนร่วมกลุ่มผู้ฟังรายการวิทยุ

กิจกรรมย่อยๆที่จะสร้างความสัมพันธ์ ผูกไมตรีกับผู้ฟังรายการวิทยุ คือ การผลิตการ์ด (ภาพวาด) ส่งแก่สมาชิกแฟนคลับตามวาระเทศกาลต่างๆ เช่น วันเกิด ปีใหม่ วันวาเลนไทน์ หรือการส่งข้อมูลข่าวสารความคืบหน้าของการจัดกิจกรรมโครงการ ผ่านทางสารพัดดอกไม้ วารสารเพื่อนร่วมฝัน ดังเช่น นายธงชัย จันทร์ขาว หัวหน้าฝ่ายแฟนคลับ กล่าวถึงแนวคิดของแฟนคลับไว้ว่า

“ การจัดรายการวิทยุ เป็นอะไรที่ประเมินยากมาก พี่สวี่ พี่ไอ้ และพวกเราจึงช่วยคิดว่าทำอย่างไรถึงรู้ว่าผู้ฟังรายการเรา จึงมีการรับสมัครแฟนคลับ ฝากโน้ต ขอเพลง และจัดกิจกรรมแฟน คลับสัญจร ”

4. วิทยุโรงเรียน

บทบาทหน้าที่รับผิดชอบการติดตามและหนุนช่วยการทำงานทีมงานวิทยุโรงเรียนทั้ง 3 โรงเรียน อันประกอบด้วยโรงเรียนแม่จันวิทยาคม โรงเรียนจันจว้าวิทยาคม โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์แม่จัน

4.1 ประสานแผนกิจกรรมวิทยุโรงเรียน

การติดต่อประสานงานกับคณะครูอาจารย์ในโรงเรียน เพื่อความร่วมมือและอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรม และการวางแผนร่วมกับอาจารย์ชมรมประชาสัมพันธ์ดำเนินกิจกรรมของแต่ละโรงเรียน อาทิเช่น ประกาศรับสมัคร คัดเลือกทีมงานวิทยุโรงเรียนเข้ารับการอบรมนักจัดรายการวิทยุเพื่อนร่วมฝัน ประชุมวางแผนงาน จัดรายการวิทยุในโรงเรียน (เสียงตามสาย) และกระตุ้นการจัดกิจกรรมเนื่องในโอกาสพิเศษ เช่น วันวิชาการ วันเด็ก วันแม่แห่งชาติ

และติดตามแผนงานการจัดเสียงตามสายของวิทยุโรงเรียน เพื่อประเมินความต้องการ ปัญหาอุปสรรค ผลสำเร็จของการดำเนินโครงการวิทยุโรงเรียน พร้อมหาแนวทางในการขยายผลต่อเนื่องใน

โรงเรียนอื่นๆ ต่อไป ดังเช่นนายจิรกาญจน์ จินดาธรรม หัวหน้าฝ่ายวิทยุโรงเรียน กล่าวถึงวิทยุโรงเรียนไว้ว่า

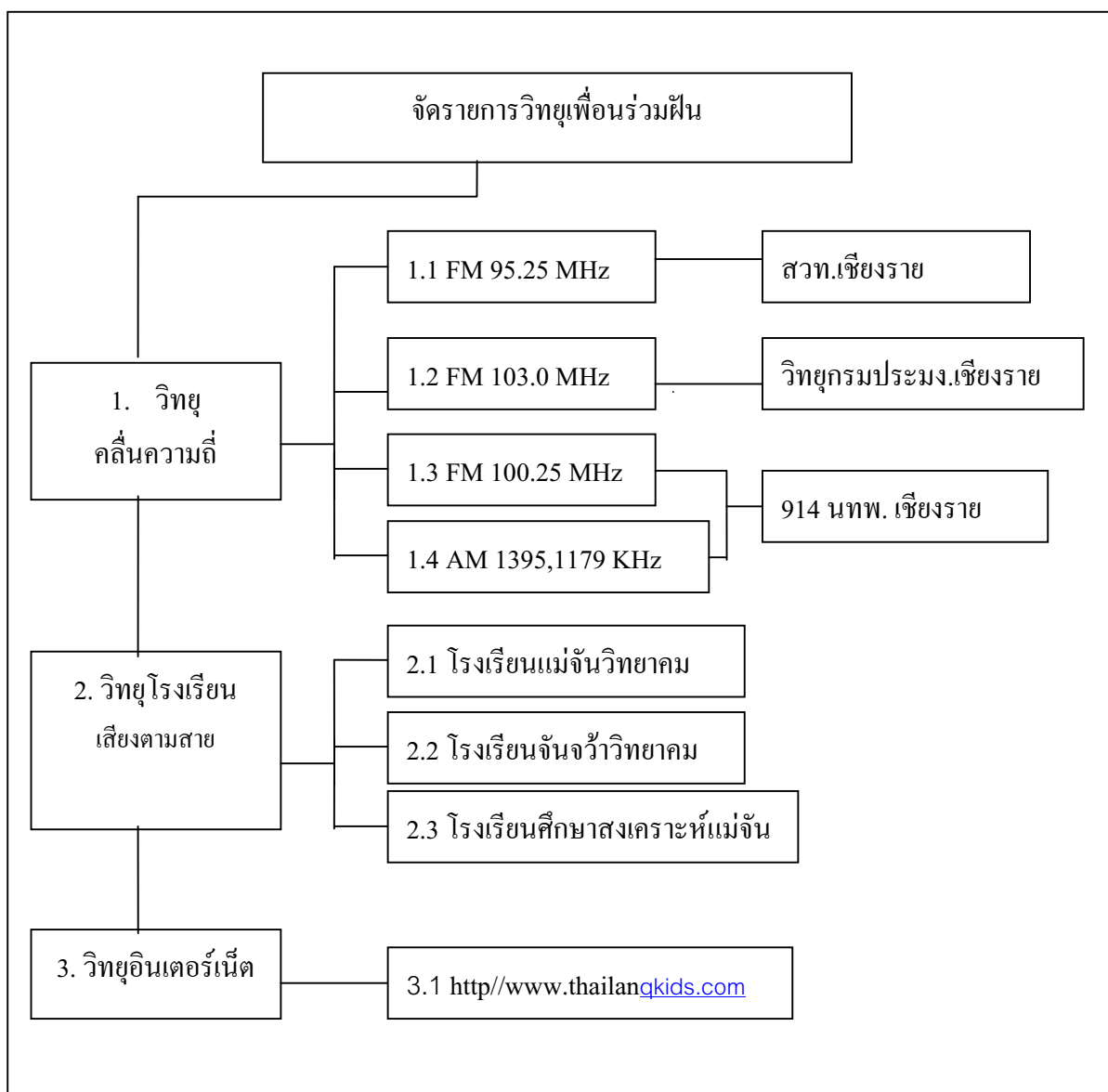
“ กิจกรรมวิทยุโรงเรียนเป็นการประเมิณกลุ่มผู้ฟังรายการ อีกรูปแบบหนึ่ง เพราะเราสามารถจัดกิจกรรมย่อยๆ กับเยาวชนโรงเรียนได้ง่าย ถือว่าเป็นการประชาสัมพันธ์รายการด้วย และยังการปูพื้นฐานทักษะการจัดรายการให้กับทีมงานรุ่นใหม่ ที่จะขึ้นมาจัดรายการวิทยุเพื่อนร่วมฝัน แทนรุ่นพี่ ”

4.จัดรายการวิทยุ

รายการวิทยุเป็นสื่อประชาสัมพันธ์ที่สามารถให้ความรู้ได้ครอบคลุมพื้นที่กว้าง อีกทั้งยังเข้าถึงกลุ่มผู้ฟังได้ง่าย แม้ขณะปฏิบัติงาน หรือประกอบกิจกรรมต่างๆ อยู่ และจุดเด่น คือ เป็นสื่อที่สามารถสอดแทรกความรู้ผ่านความบันเทิงได้ ดังนั้นเลือกใช้สื่อชนิดนี้

พัฒนาการของการจัดรายการเพื่อนร่วมฝัน เริ่มตั้งแต่ มิถุนายน 2542 ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย - จังหวัดเชียงราย ทุกวันศุกร์ เวลา 19.30 - 20.00 น. FM 95.25 MHz จากนั้นเปลี่ยนมาจัดรายการ วันอังคาร เวลา 20.30 - 21.00 น จนกระทั่งสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย - จังหวัดเชียงรายปรับผังรายการ ปรากฏว่า หลุดผังรายการจึงเปลี่ยนมาจัดรายการวิทยุทางสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมง –วิทยุชุมชนร่วมด้วยช่วยกันจังหวัดเชียงราย ทุกวันเสาร์ เวลา 18.00 - 19.00 น. FM 103.0 MHz เมื่อประมาณต้นเดือนมกราคม 2547 ได้ยุติการจัดรายการวิทยุ เพราะประสบปัญหาทางการบริหารจัดการงบประมาณ ปัจจุบันนี้ได้จัดรายการวิทยุทางสถานีวิทยุกระจายเสียง 914 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา กองบัญชาการทหารสูงสุดวันอาทิตย์ เวลา 05.00 - 05.30 น. สัปดาห์ 1,3,5 ของเดือน FM 100.25 MHz และเวลา 09.00 - 10.00 น. AM 1395 1179 KHz และจัดรายการวิทยุทางอินเทอร์เน็ตทาง <http://www.thailanqkids.com> วันเสาร์ เวลา 11.00 – 12.00 น.

แผนผังที่ 6.9 : แสดงการจัดรายการวิทยุเพื่อนร่วมฝัน

1. วิทยุคลื่นความถี่

เป็นการจัดรายการวิทยุเพื่อนร่วมฝัน บนคลื่นความถี่ของทางสถานีวิทยุกระจายเสียง ในจังหวัดเชียงราย ซึ่งมีทั้งการบันทึกเทปห้องอัดเสียง แล้วนำเทปรายการไปออกอากาศสถานีวิทยุ หรือไปจัดรายการวิทยุออกอากาศสดที่ห้องบันทึกเสียงสถานีวิทยุ

1.2 ช่วงระยะเวลาการออกอากาศ

1.1 FM 95.25 MHz

- ทุกวันศุกร์ เวลา 19.30 - 20.00 น. FM 95.25 MHz สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย - จังหวัดเชียงราย

- ทุกวันอังคาร เวลา 20.30 - 21.00 น. FM 95.25 MHz สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย – จังหวัดเชียงราย

1.2 FM 103.0 MHz

- ทุกวันเสาร์ เวลา 18.00 - 19.00 น. FM 103.0 MHz สถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมง – วิทยุชุมชนร่วมด้วยช่วยกันจังหวัดเชียงราย

1.3 FM 100.25 MHz

- วันอาทิตย์ เวลา 05.00 - 05.30 น. สัปดาห์ 1,3,5 ของเดือน FM 100.25 MHz สถานีวิทยุกระจายเสียง 914 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา กองบัญชาการทหารสูงสุด จำนวน สัปดาห์

1.4 AM 1395,1179 KHz

- วันอาทิตย์ เวลา 09.00 - 10.00 น. AM 1395 1179 KHz สถานีวิทยุกระจายเสียง 914 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา กองบัญชาการทหารสูงสุด

2. วิทยุโรงเรียน (เสียงตามสาย)

เป็นการจัดรายการวิทยุ ผ่านเสียงตามสาย หรือหอคกระจายข่าวประจำโรงเรียน ทางกลุ่มสร้างฝันวันใหม่โดยฐานคิดจากการจำลองรูปแบบจัดรายการวิทยุเพื่อนร่วมฝัน นำไปทดลองและขยายผลการจัดรายการวิทยุเยาวชนในโรงเรียน ประกอบด้วย

- 2.1 โรงเรียนแม่จันวิทยาคม ทุกวันจันทร์ เวลา 12.30-13.00 น.
- 2.2 โรงเรียนจันจว้าวิทยาคม ทุกวันพฤหัสบดี เวลา 12.30-13.00 น.
- 2.3 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์แม่จัน ทุกวันพุธ เวลา 12.30-13.00 น. และวันเสาร์ เวลา 16.30-17.00 น.

3. วิทยุอินเทอร์เน็ต

เป็นอีกช่องทางหนึ่ง ที่จะสามารถจัดรายการวิทยุ บนอินเทอร์เน็ต ซึ่งทีมงานเพื่อนร่วมฝันจัดรายการวิทยุร่วมกับเครือข่ายวิทยุเด็กและเยาวชน 9 จังหวัด ทาง <http://www.thailanqkids.com> ในวันเสาร์ เวลา 11.00 – 12.00 น.

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ คือ รายละเอียดของการจัดรายการวิทยุเพื่อนร่วมฝัน ตั้งแต่ปี 2542 เป็นต้นมา ทั้งทางคลื่นความถี่ของสถานีวิทยุกระจายเสียง หอคกระจายข่าว หรือเสียงตามสายประจำโรงเรียน และบนอินเทอร์เน็ต อันเป็นผลมาจากการผลิตรายการวิทยุ ในรูปแบบต่างๆ เช่น การบันทึกเทปรายการวิทยุ จัดรายการวิทยุออกอากาศสดทางห้องบันทึกเสียงสถานีวิทยุ และจัดรายการบนคอมพิวเตอร์

ประเด็นการนำเสนอ

ทีมรายการวิทยุเพื่อนร่วมฝัน จะให้ความสำคัญกับประเด็นการนำเสนอในรายการวิทยุ ก่อนการนำเสนอสาระต้องประชุมกำหนดเนื้อหาสาระในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารผ่านรายการวิทยุ ประเด็นหลักๆ ดังนี้ ความรู้เรื่องโรคเอดส์ อนามัยการเจริญพันธุ์ สิทธิเด็ก การใช้ชีวิตในวัยรุ่น และครอบคลุมไปประเด็นที่สัมพันธ์ เช่น สถานการณ์ปัญหาเยาวชน วัยรุ่นกับสื่อยุคใหม่ บทบาทเยาวชนกับการมีส่วนร่วมต่อชุมชน เทคโนโลยี และสถานการณ์ปัจจุบัน จากนั้นมาร่วมกันกำหนดประเด็นการนำเสนอหลักประจำเดือน และแยกรายละเอียดย่อยๆ นำเสนอในแต่ละสัปดาห์ให้เกิดความเชื่อมโยงกัน

ทีมวิจัย แบนผังการจัดรายการวิทยุในภาคผนวก ณ ที่นี้ขอยกตัวอย่างประเด็นการจัดรายการวิทยุเพื่อนร่วมฝัน ในช่วงรอบรู้รอบโรคเอดส์ ดังนี้

ตารางที่ 6.7 : แสดงผังการจัดรายการวิทยุเพื่อนร่วมฝัน

แผนผังรายการเพื่อนร่วมฝัน ประจำเดือนกุมภาพันธ์ – เมษายน 2546		
ครั้ง	ประเด็น	เนื้อหา
1	-วัยรุ่นกับการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย สรีระ ของวัยรุ่น (ชาย-หญิง)	นำเสนอเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของร่างกายเมื่อเข้าสู่วัยรุ่นชายและหญิง รวมทั้งการพูดคุยเรื่อง ประจำเดือน และการสำเร็จความใคร่ด้วยตัวเอง โดยชี้ให้เห็นว่าเป็นเรื่องพัฒนาการของร่างกาย ซึ่งเกิดขึ้นได้และเป็นเรื่องปกติ
2	ความรักของวัยรุ่น การเท่าทันอารมณ์ของตัวเอง	เชื่อมโยงประเด็นอาทิตย์ที่แล้ว เพื่อเชื่อมต่อเรื่องความรักของวัยรุ่น การเท่าทันอารมณ์ของตัวเองเมื่อเริ่มมีความรัก ความรู้สึกทางเพศ เพื่อสามารถหาวิธีการป้องกันตัวเองจากโรคเอดส์หรือโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์
3	ความพร้อมของวัยรุ่น ทางเลือกการป้องกันตัวเอง	การเตรียมความพร้อมของวัยรุ่นกับการมีเพศสัมพันธ์ และทางเลือกในการป้องกันตนเองกับการมีเพศสัมพันธ์
4	เตรียมความพร้อมของคู่และคนรอบข้าง	การเตรียมความพร้อมของคู่ก่อนมีเพศสัมพันธ์ ผลทั้งทางบวกและทางลบ และทางเลือกในการป้องกันเมื่อมีเพศสัมพันธ์ ความรู้เรื่องถุงยางอนามัย
5	ความรู้เรื่องถุงยางอนามัย (ต่อ) การสื่อสารสร้างสัมพันธภาพ	ความรู้เรื่องถุงยางอนามัย รายละเอียดต่าง ๆ เช่น วิธีใช้ ขนาดของถุงยาง ฯลฯ รวมทั้งการพูดเพื่อสื่อสารระหว่างคู่ของตัวเองเกี่ยวกับการใช้ถุงยางอนามัย การต่อรอง โดยสัมภาษณ์ คุณอุษาสินี จากองค์การพัฒนาเทคโนโลยี

		เพื่อการสาธารณสุข
6	แสดงทักษะเรื่องการพกถุงยางระหว่างหญิงกับชาย	<p>เปิดประเด็นแสดงทักษะเกี่ยวกับถุงยางอนามัย</p> <ul style="list-style-type: none"> - ถ้าผู้หญิงขอให้ใช้ถุงยางผู้ชายจะรู้สึกอย่างไร - ผู้ชายพกถุงยางอนามัย แล้วแฟนโกรธจะทำอย่างไร

รูปแบบรายการ

หลังจากทีมงานได้กำหนดประเด็นการนำเสนอรายการแล้ว การกำหนดรูปแบบรายการ จึงมีความสำคัญมาก เพราะการจัดรายการวิทยุที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายอย่างแท้จริง ตรงกับความต้องการต้องคำนึงถึงกลุ่มเป้าหมาย รูปแบบ วิธีการนำเสนอ ให้มีความเหมาะสม และสอดคล้องลงตัวกันมากที่สุด ซึ่งการนำเสนอรายการเพื่อนร่วมฝัน ช่วงที่ 1 วันเสาร์ เวลา 18.00 – 19.00 น. มีลักษณะการนำเสนอในรูปแบบบันเทิง 70 % เนื้อหาสาระ 30 % สาระสบาย สบาย สไตส์เยาวชน โดยมีสโลแกนว่า วิทยุเยาวชนเพื่อเยาวชน คลื่นๆ ชน ชน ของคนรุ่นใหม่ ช่วงที่ 2 วิทยุเยาวชนเพื่อเยาวชน เวทีแห่งการเรียนรู้ และแสดงความคิดเห็นของเยาวชน และช่วงที่ 3 วิทยุเยาวชนเพื่อเยาวชน ร่วมสร้างสรรค์สังคมให้สดใส ทีมวิจัยได้แนบสคริปรายการวิทยุเพื่อนร่วมฝันในภาคผนวก และนำเสนอรูปแบบการจัดรายการวิทยุ ช่วงที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 6.8 : แสดงรูปแบบการจัดรายการเพื่อนร่วมฝัน

ช่วงรายการ	รายละเอียด	รูปแบบ	เวลา	ผู้รับผิดชอบ
ต้นรายการ	- ข่าวต้นชั่วโมงจากสถานี - สปอตโฆษณาจากสถานี		13 นาที	เจ้าหน้าที่ช่างเทคนิค
Jingle รายการ	เปิดตัวรายการ	Jingle	2 0 วินาที	ทีมงานบันทึกเทปเพื่อนร่วมฝัน ผู้ดำเนินรายการ นันทภพ มณีชัย น้องนุช สุระวงศ์ สุเมธ ตีปะติง ทีมรับโทรศัพท์ ธงชัย จันทร์ขาว
เพลง			3 นาที	
ผู้ดำเนินรายการ	- ทักทายผู้ฟัง - แนะนำเนื้อหาสาระการพูดคุยในแต่ละช่วง - เชิญชวนแสดงความคิดเห็น	DJ พุด	4 นาที	
เพลง			3 นาที	
ผู้ดำเนินรายการ	- นำเสนอเนื้อหาสาระตามประเด็นที่วางไว้ในผังรายการ	DJ พุด บทสัมภาษณ์	7 นาที	
พักครึ่งรายการ – สปอตโฆษณาจากสถานี				
สปอตรายการ	- ถูยงอนามัย		20 วินาที	
ผู้ดำเนินรายการ	- เชื่อมโยงสู่ประเด็นเข้าเนื้อหาเรื่องโรคเอดส์	DJ พุด บทสัมภาษณ์	7 นาที	
เพลง			3 นาที	
ผู้ดำเนินรายการ	- ผู้ฟังรายการโทรมาแสดงความคิดเห็น / เล่นเกมส์	เล่นเกมส์	10 นาที	
เพลง			3 นาที	
ผู้ดำเนินรายการ	- ทบทวน และสรุปเนื้อหาสาระในสัปดาห์นี้ - ประชาสัมพันธ์กิจกรรม	DJ พุด	7 นาที	
ท้ายรายการ	- สปอตขอบคุณ - แจ้งที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้		30 วินาที	
เพลง			3 นาที	

ผลการตอบรับ

เป็นการประเมินผลกลุ่มผู้ฟังรายการวิทยุ รวมไปถึงการประเมินความต้องการ จะได้นำข้อมูลมาปรับแนวทางการทำงานด้านการผลิตรายการวิทยุ ตลอดจนจัดกิจกรรมเสริมให้เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการกลุ่มเป้าหมายมากที่สุด ซึ่งการประเมินความต้องการ และประเมินผลใช้แบบสอบถาม และบันทึกการตอบรับทางโทรศัพท์ จดหมาย เป็นต้น

ครั้งที่ 1 เป็นการสำรวจความคิดเห็นและประเมินความต้องการของกลุ่มผู้ฟังรายการวิทยุ โดยใช้แบบสอบถาม จำนวน 500 ชุด เพื่อเก็บข้อมูลในกลุ่มเยาวชน ประชาชนทั่วไปในพื้นที่จังหวัดเชียงราย ผลจากการศึกษาพบว่า ผู้กรอกแบบสอบถาม จำนวน 500 ชุด กลุ่มผู้ฟังรายการวิทยุมากที่สุดช่วงอายุระหว่าง 15 -18 ปี คิดเป็นร้อยละ 77 ส่วนมากศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ปีที่ 1 – 6 คิดเป็นร้อยละ 72 สามารถแยกเป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 64.6 รองลงมาเป็นเพศชายคิดเป็นร้อยละ 35.4 จะเห็นได้ว่า เพศหญิงมักนิยมฟังรายการวิทยุมากกว่าเพศชาย กลุ่มผู้ฟังที่รับฟังรายการเพื่อนร่วมฝันคิดเป็นร้อยละ 53.2 ไม่เคยฟังคิดเป็นร้อยละ 46.8 ประเด็นเนื้อหาสาระที่น่าสนใจในรายการ แยกออกดังนี้ ดีมากคิดเป็นร้อยละ 13.1 ดีคิดเป็นร้อยละ 68.7 ไม่ดีคิดเป็นร้อยละ 14.2 การจัดเพลงในรายการ ถูกใจคิดเป็นร้อยละ 66.5 ไม่ถูกใจ คิดเป็นร้อยละ 10.5 เฉยๆ คิดเป็นร้อยละ 19.9 อื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 3 และส่วนใหญ่นิยมฟังรายการวิทยุที่เน้นความบันเทิงสอดแทรกเนื้อหาสาระ คิดเป็นร้อยละ 62.8 ข้อมูลที่ต้องการนำเสนอในรายการวิทยุมากที่สุด 3 อันดับแรก ประกอบด้วย ความรักวัยรุ่นคิดเป็นร้อยละ 18.7 รองลงมาการคบเพื่อนคิดเป็นร้อยละ 16.5 และการเรียนหนังสือคิดเป็นร้อยละ 16.5 จากแบบสอบถามชี้ให้เห็นว่า กลุ่มผู้ฟังรายการวิทยุเป็นกลุ่มเยาวชนมีความต้องการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องต่อการดำเนินชีวิตในช่วงวัยรุ่น นอกจากนี้เสนอแนะทางสำหรับการจัดกิจกรรมเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างทีมงานรายการวิทยุกับกลุ่มผู้ฟังรายการ เช่น การจัดกิจกรรมในโรงเรียน และกิจกรรมแฟนคลับ ดังนั้นสื่อที่เหมาะสมกับเยาวชน ผู้ผลิตสื่อควรคำนึงถึงธรรมชาติของวัย การเปลี่ยนแปลง และพฤติกรรม การผลิตสื่อที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของเด็กและเยาวชนอย่างแท้จริง และหัวใจสำคัญคือ เข้าถึง เข้าใจ โดนใจ ใช้ได้ ท้ายที่สุดก็จะนำไปสู่การรู้เท่าทันสื่อ รู้เท่าทันชีวิต จากบทกัณฑ์อวิทยุเยาวชนเพื่อเยาวชนร่วมสร้างสังคมให้สดใส

ครั้งที่ 2 เป็นการเก็บรวบรวมผลการตอบรับกลุ่มผู้ฟังรายการวิทยุเพื่อนร่วมฝัน ออกอากาศสดทุกวันเสาร์ เวลา 18.00 - 19.00 น. FM103.0 MHz วิทยุชุมชนร่วมด้วยช่วยกันจังหวัดเชียงราย ซึ่งการรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการบันทึกการรับโทรศัพท์ ระหว่าง 3 เดือน กุมภาพันธ์ – กรกฎาคม 2546 ปรากฏว่า กลุ่มผู้ฟังรายการแยกตาม เพศชายคิดเป็นร้อยละ 46.0 เพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 53.9 อายุระหว่าง 17 - 20 ปี อายุเฉลี่ย 17 - 19 ปี วัตถุประสงค์การสื่อสารกับทางรายการเพราะ ขอเพลงคิดเป็นร้อยละ 54.6 สนทนาคิดเป็นร้อยละ 19.0 เล่นเกมส์คิดเป็นร้อยละ 9.8 ฝากโน้ตคิดเป็นร้อยละ 1.3 แสดงความคิดเห็นคิดเป็นร้อยละ 12.5 ร่วมตอบคำถามคิดเป็นร้อยละ 1.3 สัมภาษณ์คิดเป็นร้อยละ 1.3 สามารถแยกตามพื้นที่จังหวัดเชียงราย เมืองคิดเป็นร้อยละ 22.3 แม่จันคิดเป็นร้อยละ 21.0 เวียงชัยคิดเป็นร้อยละ 11.8 แม่สาย

คิดเป็นร้อยละ 9.2 เชียงแสนคิดเป็นร้อยละ 7.2 แม่ลาวคิดเป็นร้อยละ 3.2 พญาเม็งรายคิดเป็นร้อยละ 4.6 คอยหลวงคิดเป็นร้อยละ 3.9 เทิงคิดเป็นร้อยละ 3.9 แม่สรวยคิดเป็นร้อยละ 0.6 พานคิดเป็นร้อยละ 1.3 เวียงแก่นคิดเป็นร้อยละ 2.6 ขุนตาลคิดเป็นร้อยละ 0.6 เชียงของคิดเป็นร้อยละ 0.6 แม่ฟ้าหลวงคิดเป็นร้อยละ 0.6 และจังหวัดพะเยาคิดเป็นร้อยละ 4.6 เชียงใหม่คิดเป็นร้อยละ 1.3 จากบทคัดย่อนำเสนอการจัดรายการวิทยุเพื่อร่วมฝัน ภายใต้โครงการภาคีความร่วมมือสื่อมวลชนเชียงรายป้องกันเอดส์

เทคนิคการถ่ายทอดการทำงานรุ่นต่อรุ่น

บทเรียนทางกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ ได้เรียนรู้จากกิจกรรมสร้างกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคมผ่านสื่อวิทยุ คือกระบวนการผลิตรายการวิทยุ อันเกิดจากประสบการณ์การทำงานก่อให้เกิดการพัฒนาการผลิตรายการวิทยุเพื่อนร่วมฝัน ทีมงานได้มีการปรับรูปแบบการทำงานจากการถ่ายทอดประสบการณ์การทำงานในรุ่นหลัง ทั้งทางด้านแนวคิดงานพัฒนาสังคม เทคนิคทักษะการทำงาน ตลอดจนความรู้ ความสามารถ จนก่อให้เกิดความชำนาญ ถือว่าจุดเด่นทีมงานเพื่อนร่วมฝันที่เน้นการทำงานจากรุ่นสู่รุ่น ดังเช่น บทสัมภาษณ์ของนายอาทิตย์ เตมีศักดิ์ กล่าวไว้ว่า

“ การถ่ายทอดเทคนิควิธีให้รุ่นน้อง จะต้องให้น้องได้ลงมือปฏิบัติ ดังนั้นการถ่ายทอดส่วนใหญ่แล้วจะนิยมให้น้อง ได้คิด ได้ทำเอง โดยเสนอวิธี หรือ แนวทางการทำให้น้องตาม เมื่อน้องทำ เราก็ดูอยู่ห่างๆ หลังจากเสร็จสิ้นงานแล้ว เราก็ต้องช่วยกันประเมิน ช่วยกันสรุปว่าน้องทำได้ดีในส่วนไหน และต้องปรับปรุงในส่วนไหน และต้องพัฒนาต่อไป ” และนายจิรกาญจน์ จินดาธรรม กล่าวกระบวนการถ่ายทอดไว้ว่า

“ กระบวนการถ่ายทอดรุ่นต่อรุ่น มันเป็นไปโดยอัตโนมัติ เป็นการสอนเรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่มีความหลากหลาย ค่อยๆเรียนรู้อย่างเป็นระบบขั้นตอน เราก็เลยถ่ายทอดน้องออกมาอย่างนั้น ” ซึ่งสอดคล้องกับนายจรัญ แก่นคำเป็ก ที่เล่าว่า

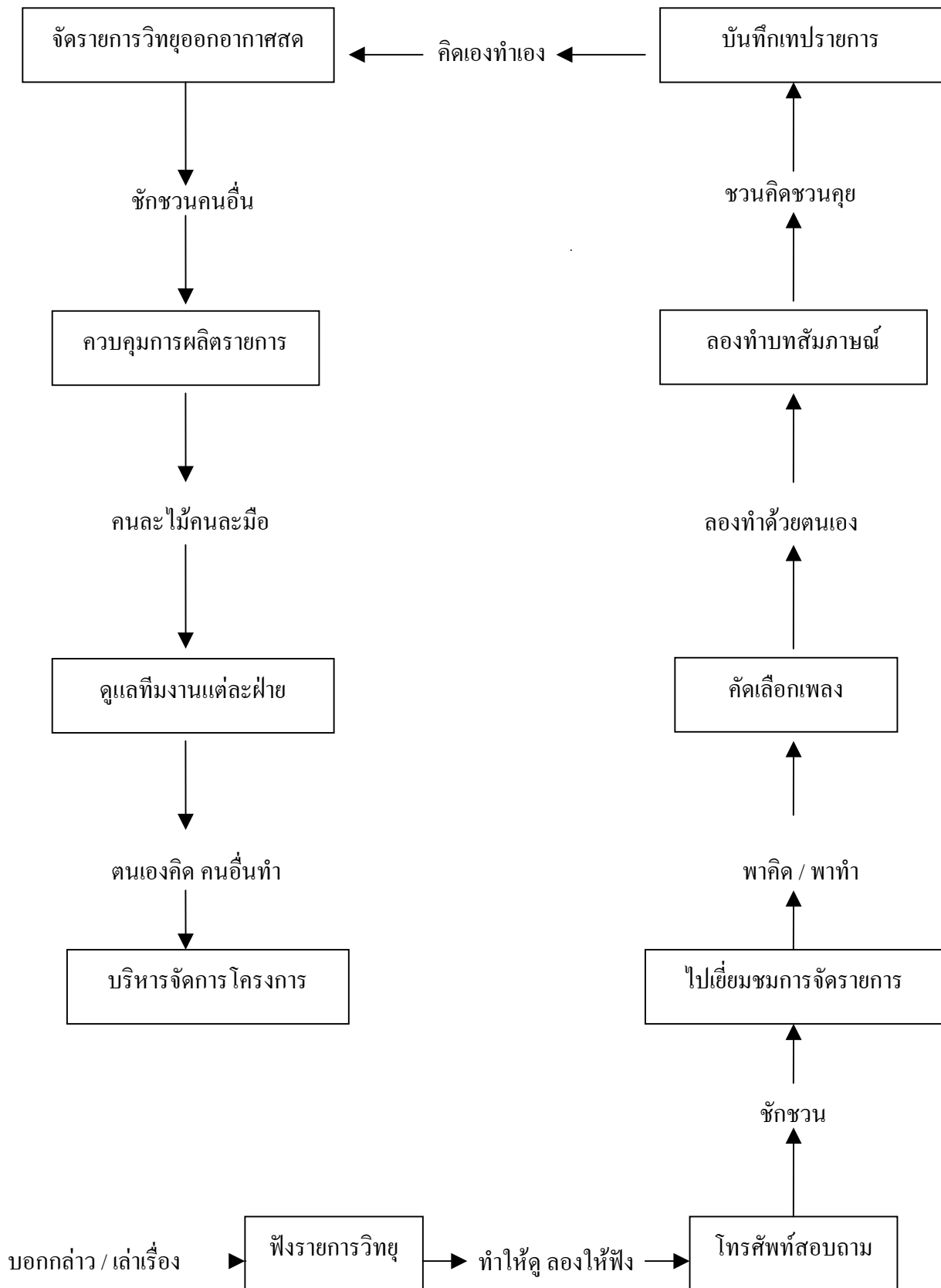
“ การทำงานแบบพี่กับน้อง แนะนำไม่ใช่คำสั่ง ให้เรียนรู้เองให้สัมผัสเอง ให้คิดเอง เจอกับปัญหาเอง ต้องแก้ไขเองด้วย รุ่นพี่คอยแนะนำ คอยชี้แนะ ใครชอบใครถนัดด้านไหนจะได้ถ่ายทอดเป็นพิเศษ ” และนายประเสริฐ ทาทอง กล่าวการถ่ายทอดการทำงานในมุมมองตนเองว่า

“ รุ่นพี่ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ ให้กับรุ่นน้อง เปิดโอกาสให้รุ่นน้องได้ทดลองได้เรียนรู้ ได้พัฒนาคนให้เก่ง แต่ก็ไม่ถึงกับเก่งนะ แต่มีประสบการณ์ มีความสามารถในการทำงาน และออกไปทำงานสู่โลกกว้างข้างนอกได้ อย่างน้อยก็ถืออาวุธติดตัว ”

จากบทสัมภาษณ์ของสมาชิกกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ อาสาสมัครเยาวชน จะเห็นได้ว่ากระบวนการถ่ายทอดประสบการณ์การทำงาน ผ่านการถ่ายทอดรุ่นต่อรุ่น ทั้งแบบที่เป็นทางการ ไม่เป็นทางการ สามารถสร้างกระบวนการเรียนรู้แบบลงมือทดลองดูให้เยาวชน และยังพัฒนาศักยภาพของเยาวชนด้วย

ณ.ที่นี้ ทีมวิจัยขอแนะนำกระบวนการถ่ายทอดการทำงานของทีมงานเพื่อนร่วมฝัน ผ่านวงจรการเรียนรู้จากกระบวนการพัฒนาเยาวชน โดยบันได 10 ขั้น ดังจะนำเสนอดังต่อไปนี้

แผนผังที่ 6.10 : แสดงวงจรการเรียนรู้จากกระบวนการพัฒนาเยาวชน

ขั้นที่ 1 บอกกล่าว / เล่าเรื่อง

เริ่มแรกสมาชิก ทีมงานบอกกล่าว / เล่าเรื่องราวการจัดรายการวิทยุ ผ่านการพูดคุยกลุ่มเพื่อน เวทีประชุมเยาวชน อบรมเยาวชน และการนำเสนอผลงานในการศึกษาดูงาน โดยคาดหวังว่าจะได้กลุ่มผู้ฟังรายการเพิ่มมากขึ้น โดยการขยายฐานกลุ่มผู้ฟังรายการวิทยุประเด็นเชิงสังคม

ขั้นที่ 2 ทำให้ดู ลองให้ฟัง

กลุ่มคนเหล่านั้นสนใจ จึงติดตามฟังรายการวิทยุจากการเชิญชวนของสมาชิก ทีมงานเพื่อนร่วมฝันจนขยายสู่กลุ่มเพื่อน โดยวิธีการบอกต่อ กลุ่มผู้ฟังรายการวิทยุมีมากขึ้น และกลุ่มผู้ฟังเข้าร่วมมีส่วนร่วมกับรายการ เช่น ขอเพลง เล่นเกมส์ ฝากโน้ต สมัครเป็นแฟนคลับรายการ เป็นทีมงานรายการ

ขั้นที่ 3 ชักชวน

เยาวชนเกิดความสนใจ และได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมเล็กๆ น้อยๆ กับรายการที่ๆ เพื่อนๆ ชักชวนเข้าร่วมสังเกตการณ์จัดรายการวิทยุ พูดคุยสร้างความคุ้นเคยสัมพันธ์โดยการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเรื่องสัพเพเหระตามประสาวัยรุ่น พร้อมสอดแทรกข้อคิดของการรวมมาทำ กิจกรรมกลุ่มโดยใช้เวลาวางให้เป็นประโยชน์ต่อตนเอง และสังคม ถือว่าการจุดประกายความคิด

ขั้นที่ 4 พาคิดพาทำ

เยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมบ่อยครั้งขึ้น พี่ๆ ช่วยหยิบ ช่วยจับ ช่วยทำอะไรเล็กๆ น้อยๆ อาทิเช่น การคัดเลือกที่เปิดเพลงในรายการ เปิดช่วงหน้าไมค์แสดงความคิดเห็นในฐานะผู้ร่วมรายการ หรือช่วยค้นหาข้อมูลเพื่อเขียนสคริปรายการ แม้นกระทั่ง ช่วยผลิตการ์ด วาดรูป ระบายสี ส่งจดหมายของฝ่ายแฟนคลับ โดยการทำกิจกรรมแบบง่ายๆ และมีพี่เลี้ยง หมายถึงทีมงานที่รับผิดชอบ แต่ละฝ่ายคอยซักถามพูดคุยในขณะที่ทำ และหลังทำเรื่องความประทับใจ กล่าวชื่นชม และคอยบอกสอนงานไปด้วยในตัว ถือว่าเป็นการตะล่อม

ขั้นที่ 5 ลองทำด้วยตนเอง

เมื่อเยาวชนสมัครใจเป็นทีมงาน เริ่มให้ทำกิจกรรมที่มีความระเอียดอ่อน และยากขึ้นตามลำดับ เช่น มอบหมายงานให้ทำบทสัมภาษณ์ตามประเด็นแล้วนำมาตัดต่อออกอากาศ เป็นผู้นำรายการในบางช่วง กรณีการจัดรายการด้วยการบันทึกเทปก่อน อาทิเช่น เก็บมาฝากโดยนายอาร์ม ซึ่งพี่เลี้ยงจะเปิดโอกาสให้ทดลองทำด้วยตนเอง แล้วจะคอยหนุนช่วยกรณีที่ต้องการความช่วยเหลือด้านเทคนิค ข้อมูลอยู่ตลอด

ขั้นที่ 6 ชวนคิดชวนคุย

เมื่อทีมงานได้ลองทำกิจกรรมสักพักจนคล่อง ตลอดจนมีเทคนิคทักษะการทำงานมากขึ้น การพูดคุยเพื่อสร้างข้อตกลงในการทำกิจกรรมร่วมกันจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพราะการทำงานในขั้นตอนต่อไป จากนี้การได้รับมอบหมายงานต้องใช้ความรับผิดชอบค่อนข้างสูง กระบวนการทำกิจกรรมที่มีความซับซ้อนและยากขึ้นกว่าเดิม ฉะนั้นก่อนจะพัฒนากระบวนการต่อไปต้องความสนใจของทีมงาน เพราะถือว่าขั้นตอนสำคัญที่ทีมวิจัยค้นพบในการเปลี่ยนบทบาทจากกลุ่มเป้าหมายกลายมาเป็นคนทำงาน

ขั้นที่ 7 คิดเองทำเอง

เมื่อทีมงานตกลงพัฒนาตัวเองไปสู่ขั้นต่อไปที่มีความยาก และท้าทายมากขึ้นจึงมอบหมายงาน ที่ความรับผิดชอบค่อนข้างสูงตามลำดับขั้นตามกระบวนการทำงาน จากเดิมที่เป็นผู้ดำเนินรายการวิทยุ ต้องมาสอนงาน ถ่ายทอดงาน เปิดโอกาสให้คนรุ่นใหม่เข้ามาทำงานเพื่อสร้างตัวตายตัวแทน เปลี่ยนบทบาทจากการทำงานตามคำสั่งกลายมาเป็นคิดการทำงานเพื่อให้คนอื่นร่วมทำด้วย ถือว่าเป็น การปรับเปลี่ยนบทบาทครั้งสำคัญจากคนเบื้องหน้า กลายเป็นคนเบื้องหลัง

ขั้นที่ 8 ชวนคนอื่นทำด้วย

ขยับบทบาทเป็นผู้เลี้ยงมีหน้าที่คอยอำนวยความสะดวก และหนุนช่วยการทำงานของน้อง รุ่นใหม่ เช่น ควบคุมเครื่องเสียง เตรียมวัสดุอุปกรณ์ ร่วมคิดงาน คอยซักถามเมื่อน้องประสบ ปัญหาทางแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า ตลอดจนชี้แนะแนวทางเรื่องการทำงาน และการใช้ชีวิตส่วนตัว

ขั้นที่ 9 คนละไม้คนละมือ

ขยับบทบาทเป็นหัวหน้าของแต่ละฝ่ายมีหน้าที่เชื่อมประสานงานกับผู้ประสานงาน และทีมงาน และทำงานตามแผนของฝ่าย เช่น วางแผนการจัดกิจกรรม การติดต่อประสานงาน การจัดกิจกรรมตาม แผน ประเมินผล และนำเสนอผลร่วมกับทีมงานทั้งหมด และควบคุมดูแลลูกทีมในฝ่ายของตนเอง ทั้งหมดในเรื่องการทำงาน พฤติกรรมส่วนตัว

ขั้นที่ 10 ตนเองคิด คนอื่นทำ

ขยับบทบาทเป็นผู้ประสานงานกลางมีหน้าที่รับผิดชอบ ด้านบริหารจัดการโครงการ ดูแลภาพรวมของโครงการ บริหารงบประมาณ ประสานงานทรัพยากรจากแหล่งอื่นๆ ประเมินผลการทำงาน จัดทำรายงาน และคอยอำนวยความสะดวกด้านการควบคุมดูแลงานให้เป็นไปตามแผนงานที่วางไว้ ร่วมกัน

5.2 การวิเคราะห์สื่อกิจกรรมหลักที่ใช้ในโครงการ

ตารางที่ 6.9 : แสดงรูปแบบการดำเนินกิจกรรมโครงการ

กิจกรรมหลัก	ลักษณะการดำเนินงาน	สื่อกิจกรรมที่ใช้ในโครงการ
กิจกรรมสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับโรคเอดส์ผ่านสื่อละครหุ่น	<ul style="list-style-type: none"> - ให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับโรคเอดส์ โดยผ่านสื่อละครหุ่น ในการให้ความรู้ที่สอดคล้องกับความเป็นจริง และประชาสัมพันธ์การดำเนินโครงการฯ และการจัดกิจกรรมในพื้นที่ - ใช้ละครหุ่นเป็นเครื่องมือในการศึกษาข้อมูลและสามารถสะท้อนปัญหาต่างๆ ของชุมชนโดยการแสดงของตัวละครหุ่น 	<ul style="list-style-type: none"> - อบรมหลักการแสดงพื้นฐาน เช่น ผลิตตัวหุ่นกระบอก การแสดงมายากล และการแสดงละคร - การเตรียมการ คือ การศึกษาชุมชน การผลิตละครหุ่น การเตรียมความพร้อมชุมชน - การแสดงละครหุ่น อาทิเช่น ออกหน่วยเคลื่อนที่ การแสดงละครหุ่น และแสดงละครหุ่นแทรกงาน กิจกรรมชุมชน - การติดตามประเมินผลการแสดงละครหุ่น
กิจกรรมสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องเอดส์ผ่านสื่อบุคคล	<ul style="list-style-type: none"> - ให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเรื่องโรคเอดส์ และการอยู่ร่วมผู้ติดเชื้อ ผู้ป่วยเอดส์ในชุมชนอย่างปกติสุข - สร้างความตระหนักรู้ต่อสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในชุมชน และเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาให้กับกลุ่มเยาวชนด้วยตนเองร่วมกับชุมชน - สนับสนุนให้เกิดอาสาสมัครเยาวชนในการจัดกิจกรรมณรงค์ป้องกันและควบคุมโรคเอดส์ในพื้นที่อำเภอแม่จัน ลักษณะจากเพื่อน ถึงเพื่อน 	<ul style="list-style-type: none"> - การสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องและความตระหนักรู้ต่อสถานการณ์ปัญหาที่กำลังรุนแรงในชุมชน - อบรมสร้างความรู้ความเข้าใจองค์ความรู้เรื่องต่างๆ โรคเอดส์ เพศศึกษา อบรมเสริมทักษะเฉพาะด้าน จัดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น - การขยายผลการจัดกิจกรรมณรงค์ป้องกันเอดส์กับกลุ่มเพื่อนเยาวชนในชุมชนผ่านแกนนำอาสาสมัครเยาวชน - การพูดคุยตัวต่อตัว การแจกจ่ายถุงยางอนามัย การจัดนิทรรศการ ประชุมกลุ่มย่อย กลุ่มใหญ่ การอบรมเยาวชน จัดตั้งศูนย์เยาวชนประจำหมู่บ้าน แข่งขันกีฬาเยาวชน

กิจกรรมหลัก	ลักษณะการดำเนินงาน	สื่อกิจกรรมที่ใช้โครงการ
<p>กิจกรรมสร้างการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญาเอดส์ร่วมกับท้องถิ่นโดยแกนนำเยาวชน</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ค้นหารูปแบบการทำงานที่งานเครือข่ายเยาวชนด้านเยาวชนในลักษณะของการบริหารจัดการแบบการจำลองการปกครองท้องถิ่นตามระบอบประชาธิปไตย - ขยายเครือข่ายการทำงานระดับล่างของกลุ่มเยาวชนในพื้นที่อำเภอแม่จันในงานพัฒนาสังคมด้านต่างๆโดยใช้กระบวนการ”จากเพื่อนถึงเพื่อน ”ในการแลกเปลี่ยนทักษะในการทำงานเอดส์ 	<ul style="list-style-type: none"> - สร้างภาคีความร่วมมือกับหน่วยงานท้องถิ่น ประชุมคณะกรรมการที่ปรึกษา ตั้งคณะกรรมการเยาวชน ประชุม คณะกรรมการเยาวชนตำบล คัดเลือกคณะกรรมการเยาวชน อบรบ ประชาคม เวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น - สร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชน ระดับหมู่บ้าน เช่น ประชุมกลุ่มเยาวชน แจกจ่ายถุงยางอนามัย จัดบอร์ด นิทรรศการ ระดับตำบล เช่น อบรบเยาวชนเรื่องเอดส์/ ยาเสพติด ประเพณีชุมชน ประชุม ตั้ญจร แผนงานพัฒนาเยาวชนเสนอท้องถิ่น แจ่งขันกีฬา

กิจกรรมหลัก	ลักษณะการดำเนินงาน	สื่อกิจกรรมที่ใช้ในการ
กิจกรรมสร้างกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคมผ่านสื่อวิทยุ	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นเวทีได้เรียนรู้ พัฒนาศักยภาพการทำงานของทีมงานรายการวิทยุเพื่อนร่วมฝัน เกี่ยวกับเทคนิค ทักษะด้านต่าง ๆ โดยใช้กระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมของเยาวชนเพื่อเยาวชนของรายการวิทยุ - เป็นสื่อกลางให้ข้อมูลข่าวสารและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับการดำเนินชีวิตในปัจจุบันระหว่างกลุ่มเยาวชน ลักษณะ "จากเพื่อนถึงเพื่อน" โดยใช้รายการวิทยุเป็นสื่อ 	<ul style="list-style-type: none"> - การเสริมทักษะเฉพาะด้าน <ul style="list-style-type: none"> อบรมสร้างความรู้ความเข้าใจองค์ความรู้เรื่องต่างๆ โรคเอดส์ เพศศึกษา สิทธิเด็ก อบรมเสริมทักษะเฉพาะด้าน เช่น การผลิตรายการวิทยุ วารสาร - ผลลัพธ์ จัดกิจกรรม <ul style="list-style-type: none"> ประสานงาน ติดตามผลงาน แฟนคลับ วารสาร จดหมายข่าว วิทยุโรงเรียน เสียงตามสาย จัดรายการวิทยุ ทางสถานีวิทยุ

ตารางที่ 6.7 : วิเคราะห์จุดเด่นจุดด้อยของกิจกรรมหลักกลุ่มสร้างฝันวันใหม่

กิจกรรม	จุดเด่น	จุดด้อย
สร้าง อาสาสมัคร	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้บุคคลเป็นสื่อในการสร้างความรู้เรื่องเออดส์ - สามารถให้ข้อมูลเชิงลึกด้านพฤติกรรม แลกเปลี่ยน ความคิดเห็น ประสบการณ์ ตลอดจนชี้แนะทางความคิดได้ - สามารถวัดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ - เป็นการสื่อสารสองทางระหว่างผู้ส่งสาร และผู้รับสาร 	<ul style="list-style-type: none"> - แขนงนำเยาวชนต้องมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเรื่องโรคเอดส์ สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้ - จำนวนผู้ที่ให้ความรู้ โดยเฉพาะแกนนำเยาวชนที่มีทักษะการทำงาน มักจะไม่เพียงพอต่อการจัดกิจกรรมในแต่ละครั้ง
สภายาวชน	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้การทำงานลักษณะเครือข่ายในการสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชน - สามารถแสดงศักยภาพให้ชุมชนยอมรับการทำงาน - สามารถดึงดูดองค์ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนกิจกรรม ด้านแนวคิดงบประมาณ 	<ul style="list-style-type: none"> - แขนงนำเยาวชน / ผู้ประสานงานกลางต้องมีความรู้ทักษะการประสานงาน ประสานทรัพยากรจึงประสบความสำเร็จ - ทักษะการคิดของผู้ใหญ่ที่มีต่อเยาวชนในด้านลบ - โครงการสร้างการบริหารงานองค์กรมีความซับซ้อน ไม่สามารถเข้าถึงได้อย่างแท้จริง - สามารถสร้างกระแสความเคลื่อนไหวได้เพียงชั่วคราว คราวเท่านั้น

กิจกรรม	จุดเด่น	จุดด้อย
ละครหุ่น	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นสื่อที่สัมผัสสามารถดึงดูดใจผู้ชมได้ - สามารถสอดแทรกความรู้ สาระไปในการแสดงที่สนุกสนาน - ผู้ชมมีสื่อการให้ความรู้เพิ่มขึ้น - รูปแบบน่าสนใจ แปลกใหม่ - ใช้ภาษาที่ง่ายต่อการเข้าใจ ได้ข้อคิดในการดำเนินชีวิต สามารถดำเนินเรื่อง สรุปบทเรียนได้ในตัวเอง - เป็นจุดที่น่าสนใจ สามารถดึงดูดคนเข้าร่วมกิจกรรม เช่น ชม พุดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ร่วมตอบคำถาม - เป็นการแสดงที่สามารถฝึกฝนได้ ไม่ติดกับบุคลิกของตัวละคร - สามารถจัดกิจกรรมร่วมกับกิจกรรมอื่นๆได้ เช่น การจัดนิทรรศการ การแจกถุงยาง การอบรมเยาวชน ฯลฯ 	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นการให้ความรู้แบบทางอ้อม ไม่สามารถวัดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ชัดเจน - กลุ่มเป้าหมายที่มีความหลากหลายแตกต่างกันทั้งเด็ก คนหนุ่มสาว ผู้ใหญ่ ผู้สูงอายุ - การทำละครหุ่น ต้องมีใจรัก เพราะเป็นงานที่ยากในการจัดทำต้องอดทนเพราะใช้ชีวิตอยู่เป็นเวลานาน และต้องใช้ผู้เล่น ผู้แสดง มากกว่า 4 คนขึ้นไป - อุปกรณ์ค่อนข้างมาก บางครั้งไม่สะดวกต่อการขนย้าย และต้องดูแลรักษาอุปกรณ์ หุ่น ซ่อมแซมตลอดช่วงเวลา - ค่าใช้จ่ายสูง เนื่องจากต้องจัดทำ สร้างใหม่ ปรับปรุงตลอดในช่วงดำเนินการ
รายการวิทยุ	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นสื่อที่สามารถเข้าถึงกลุ่มคนทุกเพศทุกวัย โดยเฉพาะวัยรุ่นนิยมนับฟังรายการวิทยุ - สามารถสอดแทรกเนื้อหาสาระไปในขณะจัดรายการวิทยุที่เน้นความบันเทิง - รูปแบบน่าสนใจ / แปลกใหม่ - สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการดึงเยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมได้ง่าย เพราะตัวสื่อเป็นแรงดึงดูดความสนใจ - เป็นการให้ความรู้เชิงกว้าง สามารถสร้างกระแสการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ - สามารถจัดกิจกรรมอื่นๆสอดแทรกในการสร้างการมีส่วนร่วม และประเมินผล 	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นการให้ความรู้ทางอ้อม ไม่สามารถวัดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และผู้ฟังรายการวิทยุได้ - เป็นการสื่อสารทางเดียว ผู้ฟังอาจจะไม่มีส่วนร่วม โดยเฉพาะกรณีที่ไม่ได้ออกอากาศสด - ประเด็นเนื้อหาสาระการนำเสนอในรายการไม่ลึก ไม่ตอบสนองความต้องการของกลุ่มผู้ฟังได้ - ค่าใช้จ่ายสูง เพราะต้องอาศัยขั้นตอนการเตรียมการวัสดุอุปกรณ์มาก

บทที่ 7

การสร้างกลุ่มเยาวชน และเครือข่ายเยาวชน

บทนี้เป็นการนำเสนอกระบวนการสร้างกลุ่ม และเครือข่ายในการดำเนินกิจกรรมรณรงค์รณรงค์ป้องกันเอดส์กับเพื่อนเยาวชนในชุมชนตนเอง และพื้นที่ใกล้เคียง โดยรายละเอียดบทนี้จะกล่าวถึงการขยายทีมงาน การพัฒนาทีมงาน สร้างกลุ่มเยาวชน ขยายเครือข่ายเยาวชน ตลอดจนการวิเคราะห์ปัจจัยเงื่อนไขของดำเนินงานกลุ่มเยาวชนสร้างฝันวันใหม่ ซึ่งทีมวิจัยจะนำเสนอ ดังนี้

กลุ่มสร้างฝันวันใหม่ เป็นกลุ่มเยาวชนอีกหนึ่งที่ได้มีการรวมตัว โดยการกระตุ้น การสนับสนุน กิจกรรมจากองค์กรภายนอกชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชนสาธารณสุขประโยชน์ช่วยผลักดันให้เกิดการรวมกลุ่มเยาวชน จัดกิจกรรมรณรงค์ให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเรื่องโรคเอดส์แก่เพื่อนหนุ่มสาวในชุมชน นับรวมระยะเวลา 8 ปี ถือว่าเป็นกลุ่มเยาวชน ที่มีวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งขึ้นเพื่อสนองตอบการแก้ไขปัญหาในท้องถิ่นของตนเองด้วยตัวเยาวชนเอง และได้ดำเนินกิจกรรมต่างๆ ภายใต้อาณัติกลุ่มในระยะเวลาค่อนข้างยาวนานพอสมควร

จากประสบการณ์การทำงานตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาทำให้เกิดบทเรียนจากการทำงานด้านการพัฒนาศักยภาพเยาวชน การสร้างยอมรับบทบาทของเยาวชนกับการเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาโรคเอดส์ร่วมกับชุมชน การพัฒนาการทางด้านแนวคิด ทักษะการทำงานของเยาวชน การขยายเครือข่ายการทำงานในลักษณะ “ จากเพื่อนถึงเพื่อน ” หรือ “ การถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ” จนเกิดเครือข่ายการรณรงค์ป้องกันเอดส์ในกลุ่มเยาวชนระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ภาค ซึ่งนำไปเครือข่ายเยาวชนระดับประเทศต่อไปในอนาคต

ในช่วงต่อไปนี้ ทีมวิจัยจะได้กล่าวถึง การขยายทีมงาน และพัฒนาทีมงานเพื่อเป็นแกนนำในการให้ความรู้ต่อเพื่อนเป็นอันดับแรก

1. การขยายทีมงาน

เป็นกระบวนการหนึ่งที่จะสามารถขยายเครือข่ายการทำงานรณรงค์ป้องกันเอดส์ในชุมชน จากประสบการณ์การทำงานของกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ที่ผ่านมา พบว่า การขยายทีมงาน หรือการชักชวนเยาวชนเข้าร่วมเป็นทีมงานจัดกิจกรรมมาด้วยกัน 3 ส่วนหลักๆ คือ เพื่อนชักชวน หมายถึง สมาชิกกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ อาสาสมัครเยาวชนจัดกิจกรรมพยายามชวนเพื่อนมาเข้าร่วมกิจกรรมด้วย ความสนใจของตนเองเป็นทุนเดิม ต้องการพัฒนาตนเองและชุมชน และเยาวชนที่เป็นผ่านการอบรมร่วมกับทางโครงการ หรือ เยาวชน กลุ่มเยาวชนที่มีการเชื่อมประสานกิจกรรมร่วมกัน เช่น เครือข่ายเยาวชน เป็นต้น

1) เพื่อนชวนเพื่อน

เยาวชนกลุ่มนี้ ส่วนใหญ่มักจะเป็นเยาวชนที่อยู่บ้านเฉยๆ เรียนหนังสือ ไม่ได้ทำอะไรเป็นชิ้นเป็นอันเที่ยวเล่นไปเพียงวัน หลายคนเมื่อเพื่อนชักชวนทำอะไรมักจะยอมทุกอย่างที่จะทำตามเพื่อน อาจจะเป็นเพราะช่วงวัยรุ่นที่ต้องการลอกเลียนแบบพฤติกรรมจากคนรอบข้าง ฉะนั้นการเข้าร่วม กิจกรรมกลุ่มคนเหล่านี้มักจะตามเพื่อนมาทั้งที่แบบเต็มใจ และแบบไม่ตั้งใจ พอเข้าร่วมกิจกรรมสักพักจะรู้สึกภาคภูมิใจที่ได้รับการยอมรับจากเพื่อน คนอื่นๆ จนบางครั้งลอกเลียนแบบพฤติกรรมของบุคคลต้นแบบ

ทีมวิจัยขอยกตัวอย่างบทสัมภาษณ์ของสมาชิก และอาสาสมัครเยาวชน กลุ่มสร้างฝันวันใหม่ ดังเช่น นายจิรกาญจน์ จินดาธรรม กล่าวไว้ว่า

“ ตอนแรกก็อยู่บ้านเฉยๆ ไม่ได้ทำอะไร ช่วงปี 2542 เดือนกรกฎาคม วันที่ 26-28 เท่าที่จำได้ เพื่อนที่ชื่อ ผึ้ง นายเกษม หอมแสง ชวนเราไปอบรม มันบอกว่าไปอบรมแทนเพื่อนอีกคนหน่อย เพราะนางนั้นปวดประจำเดือนมันก็เลยเอาเราไปเป็นเพื่อน ด้วยความเป็นเพื่อนจึงยอมตกลง ตอนแรกไม่รู้หรืออบรมอะไร อบรมแล้วคงจบ ” จากบทสัมภาษณ์ยังกล่าวต่ออีกว่า

“ มารู้ทีหลังเป็นการฝึกอบรมกลุ่มสัมพันธ์น่าสนุกสนาน ตื่นเต้น น่าค้นหา หลังจากนั้นก็เลยสนใจจัดกิจกรรม เพราะตัวเองชอบเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว หลังจากอบรมเสร็จไม่นาน ชักชวนเพื่อนๆ มาตั้งกลุ่มเยาวชนชื่อว่ากลุ่มเก็บฝันเพื่อวันสวย ” จิรกาญจน์ จินดาธรรม ยังกล่าวเพิ่มเติมอีกว่าหลังจากนั้นพยายามชักชวนเพื่อน หรือสมาชิกเข้าร่วมการอบรมโดยตลอด ดังเช่น นายอาณัติ เตมีศักดิ์ กล่าวถึงที่มาไว้ว่า

“ ทำกิจกรรมในโรงเรียนก่อน จากนั้นมีเพื่อนชวนให้ชวนงานกลุ่มเยาวชนเก็บฝันเพื่อวันสวย และต่อมาถูกชักชวน และอยากรู้ อยากลองทำกิจกรรมกับกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ ว่ามันเป็นยังไง ทำอย่างไร ทำแล้วได้อะไรจึงมาทำ ”

ซึ่งทั้งสองคนนั้นเคยจัดกิจกรรมในโรงเรียนแล้วจึงเกิดแนวคิดการรวมกลุ่มเยาวชนเพื่อทำงานเยาวชนในชุมชนตำบลจันจว้าได้ แต่ยังอาสาสมัครเยาวชนคนอื่นๆ ที่มาลักษณะเดียวกันแต่ต่างพื้นที่ ดังเช่นนางสาวจามจุรี ภักย์ราช ทีมงานเพื่อนร่วมฝัน กล่าวว่า

“ ถูกเพื่อนชักชวนเข้ามาทั้งที่ไม่อยากเข้ามา สะเลดสะล่าเข้ามา เพราะอยากหาประสบการณ์และรายได้ อยากทำในสิ่งที่ไม่เคยทำ ”

2) สนใจกิจกรรม ทำลายความสามารถตนเอง

เยาวชนกลุ่มนี้ จะเป็นกลุ่มคนที่มีความสนใจในการจัดกิจกรรมเดิมที่อยู่แล้ว อาจจะเป็นเยาวชนในโรงเรียน เด็กนักเรียนกิจกรรม หรือเคยเข้าร่วมกิจกรรมอื่นๆ กับหน่วยงาน พอรับรู้ทราบ หรือ เคยเห็นกิจกรรมที่น่าสนใจ ตรงกับความต้องการ และเป็นสิ่งที่ทำลายความสามารถ มักจะเกิดความสนใจ อยากลอง อยากรู้แล้วจะพยายามหาทางติดต่อ แรงความประสงค์ที่จะเข้าร่วมกิจกรรมโดยทันที จากการสมัคร พุดคุยโทรศัพท์สอบถาม จนถึงขั้นเยี่ยมชมกิจกรรม ดังจะเห็นได้จากบทสัมภาษณ์ของสมาชิกกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ และอาสาสมัครเยาวชน ทีมวิจัยยกตัวอย่างประกอบ ดังเช่น นางสาวแสงดาว ดวงสนิท กล่าวว่า

“ ฟังรายการวิทยุเพื่อนร่วมฝันพอดีทางรายการเปิดรับสมัครผู้ดำเนินรายการวิทยุ จึงมีความสนใจพอดีคนที่บ้านทำงานที่นี้ด้วย เลยเขียนมาจดหมายสมัครเป็นทีมงานด้วยตนเอง ” และนันทภพ มณีชัย กล่าวไว้ว่า

“ เดิมทีสนใจกิจกรรมอยู่แล้ว พอดีพี่สาวรู้จักพี่ดาว เป็นผู้ดำเนินรายการเพื่อนร่วมฝันเลยฝากฝังไว้กับพี่ดาว จึงโทรศัพท์มาคุยด้วยตลอด ขอเพลงบ้าง จนกระทั่งพี่ดาวชวนมาเที่ยวสำนักงาน รู้สึกชอบประทับใจๆ และกิจกรรมที่ทำเพื่อสังคม ” และเยาวชนบางคนเริ่มจากการสมัครเป็นสมาชิกแฟนคลับ ขยับบทบาทเป็นทีมงานวิทยุโรงเรียน จนกลายมาเป็นทีมงานจัดรายการวิทยุเพื่อนร่วมฝัน นางสาวกุสุมัญญ์ จันตา กล่าวไว้ว่า

“ เพราะได้ฟังรายการวิทยุที่พี่ต๋อยจัด อยากเป็นดีเจ (ผู้ดำเนินรายการวิทยุ - ทีมวิจัย) เหมือนพี่ต๋อย ตอนนั้นพี่ต๋อยจัดกับพี่นุชเลยอยากเข้ามาจัดและอยากจะทำของตัวเองให้เจอ ” และกล่าวเสริมอีกว่า “ ประทับใจมันแปลกดีละ คือ พุดคำเมืองได้อย่างไร เราก็พุดได้ เราก็ทำได้ลองทำดูไหม ” และนายสมชาติ วีระชัย กล่าวไว้ว่า

“ จัดรายการวิทยุโรงเรียนอยู่แล้วพอดีได้มาเข้าค่ายจัดรายการวิทยุก็เลยผูกพันกันมาเลยทำกิจกรรมร่วมค่ายวิทยุเยาวชนกับเยาวชน ”

ซึ่งที่กล่าวมาข้างต้นเป็นเพียงบางส่วนเท่านั้นของจุดเริ่มแรกของการเป็นอาสาสมัครเยาวชนของกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ที่มาจากความสนใจกิจกรรม ประทับใจตัวเจ้าหน้าที่ ทีมงานเมื่อมีโอกาสสัมผัสกิจกรรมจึงเกิดความรู้สึกทำลายความสามารถของตนเอง และมีจุดเด่น คือกลุ่มคนเหล่านี้พยายามแสวงหาโอกาส และมีพรสวรรค์เฉพาะด้านอยู่ในตัวเอง เช่น การพุด การเขียน และพัฒนาการทางด้านความคิดสร้างสรรค์ค่อนข้างมาก เมื่อได้เข้ามาทำกิจกรรมตามที่ตนสนใจ และถนัดจะเรียนรู้พัฒนาได้

รวดเร็วมาก เพียงแต่เสริมความรู้พื้นฐานเรื่องเอดส์ และเทคนิค ทักษะเล็กน้อยก็สามารถเป็นคนที่ทำงานที่มีประสิทธิภาพ

3) ต้องการพัฒนากลุ่มในหมู่บ้านและตัวเอง

เยาวชนอีกกลุ่มหนึ่งที่มีความสนใจเหมือนกัน แต่แตกต่างกันตรงที่ต้องการพัฒนาตนเอง และกลุ่มเยาวชนที่ทำงานในหมู่บ้านมองเห็นแหล่งที่จะหางบประมาณในการมาทำกิจกรรม และยังถือว่าเป็นการเก็บเกี่ยวประสบการณ์เพื่อพัฒนาศักยภาพของตัวเอง อีกนัยหนึ่งนั้นอยากลบคำสบประมาทของชุมชน อีกทั้งพิสูจน์ตัวเองให้คนอื่น ซึ่งนางสาวเกสริน กันแก้ว กล่าวว่า

“ พวกเรามีกลุ่มเยาวชนในหมู่บ้านอยู่แล้วที่นี่มีโครงการมีกิจกรรมเข้ามาเราคิดว่า น่าจะเป็นประโยชน์ต่อกลุ่มเรา ต่อชุมชนของเรา อยากผลักดันให้กลุ่มและตัวเรามีบทบาทในชุมชน และยังเข้ามาเก็บเกี่ยวงบประมาณ ช่องทางมากขึ้น คิดว่ามันน่าจะเป็นประโยชน์ต่อกลุ่มทั้งในส่วนของการพัฒนาศักยภาพของกลุ่ม ”

และอาสาสมัครเยาวชนคนเดิมกล่าวเพิ่มเติมเกี่ยวกับเรื่องคำตอบแทนเล็กน้อยจากการเป็นอาสาสมัครว่า “ มันได้ค่าเบี่ยเลี้ยงค่าขนมกลับมา มันน่าจะดีถ้าหาเงินด้วยตัวเอง เอาเงินนั้นไปให้แม่ ” และนายอภิชัย จีอาทิษฐ์ ตัวแทนกลุ่มเยาวชนบ้านสันคือ ที่กล่าวว่า

“ ผมมีกลุ่มอยู่แล้วผมทำมันไม่ประสบความสำเร็จ พอผมได้เห็นก็เหมือนพีแก้มเหมือนกับว่าจุดประกายเข้ามา จริงๆในใจลึกๆ อยากจะเอาประสบการณ์การจัดกิจกรรมของกลุ่มเอาไปทำในบ้าน ” เช่นเดียวกับนายสุภกิจชัย คิชอบ กล่าวว่า

“ เดิมมีกลุ่มอยู่ในหมู่บ้านอยู่แล้ว จะทำกิจกรรมในเรื่องของการเล่นกีฬามากกว่าพากันไปแข่งกีฬาแล้วอยากให้กลุ่มทำกิจกรรมอย่างอื่นบ้างก็เลยมีแรงจูงใจเข้ามาทำงานกลุ่มสร้างฝันวันใหม่เพื่อทำเยาวชนในหมู่บ้าน เห็นกลุ่มสร้างฝันวันใหม่มีกิจกรรมทำเยอะ ” นอกเหนือจากนี้อาสาสมัครเยาวชนคนเดิมยังกล่าวว่า

“ การมาเป็นอาสาสมัครเยาวชนนั้น อยากพัฒนาตัวเอง ” คงคล้ายกับความคิดของนายสุเมธ ดิปะติง พูดว่า “ มองว่าเป็นงานที่ทำขาย ได้มีโอกาสพัฒนาตัวเอง สร้างการยอมรับ ”

ซึ่งกล่าวมาข้างต้นนี้อาสาสมัครเยาวชนมาจากความสนใจ ต้องการพัฒนาศักยภาพตนเอง กลุ่มเยาวชนของตนเอง จุดเด่น คือเยาวชนกลุ่มนี้มีความกระตือรือร้นในการทำงานค่อนข้างสูง มีความมุ่งมั่น รวมทั้งเพียรพยายาม ตั้งใจสูงมาก เมื่อค้นพบความชอบ ความเป็นตัวเองจะมีการพัฒนาแนวคิด ทักษะการทำงาน อย่างตลอดเวลา สามารถเก็บเกี่ยวประสบการณ์จากการทำงานไปพัฒนากลุ่มเยาวชนตนเองอยู่เสมอ

4) เยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมกิจกรรมโครงการ

เยาวชนที่อยู่ในเป้าหมายโครงการฯ เยาวชนกลุ่มนี้จะเคยผ่านการอบรมอาสาสมัครโครงการแทบทั้งนั้น โดยคาดหวังว่า หลังจากการอบรมสามารถนำความรู้ไปถ่ายทอดต่อเพื่อนเยาวชนคนอื่นๆ ในชุมชนของตนเอง ใกล้เคียง และเยาวชนอยู่นอกในพื้นที่การทำงาน หรือโครงการที่ลักษณะการเชื่อมประสานงานเครือข่าย ซึ่งทางกลุ่มจะมีแผนงานการสนับสนุน การติดต่อประสานงาน หนุนช่วยการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง อย่างเช่น กลุ่มเปลวเทียน โรงเรียนห้วยสักวิทยาคม กลุ่มเยาวชนบ้านกู่เต้า กลุ่มเยาวชนเงาสยาม เป็นต้น จนเกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนทำงานซึ่งกันและกัน ส่งผลให้เกิดภาคีความร่วมมือในการทำงาน และเข้ามาช่วยกันเป็นแกนหลักในการทำงานร่วมกับสมาชิกกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ ดังเช่น เอกสารโครงการด้วยรักและเข้าใจเอดส์ กล่าวถึงการคัดเลือกว่า

“ การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย เนื่องจากการทำงานของกลุ่มจะเน้นการเข้าไปจัดกิจกรรมร่วมกับองค์กรต่างๆ ที่ทำงานด้านเยาวชน ในพื้นที่ให้เกิดแนวทางการทำงานด้านเยาวชนร่วมกัน เพราะฉะนั้นกลุ่มเป้าหมายจะเป็นกลุ่มเป้าหมายที่องค์กรต่างๆ นั้นมีอยู่แล้ว เช่น เยาวชนของพัฒนาชุมชน กลุ่มเยาวชนในหมู่บ้าน กลุ่มเยาวชนของหน่วยงานสาธารณสุข กลุ่มเยาวชนศูนย์เพื่อหญิงพวน กลุ่มเยาวชนบ้านปางลาว เป็นต้น ”

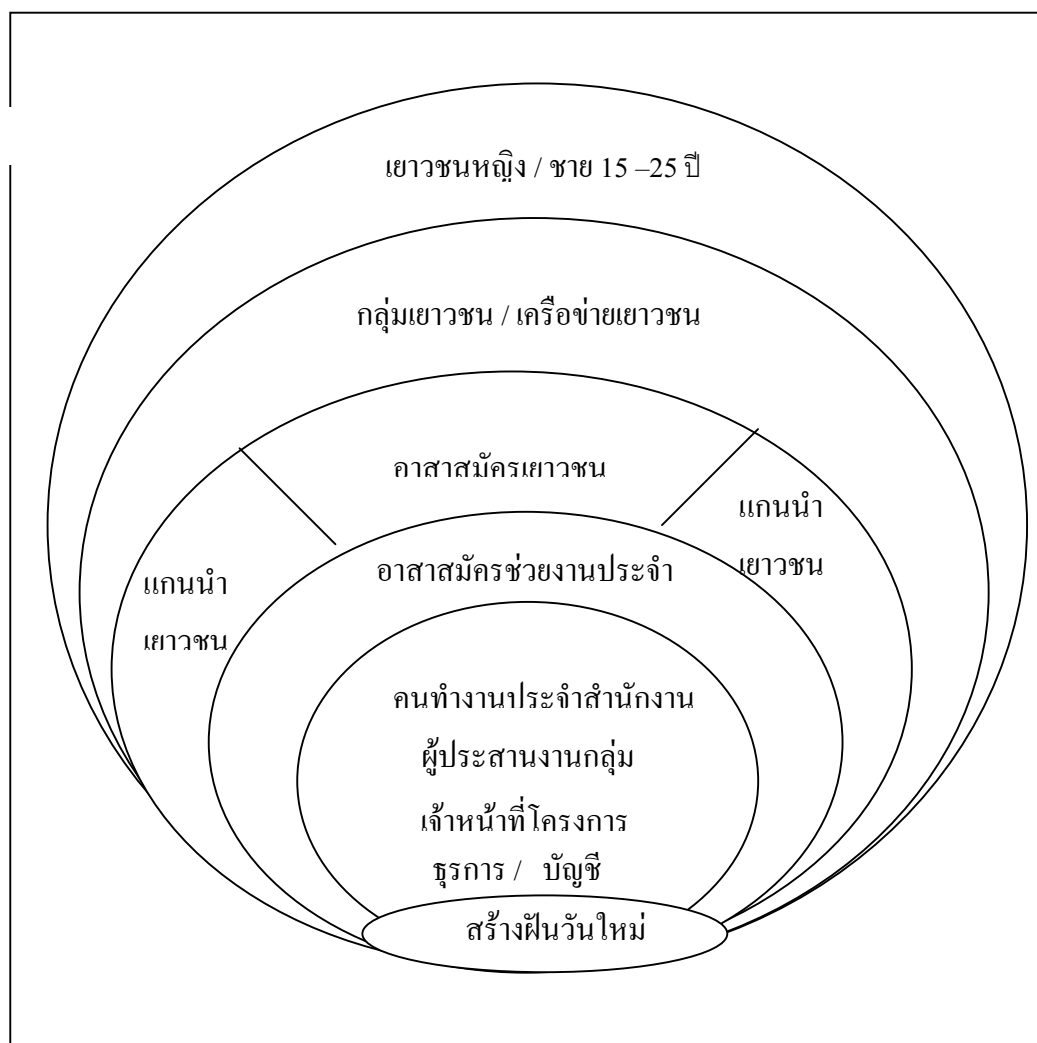
ซึ่งกล่าวมาข้างต้นนี้อาสาสมัครเยาวชนมาจากกิจกรรมโครงการ จุดเด่นของเยาวชนเหล่านี้จะมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเรื่องโรคเอดส์ในช่วงของการ อบรม แต่ขาดเทคนิค ทักษะการจัดกิจกรรม ฉะนั้นต้องเปิดโอกาสให้เรียนรู้ ทดลองปฏิบัติพร้อมคำแนะนำ และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จนเกิดชำนาญสามารถเป็นแกนหลักในการจัดกิจกรรมในพื้นที่ต่อไป

จุดด้อยของการอบรมอาสาสมัครเยาวชนในแต่ละครั้ง เยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมประมาณจำนวน 25 – 35 คน แต่สามารถพัฒนาเยาวชนให้เป็นแกนนำเยาวชนในการให้ความรู้เพื่อนได้เพียงกี่คน เมื่อเทียบตามอัตราเฉลี่ย 1 : 10 คน หรือ 2 : 10 คน ถึงแม้ว่าเจ้าหน้าที่ภาคสนามจะติดตาม กระตุ้นการทำงานอย่างสม่ำเสมอ ก็ตามสามารถจัดกิจกรรมได้เพียงชั่วระยะเวลาสั้น ๆ เท่านั้น จากนั้นเริ่มหายไป ด้วยเหตุผลที่แตกต่างกันไป เช่น ไปเรียนต่อ แอบหนีไปเที่ยว ไม่สนใจกิจกรรม ฯลฯ

การพัฒนาทีมงาน

เป็นขั้นตอนเนื่องหลังจากที่มีการชักชวนเยาวชนมาร่วมเป็นทีมงาน หรือเรียกว่า การขยายทีมงาน เพื่อเข้าร่วมเป็นทีมงานหลัก หรือ คนทำงานของกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ ได้ปรับรูปแบบการทำงานให้โครงสร้างแบบหลวมๆ ไม่ตายตัว ดังที่ทีมวิจัยได้อธิบายไว้ในบทที่ 5 แล้วนั้น ต่อมาได้มีปรับรูปแบบการทำงานออกเป็น 5 ระดับ คือ ระดับ 1 – 2 วงในที่สุด คือ คนทำงานช่วยกันดำเนินกิจกรรมตามแผนงาน ส่วนวงนอก 3 – 4 คือ กลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมจัดกิจกรรม และประสานความร่วมมือ และวงสุดท้ายนอกที่สุด คือ กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลประโยชน์ทางอ้อมจากการดำเนินโครงการ ดังนำเสนอตามแผนผังแสดงกลุ่มเป้าหมาย ดังต่อไปนี้

แผนผังที่ 7.1 : แสดงรูปแบบการทำงานของโครงการ

เป็นกระบวนการพัฒนาแกนนำเยาวชน อาสาสมัครเยาวชนแต่ละโครงการให้กลายเป็นคนทำงาน หรือ อาสาสมัครเยาวชนช่วยงานประจำ หรือเรียกว่า ทีมงานเพื่อนร่วมฝันที่มีเทคนิคทักษะการจัดกิจกรรม ตลอดจนมีแนวคิดด้านการพัฒนางานเพื่อสังคม จนนำไปสู่การทำงานที่มีประสิทธิภาพต่อไป

ดังนั้นการกระบวนการพัฒนาทีมงาน จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งสำหรับการทำงานกับเยาวชนที่ต้องอาศัยการทำงานเป็นทีม และความชำนาญเฉพาะด้าน ซึ่งการพัฒนาทีมงานต้องผ่านกระบวนการเรียนรู้เป็นขั้นตอน แบบลองผิดลองถูกจากการจัดกิจกรรมต่างๆ ของโครงการ ทั้งแบบทางตรงและทางอ้อม ดังนี้

ขั้นตอนแรก คือ การเรียนรู้ผ่านกระบวนการอบรมสร้างเสริมความรู้เข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเรื่องโรคเอดส์ การสื่อสารเรื่องเอดส์ เพศ และทักษะการจัดกิจกรรมโดยผ่านการเรียนรู้ทางตรง คือ การอบรม การประชุม ทัศนศึกษาดูงาน และการจัดกิจกรรมในชุมชน ซึ่งทีมกล่าวถึงรายละเอียดเบื้องต้นไว้ในบทที่ 6 กิจกรรมสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องเอดส์ผ่านสื่อบุคคล

ขั้นตอนที่สอง คือ การเรียนรู้ผ่านการจัดกิจกรรมร่วมกับโครงการ หรือการเข้าร่วมกิจกรรมที่มีโอกาสทดลองจัดกิจกรรม ลงมือปฏิบัติงาน แบบลองผิดลองถูกด้วยตนเอง ถือว่าเป็นการเรียนรู้ทางอ้อมผ่านกระบวนการทำงานเป็นทีม การแบ่งบทบาทหน้าที่การทำงาน ซึ่งทุกสิ่งทุกอย่างต้องอาศัยการทำงานเป็นทีมแทบทั้งนั้น ดังนั้นทางกลุ่มจึงให้ความสำคัญกับการแบ่งบทบาทหน้าที่การทำงานเพื่อให้สมาชิกกลุ่มทีมงานมีความรู้สึกร่วมว่าตนเองเป็นทีม ดังเช่น บทสัมภาษณ์ของนางสาวจินดา กันแก้ว เจ้าหน้าที่ภาคสนาม กล่าวไว้ว่า

“ หน้อยเริ่มขยับบทบาทจากเป็นผู้นำทำกิจกรรม อบรมเยาวชน การจัดสนทนากลุ่มย่อย การจัดเวที พอเริ่มทำงานมากขึ้นหน้าที่รับผิดชอบก็มากขึ้นและเปลี่ยนไปตามความถนัดและประสบการณ์ ในปัจจุบันนี้การควบคุมการแสดงที่เคยทำก็ต้องให้รุ่นน้องๆขึ้นมาทำแทน เริ่มมาจัดการกับโครงการ เช่น การเขียนโครงการฯ การทำกิจกรรมตามโครงการฯ การจัดทำรายงาน การดำเนินการประชุม การเคลียร์เงินกิจกรรม ” และนางสาวปิ่นธนา วิทยาพร้าว กล่าวถึงบทบาทหน้าที่รับผิดชอบว่า

“ ตอนที่ได้ทำหน้าที่ในกลุ่มฯ ข้าพเจ้ามีหน้าที่ในเรื่องของงานธุรการ และช่วยงานชุมชนต่างๆ ออกหน่วยเคลื่อนที่ละครหุ่น เข้าร่วมประชุม อบรมต่างๆ ขณะที่ทำหน้าที่ต่างๆ ที่ทำเราเลือกเองเพราะเป็นความสมัครใจ ความชอบของเรา ถ้าเราได้ทำหน้าที่ที่เราชอบ ถนัดเราก็จะสามารถทำสิ่งนั้นได้ดี ”

ขั้นตอนที่สาม คือ การเรียนรู้ผ่านจัดกิจกรรมแบบเป็นขั้น เป็นตอนที่เป็นระบบ ตั้งแต่การเข้าร่วมกิจกรรม พัฒนาศักยภาพเยาวชน จนกลายมาเป็นคนทำงาน โดยการเรียนรู้จากบันไดแห่งการเรียนรู้ 10 ขั้น ถือว่าเป็นเรียนรู้ทั้งทางตรง และทางอ้อมควบคู่กันไป ดังเช่นบทสัมภาษณ์ของ นายจิรกาญจน์ จินดาธรรม พูดถึงการทำงานไว้ว่า

“ ย้อนไปตอนแรกๆ ทำหน้าที่แฟนคลับของเพื่อนร่วมฝัน ไม่รู้อยู่ดีๆก็มาเป็นผู้ประสานงานวิทยุโรงเรียนได้ยังไงอยู่จนถึงปัจจุบัน แต่รู้สึกว่าคุณเลือกให้ทำงานมากกว่า ตอนแรกๆ ก็หนักใจมากเหลือเกินที่จะต้องก้าวขึ้นมาอีกระดับหนึ่งไม่รู้ว่าจะเห็นแววของเราได้ยังไงเดี๋ยวนี้ก็ถูกเลือกเหมือนกันโดยอัตโนมัติว่าต้องมาดูแลรายการวิทยุ เพื่อนร่วมฝันด้วย ” และบทสนทนาของทีมงานเพื่อนร่วมฝันประเด็นความรับผิดชอบ อ้างอิงจากเอกสารรายการประชุมเพื่อนร่วมฝัน 3 / 8 / 46 พบว่า

“ ถามก่อนว่าน้องจะอยู่ได้ขนาดไหน ถ้าน้องอยู่ได้น้องต้องจัดสรรเวลาได้ น้องต้องรับผิดชอบตัวเองได้ ทั้งการเรียน และการทำงาน เอาตัวรอดให้ได้ แต่ถ้าน้องบอกว่าน้องไม่ไหว เราก็พร้อมแต่นะตอนนี้คือเราต้องเคลียร์บทบาท ถ้าน้องบอกว่าน้องไม่ไหว น้องอยากออกไป น้องจะอยู่ได้แค่ไหนแล้วเราจะดึงใครขึ้นมา หรือ ถ้าน้องอยากขยับตัวเอง ”

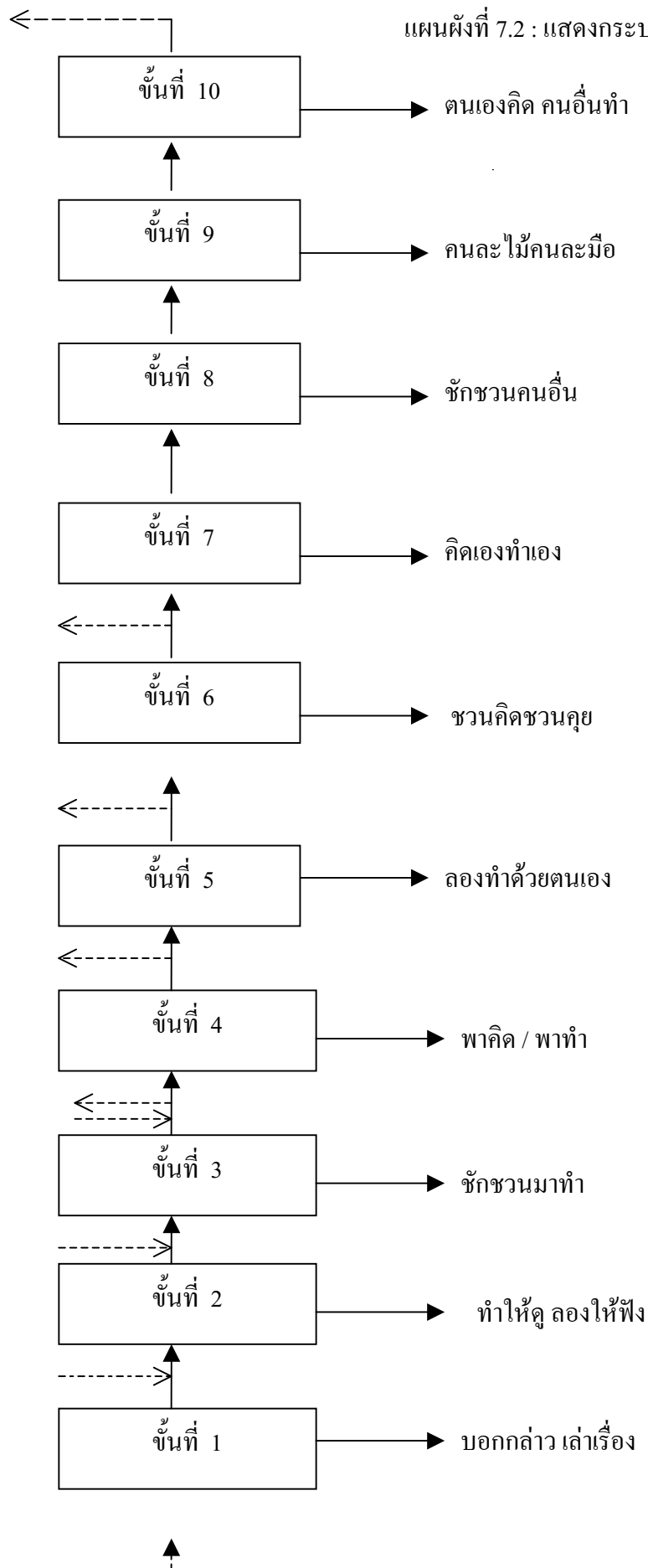
2. กระบวนการพัฒนาทีมงาน

ถือว่าเป็นขั้นตอนหนึ่งที่สำคัญที่ค้นพบ จากประสบการณ์การทำงานของกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในระยะเวลา 8 ปี เป็นกลุ่มเป้าหมายของโครงการ MSS จนกระทั่งทำกิจกรรมกับกลุ่มเพื่อนด้วยตนเอง หลังจากนั้นไม่นานจึงเกิดกลุ่มเป้าหมายที่ทำงานเป็นเยาวชน ตั้งกลุ่มเยาวชน ทำงานเครือข่าย ยังเกิดกลุ่มเยาวชนภายใต้การรับผิดชอบกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ ในนามทีมงานเพื่อนร่วมฝัน จากประสบการณ์ดังกล่าว สามารถพัฒนากระบวนการทีมงานให้กลายเป็นคนทำงาน

ต่อไปนี้ทีมวิจัย จะกล่าวถึง กระบวนการพัฒนาทีมงาน หรือเรียกว่า “ คนทำงาน ” สร้างฝันวันใหม่ ใช้ชื่อเรียกว่า “ บันไดแห่งการเรียนรู้ 10 ขั้น ”

แผนผังที่ 7.2 : แสดงกระบวนการพัฒนาทีมงาน

จากแผนผังกระบวนการพัฒนาทีมงาน จะเห็นได้ว่าบันไดแห่งการเรียนรู้แต่ละขั้นจะมีความสอดคล้องเชื่อมโยงกันความรู้ เทคนิคทักษะกระบวนการทำงาน ซึ่งสามารถระดับการเรียนรู้ ออกเป็น 2 ช่วง คือ อาสาสมัครเยาวชน ขั้นที่ 1 – 5 และคนทำงาน ขั้นที่ 6 – 10 ขึ้นอยู่กับความยากง่ายของการทำงาน และความรับผิดชอบตามลำดับขั้น กระบวนการโดยรวมจะให้ความสำคัญ 3 ส่วนหลักๆ ประกอบด้วย 1. การมีส่วนร่วม เปิดโอกาส ลองคิด ลองทำ ลองแสดงความคิดเห็น สรุปปรับปรุง ทำใหม่ 2. การสร้างข้อตกลง ให้ข้อมูล ทางเลือก และให้อำนาจการตัดสินใจ 3. การพัฒนาศักยภาพ ด้านบุคลิกภาพส่วนบุคคล เช่น กล้าแสดงออก แสดงความคิดเห็น ด้านเทคนิคทักษะการจัดกิจกรรม รวมทั้งประสบการณ์การทำงาน

ต่อไปนี้ ทีมวิจัยขอเสนอข้อสังเกตจากประสบการณ์การพัฒนาอาสาสมัครเยาวชน โดยกระบวนการนี้ พบว่า การเรียนรู้ของเยาวชน หรือ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมไม่จำเป็นต้องขยับไปตามขั้นบันได 1 – 2 – 3 – 4 ในบางครั้ง หรือบางคนอาจเข้ามาเรียนรู้จากบันไดขั้นที่ 2 – 1 – 3 หรือ 3 – 2 – 1 ก็เป็นไปได้ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของลักษณะกิจกรรม และความพร้อมของเยาวชน ประจวบเหมาะับช่วงเวลาจังหวะโอกาส ที่สอดคล้องลงตัว นอกจากกล่าวมาข้างต้น ทีมวิจัยจะยังค้นพบข้อดี และข้อเสียของกระบวนการพัฒนาอาสาสมัครเยาวชน ด้วย วิธีการบันไดแห่งการเรียนรู้ 10 ขั้นดังนี้

ตารางที่ 7.1 : แสดงการเปรียบเทียบข้อดี ข้อเสีย

ข้อดี	ข้อควรคำนึงถึง
<ul style="list-style-type: none"> - สามารถพัฒนาเยาวชน ทีมงาน อาสาสมัครเยาวชนรุ่นใหม่เข้ามาเสริมกระบวนการทำงานได้ทันทั่วทั้งที่ เป็นการสร้างตัวตายตัวแทน - สามารถนำกระบวนการนี้ไปใช้กับกิจกรรมอื่นๆ ได้เพียงปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานเท่านั้น แต่โครงสร้างของขั้นตอนอาจจะคล้ายกัน - คนทำงานที่ผ่านกระบวนการทำงานจะคุณภาพ เพราะผ่านการทำงานด้านเทคนิคทั่วไปตลอดจนงานทางด้านวิชาการ 	<ul style="list-style-type: none"> - อาสาสมัครเยาวชน และเยาวชนมักหยุดเหลือเพียงเฉพาะกลุ่มเล็กๆ เท่านั้น เปรียบเหมือนงานสกรีนคน - การพัฒนาอาสาสมัครเยาวชนในลักษณะนี้ต้องอาศัยเวลาการเรียนรู้ระยะยาวนาน ประมาณ 2 ปีขึ้นไป และสูญเสียงบประมาณค่อนข้างมากในการสร้างกระบวนการต่อให้อาสาสมัครเยาวชนอย่างต่อเนื่อง - อาสาสมัครเยาวชนที่เข้ารับการพัฒนาโดยกระบวนการนี้ ต้องมีใจรักในการอาสาสมัคร มีอุดมการณ์ รู้จักปรับตัว การบริหารจัดการเวลาและมีความอดทนสูง เพราะงานหนัก

3. การสร้างกลุ่ม

เป็นการดึงเอาตามความต้องการพื้นฐานของเยาวชนมาเป็นกลไกการทำงานร่วมกับเยาวชนโดยเริ่มเยาวชนที่มีความสนใจเหมือนกันกลุ่มเล็กๆ 2 – 3 คนมาจัดกิจกรรมร่วมกัน จากนั้นเริ่มชักชวนคนอื่นเข้ามาเป็นสมาชิก แต่งตั้ง หรือคัดเลือกผู้นำ ผู้ตาม กำหนดวัตถุประสงค์ และกิจกรรมที่จะทำร่วมกัน จึงเกิดการรวมกลุ่ม ซึ่งเงื่อนไขของการรวมกลุ่มอาจจะแตกต่างกัน อาทิเช่น ได้รับการกระตุ้นจากภายนอก คือ ผู้นำชุมชน นักพัฒนา ครูอาจารย์ หรือมาจากความสนใจจากของเยาวชนเป็นทุนเดิม และอีกประการหนึ่ง คือ ถูกกดดันจากสภาพปัญหาหรือข้อขัดแย้ง เช่น โรคเอดส์ ยาเสพติด สิ่งแวดล้อม ที่ดินทำกิน เป็นต้น

ดังนั้นการสร้างกลุ่มเยาวชนเพื่อรณรงค์ป้องกัน และควบคุมโรคเอดส์ในชุมชนของตนเอง ถือว่าเป็นการดึงความสนใจของเยาวชนมาหลอมรวมกัน และใช้เป็นเครื่องมือในการขยายผลการให้ความรู้เรื่องโรคเอดส์ ผ่านการจัดกิจกรรมในลักษณะ “ จากเพื่อนถึงเพื่อน ” โดยใช้วิธีการขยายผลการจัดกิจกรรมจากเพื่อนสู่เพื่อน ขยายผลเป็นกลุ่มจากกลุ่มสู่อีกกลุ่มหนึ่ง โดยมีเป้าหมาย ทิศทางการทำงานเหมือนกัน แต่กลวิธีการทำงาน รวมถึงกิจกรรมในแต่ละกลุ่มอาจจะแตกต่างกันตามต้องการ ความสนใจ และความถนัดเท่านั้น

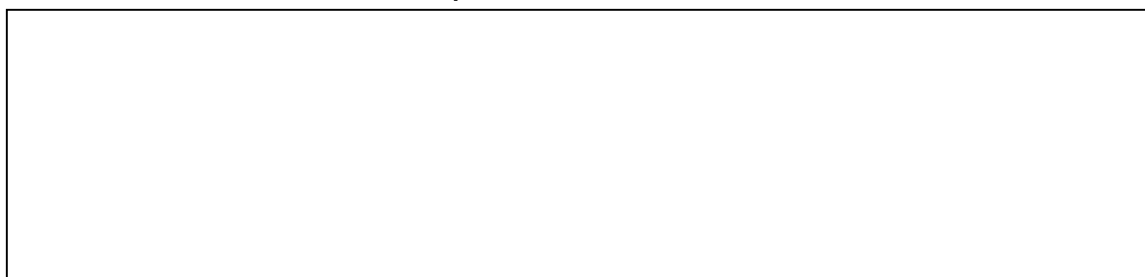
ลักษณะของกลุ่มเยาวชนจัดกิจกรรมรณรงค์ป้องกันเอดส์ แบ่งออกเป็น 2 ระดับ

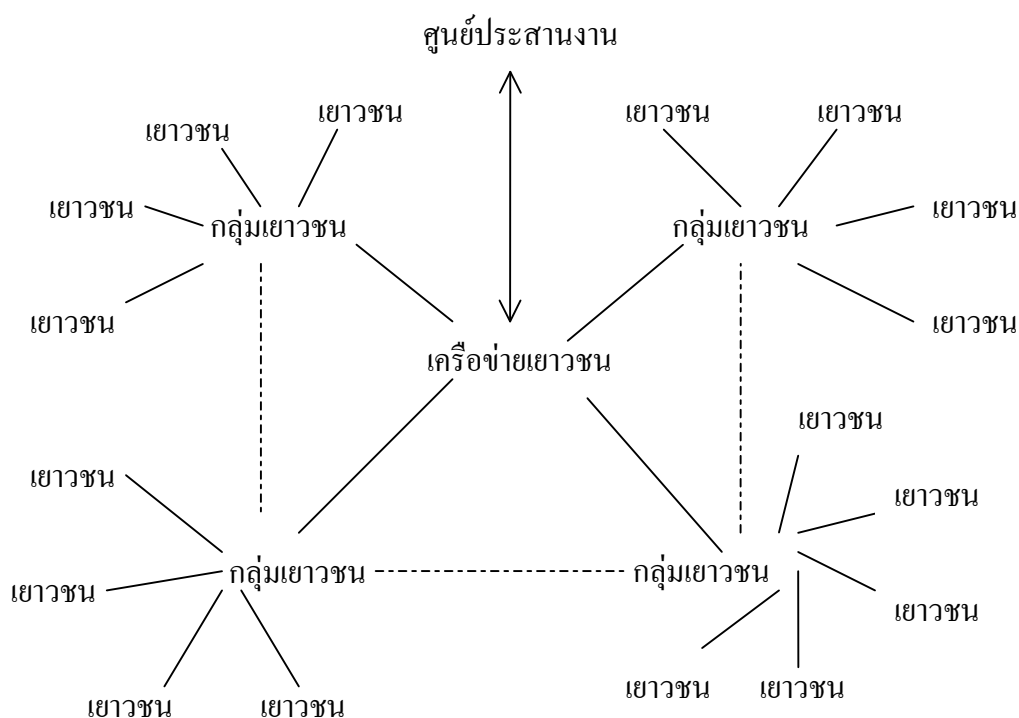
1. กลุ่มเดิมที่เคยจัดตั้งขึ้นเองตามสนใจเฉพาะกิจ เช่น กลุ่ม ชมรมเพื่อนในโรงเรียน กลุ่มเยาวชนในหมู่บ้าน กลุ่มหนุ่มสาว หรือ กลุ่มอื่นๆ
2. กลุ่มที่จัดตั้งขึ้นใหม่ โดยได้รับการกระตุ้นจากภายนอก เช่น นักพัฒนาเข้าไปกระตุ้นให้เกิดการจัดตั้ง หรือ ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่สาธารณสุข และเกิดสภาพปัญหาที่กดดันจนต้องรวมตัวกัน เพื่อแก้ไขปัญหาของตัวเอง

วิธีการสร้างกลุ่มเยาวชน

เริ่มจากเยาวชนกลุ่มเล็กๆที่มีความต้องการเหมือนกันคล้ายกัน กำหนดวัตถุประสงค์วัตถุประสงค์กิจกรรมร่วมกัน และเริ่มจัดกิจกรรมพร้อมชักชวนเพื่อนๆ คนอื่นเข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่ม เมื่อมีคนมากขึ้นประมาณ 5 คนขึ้น เริ่มมีการแต่งตั้งประธาน รองประธาน และสมาชิก พร้อมทั้งกำหนดภาระกิจร่วมกัน ขยายผลไปเรื่อยๆ เริ่มรูปแบบเป็นทางการมากขึ้น เช่น มีการประชุม รายงานผลกิจกรรม วางแผน เป็นต้น ดังแผนผังแสดงการวิธีการสร้างกลุ่มแบบไม่เป็นการทาง

แผนผังที่ 7.3 : แสดงการวิธีการสร้างกลุ่มแบบไม่เป็นการทาง

จากผังแสดงการวิธีการสร้างกลุ่มแบบไม่เป็นทางการทาง จะเห็นได้ว่าการสร้างกลุ่ม และขยายตัว เครือข่ายเยาวชนแบบไม่เป็นทางการ ในเชิงเครือข่ายดาวกระจาย แยกย่อยสาขาออกไปดัง เหมือน เครือข่ายลูกโซ่ที่มีการเชื่อมร้อยข่าย

เริ่มจากเยาวชนคนหนึ่งขยายเป็น 4 – 5 คน รวมกันเป็นกลุ่ม การสร้างกลุ่มเยาวชนจะมีลักษณะ ขยายแบบลูกโซ่ ที่อาศัยการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มเล็กๆ เชื่อมร้อยกับกลุ่มอื่นๆ ที่มีความความสนใจ เหมือนกัน เมื่อเกิดขึ้นหลายกลุ่มมากขึ้น จึงเกิดการประสานงานหนุนเสริมระหว่างกันและกันทั้งทางตรง และทางอ้อม ในระดับกลุ่ม เครือข่ายเยาวชน และศูนย์ประสานงานเยาวชน อันจะนำไปสู่เครือข่าย เยาวชนแบบทางการในอนาคต ทีมวิจัยจะนำเสนอในรูปแบบการทำงานเครือข่ายเยาวชนเชิงราย ในช่วงต่อไป จากประสบการณ์การทำงานการสร้างกลุ่ม และขยายเครือข่ายเยาวชน พบว่า

- กลุ่มเยาวชนที่จัดตั้งโดยองค์กรภายนอกที่เข้าไปกระตุ้นในการกิจกรรมในระดับเริ่มแรก ถ้าเยาวชน ไม่มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม หรือได้รับการพัฒนาศักยภาพเยาวชนเหล่านั้นอาจจะ แยกย้ายไปกันไป หรือสมาชิกกลุ่มสลายตัว เพราะว่าเยาวชนแกนนำ ผู้นำกลุ่มขาดการทักษะ การจัดกิจกรรม บริหารจัดการกลุ่ม
- กลุ่มเยาวชนที่จัดตั้งแบบเฉพาะกิจ เช่น ผู้นำชุมชนตั้งกลุ่มเล่นกีฬา เมื่อจบการแข่งขันต่างแยกย้ายกัน ไป ไม่ได้การสรุปบทเรียนการทำงาน ทำให้เยาวชนขาดความกระตือรือร้นที่พัฒนาการจัดกิจกรรม

อาจจะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเยาวชนให้กลายเป็นกลุ่มที่มีศักยภาพ และเรียนรู้ประสบการณ์จากการทำงานจริง

- กลุ่มเยาวชนที่สามารถจะดำรงอยู่ รักษากลุ่มให้อยู่ยาวนาน คือ กลุ่ม สมาชิกกลุ่มมีเป้าหมายวัตถุประสงค์ กิจกรรมสอดคล้องตรงตามต้องการ ต้องได้รับการพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งต้องได้รับการสนับสนุนจากบุคคลรอบข้าง

ต่อไปนี้ ทีมวิจัยนำเสนอตารางเปรียบเทียบข้อดี ข้อเสียของรวมกลุ่มเยาวชน ดังนี้

ตารางที่ 7.2 : แสดงการเปรียบเทียบข้อดี ข้อเสียของการสร้างกลุ่ม

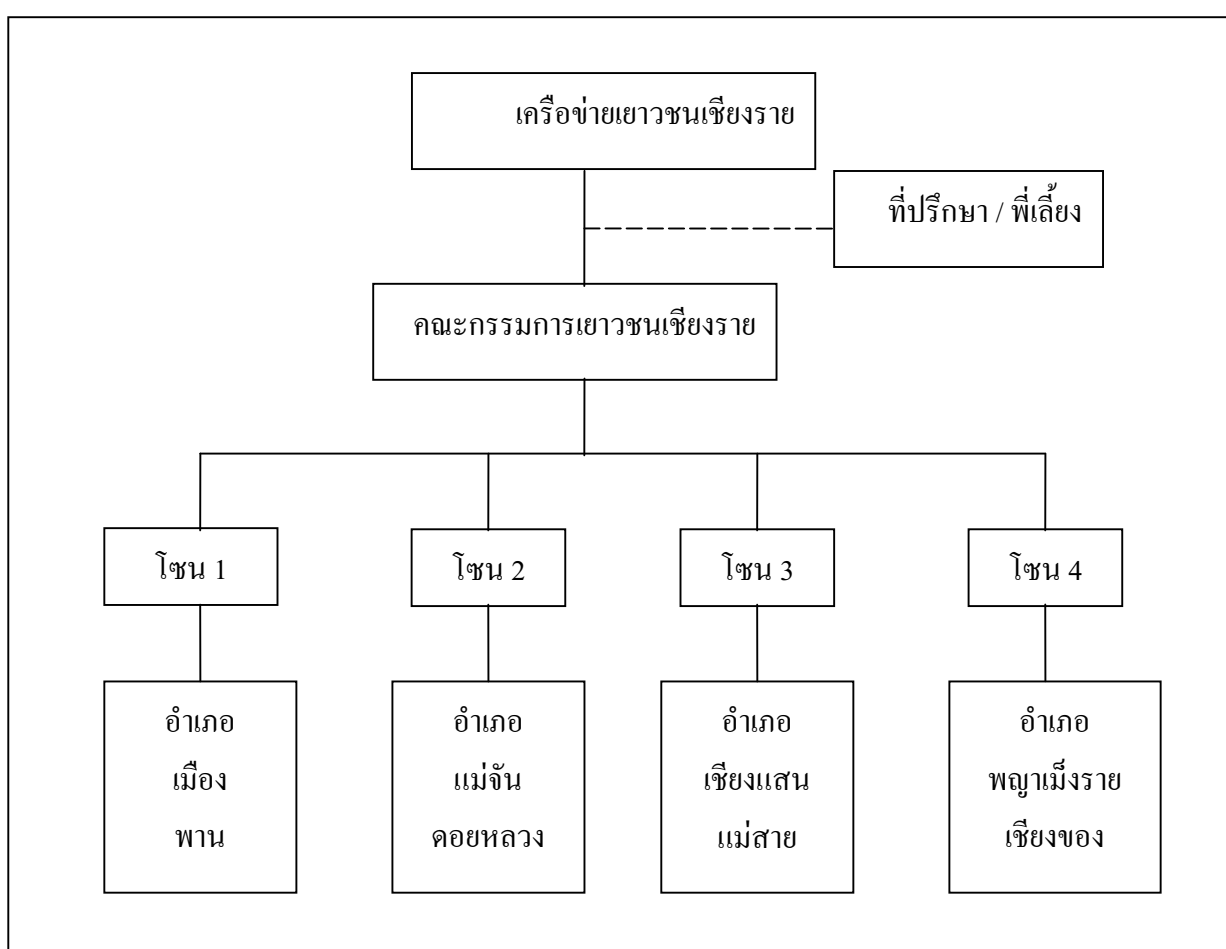
ระดับกลุ่มเยาวชน	
ข้อดี	ข้อเสีย
<ul style="list-style-type: none"> - เกิดการตัวกันเสนอความคิดเห็น และเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของเยาวชนด้วยกันเอง ดังเช่นคำกล่าวที่ว่า “การทำงานกับเยาวชนเป็นการกันลดปัญหา” - ความสามัคคีกัน ความผูกพันรักจากการจัดกิจกรรมร่วมกัน - ปลุกจิตสำนึก แรงศรัทธา อุดมการณ์ในการพัฒนาชุมชน - พัฒนาศักยภาพเยาวชน เพื่อลบข้อหาเยาวชนไม่สามารถทำอะไร ช่วยงานได้ - มีโครงสร้างการบริหารงาน รูปแบบของการทำงานที่ชัดเจน - สามารถระดมทุน ประสานทรัพยากรได้ง่าย 	<ul style="list-style-type: none"> - ความสนใจของเยาวชนมีระยะสั้น - การแบ่งเวลาไม่ถูก อาจจะส่งผลกระทบต่อผลการเรียนตกต่ำ ไม่ยอมช่วยทำงานบ้าน - ขาดวุฒิภาวะทางอารมณ์ อาจจะส่งต่อการทะเลาะวิวาท หรือมั่วสุมทำกิจกรรมที่ไม่พึงประสงค์ - อาจจะเปิดโอกาสให้เยาวชนออกบ้านแล้วหนีไปเที่ยว อ้างว่าไปร่วมงานกลุ่ม - ผู้ปกครองไม่ไว้วางใจ

4. การสร้างและขยายเครือข่าย

เป็นการเคลื่อนตัวจากกลุ่มสู่การรวมตัวเป็นเครือข่ายเพื่อสร้างพลังในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาหรือสร้างพลังในการเปลี่ยนแปลงสิ่งต่างๆ ถือว่าเป็นการเอากลุ่มที่ลักษณะของความต้องการคล้ายมารวมกัน ทั้งความคิด อุดมคติที่เหมือนกัน เพื่อร่วมพูดคุยแลกเปลี่ยน และวางเป้าหมายการทำงานไปในทิศทางเดียวกัน และยังถือว่าเป็นการหนุนเสริมการทำงานซึ่งกันและกันในอนาคตอีกด้วย โดยทั่วไปเครือข่าย แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ

ซึ่งต่อไปนี้ ขอยกตัวอย่าง เครือข่ายแบบไม่เป็นทางการ อ้างอิงข้อมูลมาจากเอกสารรายงาน โครงการเสริมสร้างศักยภาพเครือข่ายเยาวชนเชียงราย

แผนผังที่ 7.4 : แสดงโครงสร้างการทำงานเครือข่าย : แบบทางการ

จากแผนผัง อาจกล่าวได้ว่าเครือข่ายเยาวชนเชียงรายเป็นเครือข่ายแบบทางการ ประเภทเครือข่ายเด็กและเยาวชน เพราะมียุทธศาสตร์และแนวทางการทำงานเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน โดยมีรูปแบบ

การทำงานที่ชัดเจน มีโครงสร้างการบริหารงาน คณะกรรมการ สมาชิกเครือข่าย และมีสายการบังคับบัญชาการทำงาน

ข้อมูลของเครือข่ายเยาวชนเชียงราย ที่มียุทธศาสตร์มาจากรายงานสรุปผลการดำเนินโครงการเสริมสร้างศักยภาพเครือข่ายเยาวชนเชียงราย และข้อมูลเครือข่ายเยาวชนภาคเหนืออ้างอิงมาจากเอกสารของเครือข่ายเยาวชนภาคเหนือตอนบน ซึ่งจะนำเสนอต่อไป

1) จุดกำเนิดเครือข่ายเยาวชนเชียงราย

เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2537 - 2540 ทางองค์การแคร์นานาชาติประเทศไทย - มูลนิธิรักไทย ดำเนินงานโครงการปลดแอดส์จากเพศสัมพันธ์ในกลุ่มเยาวชนชนบท ในพื้นที่อำเภอเมือง แม่จัน จังหวัดเชียงราย หลังจากการดำเนินโครงการสิ้นสุด พบว่า เกิดกลุ่มเยาวชนภายในพื้นที่ของการทำงานโครงการ จึงเล็งเห็นความสำคัญของเยาวชนในการพัฒนาศักยภาพ จากนั้นจึงได้ประสานงาน และขอความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชนในพื้นที่จังหวัดเชียงราย อันประกอบด้วย สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงราย ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดเชียงราย และหน่วยงานอื่นๆ เพื่อเป็น ที่ปรึกษาโครงการสร้างเครือข่ายเยาวชนเชียงราย เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วม โดยใช้กลุ่มสร้างฝันวันใหม่เป็นแกนหลัก เน้นยุทธศาสตร์การทำงานลักษณะจากเพื่อนถึงเพื่อน โดยให้กลุ่มสร้างฝันวันใหม่เป็นกลไกสำหรับการขับเคลื่อนเครือข่ายเยาวชนเชียงราย

2) พัฒนาการเครือข่ายเยาวชนเชียงราย

เริ่มมาจากการชักชวนกลุ่มเยาวชนที่มีความสนใจ จัดกิจกรรมร่วมกันมาเป็นแกนหลักในการจัดตั้งเครือข่ายเยาวชนเชียงราย

ช่วงแรก ปี 2540 – 2541 จำนวน 8 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มเยาวชนเยาวชนสัมพันธ์ตำบลแม่ข้าวต้ม ศูนย์เพื่อน้องหญิงพาน กลุ่มวัยรุ่นเชียงราย ศูนย์การศึกษาลูกหญิงเพื่อชุมชน อาสาสมัครเยาวชนอำเภอเมือง กลุ่มเยาวชนบ้านกู่เต้า กลุ่มสร้างฝันวันใหม่ จากนั้นทางกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ได้ขยายผลการทำงานเครือข่ายเยาวชนสู่กลุ่มเยาวชนในพื้นที่อำเภอแม่จันมากยิ่งขึ้น เพื่อเปิดโอกาสให้กลุ่มเยาวชน กลุ่มเล็กๆ ในพื้นที่ได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมเครือข่ายเยาวชน

ช่วงที่สอง ปี 2541 – 2542 ขยับทำงานด้านการพัฒนาศักยภาพของเครือข่ายเยาวชนเชียงราย เช่น การแต่งตั้งคณะกรรมการเครือข่ายเยาวชน เพื่อทำหน้าที่บริหารจัดการเครือข่าย อบรมพัฒนาศักยภาพการเป็นผู้นำกิจกรรมแก่กลุ่มแกนนำเยาวชนของแต่ละกลุ่ม องค์กร

ช่วงที่สาม ปี 2542 – 2543 จัดกิจกรรมรณรงค์ป้องกันเอดส์ในลักษณะเครือข่ายเยาวชนในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กลุ่มเป้าหมาย และเกิดการเปลี่ยนแปลงชุดทำงาน หรือเรียกว่า “ คณะกรรมการเครือข่าย ” ชุดใหม่โดยการเลือกตั้งคณะกรรมการชุดใหม่ที่มาจากเยาวชน กลุ่มเยาวชนทั้งในภาครัฐ องค์กร

กรเอกชนพัฒนาเอกชน โดยมีสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงรายเป็นที่ปรึกษา และเป็นศูนย์ประสานงานเยาวชน

ช่วงที่สี่ ปี 2544 - 2547 ปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงาน และโครงสร้างคณะกรรมการชุดใหม่ สายเลือดใหม่เข้ามาทำงาน โดยคณะกรรมการชุดแรกคอยเป็นที่ปรึกษา การจัดกิจกรรม ด้านแนวคิด การกระตุ้น หนุนช่วยร่วมพัฒนาเครือข่ายเชียงรายให้เป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายเยาวชนภาคเหนือ

3) ความเป็นมาและพัฒนาการเครือข่ายเยาวชนภาคเหนือ

เริ่มก่อตั้งขึ้นในปี 2539 จากการจัดค่ายอบรมแกนนำเยาวชนที่ทำงานด้านเอดส์จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน พะเยา หลังจากการจัดค่ายทำกิจกรรมต่างๆ คณะกรรมการประสานงาน กพอ. (คณะกรรมการองค์กรพัฒนาเอกชนสาธารณสุขประโยชน์ด้านเอดส์ภาคเหนือ – ทีมวิจัย) ได้กำหนดกิจกรรมพัฒนาเยาวชนในแผนงาน กพอ. ซึ่งมีส่วนกระตุ้นให้เกิดการรวมกลุ่มเยาวชนที่ลุกขึ้นมาทำงาน ให้การศึกษาเรื่องเอดส์ เพศศึกษา และการอยู่ร่วมกับผู้ติดเชื้อในพื้นที่ต่างๆ ในปี 2540 กลุ่มเยาวชนที่ดำเนินงานด้านเอดส์ มีการประสานงานกับค่ายต่างประเทศ มีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิเคราะห์สถานการณ์ปัญหา การฝึกอบรมทักษะการทำงานและการบริหารจัดการโครงการ และจัดงานมหกรรมเครือข่ายเด็กและเยาวชนภาคเหนือ ปี 2000 (พ.ศ 2542) เยาวชนเข้าร่วม 82 กลุ่มจาก 9 จังหวัดภาคเหนือ ตอนบน

ปี 2545 เครือข่ายเด็กและเยาวชนภาคเหนือตอนบนได้จัดเวทีวิเคราะห์ปัญหา สรุปบทเรียนการทำงานของเยาวชน จัดงานมหกรรมพลังคนหนุ่มสาวสร้างสรรค์สังคม และคัดเลือกเยาวชนเข้ามาเป็นคณะกรรมการเครือข่ายเยาวชนภาคเหนือ เพื่อพัฒนาการทำงาน พัฒนาเยาวชนในภาคเหนือภาคเหนือตอนบน

ที่ทีมวิจัยได้กล่าวมาข้างต้นนี้ เป็นส่วนหนึ่งของความเป็นมา พัฒนาการของการดำเนินงานเครือข่ายเยาวชนเชียงราย ซึ่งทางกลุ่มฯ ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการร่วมกับมูลนิธิรักไทย และเครือข่ายเยาวชนเชียงราย ตั้งแต่ ปี 2540 เป็นต้นมาจวบจนปัจจุบันนี้ อาจจะกล่าวได้ว่ากลุ่มสร้างฝันวันใหม่ได้เรียนรู้ประสบการณ์จากการทำงานเครือข่ายเยาวชน ดังเช่น

- การทำงานเครือข่ายเยาวชน ต้องมีแกนหลัก ผู้ประสานงานกลางสำหรับติดต่อประสานงาน ส่งต่อข้อมูลอย่างต่อเนื่อง
- การทำงานเครือข่ายเยาวชนต้องอาศัยเวลา ระยะเวลาการรวมกลุ่มที่ยาวนานพอสมควร และการจัดกิจกรรมมีลักษณะค่อยเป็นค่อยไป มิใช่หักโหมเกินไป จนทำให้สมาชิกเครือข่ายรู้สึกหนักเป็นภาระ และส่งผลต่อการเข้าร่วมระยะยาว
- การทำงานต้องขยับเนื้องานทีละประเด็น แล้วค่อยขยายจากกลุ่มหนึ่งสู่กลุ่มหนึ่ง ขยายวงกว้างไปเรื่อยๆ จะเกิดการเรียนรู้ของแกนหลักของกขแกนหลักในการจัดการ บริหาร

- การทำงานเครือข่ายต้องมาจากความสนใจของผู้เข้าร่วม กลุ่มเห็นผลประโยชน์ร่วมกันจะทำให้ส่งเสริมกระบวนการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และมีแรงกระตุ้น
- การทำงานเครือข่ายที่ต้องคำนึงอีกอย่าง การทำงานเชิงเนื้อหา ประเด็นงาน ควบคู่ไปกับการทำงานร่วมกับผู้อื่น สร้างความสัมพันธ์กับสมาชิก เรียกว่า ความสัมพันธ์ส่วนตัว
- การทำงานต้องสนับสนุนงบประมาณการจัดกิจกรรมของกลุ่มเครือข่ายในการทำงานรณรงค์ สร้างกระแสในชุมชน
- การทำงานเครือข่ายต้องมีเป้าหมาย ประเด็นร่วมในการขับเคลื่อนตามประเด็น และสามารถกำหนดการทำงานได้ชัดเจนมากขึ้น

ต่อไปนี้ ทีมวิจัยนำเสนอตารางเปรียบเทียบข้อดี ข้อเสียของเครือข่ายเยาวชน ดังนี้

ตารางที่ 7.5 : แสดงการเปรียบเทียบข้อดี ข้อเสียของเครือข่ายเยาวชน

ระดับเครือข่ายเยาวชน	
ข้อดี	ข้อเสีย
<ul style="list-style-type: none"> - มีโครงสร้างการบริหารงาน รูปแบบของการทำงาน กิจกรรมที่ชัดเจน - พัฒนาศักยภาพเยาวชนให้เข้าไปมีส่วนร่วมในการทำงานด้านเยาวชน - มีการหนุนช่วยการทำงาน ด้านเทคนิค ทักษะ เช่น การยืมบุคลากรจากกลุ่มอื่นมาช่วยกิจกรรมในกลุ่มของตนเอง - มีการปรึกษาแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานระหว่างกลุ่ม เพื่อแสวงหาความร่วมมือ และหาแนวทางแก้ไขปัญหา - สามารถสร้างอำนาจต่อรองกับผู้ใหญ่ หน่วยงาน แหล่งทุนได้ในระดับหนึ่ง โดยใช้กลไกของเครือข่าย 	<ul style="list-style-type: none"> - เยาวชนแต่ละกลุ่ม องค์กร มีความแตกต่างกันด้านเวลาทำงาน ทำกิจกรรม การเรียน ทำให้การจัดสรรเวลาทำกิจกรรมร่วมกันค่อนข้างยาก - เยาวชนบางกลุ่มอยู่ไกล ทำให้การเดินทางลำบาก ไม่สะดวก และเสียค่าใช้จ่ายสูงในการเดินทางเข้าร่วมกิจกรรมแต่ละครั้ง - การสร้างตัวตามตัวแทนขึ้นใหม่ทำได้ยาก ส่งผลให้คนทำงานน้อย - การถ่ายทอดงานสู่คนรุ่นใหม่ขาดช่วงและความต่อเนื่องช่วงทำให้งานหยุดชะงัก

5. การเชื่อมต่อการทำงานกับหน่วยงานองค์กร

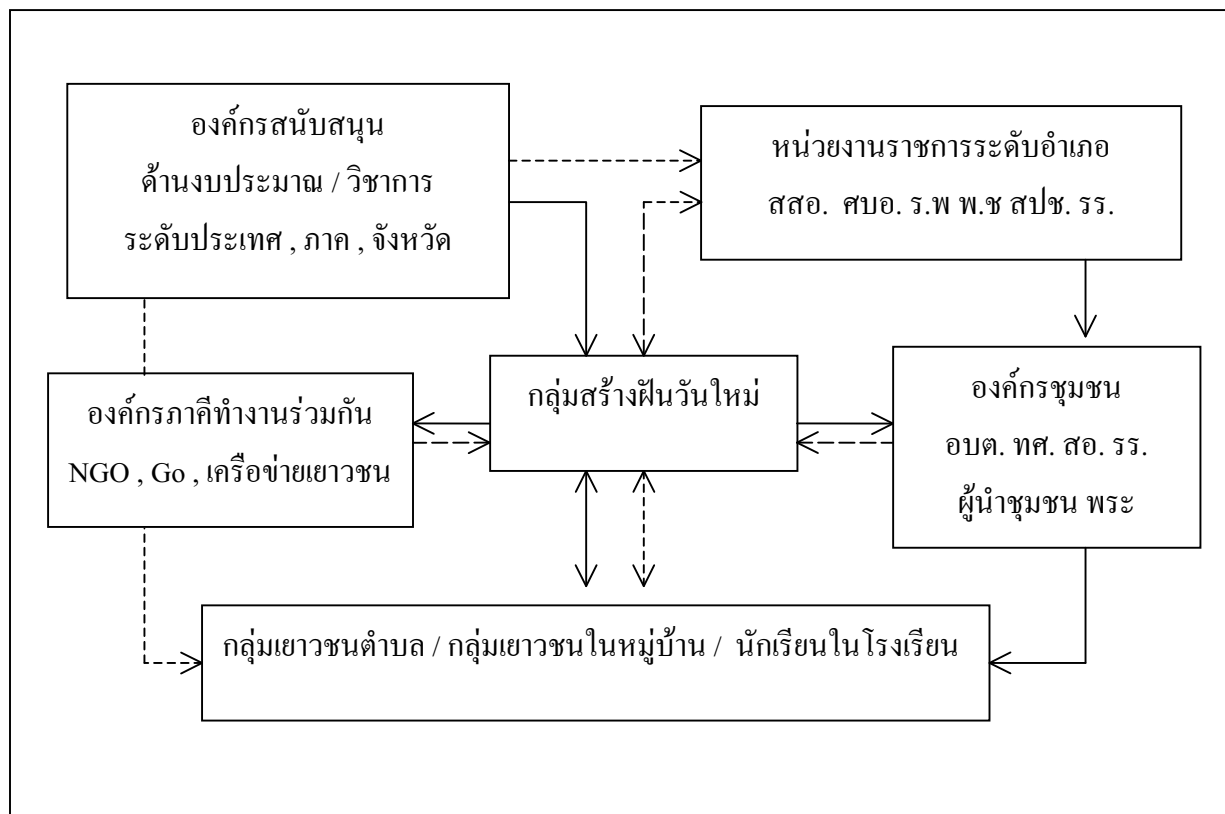
จากบทเรียนการทำงานของกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ พบว่า เยาวชนเป็นกลุ่มคนที่มีความสามารถสูง และมีใจรักในการทำงานอาสาสมัคร แต่ด้วยเงื่อนไขของเยาวชนที่จะต้องเคลื่อนย้ายอยู่เรื่อยๆ เพื่อไปเรียนหนังสือ ประกอบอาชีพในต่างพื้นที่ทำให้การประสานงาน ประสานกิจกรรมระหว่างเยาวชนกับเยาวชนไม่ต่อเนื่อง และไม่ชัดเจนเป็นรูปธรรมที่สามารถจับต้องได้จนเกิดความยั่งยืน ดังเช่นบทความในรายงานความก้าวหน้าโครงการ คล้ายคลึงกับประสบการณ์ของกลุ่มที่พบกล่าวว่า

“ การกำเนิดกลุ่มเยาวชนนั้น เกิดง่ายแต่ยั่งยืนยาก กลุ่มต่างๆ ที่มีอยู่เกิดขึ้นได้ง่ายแต่จะให้พัฒนาต่อไปได้ยาก หรือมีกระบวนการเพื่อให้กลุ่มอยู่ได้อย่างยั่งยืนไม่มีการก่อตั้งกลุ่มโดยเฉพาะเยาวชนยังอยู่ในประเภทจัดตั้งเฉพาะกาล เฉพาะกิจ เช่น เมื่อถึงช่วงเทศกาลกีฬารั้งหนึ่ง หรือกิจกรรมอื่นก็ทะเณท์เยาวชนในหมู่บ้านมารวมกลุ่มกัน หลังการเสร็จสิ้นตามวัตถุประสงค์ก็แยกย้ายกันไปด้วยไม่มีการสรุปงานเพื่อปรับใช้ในครั้งต่อไปจึงทำให้งาน กิจกรรมดังกล่าวที่มีอยู่ในชุมชนนานวันก็เล็กลงเรื่อย ”

ฉะนั้นกลุ่ม องค์กร หน่วยงานต่างๆ ที่ทำงานกับเยาวชนจะต้องยอมรับในศักยภาพ และความสามารถในขอบเขต และอีกสิ่งหนึ่งที่ขาดไม่ได้ในการรวมกลุ่มเยาวชน หรือจัดกิจกรรมของเยาวชนไม่สามารถดำเนินการได้โดยลำพัง จะต้องมีการพึ่งพาองค์กรท้องถิ่นในปัจจัยด้านต่างๆ และจะต้องได้รับการยอมรับจากชุมชน / สังคม ในความสามารถเท่าที่เยาวชนทำได้ ซึ่งองค์กรที่ปรึกษา องค์กรท้องถิ่น และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในสังคมทุกคนจะต้องให้การดูแลและเอาใจใส่ รวมทั้งส่งเสริมในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ รวมทั้งให้โอกาสในการแสดงความคิดเห็น รวมถึงดำเนินกิจกรรมๆ อันเกี่ยวข้องกับ การรับผิดชอบของเยาวชนต่อไป

เท่าที่ผ่านมากลุ่มสร้างฝันวันใหม่จะให้ความสำคัญการติดต่อประสานงาน และการทำงานเชื่อมกับองค์กร หน่วยงานต่างๆ ทั้งในระดับพื้นที่การทำงาน และนอกพื้นที่การทำงาน ซึ่งเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่เสริมให้การทำงาน หรือการจัดกิจกรรมในพื้นที่สะดวกมากยิ่งขึ้น ดังเช่นจะนำเสนอต่อไปนี้

ตารางที่ 7.5 : แสดงการเชื่อมประสานงานกับหน่วยงาน / องค์กรทั้งภายใน ภายนอก

จากแผนผังการเชื่อมประสานงานกับหน่วยงาน องค์กรทั้งภายใน ภายนอกการทำงานกลุ่ม จะเห็นได้ว่าการประสานงานเชื่อมกับหน่วยงานทุกภาคส่วนตั้งแต่กลุ่มเป้าหมายที่อยู่ในชุมชน องค์กรชุมชน / องค์กรท้องถิ่นในระดับหมู่บ้าน ตำบลเพื่อจัดกิจกรรมร่วมกัน ประสานงานในระดับอำเภอ ในการประสานแผนกิจกรรมและขอความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรม และระดับจังหวัด ภาค ประเทศ ในการประสานทรัพยากรบุคคล สนับสนุนวิชาการ และงบประมาณ รวมถึงนโยบายเกี่ยวข้อง ที่ส่งผลต่อการทำงาน

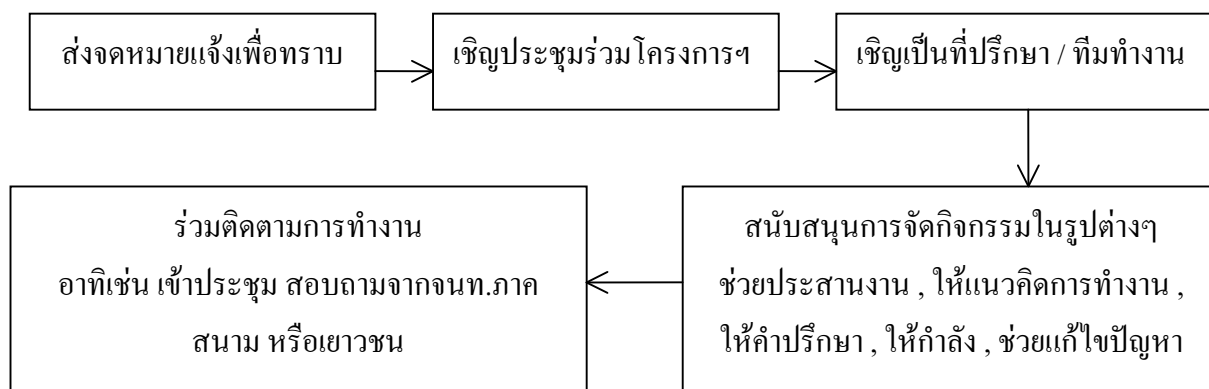
โดยการเชื่อมประสานงานกับกลุ่ม องค์กร หน่วยงานต่างๆ จะแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ ประสานความร่วมมือในการทำงานของเยาวชน ประสานทรัพยากรด้านบุคลากร หรือ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน วัสดุอุปกรณ์ / ยานพาหนะเดินทาง และประสานแผนงานกิจกรรมที่ดำเนินงานร่วมกัน และสามารถแบ่งระดับออกการประสานเครือข่ายกิจกรรมออกเป็น 2 ระดับ คือ ประสานภายในชุมชน และ ประสานภายนอกชุมชน

1) การเชื่อมประสานต่อองค์กร หน่วยงานภายในชุมชน ท้องถิ่น

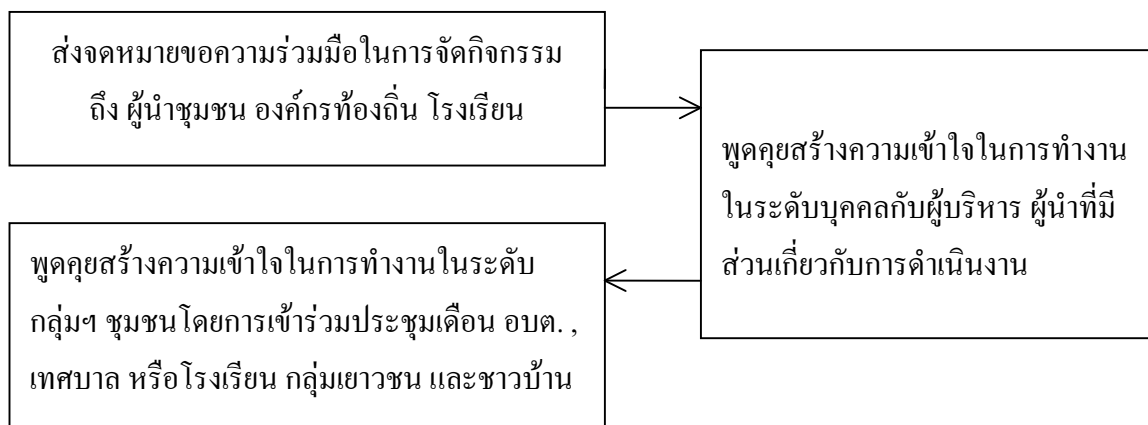
เป็นการประสานงานกับหน่วยงาน องค์กรในชุมชน อาทิเช่น ที่ว่าการอำเภอแม่จัน สาธารณสุข อำเภอแม่จัน (สสอ.) ศูนย์บริการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอแม่จัน (สบอ.) โรงพยาบาลแม่จัน (รพ.) พัฒนาชุมชน (พช.) สำนักงานประถมศึกษาอำเภอแม่จัน (สพช.) โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา อันประกอบด้วย โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์แม่จัน โรงเรียนแม่จันวิทยาคม โรงเรียนจันจว้าวิทยาคม และขยายโอกาสทางการศึกษา ประกอบด้วย โรงเรียนอนุบาลสันทราย โรงเรียนอนุบาลแม่จัน โรงเรียนอนุบาลจันจว้า โรงเรียนอนุบาลแม่คำ โรงเรียนอนุบาลม่วงคำ ฯลฯ สถานีวิทยุกระจายเสียง914 นทพ. สถานีตำรวจอำเภอแม่จัน (ชุดชุมชนมวลชนสัมพันธ์) และองค์กรท้องถิ่นในระดับตำบล ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ตำบลป่าซาง สันทราย แม่คำ ป่าตึง ท่าข้าวเปลือก จอมสวรรค์ เทศบาล (ทศ.) สันทราย จันจว้า สถานีอนามัย (สอ.) สันทราย จันจว้าใต้ ท่าข้าวเปลือก พระราชทาน บ้านใหม่พัฒนา สันติสุข ป่าตึง ห้วยมะหินฝน จอมสวรรค์ แม่คำ ม่วงคำ ฯลฯ ผู้นำชุมชนเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ อาทิเช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณะพระสงฆ์ คณะครูอาจารย์โรงเรียน ประธานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) กลุ่มพัฒนาสตรี (แม่บ้าน) กลุ่มผู้ติดเชื้อ กลุ่มเยาวชน และผู้นำทางความคิดที่มีอิทธิพลต่อเยาวชน ดังเช่น หัวโจก เป็นต้น

ในการประสานงานเพื่อสร้างความเข้าใจต่อกระบวนการทำงานของกลุ่ม และโครงการฯ เพื่อขอความร่วมมือ ความอนุเคราะห์และอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรม รวมถึงการประสานทรัพยากรด้านบุคลากร วัสดุอุปกรณ์เครื่องใช้ต่างๆ และสนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมของเยาวชน โดยวิธีการการประสานงาน และมีกิจกรรมจะมีลักษณะดังต่อไปนี้

แบบเป็นทางการ

หรือแบบไม่เป็นทางการ

ซึ่งรูปแบบการประสานงานในการเชื่อมต่อกิจกรรมจะมีหลายวิธีการขึ้นอยู่กับเหมาะสม สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกิจกรรมโครงการ และความสะดวกของทั้งสองส่วนเป็นหลัก ในแต่ละ ครั้งการเชื่อมประสานองค์กรท้องถิ่นที่แตกต่างกัน ดังเช่นข้อความจากรายงานการดำเนินโครงการนำร่อง สู่สภาเยาวชนเยาวชนด้านเอดส์ พบว่า

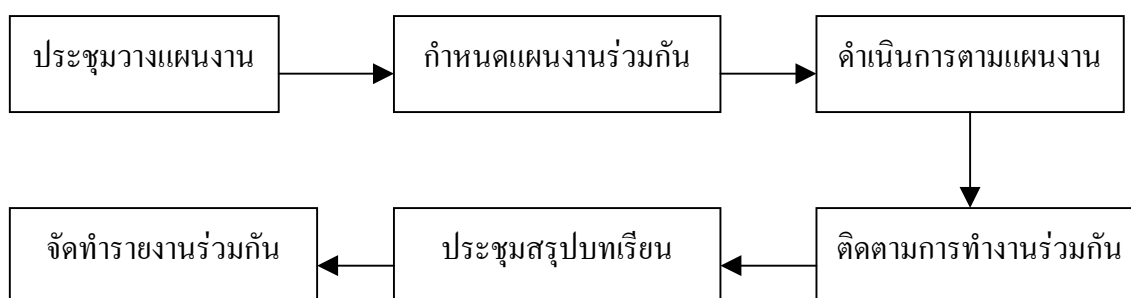
“ สืบเนื่องมาจากการประชุมชี้แจงการดำเนินโครงการนำร่องสู่สภาเยาวชนด้านเอดส์ ปี 2003 ในวันที่ 13 สิงหาคม 2544 ซึ่งทาง คณะกรรมการเยาวชนตำบลป่าซาง และเจ้าหน้าที่ภาคสนาม นักผู้นำชุมชน เช่น กำนัน อบต. เจ้าหน้าที่สถานีอนามัย คณะอาจารย์ คณะกรรมการเยาวชน และเยาวชน เข้าร่วมประชุม เพื่อชี้แจงโครงการติดตามความก้าวหน้าของการจัดกิจกรรม พร้อมทั้งวางแผนการดำเนินงานภายใต้โครงการ เพื่อพัฒนาแผนงานโครงการรณรงค์ป้องกันเอดส์เสนอต่อกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ ซึ่ง ทางผู้นำชุมชนได้เสนอมุมมองต่อการจัดกิจกรรมของกลุ่มเยาวชนควรจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็ก และเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากขึ้น โดยองค์กรชุมชนจะสนับสนุนงบประมาณบางส่วนของการจัดกิจกรรม ต่อมาคณะกรรมการเยาวชนตำบลได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนเอง ด้วยการเข้าร่วมประชุมระดับหมู่บ้าน และระดับตำบล เพื่อรับฟังสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในชุมชน และร่วมแสดง ความคิดเห็นของเยาวชน พร้อมทั้งร่วมกำหนดแผนงานกิจกรรมที่มีความสอดคล้องเหมาะสมกับเยาวชน โดยเขียนโครงการ เพื่อเสนองบประมาณสนับสนุน จากองค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาลตำบล และ องค์กรพัฒนาเอกชนอื่นๆ มาจัดกิจกรรมกับกลุ่มเยาวชน ”

2) การเชื่อมประสานต่อองค์กร / หน่วยงานภายนอกชุมชน

เป็นการประสานงานกับองค์กรภายนอก ทั้งหน่วยงานภาครัฐ และองค์กรพัฒนาเอกชนและ แหล่งทุน เพื่อประสานความร่วมมือในการดำเนินโครงการ ซึ่งทางกลุ่มฯ สามารถแบ่งลักษณะการ ประสานงานในการเชื่อมต่อการทำงานออกเป็น 3 ส่วน คือ ประสานแผนงานการจัดกิจกรรมร่วมกันใน

ลักษณะเครือข่ายในการทำงานร่วมกัน อาทิเช่น เครือข่ายเยาวชนเชียงราย เครือข่ายเยาวชนภาคเหนือ เครือข่ายวิทยุเด็กและเยาวชน มูลนิธิริรักษ์ไทย ประสานทรัพยากรทางด้านงบประมาณ บุคลากร วัสดุ อุปกรณ์ ทุนทางวิชาการ อาทิเช่น กระทรวงสาธารณสุข กรมควบคุมโรคติดต่อ สำนักงานควบคุมโรคติดต่อ เขต 10 จังหวัดเชียงใหม่ องค์การยูนิเซฟประเทศไทยสำนักงานเชียงใหม่ มูลนิธิพัฒนาเครือข่ายเอดส์ ภาคเหนือ (AIDSNet) มูลนิธิริรักษ์ไทย มูลนิธิเข้าถึงเอดส์สำนักงานเชียงราย (Access) องค์การพัฒนเทคโนโลยีเพื่อการสาธารณสุข (PATH) องค์การบรรเทาแห่งคริสตจักรนอร์เวย์ (NCA) ศูนย์ความร่วมมือไทย – สหรัฐด้านสาธารณสุข ศูนย์ประสานงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด จังหวัดเชียงราย สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดเชียงราย สถานีวิทยุกระจายเสียง 914 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา กองบัญชาการทหารสูงสุด และสถานีวิทยุกรมประมงจังหวัดเชียงราย - วิทยุชุมชนร่วมด้วยช่วยกันจังหวัดเชียงราย ประสานความร่วมมือภาคีความร่วมมือในการทำงาน อาทิเช่น คณะกรรมการเครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชนสาธารณสุขประโยชน์ด้านเอดส์ สภาองค์กรพัฒนาเด็กและเยาวชน เครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชนสาธารณสุขประโยชน์จังหวัดเชียงราย ฯลฯ

ทีมวิจัยจะนำเสนอรูปแบบการประสานงานและเชื่อมการทำงานของเครือข่ายเยาวชนกับกลุ่มดังจะนำเสนอต่อไปนี้

การประสานงานกับเครือข่ายการทำงานที่มีประสิทธิภาพจะคำนึงถึงหลักของการประสานอยู่ 2 ส่วน คือ ประสานเพื่อสร้างความเข้าใจให้เครือข่ายมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน และประสานเพื่อได้งานพยายามให้เกิดการทำงานร่วมกัน โดยส่วนมากการประสานงานของทางกลุ่มจะใช้การติดต่อด้วยจดหมาย โทรศัพท์การพูดคุยชี้แจงความเข้าใจ จัดประชุมในการกำหนดแผนกิจกรรมที่ทำร่วมกัน และจัดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจะทำให้เกิดการเชื่อมต่อข้อมูล และการทำงานร่วมกัน

บทที่ 8

บทสรุป และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง : การถอดบทเรียนกระบวนการทำงานเยาวชน : กรณีศึกษากลุ่มเยาวชนกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ ตำบลจันทวีใต้ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์เพื่อถอดบทเรียนการทำงานศึกษาปัจจัย เงื่อนไขของการผลักดันให้เกิดการทำงานของกลุ่มเยาวชน และแสวงหาแนวทางในการดำเนินงานร่วมกันกับกลุ่มบุคลากร องค์กร และเครือข่ายอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยนำองค์ความรู้ ประสบการณ์ บทเรียนการทำงานการแก้ไขปัญหาเอคส์ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในงานพัฒนาได้

ทีมวิจัยใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารผลการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม เอกสารโครงการ รายงานโครงการ และการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มตามแนวคำถามที่ได้จัดทำขึ้น เช่น จุดกำเนิดของการเป็นอาสาสมัครเยาวชน พัฒนาการ บทเรียนจากการทำงาน โดยใช้เวลาการเก็บรวบรวมข้อมูลกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง จำนวน 8 เดือนระหว่างเดือนพฤษภาคม 2546 – ธันวาคม 2546 และการวิเคราะห์ พร้อมการเขียนงานวิจัย จำนวน 6 เดือนระหว่างเดือนมกราคม – มิถุนายน 2547 รวมทั้งหมด 14 เดือน ทั้งนี้การใช้ระยะเวลายาวนานเนื่องจาก ทีมวิจัยไม่เคยมีประสบการณ์ในการทำงานวิจัยมาก่อน จำเป็นต้องอาศัยการเรียนรู้ไปพร้อมการปฏิบัติงาน ประกอบกับกลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูลต่างแยกย้ายออกนอกพื้นที่ ทำให้การติดต่อประสานงาน การจัดกิจกรรมในโครงการค่อนข้างประสบปัญหาเรื่องการจัดสรรเวลาให้สอดคล้องลงตัว จึงใช้เวลานานกว่าจะกำหนดไว้ในโครงการ

การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อใช้ศึกษาข้อมูล โดยคัดเลือกบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ สมาชิกกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ อาสาสมัครเยาวชน ทีมงานเพื่อนร่วมฝัน จำนวน 23 คน ผู้สนับสนุนการดำเนินกิจกรรมในระดับ ครอบครัว ชุมชน และหน่วยงาน องค์กรทั้งภาครัฐภาค องค์กรท้องถิ่น และองค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) จำนวน 23 คน โดยผู้ให้ข้อมูลแทบทุกรายจะเป็นบุคคลที่เกี่ยวข้อง เพื่อได้ข้อมูลเป็นข้อเท็จจริง และสะท้อนให้เกิดความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงของกลุ่มเยาวชนสร้างฝันวันใหม่

การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการเป็นลำดับ นับตั้งแต่การเก็บข้อมูลภาคสนาม ทีมวิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น ทำไปพร้อมกันกับการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม และจัดระบบของข้อมูล ตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูลและนำมาวิเคราะห์การความสัมพันธ์เชิงเหตุผลและข้อมูลทั้งหมด ซึ่งนำเสนอรายงานในรูปแบบการพรรณนาให้เห็นสภาพเงื่อนไข กระบวนการ ขั้นตอนต่างๆ ในความหมายทางปรากฏการณ์ของการเกิดกลุ่ม การกำเนิด หลอมรวมการเกิดกลุ่มเยาวชน ประสพการณ์ บทเรียน การทำงานกลุ่มเยาวชน ปัจจัย เงื่อนไขที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานกลุ่มเยาวชน แสวงหาแนวทางการของกลุ่มเยาวชน

ผลการศึกษาเรื่อง : การถอดบทเรียนกระบวนการทำงานเยาวชน : กรณีศึกษากลุ่มเยาวชนกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ ตำบลจันทวีใต้ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ทีมวิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยในครั้งนี้ ได้ดังนี้

- 1 จุดกำเนิดกลุ่มเยาวชน
2. ประสพการณ์การทำงาน
3. ปัจจัย เงื่อนไขที่ผลักดันการรวมกลุ่ม และการทำงานของกลุ่มเยาวชน
4. บทเรียนการทำงาน
5. แนวทางการทำงานต่อไป
6. ข้อเสนอแนะ

1. จุดกำเนิดเกิดกลุ่มกลุ่มเยาวชนสร้างฝันวันใหม่

ผลการศึกษาพบว่า องค์กรพัฒนาเอกชนสาธารณประโยชน์ (NGO) เข้ามากระตุ้นสนับสนุนให้เกิดการรวมกลุ่มโดยองค์การแคร์นานาชาติ – ประเทศไทย (CARE - International Thailand) หรือมูลนิธิริรักษ์ไทย ได้ดำเนินการโครงการปลอดภัยจากเพศสัมพันธ์ในกลุ่มเยาวชนชนบท (Motivation for Safer Sex : MSS) ระยะเวลา 3 ปี (2537 – 2540) ในกลุ่มเยาวชนชนบท อายุระหว่าง 15 - 25 ปี ในพื้นที่อำเภอเมือง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ภายใต้การสนับสนุนงบประมาณจากโครงการโรคเอดส์สหภาพยุโรป (European Commission) โดยดำเนินงานร่วมกับทางจังหวัดเชียงราย ประกอบด้วย สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงราย ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดเชียงราย สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดเชียงราย และหน่วยงานอื่นๆโดยคัดเลือกเยาวชนในพื้นที่เป้าหมายเข้ารับการอบรมเป็นอาสาสมัครโครงการ ฯ เผยแพร่ความรู้โรคเอดส์กับเพื่อนเยาวชนในชุมชนของตนเอง

กระบวนการกลุ่มสร้างฝันวันใหม่เกิดขึ้นในขณะการอบรมเสริมทักษะการแสดงละครหุ่น วันที่ 11 – 17 มีนาคม 2539 ณ ลานวัดป่าสักหลวง ตำบลจันจว้าใต้ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย โดยมีผู้ก่อตั้งกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ จำนวน 14 คน ดังรายชื่อตามนี้ นางสาวจันทร์สวย จันเป็ง นายสรรติ จันทะนี นายจำปี พลพิมพ์ นางสาวปราณี คำปิ่น นายแก้ว ออนตะไคร้ นายนิรัญญ์ สุขเหล็ก นางสาวธิดารัตน์ จงบุรณสิทธิ์ นางสาวนิตยา จินดาธรรม นายศักดิ์ เกเย็น นางสาวศรีไพร ถึงกาศ นางอัญชลี กัมปะพะ นางสาวศรีไพร ถึงกาศ นายประสงค์ ผาลาด นางสาวแต่ม คำปิ่น และ ใจทิพย์ สอนดี เชิดพงษ์ เหล่ายนต์ หลังจากนั้นไม่นานจึงเกิดการคัดเลือกคณะกรรมการกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ ครั้งที่ 1 ประมาณเดือนมีนาคม พ.ศ 2539 โดยนายศรีวรรณ มาละแหม ประธานกลุ่ม นายสรรติ จันทะนี นายประเสริฐ ทาทอง รองประธาน และนางสาวจันทร์สวย จันเป็ง ผู้ประสานงาน คณะกรรมการ สมาชิกกลุ่มทั้งหมด จำนวน 22 คน และครั้งที่ 2 ประมาณเดือนสิงหาคม พ.ศ 2541 โดยนายประเสริฐ ทาทอง ถูกคัดเลือกเป็นประธานกลุ่ม นายสรรติ จันทะนี และนายจรัญ แก่นคำเป็ก และนางสาวจันทร์สวย จันเป็ง ผู้ประสานงานกลุ่มเช่นเดิม ต่อจากนั้นก็ไม่มีมีการคัดเลือกคณะกรรมการกลุ่มอีกเพราะได้ปรับรูปแบบการบริหารงานใหม่ ซึ่งโครงสร้างการบริหารกลุ่มเป็นแบบหลวมๆ ไม่ตายตัว แต่เวลาดำเนินการจะเป็นลักษณะช่วยกันทำงานตามความสามารถ ความถนัด เวลา และโอกาสต่างๆตามความพร้อมของกลุ่ม

เมื่อประมาณกลางปี 2542 เกิดการรวมกลุ่มของทีมงานเพื่อนร่วมฝัน ในขณะอบรมเชิงปฏิบัติการรายการวิทยุ เมื่อวันที่ 18 มิถุนายน 2542 โดยมีผู้ร่วมก่อตั้ง 5 คน คือ นางสาวเกสริน กันแก้ว นางสาวแสงดาว ตาเงิน นางสาวธิดา วิทยาพร้าว นางสาวเครือ วิทยศ และนายรัชชัย ใจมาดุ่น เพื่อร่วมกันจัดรายการวิทยุเยาวชนเพื่อเยาวชน “ เพื่อนร่วมฝัน ” ต่อมาได้มีการปรับโครงสร้างการทำงานเพื่อนร่วมฝัน ออกเป็น 4 ฝ่าย คือ ฝ่ายประสานงานกลาง ฝ่ายบันทึกเทปรายการ วิทยุโรงเรียนฝ่ายแฟนคลับ จนมาถึงปัจจุบันนี้

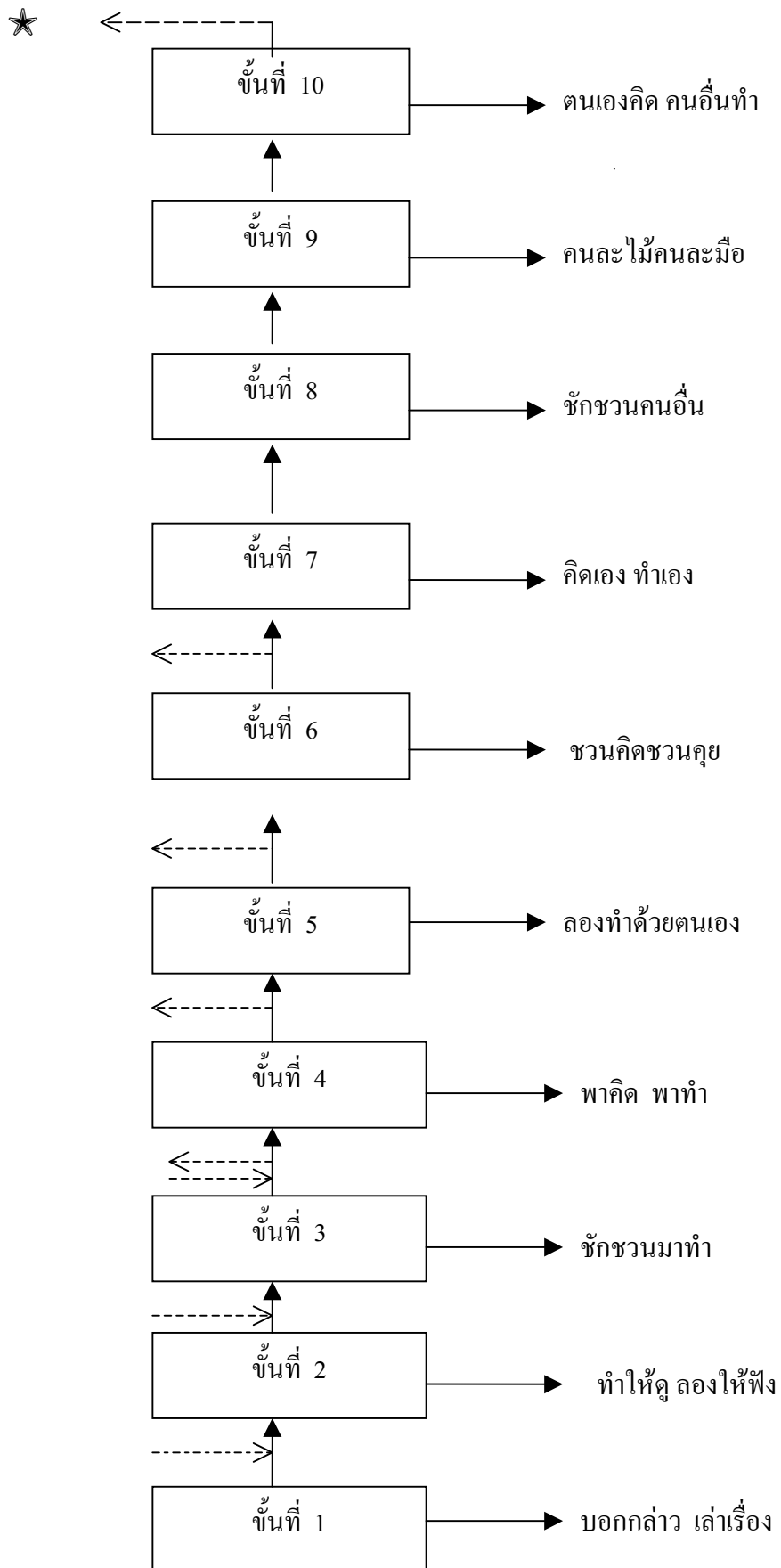
2. ประสบการณ์การทำงานเยาวชน

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มสร้างฝันวันใหม่ได้เริ่มพัฒนาโครงการด้วยตนเองหลังจากที่เลี้ยงองค์การแคร์นานาชาติ – ประเทศไทย (CARE - International Thailand) ถอนตัวออกจากพื้นที่ประมาณ พ.ศ 2540 เป็นต้นมาจวบจนถึงปัจจุบันนี้ รวมระยะเวลา 8 ปี จำนวน 16 โครงการดำเนินการโครงการด้วยเอง และอีก 3 โครงการ ซึ่งดำเนินโครงการร่วมกับกลุ่ม องค์การอื่นๆ รวมทั้งหมด 19 โครงการ โดยเป้าหมายสูงสุดของการทำงาน คือ เยาวชนคิดเป็น ทำเป็น แก้ไขปัญหาเป็น และมีคุณภาพชีวิตที่ดี เป้าหมายรองลดอัตราการติดเชื้อรายใหม่ในกลุ่มเยาวชน โดยเสริมความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเรื่องโรคเอดส์ ตลอดจนการดูแลผู้ติดเชื้อ ผู้ป่วยเอดส์ และผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเอดส์จนสามารถสร้างความตระหนักต่อสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้น โดยเปิดโอกาสให้เยาวชนและกลุ่มเยาวชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้กระบวนการคิด วิเคราะห์ สะท้อนสภาพปัญหาของเยาวชน ตลอดจนหาแนวทางการแก้ไขปัญหาด้วยตัวเยาวชนเอง ถือว่าเป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และรวมกลุ่มกันดำเนินกิจกรรมควบคุมและป้องกันโรคเอดส์ ลักษณะการทำงานจะเน้นรูปแบบ “ จากเพื่อนถึงเพื่อน ” ทำงานกับกลุ่มเยาวชนหญิง เยาวชนชาย ที่มีอายุระหว่าง 15 - 25 ปี ในพื้นที่อำเภอแม่จัน และอำเภอใกล้เคียง จังหวัดเชียงราย

ลักษณะกิจกรรมที่ดำเนินงาน ประกอบด้วย กิจกรรมสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องโรคเอดส์ผ่านสื่อละครหุ่น และกิจกรรมสร้างกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคมผ่านสื่อวิทยุ ซึ่งมีจุดเด่นเป็นสื่อที่สามารถเข้าถึงกลุ่มคนทุกเพศทุกวัย สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่ชอบความบันเทิง มีรูปแบบน่าสนใจ แปลกใหม่สามารถจัดกิจกรรมอื่นๆ สอดแทรกไปเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมกับกลุ่มเป้าหมาย จุดด้อยเป็นการให้ความรู้แบบทางอ้อมไม่สามารถวัดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ชัดเจน และกลุ่มเป้าหมายที่รับมีความหลากหลายแตกต่างกันทั้งเด็ก คนหนุ่มสาว ผู้ใหญ่ ผู้สูงอายุ ประกอบกับค่าใช้จ่ายในการดำเนินกิจกรรมค่อนข้างสูงเพราะต้องอาศัยเตรียม การมากทั้งบุคลากร วัสดุอุปกรณ์ ฯลฯ

และกิจกรรมสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องเอดส์ผ่านสื่อบุคคล กิจกรรมสร้างการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเอดส์ร่วมกับท้องถิ่นโดยแกนนำเยาวชน จุดเด่น คือ ใช้บุคคลเป็นสื่อกลางในการให้ความรู้เรื่องโรคเอดส์สามารถให้ข้อมูลเชิงลึกด้านพฤติกรรมทางเพศสัมพันธ์ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นประสบการณ์ ตลอดจนชี้นำทางความคิดได้เพราะเป็นการสื่อสารสองทางระหว่างอาสาสมัครเยาวชนกับเยาวชนกลุ่มเป้าหมาย โดยใช้การทำงานลักษณะจากเพื่อนถึงเพื่อน และเครือข่ายเยาวชนในการสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชน โดยดึงองค์ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนกิจกรรม ด้านแนวคิด งบประมาณ ฯลฯ จุดด้อย คือ อาสาสมัครเยาวชนต้องมีความรู้ความเข้าใจทัศนคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับเรื่องโรคเอดส์ ผู้ติดเชื้อเอดส์ และมีทักษะการสื่อสารการติดต่อประสานงานประสานทรัพยากรจากท้องถิ่นและสามารถแสดงความคิดเห็นได้ โครงสร้างการบริหารงานองค์กรมีความซับซ้อนไม่สามารถเข้าถึงได้อย่างแท้จริง ประกอบกับทัศนคติของผู้ใหญ่ที่มีต่อเยาวชนในด้านลบ

การขยายทีมงานธรรมาภิบาลป้องกันเอดส์ของกลุ่มมาจาก 4 ส่วนหลักๆ คือ 1) เพื่อนชวนเพื่อน 2) ความสนใจกิจกรรมและท้าทายความสามารถของตนเอง 3) ต้องการพัฒนากลุ่มในหมู่บ้านและตนเอง 4) เยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมและผ่านการอบรมร่วมกับทางโครงการ โดยกระบวนการพัฒนาทีมงานเป็นขั้นตอนหนึ่งที่จะเสริมองค์ความรู้ เทคนิค ทักษะการจัดกิจกรรม ตลอดจนมีแนวคิดด้านการพัฒนางาน เพื่อสังคมอันจะนำไปสู่การทำงานที่มีประสิทธิภาพต่อไป โดยการพัฒนาทีมงานต้องอาศัยการทำงานเป็นทีมผ่านกระบวนการเรียนรู้เป็นขั้นตอน และแบบลองผิดลองถูกจากการจัดกิจกรรมต่างๆ ของโครงการ ทั้งแบบทางตรงและทางอ้อม สามารถแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ ขั้นตอนแรก เป็นการเรียนรู้ผ่านกระบวนการอบรมสร้างเสริมความรู้เข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเรื่องโรคเอดส์ การสื่อสารเรื่องเอดส์ เพศ และทักษะการจัดกิจกรรม ถือว่าเป็นการเรียนรู้ทางตรง จากการอบรม การประชุม ทัศนคติศึกษาดูงาน และการจัดกิจกรรมในชุมชน ขั้นตอนที่สองเป็นการเรียนรู้ผ่านการจัดกิจกรรมร่วมกับโครงการ หรือการเข้าร่วมกิจกรรมเป็นการเรียนรู้ทางอ้อมผ่านกระบวนการทำงานเป็นทีม การแบ่งบทบาทหน้าที่ และขั้นตอนที่สามถือว่าเป็นขั้นตอนสำคัญที่ค้นพบจากการประสบการณ์การทำงานของกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ คือ กระบวนการพัฒนาทีมงาน หรือเรียกว่า “ คนทำงาน ” สร้างฝันวันใหม่ ใช้ชื่อเรียกว่า “ บันไดแห่งการเรียนรู้ 10 ขั้น ” จะให้ความสำคัญจะอยู่ 3 ส่วนหลักๆ ประกอบด้วย การมีส่วนร่วม เปิดโอกาส ลองคิด ลองทำ ลองแสดงความคิดเห็น สรุปปรับปรุง ทำใหม่ พร้อมทั้งสร้างข้อตกลง ให้ข้อมูล ให้ทางเลือกให้อำนาจการตัดสินใจ รวมถึงพัฒนาศักยภาพ พัฒนาบุคลิกภาพส่วนบุคคล เช่น กล้าแสดงออก แสดงความคิดเห็น ด้านเทคนิคทักษะการจัดกิจกรรมรวมทั้งประสบการณ์การทำงาน ซึ่งการเรียนรู้ของเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมไม่จำเป็นต้องขยับไปตามขั้นบันได 1 – 2 – 3 – 4 หรือเรียนรู้จากบันไดขั้นที่ 2 – 1 – 3 หรือ 3 – 2 – 1 ก็เป็นไปได้ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของลักษณะกิจกรรม และความพร้อมของเยาวชน ประจวบเหมาะับช่วงเวลา จังหวะ โอกาส ที่สอดคล้องลงตัวด้วยการบันไดแห่งการเรียนรู้ 10 ขั้นดังนี้

ข้อดีของการรวมกลุ่ม คือ มีโครงสร้างการบริหารงาน รูปแบบของการทำงานที่ชัดเจนทำให้ระดมทุนประสานทรัพยากรได้ง่าย โดยการรวมตัวกันเสนอความคิดเห็นและเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของเยาวชนด้วยตนเอง จนเกิดความสามัคคีกันการจัดกิจกรรมร่วมกัน และยังเป็นการปลูกจิตสำนึก แรงศรัทธา อุดมการณ์ในการพัฒนาชุมชน ข้อด้อย คือ ความสนใจของเยาวชนมีระยะสั้น บริหารจัดการเวลาไม่ถูกอาจจะส่งผลกระทบต่อการเรียนตกต่ำ ไม่ยอมช่วยเหลือทำงานบ้านอ้างว่าไปร่วมงาน บางคนแอบหนีไปเที่ยวทำให้ผู้ปกครองไม่ไว้วางใจ ประกอบกับวุฒิภาวะทางสังคม ทางอารมณ์ยังมีน้อย ขาดความรอบครอบทำให้เกิดการทะเลาะวิวาทหรือมั่วสุมทำกิจกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ข้อดีของการรวมเครือข่าย คือ มีโครงสร้างการบริหารงาน รูปแบบของการทำงาน แผนงานกิจกรรมที่ชัดเจน เกิดการหนุนช่วยการทำงานซึ่งกันและกันจากการปรึกษาแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานระหว่างกลุ่มในการแสวงหาความร่วมมือ และหาแนวทางแก้ไขปัญหาด้านต่างๆ ถือว่าเป็นการพัฒนาศักยภาพเยาวชนให้เข้าไปมีส่วนร่วมในการทำงานด้านเยาวชน จนสามารถสร้างอำนาจต่อรองกับผู้ใหญ่ หน่วยงาน แหล่งทุนได้ในระดับหนึ่ง โดยใช้กลไกของเครือข่าย ข้อด้อย คือ การประสานงานประสานกิจกรรมค่อนข้างยาก ประสพปัญหาเพราะว่าสมาชิกเครือข่าย แต่ละกลุ่ม องค์กรมีความแตกต่างกัน กลุ่มเป้าหมาย เวลาของการทำงานทำกิจกรรม การเรียนหนังสือทำให้การจัดสรรเวลาทำกิจกรรมร่วมกันในหลักเครือข่ายเยาวชนค่อนข้างเป็นไปได้ยาก ประกอบกับสมาชิกเครือข่ายบางกลุ่มอยู่ไกลเป็นอุปสรรคต่อเดินทางในแต่ละครั้ง ทำให้สูญเสียค่าใช้จ่ายในการประสานงานมาก ด้านการสร้างตัวตายตัวแทนขึ้นมาทำหน้าที่ประสานงาน ประสานกิจกรรมส่วนกลางยังขาดความต่อเนื่องเพราะว่าการถ่ายทอดงานสู่คนรุ่นใหม่ต้องอาศัยเวลาในการเรียนรู้งานทำให้งานหยุดชะงักในบางช่วง จะเห็นว่าเยาวชนไม่สามารถดำเนินการได้โดยลำพังจะต้องมีการพึ่งพาท้องถิ่นท้องถิ่นในปัจจัยด้านต่างๆ และจะต้องได้รับการยอมรับจากชุมชน สังคม ฉะนั้นการเชื่อมประสานงานกับองค์กรชุมชนจึงมีความสำคัญเป็นมาก จึงแบ่งการประสานออกเป็น 3 ระดับ คือ ประสานความร่วมมือในการทำงานของเยาวชน ประสานทรัพยากรด้านบุคลากร หรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน วัสดุอุปกรณ์ ยานพาหนะเดินทาง และประสานแผนงานกิจกรรมที่ดำเนินงานร่วมกัน ซึ่งจะต้องเชื่อมประสานภายในชุมชน และประสานภายนอกชุมชนเพื่อสร้างความเข้าใจให้มีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน และประสานเพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกัน

ผลการดำเนินกิจกรรมรณรงค์ป้องกันเอดส์ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การแสดงออกของสมาชิกกลุ่ม ทีมงานเพื่อนร่วมฝัน ตลอดจนอาสาสมัครเยาวชนให้มีความรู้ความเข้าใจเรื่องโรคเอดส์ จนสามารถปรับเปลี่ยนทัศนคติของเยาวชนจากที่ไม่กล้าพูดคุยเรื่องเพศสัมพันธ์ งดขยอนามย์ก็เริ่มกล้าพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และมีความมั่นใจในการสื่อสารเรื่องงดขยอนามย์กับกลุ่มเพื่อน และคนรอบข้างมากขึ้น ตลอดจนปรับเปลี่ยนทัศนคติที่มีต่อผู้ติดเชื้อเอดส์จากด้านลบกลายเป็นด้านบวกจนสามารถอยู่ร่วมกับผู้ติดเชื้ออย่างปกติ นอกจากนี้ยังเกิดอาสาสมัครเยาวชนที่มีเทคนิคทักษะ และพัฒนาวุฒิภาวะ ความเป็นผู้นำมากขึ้นจนสามารถนำความไปประยุกต์ใช้กับการดำรงชีวิตในประจำวันได้ ซึ่งกลุ่มเหล่านี้ยังขยายเครือข่าย จัดตั้งกลุ่มเยาวชนในชุมชนจำนวนมากขึ้น ทำให้ได้รับการยอมรับจากชุมชน หน่วยงาน

ราชการ องค์การภาคีรัฐบาล และองค์กรพัฒนาเอกชนสาธารณประโยชน์ทั้งในประเทศและต่างประเทศ จนได้รับรางวัลเชิดชูเกียรติให้เป็นที่ยอมรับแก่สาธารณชนโดยทั่วไป

3. ปัจจัย เงื่อนไขที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการทำงาน

ผลการศึกษาพบว่า สิ่งที่ทำให้เกิดการรวมกลุ่ม ผลักดันให้เกิดการทำงานกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ แบ่งเป็น 2 ส่วนหลักๆ ด้วย ปัจจัยที่เอื้อต่อการทำงานของกลุ่ม ปัจจัยด้านลบที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานของ

ของกลุ่ม

3.1 ปัจจัยที่เอื้อต่อการทำงานกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ แบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงของการเกิดกลุ่ม และการดำรงอยู่ หรือ การดูแลรักษากลุ่ม ดังนี้

3.1.1 ช่วงของการเกิดกลุ่ม

ปัจจัยภายใน คือ แรงกระตุ้นภายในอันเกิดจากความสนใจของเยาวชนมองกิจกรรมเป็น สิ่งที่ทำทลายความสามารถของตนเอง ปัจจัยภายนอก คือ การกระตุ้นจากองค์กรพัฒนาเอกชน สาธารณประโยชน์ ถือว่าเป็นการจุดประกายแนวคิดการทำงาน ประจวบเหมาะกับการแก้ปัญหาโรคเอดส์ที่กำลังรุมเร้าในพื้นที่

3.1.2 ช่วงของการดำรงอยู่ หรือการดูแลรักษากลุ่ม

ปัจจัยภายใน ประกอบด้วย ปัจจัยหลัก คือ อุดมการณ์ แรงศรัทธาต่องานที่ทำ ต่อกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ ต่อคนทำงานร่วมกันอันเกิดจากมิตรภาพ ความรัก ความผูกพัน จนกลายจากเป็นความผูกพัน ฉันทันทีพี่น้อง ยามมีปัญหาสามารถพูดคุยปรับทุกข์ได้ ยามมีความสุขก็ยินดีปรีดา เรียกว่าร่วมทุกข์ร่วมสุขด้วยกัน

ปัจจัยรอง คือ บุคลากร สมาชิกกลุ่มมีความรู้ความสามารถหลากหลายด้าน อาทิเช่น ทักษะการเขียนโครงการ เป็นวิทยากรกลุ่ม การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ ในชุมชน นอกชุมชน ทั้งหน่วยงานภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน และมีประสบการณ์การทำงานเชิงรณรงค์ป้องกันเอดส์ พร้อมทั้งแสวงหาองค์ความรู้เรื่องเอดส์ ประเด็นที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงอยู่เสมอ มีอาสาสมัครเยาวชนสับเปลี่ยนหมุนเวียนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง สื่อและกิจกรรมที่ใช้ในโครงการที่หลากหลาย เช่น ละครหุ่น รายการวิทยุ และมีระบบการทำงานที่ชัดเจน เช่น การทำงานเป็นทีม กระบวนการถ่ายงานรุ่นต่อรุ่น ที่เปิดโอกาสให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ลงมือทดลองได้ด้วยตัวเยาวชนเอง ตั้งแต่ วางแผน จัดกิจกรรม สรุปบทเรียนแบบสร้างสรรค์ โดยทุกขั้นตอนอาศัยการทำงานเป็นทีมที่เน้นความหลากหลายทางชีวภาพ ความคิด ความสามารถ ทักษะ และการทำงาน ตลอดจนพัฒนาเทคนิค ทักษะคนทำงานอย่างสม่ำเสมอ โดยการแสวงหาองค์ความรู้ แปลงๆ ใหม่แล้วนำไปปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงานให้สอดคล้องตามสภาวะทางสังคม ทั้งในเชิงเนื้อหาสาระ เชิงกระบวนการทำงาน เสริมวิถีคิดงานพัฒนาชุมชน ควบคู่ไปกับการจัดกิจกรรมด้วย เช่น การพูดคุยสถานการณ์ต่างๆ ในบ้านเมือง ถือว่าเป็นการถ่ายทอดประสบการณ์การทำงานสู่รุ่นน้อง

ปัจจัยเสริม คือ ผลงานกิจกรรมอย่างต่อเนื่องเป็นรูปธรรม จนได้รับการยอมรับจากชุมชนในระดับต่างๆ จังหวัด ภาค ประเทศ ต่างประเทศ นอกเหนือจากนั้นยังได้รับชื่อเสียง รางวัลเชิดชูเกียรติ ด้านการทำคุณประโยชน์แก่สังคม ชุมชน

ปัจจัยภายนอก ประกอบด้วย ปัจจัยหลัก คือ การได้สนับสนุนจากครอบครัว และคนรอบข้าง เพื่อน แฟน เปิดโอกาสให้ได้ทำงาน เข้าใจ พร้อมให้กำลังใจตลอดเวลา ปัจจัยรอง คือ การสนับสนุนจาก องค์กรภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรท้องถิ่น ในการประสานทรัพยากร ความร่วมมือ สนับสนุน ด้านเงินทุนและวิชาการ ปัจจัยเสริม คือ แผนงาน นโยบายภาครัฐ และภาคเอกชน อาทิเช่น นโยบายการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น นโยบายการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 – 9

3.2 ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานของกลุ่มเยาวชน สามารถแยกย่อยออกมาได้ดังนี้

ปัจจัยหลัก คือ อำนาจการต่อรองเพื่อพิทักษ์สิทธิประโยชน์กับหน่วยงาน องค์กรขนาดใหญ่ในด้านต่างๆ มีน้อยมาก หรือแทบไม่มีด้วยซ้ำเพราะด้วยเป็นกลุ่มเด็กเยาวชน เป็นกลุ่มขนาดเล็กความมั่นคง ไม่มี ความน่าเชื่อถือมีน้อยตามไปด้วย อันเนื่องจากทัศนคติด้านลบต่อภาพลักษณ์ที่ไม่เปิดโอกาสให้เด็กเยาวชน ด้านการบริหารจัดการกลุ่มฯ มีความละเอียดและซับซ้อนมาก การวางแผนงาน การประเมินสถานการณ์ การดำเนินกิจกรรม จัดการงบประมาณทุกอย่างต้องสอดคล้องสัมพันธ์กัน ดังนั้นการดำเนินโครงการหากงบประมาณไม่เพียงพอต่อการจัดกิจกรรมส่งผลกระทบต่อการทำงานกลุ่ม และความเปลี่ยนแปลงทางวุฒิภาวะทางสังคม ทางอารมณ์ และความคิดจากเด็กสู่ผู้ใหญ่ทำให้เป้าหมาย วิธีคิดเปลี่ยนไป

ปัจจัยรอง คือ บุคลากร สมาชิก อาสาสมัครเยาวชน ขาดทักษะด้านการสื่อสาร ทั้งทักษะด้านการเขียนเอกสารทางวิชาการ การเก็บรวบรวมข้อมูล การเขียนรายงานเชิงวิชาการ งานวิจัย และทักษะพูด ภาษาต่างประเทศโดยเฉพาะภาษาอังกฤษ เช่น การพูด อ่าน เขียน และรูปแบบกิจกรรมที่ใช้ในโครงการบางชนิดซ้ำซากจำเจ เหมือนเดิมไม่มีการพัฒนาให้สอดคล้องกับต้องการของคนทำงาน และกลุ่มเป้าหมาย เพราะว่างบประมาณในผลิตสื่อกิจกรรมที่ใช้โครงการมีจำนวนน้อยมากไม่เพียงพอต่อการพัฒนาสื่อสำหรับเยาวชน

ปัจจัยเสริม คือ กลุ่มเป้าหมาย กลุ่มแกนนำเยาวชน กลุ่มเยาวชนเคลื่อนย้ายแรงงาน ออกนอกชุมชน เพื่อไปเรียนหนังสือ ทำให้บางช่วงกิจกรรมหยุดชะงัก ไม่สามารถสร้างคนรุ่นใหม่ หรือตัวตายตัวแทนมาเสริมทีมทำงานได้ทันเวลา ประกอบกับบางโครงการฯ พื้นที่การทำงานกว้างไกล เพราะขาดวัสดุอุปกรณ์ และเครื่องอำนวยความสะดวกในการทำงานหลายๆ อย่าง เช่น แฟกซ์ เครื่องเสียง กล้องถ่ายรูป ยานพาหนะสำหรับเดินทาง และวุฒิภาวะทางอารมณ์ในช่วงวัยรุ่นที่แปรปรวนทำให้เกิดการทะเลาะวิวาท เนื่องจากความขัดแย้งเล็กๆ น้อยๆ ถ้าไม่รีบแก้ไขอย่างเร่งด่วน ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ ส่งผลกระทบต่อการทำงานของกลุ่มเยาวชนโดยแท้

4. บทเรียนการทำงาน

4.1 บทเรียนการทำงานกลุ่มสร้างฝันใหม่

ผลการศึกษาพบว่า บทเรียนการทำงานจากเรียนรู้ แบบลองผิดลองถูกจากการจัดกิจกรรมในรูปแบบต่างๆ ผ่านสื่อกิจกรรมหลากหลายชนิดในช่วงระยะเวลา 8 ปีที่ผ่านมา

- วิทยุเป็นสื่อหนึ่งที่สามารถสร้างกระแสแรงค์ป้องกันโรคเอดส์ ยาเสพติด สิทธิเด็ก ผ่านคลื่นความถี่สูง และครอบคลุมหลากหลายพื้นที่ กลุ่มเป้าหมาย ดังนั้นการจัดกิจกรรมรณรงค์ผ่านสื่อวิทยุต้องอาศัยความถี่ของการออกอากาศทุกวัน หรือครั้งละหลายชั่วโมง สามารถสร้างพลังขับเคลื่อนงาน
- การสร้างสภาเยาวชน ควรเริ่มจากระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล ซึ่งจะนำไปสู่สภาเยาวชนอำเภอแม่จัน และควรขับเคลื่อนงานเชิงรณรงค์ป้องกัน สู้งานด้านการดูแลผู้ติดเชื้อเอดส์ และผลักดันงานระดับนโยบาย ตามประเด็นสาธารณะ เช่น สุขภาพ ยาเสพติด สิ่งแวดล้อม ประชาธิปไตย อาชีพ วัฒนธรรม ฯลฯ
- โครงการที่จะสามารถดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพนั้น ต้องอาศัยการดำเนินงานในระยะยาวต้องพยายามขับเคลื่อนเนื้อหาเอดส์ควบคู่กับงานพัฒนาประเด็นอื่นๆ ของชุมชนไปพร้อมกัน อาทิเช่น งานยาเสพติด สิ่งแวดล้อม ประชาธิปไตย ในลักษณะงานเชิงองค์รวมสามารถทำงานได้ครอบคลุมพื้นที่ กลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายทั้ง เยาวชน พ่อบ้าน แม่บ้าน ผู้สูงอายุและควรดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่อง
- การทำงานกับเยาวชนจะต้องทำงานกับคนที่อยู่รอบข้างเยาวชน เช่น พ่อ แม่ พี่น้อง หรือ เพื่อนของอาสาสมัครเยาวชน บุคคลเหล่านั้น เป็นส่วนหนึ่งที่จะส่งเสริมสนับสนุนให้เยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นต้องสร้างความเข้าใจกับคนที่อยู่รอบข้างของเยาวชนเรื่องการทำงาน เพราะคนรอบข้างจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการทำงานของเยาวชน
- การสร้างกระบวนการเรียนรู้ด้วยตัวเยาวชนเอง พบว่า ความเชื่อที่ไม่มีใครเข้าใจเยาวชนได้เท่ากับเยาวชนด้วยเอง คือ เหตุผลหนึ่งที่ทำให้ทางกลุ่มฯ พัฒนาศักยภาพสมาชิกกลุ่มเป็นทีมวิทยากร เพราะวัยที่ใกล้เคียงกันจะทำให้เยาวชนที่เข้าร่วมอบรม และกิจกรรมมีความกล้าแสดงออก แสดงความคิดเห็น และร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์การดำเนินชีวิต
- การทำงานที่มีเน้นการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกกลุ่ม ทีมงาน และกลุ่มเยาวชน ในเรื่องการทำงาน การใช้ชีวิตส่วนตัวซึ่งกันและกัน เป็นวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัยที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ส่งให้ผลให้เยาวชนที่ผ่านกระบวนการทำงานสามารถเรียนรู้ถึงทักษะชีวิต จากประสบการณ์การทำงานนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตได้
- การเข้ามาทำงาน หรือเข้าร่วมกิจกรรมของเยาวชน เป็นวิธีการค้นหาตนเอง ฝึกทักษะ พัฒนาศักยภาพของเยาวชนให้ได้มีโอกาสเรียนรู้ ถึงบทบาทหน้าที่จากการทำงานต่างๆ การทำงานเป็นทีม การอยู่ร่วมกันในสังคม ความสามัคคี การช่วยเหลือสังคม

- การได้รับโอกาสจากหลากหลายหน่วยงานให้เข้าร่วมอบรมความรู้เรื่องโรคเอดส์ ประชุมสัมมนา และเรื่องอื่นๆ จากทีมผู้เชี่ยวชาญของหน่วยงานอื่นๆ ทั้งภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานด้านเอดส์ เช่น สาธารณสุข องค์กร CARE แอคเซส องค์กรพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาสาธารณสุข สามารถนำความรู้ประเด็นต่างๆ มาการบูรณาการ และปรับเนื้อหากระบวนการอบรมให้สอดคล้องกับความสนใจของเยาวชน และบริบทของชุมชน
- ความแตกต่างทางเพศ ความเป็นหญิง-ชายสร้างปัญหาในการทำกิจกรรมอย่างมาก โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชน ฉะนั้นทุกคนที่เข้ามาเป็นอาสาสมัครเยาวชนต้องมีการสร้างข้อตกลงในการอยู่ร่วมกัน เช่น การเคารพสิทธิของแต่ละบุคคล การให้เกียรติกัน ช่วยเหลือเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน ทุกคนเป็นเพื่อน เป็นพี่เป็นน้อง
- ทักษะของผู้ใหญ่ที่มีต่อภาพลักษณ์ดั้งเดิมเยาวชน เช่น เยาวชนชอบทะเลาะวิวาทและชกต่อย มั่วสุม เสพยาบ้า / ยาเสพติด ลักขโมย ชิงสุกก่อนห่าม ท้องก่อนแต่ง ฯลฯ เป็นทัศนคติด้านลบที่ทำให้ผู้ใหญ่ไม่ให้ความสำคัญงานของเยาวชน และเชื่อมั่นศักยภาพเท่าที่ควร
- การทำงานกับเยาวชน หรือ การสร้างกลุ่มเยาวชนน่าจะมีลักษณะเป็นเวทีการเรียนรู้ของเยาวชนเท่านั้น เพราะว่าเยาวชนเป็นกลุ่มที่มีการเรียนรู้ในช่วงระยะเวลาเพียงสั้นๆ เท่านั้น ฉะนั้นหากคาดหวังให้เยาวชนพัฒนาความรู้ ความสามารถจนสามารถยับยั้งบทบาทให้กลายเป็นองค์กรที่ทำงานด้านเยาวชนที่ชัดเจน อาจจะทำให้เยาวชน / กลุ่มเยาวชนเหล่านั้น มีความรู้สึกกดดันไม่มีความสุขต่อการทำงาน เพราะต้องแบกรับภาระเมื่อถูกคาดหวังจากสังคม

4.2 บทเรียนการทำงานวิจัย

จากการดำเนินโครงการวิจัย“ ถอดบทเรียนการทำงานเยาวชนกรณีศึกษากลุ่มสร้างฝันวันใหม่ “ โดยการเรียนรู้ แบบลองผิดลองถูกในช่วงระยะเวลา 13 เดือนที่ผ่านมาทำให้ทีมวิจัยได้บทเรียนการทำงานวิจัย ดังนี้

- การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย กลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์การทำงานร่วมกัน หรือใกล้เคียงกัน ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การให้ข้อมูล ทำให้ทีมวิจัยได้ข้อมูลเชิงลึกมากขึ้น
- ผู้สัมภาษณ์เป็นทีมวิจัย หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานวิจัย ทำให้ผู้ให้ข้อมูลไม่กล้าให้ข้อมูลด้านลบ เพราะเกรงใจ ฯลฯ ดังนั้นการสัมภาษณ์ที่ต้องการข้อมูลทั้ง 2 ด้าน (บวก / ลบ) ควรให้ผู้สัมภาษณ์ที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องใดๆ ไปหาสัมภาษณ์จะได้ข้อเท็จจริงมากกว่า
- กระบวนการทำงานวิจัยมีความสอดคล้องสัมพันธ์ทุกขั้นตอน ฉะนั้นทีมวิจัย หรือ ผู้วิจัยควรศึกษาการทำงานวิจัยอย่างถ่องแท้ ก่อนลงมือปฏิบัติงานวิจัย มิเช่นนั้นจะทำให้การดำเนินโครงการงานวิจัยจะประสบปัญหามากมายทำให้เกิดความท้อแท้หมดกำลังใจ จนไม่สามารถเขียนงานวิจัย ปิดโครงการวิจัยได้

- การทำงานวิจัย ทีมวิจัยต้องมีทีมงานไม่เกิน 4 คน และทุกคนต้องมีความเข้าใจกระบวนการทำงานวิจัยทุกขั้นตอน ตลอดจนวัตถุประสงค์ คำถามงานวิจัย วิธีการที่ได้มาซึ่งคำตอบการรวบรวมข้อมูล รวมถึงการเขียนรายการวิจัย เพราะจะทำให้เกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เรียนรู้ข้อมูล ข้อค้นพบ บทเรียนไปพร้อมกัน
- การทำงานวิจัยควรมีผู้ให้คำปรึกษาที่มีความรู้ ความเข้าใจกระบวนการทำงานวิจัย รับรู้สถานการณ์ความเป็นไปเป็นมาโดยตลอด สามารถให้คำปรึกษา คำแนะนำ ชี้ให้เห็นมุมมองที่แตกต่างแก่ทีมวิจัย ควบคู่ไปกับการพัฒนาศักยภาพของนักวิจัยด้วย
- คุณสมบัติเบื้องต้นของนักวิจัย หรือ ทีมวิจัย ต้องเป็นที่ความสนใจ มีความทักษะด้านการเขียนและจดบันทึก การจับประเด็น เป็นคนช่างสังเกต ช่างจดช่างจำ มีความรับผิดชอบ มีความอดทน รู้จักแบ่งเวลา และสรุปบทเรียนอย่างต่อเนื่อง

5. แนวทางการทำงานต่อไป

จากประสบการณ์การทำงานที่ผ่านมาสามารถสร้างกระแสการยอมรับบทบาทของเยาวชนกับการเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาโรคเอดส์ร่วมกับชุมชน จนเกิดการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้นกับการทำงานเยาวชนกับเอดส์ในพื้นที่อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

สำหรับบทเรียน ประสบการณ์การทำงานของกลุ่มฯ อันเกิดจากการถอดบทเรียนการทำงานเยาวชน ในครั้งนี้ ซึ่งทางสมาชิกกลุ่ม อาสาสมัครเยาวชน ทีมงานเพื่อนร่วมฝัน ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องใกล้ชิดคิดในฐานะที่ปรึกษาได้ร่วมกันวางแผนทางทิศทางการทำงานของกลุ่มฯ ต่อไปในอนาคตไว้กว้าง 2 ระดับ คือ ระดับการวางยุทธศาสตร์การทำงานของกลุ่มที่ขึ้นอยู่กับเงื่อนไข ปัจจัย และความพร้อม ตลอดจนศักยภาพของคนทำงาน ตามยุทธศาสตร์ 3 ข้อดังนี้

1. ยุทธศาสตร์เชิงรุก

- ภายในกลุ่มฯ มีการปรับโครงสร้างการบริหารจัดการกลุ่มให้มีความชัดเจน และเป็นระบบมากยิ่งขึ้น ทั้งทางด้านการวางแผนงาน การบริหารจัดการคน งาน ทรัพยากรต่างๆ ตลอดจนงบประมาณให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับโครงการ กิจกรรม ให้มีประสิทธิภาพการทำงานสูงสุด
- เริ่มขับเคลื่อนเนื้อหาเข้าสู่ประเด็นอื่นๆ เช่น สุขภาพ สิ่งแวดล้อม สิทธิ วัฒนธรรม ประชาธิปไตย นวัตกรรม และขยายงานกลุ่มอื่นๆ กลุ่มพ่อบ้าน แม่บ้าน เด็ก ผู้สูงอายุให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนกรณีทำงานในพื้นที่เดิม ถ้าปรับเปลี่ยนพื้นที่การทำงานไปยังพื้นที่อื่น ยังคงทำงานตามประเด็นเอดส์กับเยาวชนอยู่เช่นเดิม

ซึ่งยุทธศาสตร์แรกทีมงานยังคงประสานแผนงาน และการทำงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน ผู้นำชุมชน กลุ่มเยาวชนให้มีความเข้มข้นมากกว่าเดิม

2. ยุทธศาสตร์เชิงรับ

- ลดพื้นที่การทำงานจากเดิมที่ครอบคลุมในพื้นที่อำเภอแม่จันให้มีพื้นที่การทำงานน้อยลงอาจจะจัดกิจกรรมเฉพาะกลุ่มเยาวชนที่มีความสนใจเท่านั้น และปรับกิจกรรมให้รูปแบบเล็กลงสอดคล้องความต้องการ เช่น การจัดรายการวิทยุ จัดกิจกรรมในหมู่บ้าน เป็นต้น ถือว่าเป็นการปรับระดับประคองกลุ่มให้มีบทบาทการทำงานกับเยาวชน และตอบสนองความต้องการของเยาวชนที่อยากจัดกิจกรรม
- ส่งเสริมพัฒนาศักยภาพแกนนำคนรุ่นใหม่ ทั้งด้านแนวคิด เทคนิค ทักษะ และประสบการณ์การทำงานในพื้นที่ต่อไป

ยุทธศาสตร์เชิงถอย

- ยุติบทบาทของเยาวชนกับการทำงานของกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ โดยการ ยุบ ล้มเลิกให้เป็นเพียงตำนานไว้กล่าวขานเพียงเท่านั้น
- ยุติบทบาทงานด้านพัฒนาชุมชนไปสักพักหนึ่ง เพื่อให้แกนนำหลักแสวงหาความสนใจความต้องการ จากนั้นกลับมารวมตัวกันใหม่ ในรูปแบบใหม่ที่มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ทั้งทางด้านเป้าหมาย วัตถุประสงค์ ประเด็นงาน กลุ่มเป้าหมาย การวางแผนงาน งบประมาณ บุคลากร เน้นการทำงานที่เป็นระบบ มีประสิทธิภาพมากขึ้น

จากยุทธศาสตร์ที่กล่าวไว้แล้วเบื้องต้น ทางทีมวิจัย และกลุ่มสร้างฝันวันใหม่เล็งเห็นประโยชน์จากบทเรียนจากงานวิจัยฉบับนี้ จึงเกิดแนวคิดการขยายผลการจัดกิจกรรมรณรงค์ป้องกันเอดส์ไปสู่เยาวชน กลุ่มเยาวชน องค์กร หน่วยงานต่างๆ ที่ทำงานกับเยาวชน แม้แต่ต่อสาธารณะชนที่จะได้ใช้ประโยชน์จากวิจัยเล่มนี้ โดยวางแนวทางหลักอยู่ 3 แนวทาง ดังนี้

1. เป็นการนำองค์ความรู้ บทเรียน ประสบการณ์การทำงานไปใช้ในระดับบุคคลของสมาชิกกลุ่ม อาสาสมัครเยาวชน ทีมงานเพื่อนร่วมฝัน ตลอดจนเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมกับกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ได้นำเอาประสบการณ์การทำงาน หรือรายงานวิจัยครั้งนี้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต ตลอดจนไปสร้างกลุ่มเยาวชน เครือข่ายเยาวชนในพื้นที่อื่นๆ ที่ตนเองได้ไปทำงาน ซึ่งเป็นการขยายผลกิจกรรมแบบดาวกระจาย
2. เป็นการนำองค์ความรู้ บทเรียน ประสบการณ์การทำงานไปใช้ในกระบวนการทำงานรณรงค์ป้องกันเอดส์ของกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ ภายใต้การบริหารจัดการของคนรุ่นใหม่ที่มาเป็นตัวแทน เพื่อสานต่ออุดมการณ์การทำงานเพื่อชุมชนของตนเอง โดยมีรุ่นพี่ๆ เป็นที่ปรึกษาที่คอยสนับสนุนการทำงานอย่างใกล้ชิด นอกจากกลุ่มสร้างฝันวันใหม่แล้วยังมีกลุ่มเยาวชนอื่นๆ ที่เกิดขึ้นภายใต้การสนับสนุนของกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ ที่ผ่านมามีความสามารถงานวิจัยครั้งต่อไปใช้ประโยชน์ อาทิเช่น กลุ่มเยาวชนตำบล

สันทราย และกลุ่มเยาวชน เครือข่ายเยาวชนอื่นๆที่มีความสนใจเอาไปปรับใช้ในการทำงานต่อไป

3. เป็นการนำองค์ความรู้ บทเรียน ประสบการณ์ที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้เป็นเผยแพร่ต่อสาธารณะชนผ่านการเขียนเรื่องเล่า เรื่องเล่าต่างๆ จัดพิมพ์เป็นเอกสารเผยแพร่แก่กลุ่ม บุคคล หน่วยงานที่มีความสนใจต่อการจัดกิจกรรมของกลุ่ม และสามารถนำไปปรับใช้ในการทำงานได้

ทั้งหมดที่กล่าวนี้เป็นการขยายผลการจัดกิจกรรม อันเนื่องมาจากการนำความรู้ บทเรียน ประสบการณ์ที่ได้จากการทำงานของกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ตลอดระยะเวลา 8 ปีที่ผ่านมา ให้เป็นประโยชน์สูงสุดต่อสังคม

6. ข้อเสนอแนะ

จากประสบการณ์การทำงานตั้งเป็นอาสาสมัครเยาวชน กลายเป็นกลุ่มเยาวชนกับกลุ่มเยาวชน แล้วขยายบทบาทเป็นการทำงานกับกลุ่มเยาวชน จึงใคร่ขอเสนอข้อเสนอแนะการทำงาน ดังนี้

กลุ่มเยาวชน

- การทำงานควรเริ่มจัดกิจกรรมง่ายๆ เน้นความบันเทิงสอดแทรกด้วยเนื้อหาสาระตามประเด็นที่เยาวชนสนใจก่อน แล้วค่อยขยายพัฒนากิจกรรมให้มีความยากมากขึ้น พร้อมเสริมองค์ความรู้ที่มีความชัดเจน เพื่อเป็นการเสริมทักษะการทำงานให้กับเยาวชนด้วย
- การทำงานต้องอาศัยทีม เพราะการทำงานเป็นทีมที่อาศัยความแตกต่างทางด้านชีวภาพ อาทิเช่น คุณลักษณะความเป็นผู้นำ ผู้ตาม ความสามารถ ความถนัดที่แตกต่างกันมาหลอมรวมกันเป็นทีม พร้อมทั้งกลุ่มต้องมีการกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ การทำงานร่วมกันก่อน ลงมือปฏิบัติงาน โดยการเปิดโอกาสให้เกิดการเรียนรู้แบบลองผิดลองถูก ควบคู่ไปกับการสรุปบทเรียนแบบสร้างสรรค์ในการพัฒนาศักยภาพเยาวชน
- การทำงานของกลุ่มเยาวชนควรมีรูปแบบการขยายเครือข่ายการทำงานแบบ “ เพื่อนถึงเพื่อน ” เป็นวิธีการสร้างอำนาจการต่อรอง และหนุนเสริมการทำงานซึ่งกันและกันกลุ่ม องค์กรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง สัมพันธ์ และการถ่ายทอดประสบการณ์การทำงานจาก “ รุ่นสู่รุ่น ” ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนทีมทำงานให้เกิดความยั่งยืนของกลุ่มเยาวชน

กลุ่ม องค์กร หน่วยงานที่ทำงานกับเยาวชน

- การทำงานกับเยาวชน หรือ กลุ่มเยาวชนทั้งเพศหญิง เพศชาย และเพศทางเลือก ผู้ปฏิบัติงานจะมีทัศนคติด้านบวกต่อเยาวชนเป็นตัวสร้างปัญหา ชอบสร้างความวุ่นวายให้กับสังคม โดยทำเข้าใจเรียนรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเยาวชนทางด้านร่างกาย จิตใจ และธรรมชาติของวัยรุ่น

- กระบวนการทำงานกับเยาวชนจะต้องมีการปรับเปลี่ยนกิจกรรมให้สอดคล้องเหมาะสมความต้องการ และธรรมชาติของเยาวชน ดังเช่น กิจกรรมที่ท้าทายความสามารถเพราะว่าเยาวชนมักมีความสนใจ ประเด็นประเด็นที่มีความสนใจหลากหลายในช่วงเวลาเดียวกัน และเยาวชนมักชอบสิ่งที่ท้าทายความสามารถเพราะต้องการสร้างการยอมรับ
- การทำงานพัฒนาให้มีความต่อเนื่องและยั่งยืนต่อไปในชุมชน ผู้ปฏิบัติงานควรจะต้องดึงคนในชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการทำงาน ถ่ายทอดประสบการณ์ พัฒนากิจกรรมรวมถึงสร้างความตระหนักต่อการแก้ไขปัญหาของชุมชน เพราะว่าเป็นคนที่รับรู้ และเข้าใจบริบทของสังคม
- การทำงานกับเยาวชน ผู้ปฏิบัติงานควรทำงาน จัดกิจกรรมร่วมกับบุคคลรอบข้างเยาวชนด้วย เช่น ผู้ปกครอง พ่อ แม่ ญาติพี่น้อง เพื่อนเยาวชน ครูอาจารย์ ผู้นำชุมชน ท้องถิ่น ซึ่งบุคคลเหล่านี้มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมกับโครงการ

องค์กร หน่วยงาน และแหล่งทุนที่สนับสนุน

- การสนับสนุนกลุ่มเยาวชน องค์กรขนาดเล็ก แหล่งทุนควรสนับสนุนประเด็นเนื้อหาให้เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเยาวชน และบริบททางสังคมอย่างแท้จริง มิใช่เพียงสนับสนุนตามประเด็นเนื้อหาขององค์กรเท่านั้น และน่าจะมีการยืดหยุ่นการทำงานมากกว่านี้
- การสนับสนุนองค์กรของพี่เลี้ยง แหล่งทุนควรสนับสนุนทางด้านงบประมาณ ต้องควบคู่ไปกับการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มเยาวชน และการสนับสนุนด้านวิชาการด้วย อาทิเช่น การเขียนโครงการ การบริหารจัดการ และการเขียนรายงาน

บรรณานุกรม

หนังสือ และงานวิจัย

- กฤษฎี ปิ่นนิล. “ความต้องการอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ในการสนับสนุนการปฏิบัติงาน ศึกษาเฉพาะกรณี สำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัดลพบุรี ” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2546 **ร่วมของประชาชนในการพัฒนา**. ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ (บรรณาธิการ.) กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสภารพิมพ์ , 2527
- คณะกรรมการเตรียมความพร้อมชุมชน. กองทุนพัฒนาสังคมเพื่อด้านเอดส์ : 2540
- ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) , 2543
- ประทุม เป้นสุวรรณ : การให้คำปรึกษากลุ่มด้านเพศศึกษาวัยรุ่นในกลุ่มเสี่ยง. กรุงเทพมหานคร : ก๊อบบี้ แอนด์ พรินท์ , 2545
- พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา. พฤติกรรมกลุ่ม. GROUP BEHAVIOR_กรุงเทพมหานคร : พัฒนาศึกษา , 2542
- พิษณุรักษ์ กันทะวิ “ เรื่องมุมมองทางวัฒนธรรม ประเพณี ความรู้ พฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอดส์ในกลุ่มเยาวชนอาข่า ตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ” , 2543
(เอกสารโรเนียว)
- ไพรัตน์ เตชะรินทร์. “ นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนาปัจจุบัน ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ บรรณาธิการ. กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสภารพิมพ์ , 2527
- ไพโรจน์ สุขสัมฤทธิ์. “ การมีส่วนร่วมของประชาชน. ” วารสารพัฒนาชุมชน 2 : กุมภาพันธ์ , 2531
- มยุรี ยกตรี สวัสดิการสำหรับเด็กและผู้สูงอายุที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์. กรุงเทพมหานคร : ม.ท.ป , 2540
- รังสรรค์ ประเสริฐศรี ภาวะผู้นำ. (Leadership) “ บทที่ 9 การพัฒนาทีมงาน. ” ธนวัชรพิมพ์ จำกัด , 2544
- สถาพร มานัสสถิตย์ การตอบปัญหาเอดส์. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร : อักษรสมัยการพิมพ์ , 2534
- สมจิต อภิชาพงศ์ จิตวิทยาวัยรุ่น. คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏเชียงราย , 2545
- สมบุญ สาลชีวัน จิตวิทยาเพื่อการสื่อผู้ใหญ่ เชียงใหม่ : ลานนาการพิมพ์ , 2526

สุวัฒน์ วัฒนาวงศ์ จิตวิทยาเพื่อการฝึกอบรมผู้ใหญ่. พิมพ์ครั้งที่ 1 ธีระป้อมวรรณกรรม , 2544
 อภา จันทราภาศ โครงการศึกษากระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการพัฒนากลุ่มออมทรัพย์
 บ้านป่าส้าน ต.เวียงกาหลง อ.เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย , 2545 (เอกสารโรเนียว)

เอกสาร และบทความ

คู่มืออาสาสมัครเยาวชนโครงการปลอดเอดส์จากเพศสัมพันธ์ในกลุ่มเยาวชนชนบท. : องค์การแคร์
 นานาชาติ – ประเทศไทย

คู่มือแนวทางการดำเนินงานควบคุมป้องกันและแก้ไขปัญหาเอดส์ในชุมชน : ศูนย์อำนวยการด้าน
 ภัยเอดส์ภาคเหนือตอนบน สำนักงานเลขานุการ สำนักงานควบคุมโรคติดต่อ เขต 10
 เชียงใหม่ : นพบุรีการพิมพ์ เชียงใหม่ , 2542

รายงานการประเมินผลโครงการปลอดเอดส์จากเพศสัมพันธ์ในกลุ่มเยาวชนชนบท. จังหวัดเชียงราย
 องค์การแคร์นานาชาติ – ประเทศไทย : กุลการพิมพ์ จำกัด , 2541

รายงานสถานการณ์เอดส์จังหวัดเชียงรายประจำเดือนมีนาคม 2546 : งานเอดส์ กามโรค และยาเสพติด
 ติด สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงราย (เอกสารโรเนียว)

รายงานสรุปข้อมูลประชากรแยกตามช่วงอายุ ประจำเดือนกรกฎาคม 2546 ศูนย์ข้อมูลข่าวสาร
 โรงพยาบาลแม่จัน (เอกสารโรเนียว)

เอกสารแนะนำเครือข่ายเยาวชนภาคเหนือตอนบน , 2546 (เอกสารโรเนียว)

เอกสารประกอบการสัมมนาระดับชาติเรื่องโรคเอดส์. ครั้งที่ 9 ” ระหว่างวันที่ 7 – 9 กรกฎาคม 2546
 ณ อิมแพ็ค เมืองทองธานี นนทบุรี

ภาคผนวก

ประวัตินักวิจัย

ประวัติส่วนตัว

ชื่อ – สกุล นางสาวจันทร์สวย จันเป็ง
วัน เดือน ปีเกิด 22 กันยายน 2519 อายุ 28 ปี
สถานที่ติดต่อ 143 บ้านสันดั้นฮ่าง หมู่ที่ 5 ตำบลแม่จัน
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย 57110
หมายเลขโทรศัพท์ บ้าน 053 - 772509

ประวัติการศึกษา

กำลังศึกษาระดับปริญญาตรี คณะวิทยาการจัดการ โปรแกรมวิชาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ สถาบันราชภัฏเชียงราย
ระดับอนุปริญญาตรี คณะวิทยาการจัดการ เอกการบริหารธุรกิจ สถาบันราชภัฏเชียงราย
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตอนปลาย ณ. ศูนย์บริการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย
ระดับประถมศึกษาโรงเรียนบ้านแม่จัน

ประสบการณ์การทำงาน

ผู้ประสานงานกลุ่มสร้างฝันวันใหม่
คณะกรรมการองค์กรพัฒนาเอกชนสาธารณประโยชน์ (กพอ.เอดส์)
อาสาสมัครเยาวชนเยาวชนโครงการปลอดเอดส์จากเพศสัมพันธ์ในกลุ่มเยาวชน
องค์กรแคร์นานาชาติ – ประเทศไทย

ผลงานวิชาการ และเกียรติประวัติ

รับรางวัลผู้หญิงเก่ง ปี 2545 สาขาเยาวชนสตรี จากสถาบันส่งเสริมบทบาทหญิงชายและการพัฒนา สมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรี ประจำจังหวัดเชียงราย และระดับประเทศ
รับรางวัลเยาวชนดีเด่น ตัวอย่าง ประจำปี 2542 จากสภาองค์กรพัฒนาเด็กและเยาวชน (สอชค.)
นำเสนอผลงานทางวิชาการ เนื่องในสมมนวาคด้วยเรื่องโรคเอดส์ ครั้งที่ 8 – 9

ประวัติส่วนตัว

ชื่อ – สกุล

นางสาวจินดา กันแก้ว

วัน เดือน ปีเกิด

22 ตุลาคม 2518 อายุ 29 ปี

สถานที่ติดต่อ

271 หมู่ที่ 2 บ้านป่าสักหลวง ตำบลจันจว้าใต้

อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย 57270 โทรศัพท์ / สำนักงาน 053-66433

ประวัติการศึกษา

จบการศึกษาระดับปริญญาตรี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โปรแกรมวิชา

การพัฒนาชุมชน สถาบันราชภัฏเชียงราย

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตอนปลาย ณ. ศูนย์บริการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอแม่จัน
จังหวัดเชียงราย

ระดับประถมศึกษาโรงเรียนไทยรัฐวิทยา 86 (บ้านป่าสักหลวง) ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน
จ.เชียงราย

ประสบการณ์การทำงาน

ปัจจุบันทำงานตำแหน่ง เจ้าหน้าที่ภาคสนาม มูลนิธิริรักษ์ไทย - สำนักงานพะเยา

เจ้าหน้าที่ภาคสนามกลุ่มสร้างฝันวันใหม่

อาสาสมัครเยาวชนเยาวชนโครงการปลอดภัยจากเพศสัมพันธ์ในกลุ่มเยาวชน
องค์การแคร์นานาชาติ – ประเทศไทย

ประวัติส่วนตัว

ໄຊ - ສິນ

นางสาวแสงดาว ตาเงิน

วัน เดือน ปีเกิด

6 พฤศจิกายน 2520 อายุ 27 ปี

สถานที่ติดต่อ

300 บ้านใหม่พัฒนา หมู่ที่ 10 ตำบลหนองป่าก่อ

กิ่งอำเภอคอยหลวง จังหวัดเชียงราย

ประวัติการศึกษา

จบการศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ โปรแกรมวิชาการปฐมวัย

สถาบันราชภัฏเชียงราย

จบการศึกษาระดับอนุปริญญาตรี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โปรแกรมวิชา

การพัฒนาชุมชน สถาบันราชภัฏเชียงราย

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตอนปลาย ณ. ศูนย์บริการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอแม่จัน

จังหวัดเชียงราย

ระดับประถมศึกษาโรงเรียนบ้านใหม่พัฒนา ต.หนองป่าก่อ กิ่ง อ.ดอยหลวง จ.เชียงราย

ประสบการณ์การทำงาน

เจ้าหน้าที่ภาคสนาม กลุ่มสร้างฝันวันใหม่

อาสาสมัครเยาวชนเยาวชนโครงการปลอดเอดส์จากเพศสัมพันธ์ในกลุ่มเยาวชน

องค์การแคร์นานาชาติ – ประเทศไทย

ประวัติส่วนตัว

ชื่อ – สกุล

นางสาวเกสริน กันแก้ว

วัน เดือน ปีเกิด

10 มกราคม 25 อายุ 23 ปี

สถานที่ติดต่อ

204 บ้านหนองปิ้ง หมู่ที่ 5 ตำบลจันจว้าใต้

อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย 57270 โทรศัพท์ / บ้าน 053-664174

ประวัติการศึกษา

จบการศึกษาระดับปริญญาตรี คณะวิทยาการจัดการ โปรแกรมวิชาคอมพิวเตอร์

สถาบันราชภัฏเชียงราย

จบการศึกษาระดับ ปวช. ปวส. แผนกวิชาคณะบริหารธุรกิจ วิทยาลัยอาชีวศึกษา
เชียงราย

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนจันจว้าวิทยาคม ต.แม่จัน อำเภอแม่จัน
จังหวัดเชียงราย

ระดับประถมศึกษาโรงเรียนอนุบาลจันจว้าใต้ (บ้านกัวพร้าว) ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน
จ.เชียงราย

ประสบการณ์การทำงาน

ปัจจุบันทำงานตำแหน่ง ผู้ช่วยหัวหน้าที่ปรึกษากลุ่มการเงินขนาดเล็ก

มูลนิธิรักไทยประจำจังหวัดนครสวรรค์

ผู้ประสานโครงการวิทยุเยาวชนเพื่อเยาวชน

เจ้าหน้าที่ภาคสนามกลุ่มสร้างฝันวันใหม่

ประธานเยาวชนบ้านหนองปิ้ง และกลุ่มพลังฝัน

ผลงานวิชาการ และเกียรติประวัติ

รับรางวัลผู้หญิงเก่ง ปี 2546 ประจำจังหวัดเชียงราย สาขาเยาวชนสตรี

รับรางวัลนักกีฬาดีเด่น งานกีฬาจันจว้าคัพ ประจำปี 2543

ประวัติส่วนตัว

ชื่อ – สกุล นายจิรกาญจน์ จินดาธรรม
วัน เดือน ปีเกิด 8 มิถุนายน 2525 อายุ 21 ปี
สถานที่ติดต่อ 278 บ้านป่าสักหลวง หมู่ที่ 1 ตำบลจันทวีใต้
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย 57270204

ประวัติการศึกษา

ปัจจุบันกำลังศึกษาต่อ ระดับ ปวส. โรงเรียนศรีธนาพาณิชยการและเทคโนโลยีเชียงใหม่
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตอนปลาย ณ. ศูนย์บริการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอแม่จัน
จังหวัดเชียงราย
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนจันทวีวิทยาคม ต.แม่จัน อำเภอแม่จัน
จังหวัดเชียงราย
ระดับประถมศึกษาโรงเรียนไทยรัฐวิทยา 86 (บ้านป่าสักหลวง) ต.จันทวีใต้ อ.แม่จัน
จ.เชียงราย

ประสบการณ์การทำงาน

ผู้ประสานงานโครงการส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องเพศศึกษาในเยาวชนชนบท
ผู้ประสานโครงการวิทยุเยาวชนเพื่อเยาวชน ฝ่ายโรงเรียน
ผู้ประสานงานกลุ่มเยาวชน เก็บฝืนเพื่อวันสวย
อาสาสมัครเยาวชนกลุ่มสร้างฝันวันใหม่

ผลงานวิชาการ และเกียรติประวัติ

รับรางวัลเยาวชนดีเด่น ด้านพิทักษ์สิทธิเด็กและสตรี จากศูนย์ประสานงานและ
ส่งเสริมพัฒนาเยาวชนเชียงราย ประจำปี 2546

ประวัติส่วนตัว

ชื่อ – สกุล	นายประเสริฐ ทาทอง
วัน เดือน ปีเกิด	1 กรกฎาคม 2518 อายุ 29 ปี
สถานที่ติดต่อ	153 บ้านสันธาตุ หมู่ที่ 9 ตำบลแม่คำ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย 57270204

ประวัติการศึกษา

จบการศึกษาระดับปริญญาตรี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โปรแกรมวิชา
การพัฒนาชุมชน สถาบันราชภัฏเชียงราย
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตอนปลาย ณ. ศูนย์บริการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอแม่จัน
จังหวัดเชียงราย
ระดับประถมศึกษาโรงเรียนบ้านสันธาตุ

ประสบการณ์การทำงาน

ปัจจุบันทำงานตำแหน่ง ผู้ช่วยหัวหน้าที่ปรึกษากลุ่มการเงินขนาดเล็ก
มูลนิธิริรักษ์ไทยประจำจังหวัดพะเยา
คณะกรรมการ ประชาคมด้านเด็กอำเภอแม่จัน
คณะกรรมการเครือข่ายเยาวชนจังหวัดเชียงราย
ประธานกลุ่มสร้างฝันวันใหม่
อาสาสมัครเยาวชนเยาวชนโครงการปลอดเอดส์จากเพศสัมพันธ์ในกลุ่มเยาวชน
องค์กรแคร์นานาชาติ – ประเทศไทย

รายชื่อผู้ให้ข้อมูล

รายชื่อพี่เลี้ยง และที่ปรึกษา

ที่	ชื่อ - สกุล	องค์กร / หน่วยงาน	วันที่สัมภาษณ์
1	คุณพร้อมบุญ พานิชภักดิ์	มูลนิธิรักษ์ไทย – กรุงเทพฯ	2 / 12 / 46
2	คุณประสงค์ เลิศพายัพ	มูลนิธิรักษ์ไทย – กรุงเทพฯ	2 / 12 / 46
3	คุณเจริญศิลป์ อินตะผัด	มูลนิธิรักษ์ไทย – กรุงเทพฯ	12 / 8 / 46
4	คุณโสภิตา สุวรรณโสภิต	มูลนิธิรักษ์ไทย – พะเยา	-
5	คุณอุดม ลิขิตวรรณวุฒิ	มูลนิธิรักษ์ไทย – เชียงใหม่	17 / 7 / 46
6	คุณใจทิพย์ สอนดี	อดีตเจ้าหน้าที่องค์การแคร์นานาชาติ	-
7	คุณเทียนทิพย์ สุทธรินทร์	อดีตเจ้าหน้าที่องค์การแคร์นานาชาติ	-
8	อาจารย์เพิ่มศิริ นิติมานพ	องค์การยูนิเซฟ – เชียงใหม่	18 / 7 / 46
9	อาจารย์สุมาลี วรรณรัตน์	ศูนย์ประสานงานแม่ข่ายดัมสัมพันธ์	9 / 8 / 46
10	คุณนิวัตร สุวรรณพัฒนา	มูลนิธิพัฒนาเครือข่ายเอดส์	29 / 7 / 46
11	คุณอัญชลี จอมธัญ	มูลนิธิพัฒนาเครือข่ายเอดส์	15 / 8 / 46
12	คุณน้ำผึ้ง เรือนแปลง	มูลนิธิเข้าถึงเอดส์ – เชียงราย	22 / 8 / 46
13	คุณนาถนารี หลวงมอย	ศูนย์เพื่อน้องหญิงพาน	6 / 8 / 46
14	อาจารย์คำหิรัญ จนาพิระกนิษฐ	ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดเชียงราย	22 / 7 46
15	อาจารย์วัชรศักดิ์ สามคำ	ศูนย์บริการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอแม่จัน	24 / 7 / 46
16	อาจารย์บุญส่ง ธิตา	ศูนย์บริการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอแม่จัน	18 / 7 / 46
18	นายแพทย์สมศักดิ์ สุขวิทย์กุล	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงราย	28 / 7 / 46
20	นายสมศักดิ์ นาคกลิ่นกุล	สำนักงานควบคุมโรคติดต่อ เขต 10	17 / 7 / 46
21	นายสนั่น เนตรสุวรรณ	สำนักงานสาธารณสุขอำเภอแม่จัน	25 / 8 / 46
22	นายพิษณุรักษ์ กันทะวี	สำนักงานสาธารณสุขอำเภอแม่จัน	-
23	นายณรงค์ชัย ใจวงศ์	สถานีอนามัยตำบลสันทราย	-
24	นางพัชรี จักรสมศักดิ์	สถานีอนามัยบ้านห้วยมะหินฝน	-
25	คุณอรทัย ราชอุ้น	กลุ่มเยาวชนวัยรุ่นเชียงราย	6 / 8 / 46
27	นายเชิดพงษ์ เหล่ายนต์	ที่ปรึกษา / ผู้กำกับภาพยนตร์	-
28	อาจารย์ศรีจันทร์ เพียรพิเศษ	โรงเรียนห้วยสักวิทยาคม	-
29	อาจารย์มณฑิร หอมสร้อย	โรงเรียนบ้านใหม่พัฒนา	-
30	ปลัดเทศบาลตำบลสันทราย	เทศบาลตำบลสันทราย	-

รายชื่อสมาชิก และอาสาสมัครเยาวชนกลุ่มสร้างฝันวันใหม่

ที่	ชื่อ – สกุล	เกี่ยวข้องกับกลุ่มฯ	สถานภาพปัจจุบัน
1	นายประเสริฐ ทาทอง	สมาชิกกลุ่ม	มูลนิธิรักภัยไทย – พะเยา
2	นางสาวจันทร์สวย จันเป็ง	สมาชิกกลุ่ม	ที่ปรึกษากลุ่มสร้างฝันวันใหม่
3	นางสาวจินดา กันแก้ว	สมาชิกกลุ่ม	มูลนิธิรักภัยไทย – พะเยา
4	นางสาวแสงดาว ตาเงิน	สมาชิกกลุ่ม	ทำงาน
5	นางสาวลำควน ตี๋มณี	สมาชิกกลุ่ม	ทำงาน
6	นายสรรติ จันทะนี	สมาชิกกลุ่ม	ทำงาน
7	นายจรัญ แก่นคำเป็ก	สมาชิกกลุ่ม	ทำงาน
8	นางสาวเกสริน กันแก้ว	ทีมงานเพื่อนร่วมฝัน	มูลนิธิรักภัยไทย – พะเยา
9	นายอภิชัย จี้อาทิตย์	ทีมงานเพื่อนร่วมฝัน	ทำงาน
10	นายอาณัติ เตมีศักดิ์	ทีมงานเพื่อนร่วมฝัน	กำลังศึกษาระดับอุดมศึกษา
11	นายจิรภาณุ จินดาธรรม	ทีมงานเพื่อนร่วมฝัน	กำลังศึกษาระดับอุดมศึกษา
12	นายสมชาติ วีระชัย	ทีมงานเพื่อนร่วมฝัน	กำลังศึกษาระดับอุดมศึกษา
13	นางสาวกุสุมา จันตา	ทีมงานเพื่อนร่วมฝัน	กำลังศึกษาระดับอุดมศึกษา
14	นางสาวจามจุรี ภัฏญาราช	ทีมงานเพื่อนร่วมฝัน	กำลังศึกษาระดับอุดมศึกษา
15	นางสาวธิดา วิทยาพร้าว	อาสาสมัครเยาวชน	ทำงาน
16	นางสาวปิ่นธนา วิทยาพร้าว	อาสาสมัครเยาวชน	ทำงาน
17	นายไพฑูรย์ โกแสนตอ	อาสาสมัครเยาวชน	ทำงาน
18	นายสุกิตชัย คัดชอบ	เยาวชนตำบลป่าซาง	ทำงาน
19	นายมณเฑียร ทรายลिया	เยาวชนตำบลสันทราย	ทำงาน
20	นายนันทภพ มณีชัย	ทีมงานเพื่อนร่วมฝัน	กำลังศึกษาระดับอุดมศึกษา
21	นายธงชัย จันทร์ขาว	ทีมงานเพื่อนร่วมฝัน	ทำงาน
22	นางสาวน้องนุช สุระวงศ์	ทีมงานเพื่อนร่วมฝัน	กำลังศึกษาระดับอุดมศึกษา

รายชื่อผู้ปกครอง

ที่	ชื่อ - นามสกุล	ผู้ปกครอง
1	นายต๋นแก้ว กันแก้ว	ผู้ปกครองนางสาวจินดา กันแก้ว
2	นางพรณี กันแก้ว	ผู้ปกครองนางสาวจินดา กันแก้ว
3	นางจิว กันแก้ว	ผู้ปกครองนางสาวเกสริน กันแก้ว
4	นางมาลี ตาเงิน	ผู้ปกครองนางสาวแสงดาว ตาเงิน

รายชื่อองค์กรสนับสนุน และประสานความร่วมมือทรัพยากร

ชื่อหน่วยงาน / องค์กร	บทบาทการสนับสนุน
<ul style="list-style-type: none"> ✧ กระทรวงสาธารณสุข ผ่านสำนักงานควบคุมโรคติดต่อเขต 10 (สอนบ.ภาคเหนือ) ✧ มูลนิธิพัฒนาเครือข่ายเอดส์สำนักงานภาคเหนือ (AIDSNet) ✧ องค์การยูนิเซฟแห่งประเทศไทย ✧ ศูนย์ประสานความร่วมมือ ไทย-สหรัฐ ด้านสาธารณสุข 	<p>งบประมาณ การดำเนินโครงการ และข้อมูลทางวิชาการเรื่อง โรคเอดส์</p>
<ul style="list-style-type: none"> ✧ มูลนิธิรักภัยไทย / องค์การแคร์นานาชาติ – ประเทศไทย ✧ องค์การพัฒนาระบบเทคโนโลยีเพื่อการสาธารณสุข (Path) ✧ สำนักงานสาธารณสุข จังหวัดเชียงราย ✧ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดเชียงราย ✧ มูลนิธิเข้าถึงเอดส์ – เชียงราย ✧ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดเชียงราย ✧ สถานีวิทยุกระจายเสียง 914 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา กองบัญชาการทหารสูงสุด ✧ สถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมง วิทยุชุมชนร่วมด้วยช่วยกัน จังหวัดเชียงราย ✧ วิทยุเพื่อเด็ก (ขบวนการดาตัสประด) 	<p>แนวคิดการทำงาน พัฒนาเยาวชน / ชุมชน ความรู้ทางวิชาการ เรื่องโรคเอดส์ เทคนิคการทำงาน ด้านเอดส์ วัสดุอุปกรณ์ สำหรับการจัดกิจกรรม รายการวิทยุ เช่น ห้องอัดเสียง เครื่องเสียง ช่วงเวลาออกอากาศสด</p>
<ul style="list-style-type: none"> ✧ หน่วยงานราชการพื้นที่อำเภอแม่จัน อาทิเช่น ที่ว่าการอำเภอแม่จัน , โรงพยาบาล, สำนักงานสาธารณสุข , พัฒนาชุมชน , สำนักงานการประถมศึกษา , ศูนย์บริการศึกษานอกโรงเรียน , สถานีตำรวจ , โรงเรียนทั้งระดับสามัญศึกษา และขยายโอกาสทางการศึกษา , สถานีอนามัยระดับตำบล ✧ องค์กรท้องถิ่นในเขตอำเภอแม่จัน เช่น เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล และผู้นำชุมชน / ผู้นำท้องถิ่น ✧ องค์กรพัฒนาเอกชนสาธารณสุขประ โยชน์ อาทิเช่น คณะสงฆ์อำเภอแม่จัน , กลุ่มผู้ติดเชื้ออำเภอแม่จัน , สมาคมพัฒนาประชากรและชุมชนเชียงราย ฯลฯ ✧ กลุ่มเยาวชน และเครือข่ายเยาวชนเชียงราย 	<p>ประสานความงาน ประสานความร่วมมือ เชื่อมประสานกิจกรรม และคอยอำนวยความสะดวกตลอดจน หนุนช่วยการทำงาน ในชุมชน</p>

เรียนรู้จัก : กลุ่มสร้างฝันวันใหม่

ก่อตั้ง	17 กุมภาพันธ์ 2539
ที่อยู่	271 ม.2 น.ป่าสักหลวง ต.จันทวีใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย 57270 โทร 053 - 664334
ประวัติความเป็นมา	<p>กลุ่มเยาวชนสร้างฝันวันใหม่ เป็นกลุ่มเยาวชนชนบทของอำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ที่จัดตั้งโดยองค์การแคร์นานาชาติ - ประเทศไทย (CARE - International Thailand) เมื่อประมาณ พ.ศ. 2537 ทางองค์การแคร์นานาชาติ - ประเทศไทย (สำนักงานเชียงราย) ร่วมกับทางจังหวัดเชียงราย อันประกอบด้วย สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงราย ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดเชียงราย สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดเชียงราย และหน่วยงานอื่นๆ จัดทำโครงการปลอดภัยจากเพศสัมพันธ์ในกลุ่มเยาวชนชนบท (Motivation for safer sex : MSS) ภายใต้การสนับสนุนงบประมาณจากโครงการโรคเอดส์สหภาพยุโรป (European Commission) จัดกิจกรรมรณรงค์ให้ความรู้ความเข้าใจเรื่องโรคเอดส์กับกลุ่มเยาวชน อายุระหว่าง 15 - 25 ปี ในพื้นที่อำเภอเมือง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ซึ่งทางโครงการฯ คัดเลือกเยาวชนในพื้นที่เป้าหมายของโครงการฯ เข้ารับการอบรมเพื่อเป็นอาสาสมัครโครงการปลอดภัยจากเพศสัมพันธ์ในกลุ่มเยาวชนชนบท ขององค์การแคร์นานาชาติ - ประเทศไทย (มูลนิธิรักไทย) เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับโรคเอดส์ หลังจากรวมกลุ่มอาสาสมัครเยาวชนที่มีความสนใจทางด้านสื่อละครหุ่นเข้ารับการอบรมเสริมเทคนิค / ทักษะการแสดงละครหุ่นกระบอก โดยได้จัดตั้งกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ เมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2539 สมาชิกที่รวมจัดตั้งกลุ่ม จำนวน 15 คน และจัดตั้งศูนย์ประสานงานกลุ่มสร้างฝันวันใหม่ ณ บ้านเลขที่ 271 หมู่ 2 บ้านป่าสักหลวง ต.บ่อจันทวีใต้ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย</p>
ปรัชญาการทำงาน	เยาวชน ร่วมสร้างสรรค์ สื่อสัมพันธ์ เพื่อสังคม
คติการทำงาน	ในความสำเริงย่อมมีความล้มเหลว ในความล้มเหลวย่อมมีความสำเร็จ
เป้าหมายหลัก	เยาวชนคิด ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และมีคุณภาพชีวิตที่ดี
เป้าหมายรอง	เยาวชนปลอดภัยจากเพศสัมพันธ์ การพัฒนาศักยภาพคนทำงาน
วัตถุประสงค์เชิงพัฒนา	<ul style="list-style-type: none"> • เสริมความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเรื่องโรคเอดส์ ตลอดจนการดูแลผู้ติดเชื้อ ผู้ป่วยเอดส์ และผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเอดส์ • สร้างความตระหนักต่อสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้น และเข้ามา มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหของชุมชน • ลดอัตราการติดเชื้อรายใหม่ในกลุ่มเยาวชน